

1960

HLASATEL KALENDÁŘ

1960 — Ročník 63. — Cena — Poštou

KALENDÁŘ HLASATEL

NA PŘESTUPNÝ ROK

1960

ROČNÍK 63.

LIBRARY OF JIRINA FUCHS
P.O. Box 66453
LOS ANGELES, CA 90066-0453

Tiskem a nákladem časopisu

DENNÍ HLASATEL,

1545 W. 18th STREET,
CHICAGO 8, ILLINOIS

LIBRARY OF JIMMY EUGEN
P.O. BOX 1000
LOS ANGELES, CA 90006-0001

SVÁTKY STÁLÉ A POHYBLIVÉ V ROCE 1960

Nový Rok	1. ledna
Svatých Tří Králů	6. ledna
Neděle Devítník	14. února
Neděle 1. po Devítníku	21. února
Neděle 2. po Devítníku	28. února
Popeleční Středa	2. března
Květná Neděle	10. dubna
Zelený Čtvrtek	14. dubna
Velký Pátek	15. dubna
Bílá Sobota	16. dubna
Hod Boží Velikonoční	17. dubna
Nanebevstoupení Páně	26. května
Hod Boží Svatodušní	5. června
Svatá Trojice	12. června
Božího Těla	16. června
Hod Boží Vánoční	25. prosince

SVÁTKY AMERICKÉ

Narození Lincolnova	12. února
Narození Washingtonova	22. února
Den Matek	8. května
Den Zdobení Hrobů	30. května
Den Americké Vlajky	14. června
Den Otců	19. června
Prohlášení Nezávislosti	4. července
Dělnický Den	5. září
Židovský Nový Rok (Rosh Hashanah)	22. září
Den Pykání (Yom Kippur)	1. října
Kolumbův Den	12. října
Den Příměří	11. listopadu
Den Díkůčinění	24. listopadu

RŮZNÉ LETOPOČTY

Od stvoření světa dle Calciciusa	5909
Od stvoření světa dle letopočtu židovského	5720
Od založení města Říma	2713
Od počátku stěhování národů	1586
Od objevení Ameriky	468
Od zavedení gregoriánského kalendáře	369
Od prohlášení samostatnosti Spojených států	184
Od založení Československé republiky	42

Leden

January

DNY A TÝDNY	K A L E N D Á Ř		JMÉNA Staročeská
	Katolický	Evangelický	
1. Pátek	Nový Rok	Nový Rok	Hodislav
2. Sobota	Makaria	Abela a Seta	Mečislav
NEDELE PO OBŘEZÁNÍ PÁNĚ			
3. Neděle	Jenovefy	Enocha	Vlastimil
4. Pondělí	Tita biskupa	Izabely	Bohodar
5. Úterý	Telesfora	Simeona	Vlastibor
6. Středa	Sv. Tři Králů	Zjevení Páně	Světazar
7. Čtvrtek	Luciána	Rajmunda	Miloslav
8. Pátek	Severina	Severina	Čestmír
9. Sobota	Juliana a Bas.	Marciala	Zora
NEDELE 1. PO ZJEVENÍ PÁNĚ			
10. Neděle	Agatona, pap.	Pavla poust.	Všeslav
11. Pondělí	Hýgina	Matildy	Milomír
12. Úterý	Probusa, bisk.	Reinholda	Otislava
13. Středa	Veroniky, muč.	Hilaria	Svatoslav
14. Čtvrtek	Hilarius, b.	Felia	Sáva sv.
15. Pátek	Pavla, poust.	Maura	Domyslav
16. Sobota	Marcela	Marcela	Vladimír
NEDELE 2. PO ZJEVENÍ PÁNĚ			
17. Neděle	Antonína, p.	Antonína	Dobroslav
18. Pondělí	Petra z Ríme	Prisky	Jaroslav
19. Úterý	Sáry	Sáry	Branislav
20. Středa	Fab. a Šebest.	Fab. a Šebest.	Vladivoj
21. Čtvrtek	Anežky, p.	Anežky	Jaroslava
22. Pátek	Vincence, muč.	Vincence	Slavomír
23. Sobota	Zasn. P. M.	Emerana	Vratislav
NEDELE 3. PO ZJEVENÍ PÁNĚ			
24. Neděle	Timotea	Timotea	Milan
25. Pondělí	Obr. sv. Pavla	Obr. sv. Pavla	Všemil Ml.
26. Úterý	Polykarpa	Polykarpa	Všelad
27. Středa	Jana Zlatoust	Jan Zlatou.	Přibyslav
28. Čtvrtek	Karla Vel.	Karla Vel.	Zvěstoslav
29. Pátek	Františka Sal.	Valeria	Zdislav
30. Sobota	Martiny p.	Adelgundy	Důbravka
NEDELE 4. PO ZJEVENÍ PÁNĚ			
31. Neděle	Petra z Nol.	Virgila	Spytihněv

Lidová pranostika:

Na Nový rok o slepičích
krok, na Tři krále (8. I.)
o skok dále, na Hromni-
ce (2. II.) o hodinu ví-
ce — (přibývá dne).

Jsou-li červánky v no-
voroční den, přinesou ji-
ště samou slotu jen.

Je-li leden suchý a stu-
dený, možno očekávat v
únor umnoho sněhu.

Krátký masopust
dlouhá zima.

Teplý leden, polituj
Bože. Je-li teplo v led-
nu, sahá bída ke dnu.

Když leden mokrý bý-
vá, jistě vína nedolívá.

Jména Ježíš, ke kam-
nům nejbliž.

Když roste tráva v led-
nu — roste špatně v létě.
Velké zimy a málo
sněhu působí rolím i
stromům škodu.

Jaký leden, takový
červenec.

Je-li začátek a konec
ledna krásný, bude úrod-
ný rok.

Čtvrti měsíce:

První čtvrt Dne 5.

Úplněk " 13.

Poslední čtvrt " 21.

Nový měsíc " 28.

Únor

February

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Pondělí	Ignáce muč.	Brigity	Milorád
2. Úterý	Očišť. P. M.	Hromnice	Miloslava
3. Středa	Blažeje	Blažeje	Slavibor
4. Čtvrtek	Ondřeje kors.	Veroniky	Lidoslava
5. Pátek	Háty	Háty	Dobrohněva
6. Sobota	Doroty	Doroty	Vanda

NEDELE 5. PO ZJEVENÍ PÁNĚ

7. Neděle	Romualda	Reinharda	Šulislav b.
8. Pondělí	Jan z Mathy	Šalamouna	Ostromír
9. Úterý	Apolonie	Apolonie	Hořislava
10. Středa	Školastika	Školastiky	Lutona
11. Čtvrtek	Eufrosíny	Eufrosíny	Svatoslava
12. Pátek	Eulalie	Eulalie	Volimíra
13. Sobota	Kateřiny z R.	Kastora	Otaslav

NEDELE DEVÍTNIK

14. Neděle	Valentina	Valentina	Nemír, Milka
15. Pondělí	Faustina	Faustina	Pravoslav
16. Úterý	Juliany	Juliany	Liboslava
17. Středa	Silvína, b.	Konstancie	Svatopluk
18. Čtvrtek	Simeona b.	Konkordie	Jarohněv
19. Pátek	Konráda	Gabiána	Stislav b.
20. Sobota	Eleuthera	Eucharía	Žitomír

NEDELE 1. PO DEVÍTNIKU

21. Neděle	Eleonory, p.	Eleonory	Zbislava
22. Pondělí	St. Petra	St. Petra	Vratislav
23. Úterý	Petra Dam.	Serenia	Slavenna
24. Středa	Matěje, ap.	Matěje	Bohuš
25. Čtvrtek	Valburgy	Viktorie	Lumíra
26. Pátek	Markéty, kaj	Božetěcha	Hromislav
27. Sobota	Leandra	Leandra	Ludomysl

NEDELE 2. PO DEVÍTNIKU

28. Neděle	Romana	Antonie	Zeměslav
29. Pondělí	Osvald	Antonie	Mahar

Lidová pranostika:

O Hromnicích (2.) musí si skřivánek vrznout, kdyby měl zmrznout.

Když přijdou Hromnice — konec je sanice.

O Hromnicích sníh, na jaře dešť

Jezevec když o Hromnicích eze z jámy, poleze za měsíc zase do jámy

O Hromnicích milejší je ovčákovi vlk než slunce.

O Hromnicích teplo, medvěd staví boudu; o Hromnicích mrzne, medvěd bourá boudu.

Únor bílý, pole sílí.

Co si únor zazelená, březen si to hájí, co si duben zazelená — květen mu to spálí.

Svatý Matěj (24.) ledy boří nebo staví.

Na sv. Matěje, pije skřivan z koleje (taje).

Najde-li Matěj led, seká ho hned, nenajde-li led — dělá ho hned.

Silné severní větry ke konci února zvěstují úrodný rok.

Čtvrti měsíce:

První čtvrt Dne 4.
Úplněk " 12.
Poslední čtvrt " 19.
Nový měsíc " 26.

Březen

March

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Úterý	Albína	Albína	Budislav
2. Středa	Popelec	Simplicia	Anežka
3. Čtvrtek	Kunhuty	Kunhuty	Kunhuta
4. Pátek	Kazimíra	Hadriána	Kazimír s.
5. Sobota	Bohumila	Bedřicha	Krásnoslav

NEDELE 1. POSTNÍ

6. Neděle	Bedřicha	Fridolina	Svatomíra
7. Pondělí	Tomáše Akv.	Perp. a Fel.	Miroslav
8. Úterý	Jana z Boha	Filomena	Milchostr
9. Středa	Františky	Crhy a Stra.	Polemír
10. Čtvrtek	40 mučedníků	Gaja	Božislav
11. Pátek	Konstantina	Rufina	Jaroboj
12. Sobota	Řehoře	Řehoře	Náum

NEDELE 2. POSTNÍ

13. Neděle	Růženy	Arnošta	Netislav
14. Pondělí	Matyldy	Zachariáše	Božena
15. Úterý	Longina	Křištofa	Dluhoš
16. Středa	Gertrudy	Kristiana	Budimír
17. Čtvrtek	Patricka	Patricka	Hrozislava
18. Pátek	Gabriela	Anselma	Bohumil
19. Sobota	Josefa	Josefa	Bohdana

NEDELE 3. POSTNÍ

20. Neděle	Jachyma	Huberta	Izaslav
21. Pondělí	Benedikta	Benedikta	Blahoslav
22. Úterý	Oktaviana	Kazimíra	Bořivoj
23. Středa	Otta	Otta	Žirotlav
24. Čtvrtek	Gabriela	Gabriela	Zbislav
25. Pátek	Zvěst. P. M.	Vtělení Páně	Volimil
26. Sobota	Haštala m.	Emanuela	Věstislav

NEDELE 4. POSTNÍ

27. Neděle	Guntrama	Ruprechta	Svatoboj
28. Pondělí	Jana kap.	J. Komenského	Tvořiboj
29. Úterý	Eustase op.	Jetřicha	Mstislav
30. Středa	Kvirina	Zosína	Tetka
31. Čtvrtek	Kvidy, op.	Bohuvěry	Myslena

Lidová pranostika:

Sv. Eudokeje (13.),
ještě psa sněhem po uši
zavěje.

Březen za kamna je-
ště vlezem, duben, ještě
tam budem, máj, půjde-
me v háj.

V březnu vítr z břízy
fouká.

Prach v březnu má
cenu zlata.

Březen bez vody, du-
ben bez trávy.

Na sv. Řehoře každý
sedlák lenoch, který ne-
oře.

V březnu stár boj se
mar.

Na den Zv. Panny
Marie (25.) dešť, rodí
se rež.

Je-li na květnou ne-
děli hezky, následuje do-
brý rok.

Jaro zvěstuje Zvěsto-
vaní ale zimu ještě ne-
vyhání.

Březen přináší podletí.

Na jaře džber deště,
lžíce bláta, na podzim
lžíce deště džber bláta.

Na Jaře a v létě co
den a noc zmocí, hodina
vysuší. —

Čtvrti měsíce:

První čtvrt Dne 5.
Úplněk " 13.
Poslední čtvrt " 20.
Nový měsíc " 27.

Duben

Apríl

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Pátek	Hugona	Theodora	Častoslav
2. Sobota	Františ. z P.	Theodosie	Veleslav

NEDELE SMRTELNÁ

3. Neděle	Richarda b.	Rosamundy	Zeměmysl
4. Pondělí	Isidora	Ambroze	Hostislav
5. Úterý	Vincence Fer.	Hozeáš	Milica
6. Středa	Celestina	Irenea	Lubomír
7. Čtvrtek	Hermana Jos.	Eberharda	Vladivoj
8. Pátek	Alberta b.	Apolonie	Divis
9. Sobota	Marie Cleof.	Demetria	Jarobud

NEDELE KVÉTNÁ

10. Neděle	Květná ned.	Daniela	Hořislav
11. Pondělí	Lva p.	Iva	Jaromír
12. Úterý	Julia	Julia	Slavomír
13. Středa	Hermenegilda	Justina	Pravoslav
14. Čtvrtek	Zelený čtv.	Justina m.	Čtibor
15. Pátek	Velký pátek	Olympie	Bohoboj
16. Sobota	Bílá sobota	Rudolfa	Bohevid

NEDELE HOD BOŽÍ VELIKONOČNÍ

17. Neděle	Velik. neděle	Charisia	Slaviš
18. Pondělí	Amidea Rud.	Venera	Slavojub
19. Úterý	Krescencie	Hermogena	Rastislav
20. Středa	Sulpicia	Sulpicia	Vladimír
21. Čtvrtek	Anselma	Adolara	Želislav
22. Pátek	Sotera a Gaia	Sotera	Vyšeslav
23. Sobota	Vojtěcha	Vojtěcha	Vojtěch sv.

NEDELE 1. PO VELIKONOCÍCH

24. Neděle	Jiřího	Jiřího	Věrnislav
25. Pondělí	Marka ev.	Marka ev.	Radomír
26. Úterý	Kleta	Nestora	Radbod
27. Středa	Jaroslava	Anastazia	Jaroslav
28. Čtvrtek	Pavla z Kř.	Vitališe	Chranislav
29. Pátek	Petra m.	Sibylly	Velimír
30. Sobota	Kateřiny Sien.	Eutropia	Dobrovít

Lidová pranostika:

V dubnu čas a pan-
ský kvas (nejistý iest).

Když záhy trn roz-
kvétá, záhy se žito za-
metá

Mokřý duben přislubu-
je dobrou sklizeň.

O sv. Jiří vylézají z
díry hadi a štíři

Březen suchý, duben
mokřý naplňuje sud a
pvtly.

Na Boží hroby přál,
sucho úrodu poruší.

Duben hojný vodou,
říjen "Near beer".

Když vlaštovice letí,
jest znamení podletí.

Mokřý duben a pak
květen chladný, k syp-
kám a k senu přístup
i dný

Záhy-li kosu slyšeti
můžeš se, rolníku těšiti.

Jaro přizeň, léto trý-
zeň.

Na den sv. Tiburcia
(14.) mají se všechna oo-
le zelenat

Dobrý duben, špatný
květen.

Bouřky v dubnu zvě-
stují mokré léto. —

Čtvrti měsíce:

První čtvrt Dne 4.
Úplněk " 11.
Poslední čtvrt " 18.
Nový měsíc " 25.

Květen

May

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

NEDĚLE 2. PO VELIKONOCÍCH

1. Neděle	Filipa a Jak.	Filipa a Jak.	Branislav
2. Pondělí	Zikmunda	Zikmunda	Vladovít
3. Úterý	Nal. sv. kříže	Nal. sv. kříže	Milivoj
4. Středa	Moniky	Floriana	Svatoslava
5. Čtvrtek	Pia V.	Gotharda	Čestmír
6. Pátek	Jana apošt.	Jana	Kostislava
7. Sobota	Stanislava	Stanislava	Dobromír

NEDĚLE 3. PO VELIKONOCÍCH

8. Neděle	Zjev. sv. Mich.	Zjev. sv. Mich.	Stanislav s.
9. Pondělí	Řehoře	Joba	Ludmila
10. Úterý	Isidora. rol.	Epimacha	Radivoj
11. Středa	Mamerta	Šebestiana	Soběslav
12. Čtvrtek	Pankráče	Pankráče	Dobrohost
13. Pátek	Serváce	Serváce	Tichoslav
14. Sobota	Bonifáce	Bonifáce	Střežislava

NEDĚLE 4. PO VELIKONOCÍCH

15. Neděle	Žofie	Žofie	Slavobor
16. Pondělí	Jana Nep.	Peregrina	Stojan
17. Úterý	Baschála	Jodoka	Chvalimír
18. Středa	Venance, m.	Venance	Jaromír
19. Čtvrtek	Petra Celest.	Potenciány	Milan
20. Pátek	Bernardina	Anthanasie	Věkoslava
21. Sobota	Felixe	Prudence	Želimír

NEDĚLE 5. PO VELIKONOCÍCH

22. Neděle	Julie	Desidera	Vislava
23. Pondělí	Desidera	Zuzany	Čhtivoslava
24. Úterý	Johany	Jany k.	Lubomíra
25. Středa	Urbana, pap.	Filipa N.	Zbihněv b.
26. Čtvrtek	Naneb. Páně	Luciana	Mirolava
27. Pátek	Magdaleny	Béda, cír. uč.	Svatobor
28. Sobota	Germánka, b.	Viléma	Rustav

NEDĚLE 6. PO VELIKONOCÍCH

29. Neděle	Marie M. z P.	Maima	Bohdana
30. Pondělí	Ferdinanda	Zdob. hrobu	Milomíra
31. Úterý	Petronily	Lečnice	Bojislav

Lidová pranostika:

Studený máj, v to-
dole (v zahradách) ráj.

Když máj vláhy nedá,
červen se předá.

Len setý na sv. He-
lenu, bývá dlouhý.

Do sv. Ducha, nesvlé-
kej kožucha, o sv. Du-
še, zůstaň v kožuše.

Chladný květen, čer-
ven vlažný, je pro syp-
ky, sudy blažný.

Myslivost. — Půvabné
zábavy, myslivecké v po-
kročilém jaru přestávají
a lov obmezuje se jen
na odstřelování srnců.

Pro tebe, sv. Filipe a
Jakube,
jeden druhému měsíc
oškube,

nebo zase lépe piji a
hrají,

a na kostel nic nedbají,
než po lukách a po tráv-
nicích sedí,

jedni jedí, druzí jedí,
mladí jako kozy skáčí,
a tak se jim zdá den
kratší.

Čtvrti měsíce:

První čtvrt Dne 4.
Úplněk " 11.
Poslední čtvrt " 17.
Nový měsíc " 25.

Červen

June

DNY A TÝDNY	K A L E N D Á Ř		JMÉNA Staročeská
	Katolický	Evangelický	
1. Středa	Fortunáta	Radima	Veleslav
2. Čtvrtek	Erazima, m.	Heleny	Radislav
3. Pátek	Klotildy, kr.	Erazima	Bratomila
4. Sobota	Frant. Kar.	Karpattia	Dalibor

NEDĚLE HOD BOŽÍ SVATODUŠNÍ

5. Neděle	Bonifáce	Bonifáce	Lubomír
6. Pondělí	Norberta, arc.	Longina	Radomír
7. Úterý	Rob. rta, op.	Lukrecie	Lech
8. Středa	Medarda	Medarda	Domoslav
9. Čtvrtek	Prima	Adlety	Stanislava
10. Pátek	Markéty, skot	Onofria	Bohumila
11. Sobota	Barnabáše	Barnabáše	Vyšemír

NEDĚLE NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE

12. Neděle	Jana z Fak.	Odulfa	Oleg
13. Pondělí	Antonín Pad.	Antonína	Žitomír
14. Úterý	Basilína	Basiliše	Myslibor
15. Středa	Víta, muč.	Víta	Vislav
16. Čtvrtek	Božího Těla	Justiny	Milutin
17. Pátek	Adolfa	Volkmar	Zoroslava
18. Sobota	Marcela	Gerváše	Drahomír

NEDĚLE 2. PO SV. DUCHU

19. Neděle	Gervas a Pr.	Silveria	Miloš
20. Pondělí	Silveria p.	Bohdala	Vladimír
21. Úterý	Aloisia	Aloisia	Věkoslav
22. Středa	Kristiny, ř.	Achace	Břetislav
23. Čtvrtek	Agripiany, p.	Edeltrudy	Radoslav
24. Pátek	Jana Křtitele	Jana Křtitele	Hostimil
25. Sobota	Ivana, poust.	Eulogia	Mladen

NEDĚLE 3. PO SV. DUCHU

26. Neděle	Jana a Pavel	Jeremiáše	Ivan
27. Pondělí	Ladislava	7 spících	Vladislav s.
28. Úterý	Lva pap.	Lva	Velebít
29. Středa	Petra a Pavla	Petra a Pavla	Krasica
30. Čtvrtek	Pam. sv. Pavla	Pavla pam.	Šárka

Lidová pranostika:

Červen studený —
sedlák krčí rameny.

Je-li na Boží Tělo jas-
no, bývá dobrý rok.

Medardovo kápě (8.)
čtyřicet dní kape.

Před sv. Janem modli
se za déšť po sv. Janě
přichází bez modlení.

Do sv. Jana Křitele
nechval ječmene.

Sv. Vít kořen štíp. sv.
Petr, ten ho natrh. sv.
Prokop kořen dokop. sv.
Markyta (13. července)
vede žence do žita.

Netřeba Boha v červ-
nu o déšť prositi, přijde
hned jak začneme kositi.

Na Boží Tělo jaký
den, dlouho se potom
vrací ten.

Mnoho ryb — málo
zrna.

Jaké počasí na Me-
darda takové jest šest
neděl po něm.

Jasný den na sv. Me-
darda tiší rolníkova na-
řikání.

Čtvrti měsíce:

První čtvrt Dne 2.
Úpiněk " 9.
Poslední čtvrt " 16.
Nový měsíc " 24.

Červenec

July

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Pátek	Theobolda	Theobalda	Ljudevít
2. Sobota	Kamila	Kamila	Mojmír

NEDĚLE 4. PO SV. DUCHU

3. Neděle	Heliodora, b.	Oldřicha	Bréanislav
4. Pondělí	Prokopa	Prohl. neodvis	Prokop s.
5. Úterý	Cyr. a Meth.	Cyr a Meth	Vratislava
6. Středa	Isiáše	Upálení J Husa	Bohdan
7. Čtvrtek	Vilibalda, b.	Vilibalda	Krásnoroda
8. Pátek	Alžběta, port.	Kiliána	Milorád
9. Sobota	Brikcia	Ludviky	Stojhněv

NEDĚLE 5. PO SV. DUCHU

10. Neděle	7 bratří	Amalie	Radomír
11. Pondělí	Pia I pap.	Pia	Valčislav
12. Úterý	Jana Kvalb.	Jindřicha	Bořislav
13. Středa	Markéty	Markéty	Radomila
14. Čtvrtek	Bonaventura	Karoliny	Dobroslav
15. Pátek	Jindřicha	Roz apošt.	Dělorád
16. Sobota	Marie Karm.	Rutha	Myslislav

NEDĚLE 6. PO SV. DUCHU

17. Neděle	Aleše	Aleše	Lubomila
18. Pondělí	Kamila z L.	Arnolda	Miroslav
19. Úterý	Vincence z P	Rufiny	Zoroslava
20. Středa	Jeronýma, z ř.	Eliáše	Česlav s.
21. Čtvrtek	Viktora, voj.	Daniela	Přiměslav
22. Pátek	Maři Magdal	Majdal.	Želislav
23. Sobota	Apolináře	Apolináře	Olga

NEDĚLE 7. PO SV. DUCHU

24. Neděle	Kristiny	Kristiny	Krasislava
25. Pondělí	Jakuba	Jakuba	Igor
26. Úterý	Anny	Anny	Mislava
27. Středa	Pantaleona	Pantaleona	Dušan
28. Čtvrtek	Innocence	Innocence	Svatomír
29. Pátek	Marty	Marty	Křesomysl
30. Sobota	Abdona	Bořivoje	Ludomysla

NEDĚLE 8. PO SV. DUCHU

31. Neděle	Ignáce z L.	Hynka	Dobromír
------------	-------------	-------	----------

Lidová pranostika:

Co červenec neuvaří, toho srpen neupeče.

Sv. Prokop síje houby. —

Když se hříby zrodí, chleba málo.

Roztrhne-li pavouk svoji síť ve dvě, přichází na to brzy dešť.

Co do Jakuba odkvetě, do Havla (16. října) uzraje.

Na sv. Eliáše (20.) dopoledne léto, odpoledne podzim.

Do Eliáše pod křovím schne, po Eliáši ani na křoví.

Parno o Jakubě, zima o Vánocích.

Hezký der na sv. Jakuba přislubuje mnoho ovoce.

Svatá Anna (26.) — chladno z rána

Zvětšují-li mravenci na sv. Annu své hromady, dá se očekávat i stě tuhá zima.

Svatá Anna žito žala.

Když na sv. Jakuba slunce svítí, má prý krutá zima být.

Čtvrti měsíce:

První čtvrt Dne 2.
Úplněk " 8.
Poslední čtvrt " 15.
Nový měsíc " 23.
První čtvrt " 31.

Srpen

August

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Pondělí	Petra v okov.	Petra v okov.	Rolislav
2. Úterý	Alfonsa z L.	Gustava	Střezislava
3. Středa	Štěpána A.	Augusta	Miroslav
4. Čtvrtek	Dominika	Dominika	Neklan
5. Pátek	P. M. Sněžná	Osvalda	Chranislav
6. Sobota	Pr. Krista P.	Sixta	Něhoslav

NEDELE 9. PO SV. DUCHU

7. Neděle	Kajetána	Donata	Piragost
8. Pondělí	Cyriaka	Cyriaka	Nezamysl
9. Úterý	Romana m.	Romana	Ratibor
10. Středa	Vavřince	Vavřince	Slavata
11. Čtvrtek	Filomeny, p.	Heřmana	Ratislav
12. Pátek	Klára	Klára	Slavomíra
13. Sobota	J. Berchmanse	Hyppolyta	Svatopluk

NEDELE 10. PO SV. DUCHU

14. Neděle	Eusebia	Eusebia	Branimír
15. Pondělí	Naneb. P. M.	Naneb. M.	Sobeslav
16. Úterý	Rocha	Rocha	Prostivoj
17. Středa	Liberáta	Bertrama	Miron s. m.
18. Čtvrtek	Heleny cíš.	Agapita	Boleslav
19. Pátek	Ludvíka Tol.	Sebalda	Ludomír
20. Sobota	Bernarda	Bernarda	Jacek

NEDELE 11. PO SV. DUCHU

21. Neděle	Fr ze Chantl	Adolfa	Dědomír
22. Pondělí	Timotea	Žibřida	Siemyslava
23. Úterý	Filipa Ben.	Zachariáše	Sdziwoj b.
24. Středa	Bartoloměje	Bartoloměje	Květuša
25. Čtvrtek	Ludvíka kr.	Ludvíka	Ludevít
26. Pátek	Zefirina	Samuela	Otakar
27. Sobota	Josefa Kal.	Gebharda	Stoslav

NEDELE 12. PO SV. DUCHU

28. Neděle	Augustina	Augustina	Vlastimil
29. Pondělí	Stětí Jana K	Niceáše	Šťastný
30. Úterý	Rosy p.	Benjamína	Radvan
31. Středa	Raimunda	Raimunda	Bohudat

Lidová pranostika:

Čeho srpen neuvaří,
toho září neusmaží.

Počátkem srpna stu-
dený vítr se strníšť
fouká.

Je-li léto mokré, bý-
vá v příštím roce dra-
hota.

Kde stoklasa, má
chléb pán i chasa, kde
metlice, nemá ho hospo-
dář ani slepice.

Na den sv. Vavřince
(10.) jdou oříšky do
věnce.

Krásně-li o Vavřinci
a Bartoloměji (24.), na
dobrý podzimek měj do-
brou naději

Panna Maria (15.) dá-
vá první oříšky, svatá
královna dostane první
výlupek (oříšek).

Když jsou v srpnu
velké rosy, zůstane o-
byčejně pěkné počasí.

Když kvetou boby,
nouze o chleby, a když
kvete mák, tr už ne tak.

Duben, máj, červen
vino v sudech suší sr-
pen, září, říjen hospo-
dář kručí.

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 7.
Poslední čtvrt " 14.
Nový měsíc " 22.
První čtvrt " 29.

Září

September

DNY A TÝDNY	K A L E N D Á Ř		JMÉNA Staročeská
	Katolický	Evangelický	
1. Čtvrtek	Jiljiho, opata	Jiljiho	Jarmila
2. Pátek	Štěpána kr.	Arnošta	Dobroslav
3. Sobota	Mansveta	Mansveta	Branislava

NEDELE 13. PO SV. DUCHU

4. Neděle	Rozalie p.	Rozalie	Přemyslav
5. Pondělí	Viktorina	Dělnický den	Radslav
6. Úterý	Zachariáše	Magna	Držislava
7. Středa	Reginy	Reginy	Milena
8. Čtvrtek	Nar. P. Marie	Naroz. Marie	Rodoslava
9. Pátek	Gorgonia m.	Brunona	Ctibor
10. Sobota	Mikuláše T.	Mikuláše	Přemyslav

NEDELE 14. PO SV. DUCHU

11. Neděle	Prota	Prota	Mstidruh
12. Pondělí	Kvidona	Kvidona	Všeslav
13. Úterý	Amáta	Materna	Grzymisla
14. Středa	P. sv. Kříže	Kornela	Radomíra
15. Čtvrtek	Sed. Bol. P.M.	Nikodema	Strastimír
16. Pátek	Ludmily	Eufemie	Věra
17. Sobota	Lamberta	Lamberta	Drahoslav

NEDELE 15. PO SV. DUCHU

18. Neděle	Josefa k.	Tita	Jaroslav
19. Pondělí	Januaria	Januaria	Roslaw
20. Úterý	Eustacha	Fausta	Myslaw
21. Středa	Matouše ap.	Matouše	Bohuchval
22. Čtvrtek	Maurice	Maurice	Mislov
23. Pátek	Tekly p.	Tekly	Vladimíra
24. Sobota	P M de Merc	Stěti Jana	Dubravka

NEDELE 16. PO SV. DUCHU

25. Neděle	Kleofáše	Kleofáše	Ladislav
26. Pondělí	Cypriána	Pravdomily	Pravomila
27. Úterý	Kosmy a D.	Kosmy a D	Kosma
28. Středa	Václava, kn.	Václava arch.	Václav král
29. Čtvrtek	Michala	Michala	Novomíra
30. Pátek	Jeronyma	Jeronyma	Samomysl

Lidová pranostika:

Podzim na strakaté
kobyle jezdí.

Panny Marie naroze-
ní. vlast'oviček rozlou-
čení.

Po sv. Matouši, čep-
ci na uši.

Na sv. Maurice nesej
pšenice, buďť samá
metlice.

Na sv. Václava každá
pláňka dozrává.

Je-li hezky na sv. Jil-
ji, lze očekávat po čty-
ři neděle hezké počasí.

Pada-li před sv. Mi-
chalem žaludy, nastane
brzká zima.

Pěkné růže v zahra-
dách větší pěkný pod-
ziměk, pozdní zimu.

ZRNKA

Kdykoliv jsme vítězi-
li, pokaždé se tak stalo
více převahou ducha
nežli moci fysickou.

Svoboda se nedá vy-
křičet, vyplakat a vyla-
mentovat, jen z ruky
pilné naděje svítne.

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 5.
Poslední čtvrt " 12.
Nový měsíc " 20.
První čtvrt " 28.

Říjen

October

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Sobota | Remigia | Remigia | Blažena

NEDĚLE 17. PO SV. DUCHU

2. Neděle	Leodegarda	Leodegarda	Vojslav
3. Pondělí	Bohumila, b.	Ludomíra	Jaroslav
4. Úterý	Františka As.	Františka As.	Bra'slav
5. Středa	Placida	Placida	Vratislav
6. Čtvrtek	Brunona	Bedřišky	Věronica
7. Pátek	Marka I., pap.	Abadiáše	Libuše
8. Sobota	Brigity	Pelagia	Bislaw

NEDĚLE 18. PO SV. DUCHU

9. Neděle	Diviše	Diviše	Slavomila
10. Pondělí	Františka B.	Frida	Dobromil
11. Úterý	Ludvík Bert.	Burkharda	Zvonimír
12. Středa	Maxmiliána	Maxmiliána	Mirogoj
13. Čtvrtek	Eduarda V.	Kolomana	Blahomír
14. Pátek	Kallixta I.	Kallixta	Wiccoslaw
15. Sobota	Teresie	Teresie	Jadwiga s.

NEDĚLE 19. PO SV. DUCHU

16. Neděle	Havla, op.	Havla	Lubislawa
17. Pondělí	Hedviky	Hedviky	Vlaslav
18. Úterý	Lukáše ev.	Lukáše ev.	Zlatomír
19. Středa	Petra z Alk.	Ferdinanda	Ostrihoj
20. Čtvrtek	Vendelína	Vendelína	Krešimír
21. Pátek	Voršily	Voršily	Vojmír
22. Sobota	Korduly	Korduly	Věrnislav

NEDĚLE 20. PO SV. DUCHU

23. Neděle	Severina	Severina	Vladislav
24. Pondělí	Rafaela arch.	Rafaela	Vlastimil
25. Úterý	Křišpína	Křišpína	Stranislav
26. Středa	Evarista	Evarista	Žitoslav
27. Čtvrtek	Sabiny	Sabiny	Dadiboh
28. Pátek	Šimona a Judy	Den čsl. sam.	Blahomír
29. Sobota	Zenobius	Narcise	Božidar

NEDĚLE 21. PO SV. DUCHU

30. Neděle	Marcela	Hvězd.	Tvrdomír
31. Pondělí	Volfganga	Slav. reform.	Hněvoboj

Lidová pranostika:

Je-li vrána na blízku,
je nejvyšší čas k setí.

Když se říjen blýská,
zima plýská.

Šimona Judy, zima je
všudy.

Když dlouho listí ne-
padne, tuhá zima se při-
krade.

Divoké husy na odle-
tu konec i babímu létu.

Studený říjen ničí
všechn hmyz i pro ou-
doucí rok.

ZRNKA

Projevujme vůli svou
vždy cestou zákonní a
bud'me jisti že se vždy
po dobrém to státi mu-
sí, čeho si celý národ
přeje. Žádná moc na
světě není tak silná aby
mohla oddati spravedli-
vé žádosti celého náro-
da.

Bud' vždy spravedli-
vým k dítěti Slib mu
jen to, co mu splnití
můžeš a splň to, co jsi
mu slíbil.

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 4.
Poslední čtvrt " 12.
Nový měsíc " 20.
První čtvrt " 27.

Listopad

November

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Úterý	Všech Svat.	Všech Svat.	Milič
2. Středa	Pam. Dušiček	Pam. Dušiček	Bohumil
3. Čtvrtek	Huberta	Huberta	Bronisz
4. Pátek	Karla Bor.	Otona	Slavobor
5. Sobota	Zachariáše	Blandiny	Mojmír

NEDĚLE 22. PO SV. DUCHU

6. Neděle	Linharta	Linharta	Vševolod
7. Pondělí	Engelberta	Engelberta	Zdeněk
8. Úterý	Bohumíra	Bohumíra	Bohumír
9. Středa	Theodora	Bohdana	Bohuchval
10. Čtvrtek	Ondř Aveliny	Proba	Dobrila
11. Pátek	Martina	Den Příměří	Křeslav
12. Sobota	Benedikt s b.	Jonáše	Vyšeslava

NEDĚLE 23. PO SV. DUCHU

13. Neděle	Stanislava	Diega	Stanislav a.
14. Pondělí	Josafata b.	Levina	Veselka
15. Úterý	Leopolda	Leopolda	Wizimír
16. Středa	Edmunda, ar.	Ottomara	Stojslav
17. Čtvrtek	Řehoře	Hugona	Jaromíra
18. Pátek	P chr sv. P.	Gelasia	Namyslav
19. Sobota	Alžběty	Elišky	Stanímír

NEDĚLE 24. PO SV. DUCHU

20. Neděle	Felixe z Val	Edmunda	Čestmír
21. Pondělí	Obětov. P. M.	Obětov. P. M.	Novomír
22. Úterý	Cecilie p.	Cecilie	Vojslava
23. Středa	Klimenta	Klimenta	Dalibor
24. Čtvrtek	Den Díkůčin.	Den Díkůčin.	Miluša
25. Pátek	Kateřiny	Kateřiny	Hodimír
26. Sobota	Konráda	Konráda	Prelimír

NEDĚLE 1. ADVENTNÍ

27. Neděle	Virgila, bisk.	Libousta	Miloust
28. Pondělí	Rufusa, muč.	Vintíře	Svatoslav
29. Úterý	Saturnína	Leofáše	Radhod
30. Středa	Ondřeje ap.	Ondřeje	Radhošta

Lidová pranostika.

Hřmá-li v listopadu,
bude úrodný rok.

Kvetou-li v listopadu
znovu stromy, bude zima
trvat až do května.

"Má se jako hus o
Martině" (jest stále v
nebezpečí).

Chodí-li husa o Mar-
tině po ledě, chodí o
vánocích po blátě.

Svatý Martin přijede
na bílém koni.

Na sv. Martina kou-
řívá se z komína.

Je-li na sv. Martina
slunečno, nastane tuhá
zima.

Na sv. Kateřinu (25.)
schováme se pod peři-
nu. —

Ať Kateřiny neb Kří-
že když mrzne, topte
chýše.

Sníh na sv. Ondřeje
(30.) velmi žitu pro-
spěje.

Jaké počasí na sv.
Kateřinu, takové je v
příštím lednu

Jiní o Všech Svatých
věsti nám o Vánocích
tuhé mrazy a krutou
zimu.

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 3.
Poslední čtvrt " 11.
Nový měsíc " 18.
První čtvrt " 25.

Prosinec

December

DNY A TÝDNY | K A L E N D Á Ř | J M É N A
Katolický | Evangelický | Staročeská

1. Čtvrtek	Eligia	Dluhoše	Náum
2. Pátek	Bibiany	Kandida	Stražimír
3. Sobota	František X.	Kasiana	Chvalislav

NEDELE 2. ADVENTNÍ

4. Neděle	Barbory	Barbory	Těšibor
5. Pondělí	Sabasa, poust.	Sabaše	Lubomír
6. Úterý	Mikuláše	Mikuláše	Bořivoj
7. Středa	Ambrože	Agaty	Semen
8. Čtvrtek	Početí P. M.	Kaj. den ev.	Boguwola
9. Pátek	Leokadie	Jáchyma	Chvalimíra
10. Sobota	Melchiada	Judity	Křesislav

NEDELE 3. ADVENTNÍ

11. Neděle	Damaše	Damaše	Savin
12. Pondělí	Sinesia	Otilie	Ratislav
13. Úterý	Lucie p.	Lucie	Vyšemíra
14. Středa	Nikasia	Nikasia	Hořislav
15. Čtvrtek	Kristiny, pa.	Ignacia	Slavoboj
16. Pátek	Adely, cis.	Albina	Čedomil
17. Sobota	Lazara	Lazara	Vladimila

NEDELE 4. ADVENTNÍ

18. Neděle	Graciána	Vunibalda	Hostimír
19. Pondělí	Nemesia	Nemesia	Osvětín
20. Úterý	Křišť'ana, b.	Izáka	Bohumil
21. Středa	Tomáše ap.	Tomáše	Tomislav
22. Čtvrtek	Zena. voj a m	Blaženy	Božena
23. Pátek	Viktorie p.	Dagoberta	Vlasta
24. Sobota	Adama a Evy	Adama a Evy	Budimír

NEDELE — NAROZENÍ PÁNĚ — HOD BOŽÍ VÁNOČNÍ

25. Neděle	Nar. Páně	B. hod vánoč.	Bohuslav
26. Pondělí	Štěpána m.	Štěpána	Štěpan s.
27. Úterý	Jana ev.	Jana ev.	Ivan
28. Středa	Mlad'átek	Mlad'átek	Hrdoslav
29. Čtvrtek	Tomáše Kant	Iohathana	Milada
30. Pátek	Sabina, b.	Davida kr.	Miloš
31. Sobota	Sylvestra	Sylvestra	Bořislav

Lidová pranostika:

Když v prosinci mrzne a sněží, úrodný rok na to běží.

Na sv. Barboru (4.) saně na dvoru.

Barbora mosty mostí, Judita hřeby ostří a Mikuláš přibíjí (4. 5. a 6.)

Po sv. Baruší střež nosu i uší

Svatý Mikuláš splachuje břehy

Přichází-li zajíc do ohrady, bude zima ještě tužší

Studený prosinec se sněhem dá žito na každé výšině.

Jaký je prosinec, taký je příští červen.

Sv. Lucie (13.) nocí upije.

Do Vánoc huť, od Vánoc cuvej.

Zelené Vánoce, bílé Velikonoce.

Vánoce v jeteli, letnice ve sněhu.

Jitřní jasné a obloha čistá, úroda bojná příští rok jlstá

Po studeném prosinci bývá úrodný rok.

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 3.
Poslední čtvrt " 11.
Nový měsíc " 18.
První čtvrt " 25.

Společný jmenovatel

Napsal Zdeněk Němeček

OTISKUJEME jednu z povídek předčasně zesnulého spisovatele Zdeňka Němečka. Otiskujeme ji z rukopisné pozůstalosti. Tato povídka je částí nedokončeného cyklu "Americké povídky".

*

Podvečer po horkém vlhkém dni. Na břehu řeky Susquehanny svítí bílý dřevěný dům, prostorný, vlnitý, s ochozem a se dvěma sloupy před vchodem, jeden z těch starých, amerických domů, které mají vrozenou důstojnost. Podíváš-li se mu do očí, jako by říkal: "Vstup, neboj se, tady nikdy nestrašilo!" Kolem je stříhaný trávník, hustý zelený koberec. Z otáčivé hadice stříká jemná mlha a klade se rosou na trávník. Smuteční vrba, rudý javor, pár ovocných stromů, v rohu zahrady několik rhují. Všechno tiché jako na scéně po poslední oponě, když obecenstvo i herci odešli. Nikdo nechodí po travnatém koberci. Na motýly je pozdě, na můry brzo. A nejsou tu děti... Nedaleko domu co chvíli vzdechnou vody řeky Susquehanny, která se valí dolů, dolů k oceánu. Z dálky chvílemi zalučí nebo hvízdne průmyslové město. Až sem, na vzdálené předměstí, cítíš jeho dělnou přítomnost, neboť tvrdým spánkem nespí nikdy.

V jednom koutě ochozu, skryt před zraky lidí, sedí v houpací židli mladší muž v režných spodcích a sněhobílé košili. Čte noviny. Mezi vysokým čelem a tmavou linií očí sídlí to nepopsatelné, co se jmenuje intelekt, sublimovaná moudrost. Hrudník jako zvon, svalstvo bývalého činného

atleta, dlouhé nohy přehozené přes podpěru houpací židle. Čte. V prvním patře, kdesi v ložnici, si tiše pozpěvuje ženský hlas. Ani píseň, ani arii, nějaký střep z music-hallu. To je tak jediný zvuk, k němuž tiše šplouchá Susquehanna a z dálky broukne město. Je podvečer po horkém, vlhkém dni.

Na rohu se zastavil vůz, starší Pontiac. Vystoupil muž s aktovkou. Jde sem. Chůzí a držením těla jako by přemáhal rozpaky, trochu uměle se napaňuje, na tváři umělý úsměv, jakýsi komerční škleb. Před rudým javorem se zastaví a volá:

"Haló, Johnne, jsi doma?"

Muž v houpací židli zdvihne hlavu od novin, podívá se přes trávník a klidným hlasem odpoví:

"Ovšem, že jsem — pojd' dál, Henry!"

Muž s aktovkou, stále se trochu natřásaje, jde po stezce zahrady k ochozu. Prška mlhy mu schladí čelo a orosí brýle. Ale to nic. Jde dál k muži, který vstal s houpací židle a podává mu svalnatou, chlupatou ruku.

"Vítej, Henry, děkuji za odpolední telefon. Byl jsem málomluvný, promiň, zrovna se v laboratoři čertí ženili. Dáváme dohromady bestiálně složitý stroj na sčítání volebních výsledků, ale hlavně — pozor — na výpočet pravděpodobnosti vítězství jedné nebo druhé strany."

"Prosím tě, nepovídej — to už jste tak daleko? To už je pomalu jako prorocká mašina!"

"Prorocká? To's řek' dobře. Ovšem stroj nemůže povědět ani vypočítat, ani prorokovat víc, než co my, smrtelníci, vrazíme do jeho hlavy a nervstva. Sedni si, Henry, sedni si tady... Tak... To byl den! Prosím

tě, máte chlazené kanceláře ve vaší pojišťovně?"

"Čerta máme — jenom větrníky. A z těch je rýma."

"Tohle počasí je pro Irokézy. A v tom dělej přesnou mozkovou práci. Ty to máš, ovšem, ještě těžší. Já si hraju s elektronkem, ale ty pojišťuješ lidi. Živé osoby. To je daleko těžší."

"To nemyslíš vážně, Johnny! Tys už měl na obecné škole takový pěkný humor."

"Ach, vůbec ne — to myslím smrtelně vážně. Copak ty můžeš jenom tak odhadnout člověka a doporučit mu, jakou životní pojistku si má vzít? To je přece slovo do pranice — hodnota lidského života, prémie, aby pojišťovna neprodělala z titulu — hm — nezvažitelných věcí... Počkej, co budeme pít? Mám tu skotskou, režnou, gin, pivo, sodovku, chininovou vodu, šťávy..."

"Šťávičku, Johnny, šťávičku!"

"Ty jsi nějak rozčilen, Henry, to nesmiš. Známe se 30 let a už jsem ti telefonicky slíbil, že se pojistit dám, bude-li to vhodné — hm — pro pojišťovnu."

"Jak to myslíš?"

"To si všechno řekneme. Pro tebe je důležitá komise z mého pojistného případu, pro mne matematická spravedlnost. Neboj se, udělám všechno, abys komisi dostal, ale jsou věci mezi nebem a zemí. Okamžik, zavolám ženu... Mary!"

"Ano, Johne..."

"To je Henry, ohledně pojistky... Přišla bys dolů?"

"Hned, hned přijdu!"

"A co budeš pít? Jako obyčejně?"

"Jako obyčejně."

"S ledem?"

"S ledem."

"Dobrá. Mary je trochu neklidná při takovém počasí. Jistě odpustíš. Ale nezdá se ti, že teď je přece trochu chladněji? Snad ten vítr od Kanady by v noci mohl přinést déšť."

"To by bylo... Také bys nemusel kropit trávu."

"Ne, to bych nemusel."

"Tady je tak ticho... Obyčejně na takovém trávníku bývá rušno."

"Myslíš — děti..."

"Hlavně děti. Já mám čtyři. Od války čtyři."

"To jsi tedy šťastnější."

"Totiž... Ty víš, že jsem nikdy nebyl zázračný student jako ty, ba ani průměrný. Když jsme se vrátili z války, mohl jsem studovat zadarmo, ale já jsem se oženil. Přišly děti, dvakrát dvě dvojčata — a tak jsem najednou ze vši té radosti propadl do hloubky života, jako do bunkru. Ale — to s tím nemá co dělat. Prosím tě — jednu otázku. Ty nemáš děti — a na pojistce má být jméno osoby, v jejíž prospěch se chceš dát pojistit na život. To bude jistě tvá žena, ne?"

"Tak nějak... Ach, tady je Mary. Mary, to je přítel Henry... Okamžik, přinesu nápoje..."

"Dobrý večer, Henry, já vím, že jste býval spolužák mého muže. Viděli jsme se někdy? Ne, neviděli. Máte zajímavou tvář, tu bych si jistě pamatovala."

"Nemám zajímavou tvář, paní Blanková, takových je dvanáct do tuctu. Ale — my málo vycházíme. To víte — čtyři děti, bydlíme v činžáku, já jsem celý den na cestách, žena doma hospodář, pere..."

"To nemáte pračku?"

"To ano — ještě zbývají poslední dvě splátky, ale to víte..."

"To máte — čtyři děti?"

"Čtyři."

"Zdravé?"

"Až moc."

"To se jistě denně modlíte a pronášíte slova díkůvzdání?"

"Aní ne, paní Blanková."

"Skutečně ne?"

"Mary, ty chceš skotskou whisky s ledem, že ano. Tady je. Já si dám gin s chininem. Ty, Henry, jsi chtěl šťávu. Dal jsem ti půl pomeranče, půl limonu. Mám tam stříknout trochu ginu?"

"Raději ne, musím mít docela jasnou hlavu."

"Jak si přeješ. — Na zdraví. Mary, tady můj starodávny přítel Hanry mi prokázal čest a přišel mě pojistit."

"Říkal jsi o tom, když ses vrátil z továrny."

"To je důležitá věc, ne? Trochu nesnadná. Bude se mne ptát, jak si vysoko cením svůj život, jakou premii bych mohl unést a v čí prospěch bych se měl dát pojistit."

"Ovšem... Aby život dostal rám, velký krásný rám, aby dostal smysl, že ano, můj drahý?"

"Aby dostal smysl? To je zajímavé. Tys o tom přemýšlela?"

"Neuvěřitelné — ale přemýšlela jsem."

"Paní Blanková se vyjádřila znamenitě. Ani v jedné příručce pro agenty jsem nic tak pěkného nečetl. Hm, snad bych mohl říci několik slov, jako k vůli vašim rozpakům. — Podívej se, Johnne, tobě je 39 let, jsi v báječné kondici, bývalý atlet. Lékař potvrdí tvůj stav, tlak a krevní zkouška vzor zdraví, kardiogram si dáš za rámeček. Bude se jednat o výši pojistky. Ty, mimořádně kvalifikovaný inženýr, máš příjem kolem, hm... to mi všechno povíš, budeš-li chtít — já bych radil pojistku na 100 tisíc. Při tvém stáří, 39 let, roční premie na doživotí by byla..."

"Okamžik, Henry, vyslechněte mě. Já jsem o tom skutečně přemýšlela. Je možná taková vzájemná pojistka — myslím manželská? V případě manželovy smrti ve prospěch ženy a také naopak?"

"Ovšem že to je možné."

"Víte — my nemáme děti."

"Já vím."

"Kdo dřív ovdoví, tomu bude vyplaceno — tak to myslím."

"Ano, ovšem."

"Mně je dvaatřicet."

"Vážně? To vyhlížíte daleko mlaději, paní Blanková."

"Henry, projednáváme pojistku, nejsme na cocktail party, kde se metají čínské komplimenty."

"Pardon, promiňte."

"Johnne, nalej mi ještě jednu sklenici. Máš dost ledu? — Děkuji."

"Seznámím vás se všemi druhy pojištění — také s tím vzájemným — zdali chcete na celý fyzický život — nebo na dožití do určitého věku..."

"Johnne, napij se, prosím tě. — Ted' je daleko příjemněji než bylo ve dne — cítíš, jak najednou zavoněla tráva? Nebo je to seno? Ano, dnes odpoledne kosili na břehu řeky. To je nejkrásnější vůně, jakou znám. — Henry, co kdybychom to odložili?"

"Odložili?"

"Víš co, navštív mě zítra v polední pause u nás v továrně. Mám tam velký stroj a něco si vypočítám."

"Ty to skutečně chceš odložit?"

"Jen na pár hodin."

"Nebojte se, John nechce nic odkládat, věřte mu. Kromě toho — my chápeme, jaký je mezi tím, když někdo má doma čtyři děti — a někdo ani, ani..."

Druhého dne...

Druhého dne v polední pause přišel Henry, pojišťovací agent, ke svému starému druhu Johnovi, toho času vedoucím inženýru v konstrukci zážračných elektronických strojů. Kabinet Johnův byl za dlouhou síní, v tuto chvíli prázdnou. Pro jednoduchého muže, jakým byl Henry, to byl vzrušující, trochu výhružný svět, který napovídal, jak daleko skočila civilisace, co zmohl mozek hrstky vybraných mužů, a jak on — prostý člověk — je odsunut zpět o celá staletí. Do hrstky geniů, i když mají stejný nos mezi stejnými očima, patřil jeho budoucí pojištěnec. Nepodařilo se to, nebude komise, doma bude pochmurno a chudo. S takovými pocity vstoupil agent Henry do oddělené pracovny. Když inženýr vstal, tu Henry zpozoroval, že přítel má jinou tvář: dvě hluboké vrásky kolem nosu, dvě vertikální mezi obočím. Přísná maska lidského genia, člověka-nadčlověka, jenž probourává zed', kterou bylo lidstvo ohroženo od nesmírna, od věčna, od hlavní hally božské prozřetelnosti. Henry se začal trochu bát, začal se stydět člověka, k němuž přistupuje s otázkou pojištění života. Inu, jakou cenu má

tento John Blank, který donutí stroj, aby za vteřinu vypočítal úkol, nad nímž by matematik seděl celý život? — Náhle se však přísná maska rozsvítila, hluboké vrásky zmizely. Přítel mu podával ruku.

"Vítej, Henry, pojd', pojd' dál! Mám tady jenom vodu, zato báječně chlazenou. Vem si papírový pohár, načepuj si, tak.... Tady ten stroj, neboj se ho, on jenom tak ocelově vyhlíží, ten nám trochu pomůže."

"K čemu nám pomůže, Johne?"

"Napij se a pojd' se mnou. Osvěžil ses? To je dobře. Tak pohled' — já s tvým dovolením rozložím svůj lidský případ na čísla pravděpodobnosti. Pomoz mi trochu. Je mi 39 — mám v pořádku srdce, plíce, počet bílých a červených krvinek by mohl dávat koncerty, železnou koulí pořád ještě házím 13 metrů. Dobrá. Jaký — říkáš — je průměrný věk amerických mužů, jehož se dožijí?"

"U mužů je to nyní 69."

"A u žen?"

"72."

"Nedemokratické od Pána Boha."

"Také si myslím."

"Šedesát devět vezmu za základ. Ted' dávej pozor. Pravděpodobnost výkonu srdce... Plíce... Vnější cirkulace... Rakoviny... Kornatění tepen... A ted'..."

"Cos tam dal, co snížilo počet?"

"Opustil jsem tělesnou schránku. Začíná psychologie."

"Vášně..."

"Co bylo toto?"

"Automobilismus. Já totiž, když jedu, tak se zamýšlím. Něco idiotského řeším — i v zatáčkách za volánem..."

"Co bylo tohle?"

"Rybářství. Dost těžký koeficient vášně. To nejsou jen potoky, pstruzi, také lezení po skalách v Novém Skotsku, a velké ryby, mečouni, na oceáne. To je horší — myslím pro pojišťovnu."

"Co bylo tohle?"

"Moje cesty letadlem; šedesát ročně. Nejen do New Yorku, také třikrát do Evropy. To byla riskantní

položka — kdyby mě někdo přepadl se zbraní v ruce. Já bych ho sice rozbil na kusy, ale kdyby přece jen dřív vystřelil. Tak to by byl profil muže, který se jmenuje John Blank. Trochu nám to spadlo. Ten stroj nelže, když nelžu já."

"Ale poněvadž žádáte vzájemnou manželskou pojistku..."

"Ano, Mary a já... Nuže, s pomocí Boží... Střední věk, říkal jsi 72... Nesedl by sis tam na tu židli! Tak, děkuji. — Ted' se vydávám na nebezpečné, zaminované pole. Má žena je fysicky dokonalá, až na jednu krutou hru přírody. Nemá-li žena děti, po kterých touží, může se stát toto... Vidění, sny, miráže, fatamorgány, úchytky, volání v poušti... Nevysvětlitelné nenávisti, skoky do tmy..."

"Co ti vychází? Měl jsi sečíst čísla dvou lidských osudů..."

"A dělit dvěma. On se jmenuje John Blank, je mu 39 let. Ona — Mary — 32 roky — děti nemají jmen, protože se nenarodily... Ještě jednu otázku, Henry, z tvého oboru."

"Prosím, ptej se..."

"Máte klausuli o sebevraždě?"

"Ovšem. První rok skon sebevraždou neznamená nárok. Chacha, co pak ty myslíš na sebevraždu?"

"Já? Ne. — Hm, toto je přesný, chladný, vznešený stroj. Počítá se vším."

"Kolik ti tedy vyšlo? Jak dlouhý bude váš společný život?"

"Nezlob se, to ti nemohu ukázat. Ale je to nízká cifra. Tvá pojišťovna by i při vysoké premii na nás prodělala."

"Ty tedy pojistku neuzavřeš?"

"Žena — z tajemného popudu — rozhodla, že uzavřeme vzájemnou pojistku. Francouzské přísloví říká: 'Žena rozhodla — Bůh rozhodl.' Ale podle tohoto mého stroje bych obral tvou pojišťovnu. To je proti mému mravu. Ty však nesmíš ztratit komisi. Víím, kdo tě doma čeká. Henry, uděláme kompromis. Ve jménu starého přátelství, přijmi tady ten šek..."

"Johne, ty bys..."

"Prosím..."

"Ale je to mnoho!"

"Neboj se — já mám rád peníze
asi tak jako kopřivy. Nevím, co

bych s nimi dělal. Já jsem totiž vy-
nálezce zázračných strojů. To se,
kamaráde, šléně platí. Nevím ovšem,
zda vždycky vyplatí."

Ženský obzor

Napsala Sofia Podlipská

O DRUHÉM zazvonění vyšly na perron již stého pražského nádraží paní Svobodová, vdova po řediteli cukrovaru a její nejstarší dcera Lucie.

“Tak ještě jednou s Bohem a na sledání,” matka pravila, silně jsouc dojata.

“Bud’ zdráva a pokojná, maminko a neďalej si už pro mne starostí, máš jich beztoho dost,” odpověděla dcera. “Já to nějak předržím.”

“U tety bude ti dobře. Ta ti porozumí.”

Lucie zakašlala, aby potlačila povzdech. Když zazvoněno po třetí, skočila do vagonu. Matka jí kývala, sledovala ji okem až vlak zmizel, pak šla domů potlačující trpké slzy. Cestou nepozdvihla ani hlavy. Její oblek byl dosti nedbalý, ale dnes bylo jí to jedno. Jindy hledívala, aby vypadala na ulici úhledně. Kartáčovala pečlivě svou ošoupanou mantilu z tlaceného aksamitu, jindy nádhernou, vyspravila na její oškubaných širokých krajkách povážlivé trhlíny, měla péči, aby jí rovně seděl na hlavě klobouk pařížský, každým rokem bud’ více nebo méně přeměněný. Jindy kráčela ve svých šatech, dvakráte obracených, způsobem elegantním. Dnes vlekla je za sebou tak, že vystupovaly všechny její slabé a vetché stránky, kus kraje z mantily byl utržen a klobouk měl žalostnou podobu pelichajícího dravého ptáka. Jindy bránila se sešlému vzezření. Dnes mu podléhala. — Jednou jí pláč přemohl tou měrou, že musila vstoupit do průjezdu domu, kde sobě povolila, hlasitě zaplakala, načež teprve se sebrala a zase důstojněji ubírala se domů.

Zatím Lucie ujížděla vlakem ve svém skromném dešťovém plášti, s malým kloboučkem bez ozdoby na hlavě.

Byla sklíčená, bledá, oči její byly bez lesku. Jela ve třetí třídě a mnoho osob různého druhu přisedlo k ní, ale nikomu nebyla zvláště zajímavou. Nebyla to právě krasavice, její oblek nebyl skvělý. V chování ke svým sousedům jevila lhostejnost málo povzbuzující. Dívala se ven na krajiny, kolem nichž ji vlak unášel.

Byla to dívka mladá, dvaadvacetiletá. Mladá? Ona necítila toho mládí. Přece, když stanice za stanicí minula, bylo jí lépe, dýchala volněji, byla s to ohlédnouti se na spolucestující, a v jejím oku bylo trochu lesku. Později začala se dokonce těšiti na pobyt u tety. Nebyla u ní tři roky.

Již poznávala krajinu lesnatou a hornatou, kde leží městečko Libín, rodiště tetino a její sestry, paní Svobodové. Vlak zastavil. Lucie seskočivši, viděla hned svou tetu, slečnu Bety Pedálovou. Ačkolí byla mnohem starší než Luciina matka, byla přece čilá a svěží. Bývala krasavicí, a posud mohla se zváti pěkným zjevem. Dle toho také se stříhala; nikoli směšně na své stáří, ale velmi pečlivě, podle módy, s vybraným vkusem. Někdy zdálo se to příliš mladistvé, ale její celá bytost byla mladistvá, chůze pružná, držení těla rovné, ruce a nohy měla malé, oko temně modré a planoucí, ústa svěží. Jenom ty prožluklé vrásky, jimiž bylo zoráno její posud bílé čelo, obklíčeny její vlídné oči a líce, jindy měruňkové, kazily to všecko. Těch vrásek bylo až příliš, byly v nich složeny vrstvy prožitých let se vším, čeho ostatní části její postavy byly ušetře-

ny. Lucie ji milovala. Objaly se a spěchaly k tetinu povozu s polámanými péry v sedadlech, s roztrhaným povlakem a spravovaným po každé jízdě.

Nicméně mluvila o něm slečna Bety s velkým uspokojením, a řekla-li "můj kočár", znělo to, jako by královna řekla "můj trůn". Také nyní řekla s tímž královským přízvukem: "Můj kočár na nás čeká." Luciin obličej také se vyjasnil při pohledu na tu starou, v rodině tak oblíbenou a ceněnou rachotinu. Luciinou myslí přelétly steré milé upomínky z dětství, když o návštěvách u tety v tomto kočáře se sestrami se projížděla, tonouc tehdy v pravém moři blazenosti.

Což, jim bývalo vždy dobře u tetinky Bety; zvláště oceňovaly to od té doby, co otce více nebylo a matka jejich velmi hospodařiti a namáhati se musila, aby se svou pensí vyšla a svých šest dcer vychovala. Na jejich provdání nedalo se počítati, jelikož jmění neměly a také ve společnostech stkvíti se nemohly. Byla tu tedy ta veliká otázka, jak vybaviti je pro zápas o život, aby každá nějakého postavení se domohla. Návštěva v Libíně u tety bývala celé té rodině oasou na perné dráze života.

Zdalo se až do nedávna, že Lucii na dráze života přece pokvetou nějaké růže. Byly to růže hodně trnité, ale přece růže. Ty opadaly jí náhle a všechno jejich trní zbylo. Bylat' tak raněna v duchu a srdci, že jí bylo třeba trochu zotavení. Teta věděla všechno z dlouhého listu své sestry Siny, s kterou pilně si dopisovaly. Ten "můj kočár" provedl zdárně svůj úkol jako první těšitel raněného srdce, a kočí tety Bety na něm unášel obě dámy ze stanice do městečka.

To rozkládalo se s nízkými nepatrnými domky svými v kruhu kolem náměstí mezi zahradami, v mírném úvalu lesy a rybníky obklíčeném.

Kočí popohnal furiantsky staré tlusté koně, jakmile vjeli na hrbolatou dlažbu ulic; kočár vyskakoval a dámy pozdravovaly vlídně do oken, v nichž

známé obličej se objevovaly, přilákány byvše rachotem kočáru.

Pak vjely šťastně do dvora ohromnými vraty a Lucie byla tedy na místě. Oddechla si ve příjemně chladných pokojích a ohlédla se spokojeně, nalézajíc všechno na starém místě. Teta ji uvedla do úzkého a útulného pokojíku o jednom okně, pro ni určeného. Zařízení tohoto pokoje bylo však Lucii nové. Jindy nebýval ten pokojík používán, leda za zásobárnu. Ted' měl moderní zařízení od toalety až k posteli bohatě nastlané. Byl to pravý boudoir s hezkými ozdůbkami, s malinkou atlasovou pohovkou a křesly, s některými starými malbami a fotografiemi nejnovějšími s rozkošně kvetoucími azalkami na okně a ve stolcích.

"Jaké to překvapení!" Lucie divila se.

"Líbí se ti to trochu? Nuže, tak zůstaň zde hodně dlouho, třeba navždy!" odpověděla teta. Prozatím rozbíhal si svůj vak, odlož svrchní oděv, zotav se a přijď do velkého pokoje."

"Navždy," řekla teta. "Navždy!" Myslela to opravdu? Chtěla by ji míti u sebe? Proč by toho místa u ní nepřijala spíše než u někoho jiného? Zamyslela se, načež ubytovala se ve svém rajském zákoutí; pak šla do tak zvaného velkého pokoje, kde teta celý den se zdržovala a s papouškem svým se bavila.

Tento starý a věrný druh její nebyl však její jedinou zábavou. V koutě pěkné piano, u okna malířský podstavec se začatou krajinou, na jedné celé stěně knihovna, v rohu u okna psací stůl s rozházenými papíry dosvědčovaly, čím slečna se obírala. Vedle papouškovy klece byl šicí stůl s pletením a háčkováním, kteréžto práce byly chudým dětem určeny.

Lucie usadila se tam hned a ujala se některé začaté práce. Teta přecházela, dávala služebným rozkazy, mezi tím postála vždy u papouška, šklábila ho trochu, a za několik minut bylo ve vedlejší jídelně uchystáno občerstvení.

Teta neměla stání ani u stolu. "Ty

nemáš pojmu, dítě, jak jsem celý den v jediném shonu," pravila k Lucii, "ale ty sed', prosím tě, nevstávej také. Tohle za mne nikdo neudělá, i kdybych měla tři hospodyně. Vládu musím mít v ruce sama a nevím, jak to dělají vladaři velkých říší, že mají také chvíli pro sebe. Já býti nějakou královnou, řeči by se mnou nebylo." A opět vyběhla ze dveří. Konečně přišla a usadila se vedle Lucie. "To mám teď takové běhání a nařizování s bytem zadním do zahrady, víš s tím, kde tvoje prababička druhdy bydlela. Pamatuješ se, jak dlouho jsme to všechno měli v témže zařízení, jako když tam žila?"

"Vypravovala jsi také o nějaké tetě Luise, která tam druhdy bydlela. Kdy ta zemřela?" ptala se Lucie.

"Několik let po ní. Byla to sestra tvého dědečka."

"Od té doby nikdo tam vzadu nebydlil?"

"Tvůj dědeček prával si, abychom se tam některá provdaly; buď já nebo tvá maminka. Maminka ale přišla do Lukovic, daleko odsud..."

"A ty, tetinko?"

"Co, já? Co tím myslíš?"

"Nic, odpusť. Nemyslila jsem nic, leda to... že jsi bývala velmi krásná, bohatá, milá a dobrá jako posud."

"Nuže, a neprovdala jsem se. Obzřejmě mívám tazatelům takové nárážky velmi za zlé a nepřijímám jich dokonce vlídně. Nebývám při tom 'milá a dobrá', dovedu také býti kousavou starou pannou, jsem-li zvědavostí popuzena. Ale u tebe nepřichází dnes tato poznámka na vrub zvědavosti. Máš naopak právo ve svém postavení pozorovati osud jiných, porovnávat ho se svým a přemýšlet o tom, čím je život. Proto ti také ochotně odpovím."

"Ale jen se nehněvej, tetinko," dělala Lucie s vlhkým zrakem, přece však potěšena jsouc vyhlídkou na ukojení zvědavosti své, neboť byla to přece jen zvědavost, že chtěla vědět, proč teta se neprovdala.

Ani paní Svobodová to nevěděla. Její sestra nikdy o tom mluvit ne-

chtěla a odbývala ostře tazatele. To bylo v rodině známo, a Lucie divila se své odvaze, že se osmělila tuto nárážku učiniti. Teď očekávala dychtivě tetinu odpověď a hleděla na ni tázavě svým výrazným sivým okem, když služka Madlenka vešla a oznamovala, že je tu "ten pan doktor, co chce ten byt," že si ho žádá vidět.

"To není možno," horlila v odpověď slečna. "To je zajisté někdo jiný. On psal mi, že přijede za týden."

"Co mám tomu pánovi tedy říci?" Madlenka ptala se. "Že to není on?"

"Což, ty bys byla s to říci někomu takový nesmysl, pro který bych byla vyličená i s tebou a se svou domácností v nějakém humoristickém listě," zlobila se slečna znova, a Madlenka byla všechna ustrašena.

Lucie vstala a mínila, že by se ten pán neměl nechat tak dlouho čekati na odpověď, ať to je kdokoliv.

"Proč neposlal mi svou navštívenku, anebo neřekl jméno?" slečna pravila svéhlavě. "Nemohu přece předpustiti člověka neznámého."

"Tak mu řeknu, proč toho neučinil," Madlenka děla a byla při tom tak nejapná, že Lucie do toho se vložila. "Půjdu to obstarat, tetinko," řekla a vyšla do velké jasné předsíně, kde navštěvovatel čekal.

Vystoupila rychle k čekajícímu pánu a omluvila tetinku, že jej nechala čekati. Dívala se cizímu pánovi lhostejně do obličeje a nevěděla ani, zdali je stár či mlád. "Prosila bych, koho mám ohlásiti," pravila zdvořilým tonem.

"Jsem doktor Slavík," odpověděl. "Prosím za odpustění, jestliže vytrhuji. Přicházím v příčině svého bytu."

Lucie pobídla jej dále a předešla jej, aby ho oznámila. Ani on se nepodíval na ni blíže. Vstoupil a bylo nové omlouvání. Slečna Pedálová jej posud nečekala; v řečeném bytě smýčilo se, okna byla vyvěšena, podlahy myly se. Teprve zítra měly býti napuštěny.

"Jen kdybyste mi byl slovičko

psal," slečna naříkala. "Vše mohlo býti v pořádku. Co budem dělati teď? Váš nábytek je snad již na cestě, anebo dokonce zde?" Pobíhala po pokoji a lomila rukama.

Lucie zatím vyzvala hosta, aby se posadil, na což slečna teta docela zapomněla. On posadil se bez okolků a usmívaje se slečninu zděšení, řekl: "Co se týče nábytku, nemám žádný. Musím si ho koupiti. Moje kufry a bedny s knihami jsou na nádraží a bude času dost pro ně poslati. Neračte si dělati starosti. Mohu zatím bydleti v hostinci. Je to zcela mou vinou. Asi pozitří dovolím si zase se poptati, mohu-li se stěhovati." Vstal a chtěl jíti.

Ale slečna obrátila se k němu a řekla: "Ne, ne, to by bylo pěkné, abyste se ubytoval v hostinci. Vy běřete vinu tohoto průtahu na sebe, to je velmi šlechetné, velmi hezké od vás. Ale není tomu tak. Je pravda, že jste mohl psáti, že přijedete o týden dříve, ale já mohla jsem míti byt spořádaný dávno. Neměla jsem to odkládati na poslední chvíli. Jindy nebývám tak liknavá, ale tentokrát přišlo mi právě tak ledacos do cesty." Ohlédla se na Lucii, jež seděla opodál u šicího stolku, pracujíc, a to způsobem tak vytrvalým, že doktor bezděčně také se tam ohlédl.

Ted' viděl a všiml se teprve, že osoba, která jej prve uvítala, byla mladá a že to nebyla služebná. Měl se znova k odchodu a jeho zrak setkal se se slečniným. Jí zdálo se, že postřehla v tom otázku, a to ji přimělo říci: "Myslím, že jsem vám posud nepředstavila tuto slečinku. Je to má neť, Lucie. Lucinko," pokračovala, "pan doktor Slavík, který se stal u nás okresním lékařem. Právě vypravovala jsem ti o zahradním bytu v mém domě, ale nedomluvila jsem ještě, když pan doktor k nám zavítal a ty jsi bezpochyby se již dovědla, že jsem se rozhodla ten byt pronajati a že pan doktor mi proukázal čest, sobě ho vyvoliti."

Doktor uklonil se beze slova. Jeho obličejem, dříve vlídným, přeletěl

mrak, a to tak nápadně, že si toho obě dámy musily všimnouti.

"Co pak ho mrzí?" slečna Bety pomyslně sobě.

"Učinila jsem na něj špatný dojem," Lucie hádala. "Ale co záleží mi na tom."

Uklonila se také, sotva hlavu pozdvihnuvši a opět pracovala.

"Ne, ne," bránila slečna Bety znova doktorovi, chtějícímu odejiti. "Nedopustím, abyste bydlil v hostinci. To naprosto nejde. Nemyslete si, že najdete v Libínském hostinci komfort Pražských hotelů. V Libíně panuje posud staročeské pohostinství a tudíž nepočítají v hostinci ani na vzácnější hosty. Přijede-li sem někdo, trháme se o čest jej pohostiti, třeba bychom teprve s ním se seznámili. Ach! To byste mi dal, kdybyste se ubytoval v hostinci. Paní soudcová, paní sládková, paní... nebudu je všechny ani jmenovati, byly by s to přijíti s deputací k vám prosit, abyste u nich pohostinství přijal a pak běda vám, kdybyste je přijal u jedné rodiny, pak by ty druhé byly uraženy. Vy přijmete tedy za vděk pohostinstvím u mne, není-li pravda. A já se vynasnažím, seč budu, aby vám nebylo příliš nevolno v tomto interimním postavení."

"Jste příliš laskava," odepíral doktor chladně a skoro nevlídně. "Ale odpusťte, nepřijmu-li této velké oběti. Přeji si rozhodně ubytovati se v hostinci."

Slečna zbledla tímto urážlivým jeho chováním a odvrátila hlavu. Lucie jí znala a věděla, jak byla raněna.

Jelikož doktor stál, třímaje kloubek a maje se k odchodu, také více neseseděla a odvážila se do toho promluvit.

"Račte býti přesvědčen," pravila, "že tetinka myslí svůj návrh upřímně a že jí odmítnutím způsobíte skutečnou nesnáz. Bude se o tom mluvit v Libíně. V malém městě jsou lidé tak citliví. Vyplníte-li přání tetičino, nebudete proto od nikoho z nás

vytrhován anebo obtěžován. To zajiště není zvykem naším."

Slavík viděl dle těchto slov a také dle toho, jak slečna s papouškem si pohrávala obrácejíc se k němu zády, že by ji urazil, a protože se mu byt, u ní najatý, nesmírně líbil, nechtěl si ji rozhněvat.

Přijal tedy slečnino pohostinství k domluvě Luciině, při čemž k této se choval stále tak zamračeně, asi jako někdo, jenž se bojí, aby nebyl nějakou žebrotou obtěžován. Mnohem vlídnějším a skoro roztomilým byl k slečně Bety, ačkoliv ona teď byla navzájem nemilostiva k němu. Prosil ji skoro dětinně, aby se na něj déle nehněvala.

"Snad bychom mohly panu doktorovi ukázat pokojík, kde se zatím ubytuje?" Lucie navrhovala. "Až jej uvidí, smíří se s myšlénkou, že není posud ve svém."

"Ty myslíš ten?" teta tázala se, ukazujíc k jeho dveřím.

"Ano, rozhodně. Odnesu jen od tamtud nějaké zbytečné předměty." Spěchala v pokojík, který jí byl odkázán a odstranila z něho své věci, načež znovu dvéře otevřela a více jich nezavřela. "Je vše připraveno," ohlašovala a doktor byl tak uveden. Madlenka donesla mu jeho ruční vak, který stál v předsíni a nechali jej tam o samotě.

"Já budu zatím bydlet v tom pokojíčku vedle tvé ložnice, tetinko," řekla Lucie, když byly samy. "Vždyť jsem tam jindy také spávala."

"Ale nemusilo to býti. Vždyť mám ještě modrý pokoj pro hosty v přízemí. Není ovšem připravený, ale za hodinu byly bychom tam ustlaly, vyvětraly."

"Jen že tam máme ještě jablka," Madlenka namítla. Teta dala se do smíchu a dobrý humor vrátil se jí. "Na mou věru, jsou tam ještě jablka po podlaze na slámě rozložená. Ale ty už rozdám dětem. Ovšem, bylo by trvalo také nějakou chvíli, než by je byly vynesly."

"A doktora měly bychom zatím na

krku," dodala Lucie. "On není právě příjemný."

"Ale je," teta jí odporovala. "To jen chvílemi něco na něj lehne. Ale ubezpečuji tě, když tu byl před měsícem byt najímat, že jsem se div nezamilovala do něho. Tobě se tak neděje, jak vidím, a pravda je, že právě k tobě byl tak drsným, že se zakabonil od té chvíle, co jsem tě představila. Inu, kdož ví, co mu myslí přelétlo. Snad jsi podobna nějaké milence jeho, která ho podvedla..."

Lucie zasmušila se nyní také. Sklonila hlavu nad prací. Teta uhodila se přes ústa: Co jí to napadlo narážet na lásku a její podvody, na milenku. Mrzelo ji velmi, že byla tak prostořeká. Uměla jindy tak krásně šetřit citů jiných a žádala si tohotěž pro sebe.

"Ubohé dítě," pomyslíla si. "To jsem to vyvedla. Měla jsem takovou radost, že jsem ji tu viděla spokojenou. Ale že také ten prožluklý doktor nečas přišel. Všecko mi zkazil, co jsem zamýšlela k Luciiněmu potěšení, a teď uhnízdil se dokonce v jejím pokojíčku jako výr v útulku holubice. Bude tam kouřit, lehne si v botách na její pohovčičku. Fi, jaké jsou to zvyky!" nahlas dodala, obrácejíc se od papouška k Lucii: "Ale nejhorší je, že ho musím pozvat k obědu a sice hned, aby mi neutekl do toho svého eldorada, do hostince."

Lucie nepodotkla ničeho. Jenom u sebe si myslela, že by tohle snad býti nemusilo a teta vyšla ven, aby vzkázala po Madlence pozvání novému doktoru, v kuchyni pak nové rozkazy dala k doplnění oběda, aby byl hosta důstojný. Za chvíli vrátila se opět rozhorlena. "Ten barbar," pravila. "Právě byl na odchodu a mého pozvání k obědu nepřijal. Šel na návštěvu a nemůže prý určit, kdy se navrátí. Oč, že si ho paní starostová k obědu podrží? Té toho neodepře. Ten pán věru neví, co se sluší. Ne, neví to," doložila, dupnouc malou nohou. "Což pak by nemohl říci tam a tam: Odpusťte, spěchám domů, jsem od své domácí po-

zván na oběd." Tak zlobila se slečna, že byla zardělá, což jí velmi slušelo, tak že skorem mladistvě vypadala se svým modním účesem světle kaštanových vlasů malounko jen prošeďivělých. Bývalat' z mládí skvělou blondinou.

"Ach, tetinko, nezlob se proto," děla Lucie. "Já naopak jsem tak ráda, že budeme samy u oběda. Přiznávám se ti k tomu. Těšila jsem se tak na tebe, jen na tebe."

Teta zakašlala. "Nu, je-li tomu tak, neříkám už nic," pravila mírníc se. "Ostatně, co pak na tom záleží. Je to vlastně velmi malicherná věc."

Lucie měla za to, že se tohle samo sebou rozumí, a sice tou měrou, že ani této poznámky třeba nebylo, ale slečna Bety měla ráda společnost a byla ctižádostiva.

Usadily se brzy za stůl k obědu a prvním předmětem hovoru stal se opět doktor Slavík. Nešlo to jinak. Slečna Bety měla v hlavě jen jeho, jakkoli Lucie dávala znáti, že ji ani dost málo nezajímá.

"Ten člověk je nestejný," slečna Bety pravila o něm. "Jakmile jsem prve vystoupila ven, vycházel právě také ze dveří svého pokoje a měla jsi jej viděti, s jakou pravou srdečností ještě jednou mi děkoval, že jsem mu nabídla prozatím ten pokojík, jak mne ubezpečoval, kterak si ho váží a nejen to, jak rád bude v mém domě bydleti. Věř mi, že byl v pravdě neodolatelný, když tak mluvil. Měla jsem až slzy v očích při jeho slovech, pravím ti, neboť přízvuk jeho šel k srdci. Pak zvala jsem ho tedy, a tu byl hned zase jiný. Ohlédl se na dvěře velkého pokoje s takovou jakousi hrůzou, jako bych zde tigra přechovávala, a teď byl zas barbarem, jinak nemohu ho nazvati v té chvíli. Srdečný přízvuk, vlídnost chování — vše bylo to tam a přede mnou stál učiněný medvěd. Mohl ještě říci jako nezvedené dítě: Nechci k vám jíti, nechte mne. Tak at' si jde. Co záleží mi na něm, není-li pravda? Omrzí-li ho později

bydleti v mém domě, může si hledati jiný byt."

Lucie použila malého oddechnutí tetina, aby prohodila: "Právě jsi mně, tetinko, chtěla vypravovat, jak jsi se odhodlala pronajmout ten byt, když jeho příchod nás z toho vytrhl."

"To je brzy dopověděno," teta odpověděla. "V Libíně je teď nouze o byty. Slavík dopsal starostovi, zdali by mu nemohl nějaký opatřit a já jsem tam právě byla návštěvou, když psaní došlo. Napadlo mi, že je škoda nechat ty místnosti prázdné, je-li tu příležitost jich použiti, tak jsem je nabídla k pronajmutí. Trochu se mi to přece přičilo, neb nikdy u nás nebydlil cizí nájemník. Dlouho chovali jsme ten celý byt se vším, co tam bylo, jako relikvie po dědu a babičce, po tetě Luise. Ale co dělat? V nynější době jsou peníze nade všecko. Již pojím se také k tomu výdělkování a užitkování všeho, i toho, co je srdci posvátné. Doktor přijel se tedy na byt podívat, a tu právě učinil na mne tak příznivý dojem, že jsem již méně litovala obětí památky, s těmito místnostmi spojené. Ale nyní nevím, co si mám o něm mysliti."

"Bude to trochu podivinství při dobrém jinak srdci," Lucie děla. "Vždyť se s ním, tetinko, nemusíš stýkat, kdyby ti byl nepříjemný. Jeho byt má i schody pro sebe na opačné straně dvoru. Škoda, že těch pokojů víc neuvidím. Bývala to pro mne vždycky dojemná chvíle, vedla-li jsi nás tam mezi ty milé památky starožitného nábytku, obrazy z minulého století, do toho šera, naplněného upomínkami minulosti rodinné. Když jsi pak pozdvihla některou žaluzii v okně spuštěnou, mívala jsem tak ráda ten pohled do tvé zahrady. O, tenkrát, tenkrát! Byla jsem tak šťastna."

"A zase budeš, dítě; co se ti přihodilo, není takové, aby se tím otrávil celý život."

"Ach, myslím, že ano. Ta dávka byla silná dost." Lucie otrásla se

jako při pomyšlení na skutečný jed. Nemohla už jísti.

Teta ji nutila, přemlouvala, předkládala na talíř.

"Raději mi něco vypravuj, tetinko," Lucie prosila, kladouc obličej na její bílou ruku, "anebo hovoř cokoli. Horší se třeba ještě na svého nového nájemníka. Jen když tvůj hlas uslyším, ten mne zotavuje lépe než jídlo."

"S radostí. Umínala jsem si, že nezařadím ani slovem o tu zlou věc; a teď mi přece něco vyklouzlo. Ale mluvmе rychle o něčem jiném. Nuže! Třeba o tom, proč jsem se neprovdala." To řekla takovým způsobem, jako když matka dá roztrhati nemocnému dítěti nějakou vzácnou, dlouho šetřenou a svčcenou památku, jen aby rozveselila a úsměv vyloudila na jeho milém obličej; tou věcí, kterou mu jindy jen z daleka ukazovala a dlouho odepírala jeho dychtivým dravým prstíčkům.

"Ale venku je tak krásně. Pojd'me trochu do zahrady, dokud slunéčko svítí," navrhovala. "Uvidíš, že ji mám posud krásnou jako tehdy, když pohled na ni z oken prababiččina bývalého bytu tě okouzloval."

"Pojd'me, pojd'me," chvátila tam Lucie.

Mezi tím, než tam došly, naskytlo se sterého jiného k hovoru, ale pak teta byla zas přivedena na to, o čem nerada mluvila.

"Proč, proč," řekla rozhorleně. "Jaké to hloupé slovo. Což pak je tak hned vysvětlení toho a jiného ve světě po ruce? Proč jste se neprovdala? ... Tuto otázku vídám tak často ve zvědavých očích a mám co činit, abych ji odmítala způsobem někdy dosti drsným... Nuže, mohu-li tě dnes tím pobaviti, řeknu ti, že jsem zmeškala pravou chvíli. Je to hloupé a k zlosti, že ne? Býti krásnou, zámožnou, dosti vtipnou a nenajítí muže... Ani román to není, a skutečnost je v tom osvětlení věru nudná. Sud' nyní sama, mohu-li se vůči tazatelům s tím vysvětlením vydat? Není-li možno, že by člověk z toho stal se podivínem nejnesnesi-

telnějším? Ano, podivínem, a měla bych k tomu více práva než jistý pán, který dnes pohrdal mým obědem. Nuže! Co tomu říkáš, Lucinko? Jsi zklamána, vid'? Očekávala jsi sentimentální tragedii, a není tu ničeho, praničeho. Ani já nebyla nikdy vinná, že se pro mne nějaký cituplný nápadník utrápil, ani jsem nebyla nikým nikdy zamítnuta, zhrzena, nic takového se nestalo. Měla jsem ovšem nápadníky od patnácti let, ba někdy hejno nápadníků, ale myslívala jsem, že by bylo škoda tak brzo se vázat. Mám za to, že jsem byla koketou. Avšak má koketerie byla upřímná a byla jsem veselá jako ptáče. Jeden pán, který mi chtěl prokázati čest vzíti si mne jako závaží svého života, řekl o mně, že jsem mělkého citu. To mrzelo mne dlouho. Teď už ne, jak vidíš. Jiný, bylo to o mnoho roků později, vyslovil se, že je můj dech příliš hluboký, těžký. Pohrdala jsem pořádně tímto pánem světa, který byl nepřítelem hlubokého ducha, ba pohrdala jsem nějaký čas všemi muži, ale teď jsem mu to také již odpustila. Vidáme se častěji a nezávidím mu tu jeho husičku, s kterou je velmi št'asten, ani jí jeho šosáctví, která naplňuje ji úctou. Avšak dále. Napověděla jsem, dopovím tedy. Bylo mi najednou dvacet roků. Nevěděla jsem, jak uplynula léta a bylo mi líto máje mého mládí. Dvacet let zdálo se mi velkým stářím a myslila jsem, že musím už jinak hleděti na svět. Dvacet let — rozjímala jsem — a ještě jsem nebyla zamilována. Vyčítala jsem si to jako liknavost jakousi a přehlédla jsem v duchu všecky ty mladé a starší pány, kteří mi svou pozornost věnovali. Zkouška dopadla v tom smyslu, že byli mému srdci všichni lhostejní. Co dělat? Čekat, až se objeví někdo jiný ještě? Někaký rytíř z pohádky? Jaké pak vybírání? Vždyť mi bylo dvacet let. Stala jsem se méně dětinskou a trochu přístupnější, ale zůstala jsem pořád lhostejnou v srdci. Několikrát došlo k dosti významným slovům, ale vždy

nějaká překážka svazek zase přerušila. Konečně přísahala jsem si, že se do ničeho nutit nebudu. Tak minul mi rok za rokem, až přitáhla osudná třicítka. Žila jsem bezstarostně, vesele, bavila jsem se výborně. Učila jsem se jazykům, hudbě, kreslení, cestovala jsem každý rok. Ujímal jsem se při tom všem také domácnosti a našeho hospodářství. Vedle toho byla jsem tehdy středem zdejší společnosti. Pořádala jsem výlety, koncerty, hrála jsem divadlo. Bývala jsem jista obdivu. Nemívala jsem času k dumání. Jenom někdy padalo mi na srdce, že ten krásný čas tak ubíhá a že mi nenese ovoce, že se podobalo moje skvělé mládí planému květu. Čím dále, tím naléhavější bývaly takové chvíle a začala jsem se báti, že zůstanu starou pannou. Nicméně zdálo se mi pořád, že se mi žádný navržený sňatek nehodí. Mezi tím dospěla tvoje maminka. Té šlo to jinak. Její první láska byla šťastna, provdala se a byla spokojena přese všechny nehody a peněžité ztráty, které tvého otce stihly a její jmění pohltily, tak že přijal posléze místo jako ředitel továrny. Prála jsem ovšem tvé matce štěstí její, ale po jejím provdání cítila jsem poprvé trpce, že jsem zbyla...

Byla jsem však posud, jak říkali všichni, krásná. Vypadala jsem dlouho docela mladistvě a každou chvíli měla jsem nějaké nabídnutí k sňatku. Mohla jsem se přece rozhodnouti — až jednou náhle jsem seznala, že nabídky již se mi nečiní, a vidíš, dítě, najednou byl všemu konec. Zmeškala, přebrala jsem. Přičla čtyřicítka. Ještě jednou hlásil se nějaký staříček mládenec, jednou vdovec se šesti dospělými dětmi, jednou muž o deset let mladší mne, jenž potřeboval peněz za každou cenu. Myslím, že jsem mnoho neztratila, když jsem odřekla těmto třem posledním nápadníkům.

Ted' víš všechno. Nediv se více, že jsem nikdy nechtěla o tom mluvit. Mnohem více, nežli že jsem zůstala starou pannou, uráží mne to, že ne-

mám ani nejmenší upomínky, ani nějaké sentimentální památky, ani zamilovaného listu, byť sebe hloupějšího. Hledej v mých věcech jak chceš, nikde nenajdeš růžovou penultu svázaného balíčku zažloutlých dopisů, nikde slisovaných poměnek neb růží. Ano, ještě více ti povím, a to ti budiž útěchou: želívala jsem, že jsem ani netrpěla pro lásku, že se mne ani netkla tato velká zkušenost ženského žití...

Teta vypravovala velmi živě, a Lucie jí naslouchala ve hlubokém zamýšlení, dívajíc se na pučící keře, na poupata stromů k rozpukání naběhlá, na zelený trávník s tulipány nádherných nejrůznějších barev, na brunátné květy, do kterých topol u vrat byl obalen, na obláčky plující ve tvaru sterých andělských hlaviček po blankytu oblohy. V jejím srdci něco povolovalo, ale to byla jen trpkost jejího bolu, jeho stesk naopak překypěl, až najednou vytryskly jí slzy. Vzala tetu pod paží a přitulila se k ní mezi chůzi. "Neboj se, tetinko, že budu pořád taková, jako dnes. Jen co mi dáš nějaké dílo. Nevíš ani, jak mnoho dobrého mi činíš každým slovem. Můj obzor se širí, vidím trochu dále než jen na sebe, a to je dobrodíní. Ale ty jsi nepotkala toho pravého, který byl pro tebe stvořen, to je to."

"Toho pravého," teta zlobila se. "Toho pravého. Což pak dostává každá toho pravého a každý tu pravou? Vezmou se a nějak jím ten život uteče. Ostatně, kdo pak je tak jist, že dostal tu pravou či toho pravého, byť sebe více se milovali. Víš co, Lucinko, přetněme to úzkostlivé mlčení mezi sebou o tvém hoří. Což pak se tomu budeme pořád vyhýbat. Tys myslila, že jsi našla toho pravého ve svém professoru Opatu, on zbožňoval tebe. Kdyby to bylo bývalo možno, byl by si tě vzal přede dvěma roky. Zatím byl tehdy jen suplentem a za dva roky shledal, že ty nejsi ta pravá, a já ti radím, abys byla pevně přesvědčena, že on byl ještě méně ten pravý pro tebe."

Lucii bolela ta slova tak, že zuby zat'ala a zasténala slabounce, ale tak bolestně, že teta litovala svého nelí-
tostného pokusu operace.

"Co jsem to vyvedla?" kárala sama sebe v duchu. "Je právě vidět, že jsem stará panna — nemám ani pomyšlení, jak taková upomínka bo-
lí."

Té chvíle přišla Madlenka do za-
hrady ohlásit, že se pan doktor vrá-
til a že se shání po slečně. Ptala se,
má-li jej poslati do zahrady.

Slečna chtěla dáti ten rozkaz, ale
Lucie dotkla se jejího rukávu a pro-
sebně na ni pohleděla.

"Chtěla bych pobytí jenom čtvrt
hodinky sama v té krásné zahradě,"
prosila. "Zatím odbude si doktor ná-
vštěvu u tebe nahoře."

Slečna Bety kynula přívětivě, polí-
bila net' v čelo a spěchala nahoru
vzkazujíc doktorovi, že je mu k služ-
bám. On přišel v patách za ní do
jejího pokoje.

"Ach, slečna sama?" prohodil, o-
hlížeje se s patrným uspokojením
nad nepřítomností Luciinou.

"Moje net' zůstala v zahradě," od-
pověděla slečna, vyzývajíc jej dosti
chladně, aby se posadil.

"Nevěděl jsem, když dostalo se mi
cti najímatí byt ve vašem domě, že
ráčíte mít u sebe slečnu net'," pravil
doktor.

Slečna Bety dívala se naň chvíli
beze slov. Pak řekla zblednuvši zlo-
stí: "Mění tato okolnost něco na va-
šem rozhodnutí? Prosím, neostýchej-
te se, máte-li jiný vhodnější byt, ne-
trvám na naší dřívější úmluvě."

Ted' zase on mlčky na ni se zadí-
val. Její způsob byl mu velmi sym-
patický. Dal se do lehkého smíchu
a řekl: "Neračte mi zazliti tuto po-
známku. Ale... ale... Jsou někdy
poměry... Ještě jednou prosím za
odpuštění."

"Nechcete tu tedy bydlet? Řek-
něte to zkrátka."

"O tom není řeči. Chci. Jsem po-
vděčen. Není také jiného bytu k do-
stání a pak je zde tak krásně. Cítím
k vám, milostivá, opravdovou úctu."

Slečna mu vpadla do řeči: "Ale
proti mé ubohé neteři něco máte.
Kdo ví, co. Však jsem to zpozoro-
vala hned. Urazit vás nemohla po-
sud ničím, také ji ani neznáte. Je to
bud' neodolatelná antipatie anebo je
snad někomu podobna, kdo vám není
milým..."

Doktor nedal slečně domluvití.
"Nepodléhám takovým antipatiím,
ani jsem nezkoumal, s kým by měla
podobu. Jak pravím, jsou tu zvláš-
tní okolnosti, které mne budou nutit
vzdalovati se vašeho milého domá-
cího kruhu, čehož mi bude velmi líto,
a to právě pro přítomnost slečny ne-
teře."

"Prosím, jak je vám líbo," řekla
slečna s ledovým přízvukem vstáva-
jíc s pohovky. "Vždyť jsem vás ne-
chtěla nutit, abyste přijal mého po-
hostinství. Byla to pouhá zdvořilost,
zvala-li jsem vás k sobě."

Již viděl, jak hluboce ji urazil.
Líce jí plály a v očích jejích bylo
vepsáno: "Myslíte, že jsem si vás
snad nadcházela pro Lucii?" Obráti-
la se k papouškovi, jehož hladila po
hlavě.

Doktor byl chvíli v nesnázi, ale
hned se zase sebral. "Milostivá," pra-
vil odhodlaně a s tou srdečností, kte-
rá ji tak byla zaujala. "Račte mi po-
přáti ještě chvíli slechu. Bud'te tak
dobrotivá a posad'te se jen na chvílku
ještě. Ach, vy mne chcete vyslech-
nouti. Děkuji vám. Dovolím si sdě-
lit s vámi tajemství, které chci ji-
nak skrývat před novými známostmi
zde v Libíně. Moji staří známi ho
ovšem znají. Jsem ženat, milosti-
vá."

"Opravdu?" slečna se zaradovala
upřímně. "Ale k čemu s tím se tajit?
V bytě budete mít místa dosti třeba
pro šest dětí a každý důvěruje žena-
tému lékaři ještě více než svobodné-
mu. Jen se přistěhujte se ženuškou
i s děťátkami. Mám děti velmi ráda
a zahradu dám jim k použití."

V obličeji doktorově zářil vřelý
obdiv slečniny upřímnosti, ale zara-
zil proud její výmluvnosti, řka: "To
vše bylo by roztomilé, avšak bohužel

je to nemožné. Vždyť jsem pravil, že chci věc tajiti. A sice proto, že jsme se rozešli se ženou."

"Ach," divila se slečna. "Přijměte mou soustrast. Velmi vás lituji. Mohu si mysliti, že tohle není maličkost."

"To je pravá příčina, že se straním domácnosti tak velmi milé, je-li v ní mladá dívka. Moje žena má zvláštní dar všechno se dovědět a byla by s te způsobiti poplach ze žárlivosti. K té stačí jí pouhý nahodilý styk můj s mladou dámou, a pak, i kdyby v tom ohledu nic nepřijemného se nestalo, není — tuším — Libín výjimkou mezi malými městy, kde se hned mluví a přemílá každý poměr sebe nevinnější. Co řeklo by se pak o slečně neteři, kdybych zde byl častějším hostem a časem by přišlo na jevo, že jsem ženat?"

"Nu, co se týče dobré pověsti mého domu a tudíž mé neteře, o tu jsem zvyklá pečovat sama," řekla slečna dost nemilostivě, "však proto přece uznávám vaši šetrnost a děkuji vám za ni — —"

Nastalo pomlčení, až slečna znovu ujala se slova: "Tedy rozveden, rozloučen. Věřu, to jste k politování. Což, dítek nemáte?"

"Bohužel — nemám."

"Bohužel — anebo bohudík, nemám."

"Máte pravdu, že nevíte, máte-li toho želeť anebo býti tomu povděčen. Jednak by vás dítě mohlo smířiti s chotí, ale kdyby to nebylo možno, musil byste nad ním plakat."

"Ano, tak to myslím."

"Jste nešťasten. Jen abyste byl zde spokojen. Myslíte, že se vám tu bude líbiti?"

"Velmi. Neznám zde posud mnoho osob. Ale ty, jež znám, jsou mi milé. Krajina je rovněž překrásná, a což můj byt?"

"Doufám, že příští noc již tam budete spáti. Což dnes večer? Nechcete zůstat u nás poprvé a naposled? Zdá se vám to tak nebezpečné? Zvu vás opět, ale podotýkám, že to činím jen proto, abych prokázala svou pohostinnost. Nemusíte

přijmouti pozvání, a to tím méně, že jste zvyklý kouřit, a já kouření vystát nemohu."

"Dovolíte-li mi, přijdu, slečno. Znáám zdejší společnost ještě příliš málo, abych večer šel do hostince, a co se týče kouře, půjdu s dovolením do zahrady sobě zakouřit. Nyní, co jsem se vyzpovídal, v jakém jsem postavení, cítím ve vaší domácnosti opět pevnou půdu pod nohama. Prosím tedy, v kolik hodin smím zase přijít?"

Vstal, když uslyšel, že v osm, a žádal za dovolení, aby směl jíti do zahrady.

Tam setkal se s Lucií, která spatřivši ho, kolem něho spěchala s němou úklonou a ze zahrady vyšla. On viděl, že plakala. Byl trochu zvědav, proč, ale hned zase na to nemyslel. Procházel se krásně pěstovanou zahradou s velkým uspokojením. Myslel na své zařízení, na své rozdělané studie a práce, těšil se, kterak v nich bude pokračovat, jaké ticho najde v tomto zákoutí, po jakém toužil z velkoměstského hluku Pražského, odkud o toto místo byl žádal. Nezanedbal v Praze žádných bližších přátel, neb tam nikdy nezdomácněl a neměl tedy čeho želeť. Nevzpomínal nikoho, nejméně pak své ženy. Pokuřoval si s takovou chutí, jako již dávno ne. Díval se do oken svého nastávajícího bytu, jakoby do nich byl zamilován, a čas příjemně mu ubíhal. Šerilo se již, když modré prsténce doutníku jeho ulétaly v dubnový měkký a vlahý vzduch.

Lucie byla v opačné náladě. Slzy jí neulevily. Tetino vypravování jí povznášelo, ale to, co ke konci teta řekla, vzbouřilo její bol. Sama jsouc v zahradě oddala se trapným vzpomínkám. Začala tam, kde s Opatem se seznámila, procítila poznovu slasti první lásky, sladký nepokoj, blaho, jež člověka nad všednost unáší, nesmírnou oddanost k milované bytosti, vděčnost za lásku vzájemnou. Rozebírala nyní, jak dlouho bylo její štěstí nezkaleno a napočítala jen asi čtrnácte dní. Pak již přišly mráč-

ky: jeho nespokojenost, netrpělivost, požadavky, jež nedaly se splnit. Bylo to hejno malých útrap. Opatovi nebývalo v domácnosti Svobodovic nic vhod. Nesouhlasil s matkou Lucinou a pak ani s ní. Ale rok byla to přece láska, po malých mrzutostech nastávalo velké smíření, a jeho návštěvy byly četné. Nemohl bez Lucie žít. Pak nenadále ochaboval v návštěvách, mrzutosti se množily, po smíření zbývala vždy větší schladlost. Nastávaly dlouhé, vždy delší přestávky mezi jeho návštěvami, až došel nedávno list, ve kterém Lucii sprostil slova jemu daného. Hnedle na to dočetla se v novinách, že stal se profesorem. Lucie to vše ještě jednou prožila s nevýslovnou trpkostí. Když jeho lásky sobě získala, nebyla si toho ani vědoma a divila se, jak se to stalo, čím ho tak připoutala. Bylo to nenadálé štěstí. A později, když uvědoměle s nejlepší vůlí se snažila ho udržeti a vyhověti rozmarům svého vyvolence, nebylo to možné. Nic neprospeklo. Čím byla k němu shovívavější, rozumnější, tím více ubývalo jeho lásky, která ho takřka maně byla přepadla při prvním setkání s ní. Později viděl, že přemáhající jej cit byl klamem; poměr k Lucii byl mu obtíž, kterou se sebe konečně setřásl. Zdal' jej ona posud milovala, nevěděla. Bol její nebyl určitý. Jisto bylo, že pozbyla chuti k životu, důvěry v sebe, že se jí zdály zbývající povinnosti nahou bídnou kostrou. Na štěstí měla vůli ze sklíčenosti se vybavit zejména k vůli matce, které jí bylo více ještě líto nežli sebe. Nešťastný člověk nemůže nikdy dosti oceniti, zbývá-li mu v zármutku někdo, na nějž chce a musí pamatovati. Co byla u tety, přidala se k této vůli ještě snaha, odměniti tu hodrou, šlechetnou duši za její soucit.

Když přišla Lucie zase nahoru k ní, byla slečna horlivě zaměstnána u psacího stolu s nějakými účty. Přivítala ji slovy: "Víš něco nového? On je ženat..."

Lucie zbledla. "Kdo?" vzdechla. Myslíla ovšem na Opata.

"Nu — Slavík, kdož jiný?" odvětila a hrabala se dále v papírech.

Lucii se ulehčilo, jakkoliv sama trpce se posmívala pro to nové pobouření; co bylo jí nyní již potom? Ted' jednalo se jen o to, naučiti se lhostejnosti. Ale z lásky k lhostejnosti je těžký a smutný přechod. Tvůrčí síla pláče vždy nad ním a srdce cítí cosi jako umírání, natož nutí-li se k tomu úmyslně.

Že byl Slavík ženat, nemělo pro ni naopak pražádné důležitosti. Pokrčila rameny.

Teta ohlédla se: "Tebe to nezajímá?" tázala se. Viděla ji ted' uplakanou a bledou. "Má zlatá," pravila vstavši a přikročivši k ní. "Tys byla příliš dlouho v zahradě. Ted' je ti chladno, vid'? Pojd', budeme pít kávu."

Lucii bylo chladno v srdci a přece zas nebylo. Teta byla tak dobrá a ona měla vděčné srdce, které dobroty si váží. Dala si tedy při horké kávě vypravovati vše, čeho teta od Slavíka se dověděla. Začala se také zajímati o osudy tohoto nového známého a těšilo ji, že mu nebyla antipatickou, neb bývala nyní nakloněna k chorobné domněnce, že každý, kdo na ní pohleděl, jí pohrdal anebo ji nenáviděl. Byla mu naopak povděčna za jeho něžný ohled na její pověst. Učinila tetě k vůli, že ho také litovala. Ale najednou ji napadlo, že snad on zavinil sám roztržku se ženou. Kdo ví, neměl-li takovou povahu, jako Opat. Snad miloval svou ženu z počátku, pak shledal, že nejsou pro sebe stvořeni, jak se říkává, nenahlížel že by měl něco prominouti, krátce přetrhl svazek ještě mnohem závažnější než je zasnoubení.

"Ach, na to se ho musím nějak šikovně zeptat," pravila teta plna ohně, neb nemajíc sama s sebou právě žádných starostí, dělala si je velmi ráda o svého bližního.

Večer bolela Lucii hlava a oči jí pálily. Prosila za dovolení, aby směla jíti do svého pokojíku, až přijde k

večeři Slavík, ale teta naléhala, aby alespoň povečeřela ve společnosti, myslílat', že je přece nejlépe, když chorá mysl Luciina poněkud se rozptýlí.

Slavík přišel a viděl Lucii trpící; poznal, že se přemáhala.

K jeho otázce přiznala se, že má bolení hlavy, svědčila dále, že bolestmi obvykle netrpívá, že bývá jinak zdráva. Ale jízda, pak rozčilení celého dne a také jarní vzduch v zahradě, to vše přispívalo k jakémusi unavení. Omlouvala se, že hned po pečeři odejde do svého pokoje. Byla jista, že do zítřka bude dobře. On díval se jí lékařsky zkoumavým zrakem do unavených zardělých očí a postřehl v nich její zármutek. Ale ona jej přemáhala jako to bolení hlavy, a on zbožňoval pacienty, u nichžto viděl trpělivost. Tutto duševní sílu, kterou katechismus nazývá cností, studoval se zvláštní zálibou. Ta jej často překvapovala a opravdu povznášela, nad ní zamýšlel se dlouho.

Když Lucie, povzbuzena nyní jeho dokonalou vlídností, rovněž vlídně mu děkovala za malou konzultaci jeho a po večeři odešla, zůstal trochu zamyšlen. Slečna Bety mu líčila tamější společnost, podávala mu charakteristiku rodin a jejich členů, u nichž toho dne návštěvy konal, a on nepohrdal malými klípky zvláště proto, že je roztomilá slečna Bety podávala vtipně a bez zlomyslnosti. Nicméně naslouchal jim nyní rozrůzněji než by jinak byl činil, neboť zvědavost jeho obracela se právě k Lucii.

Jednou zůstal slečně dokonce odpověd dlužen a ona dívala se chvíli ironicky, jak si pohrával vidličkou, až jej probudila ze snění.

Vztýčil prudce hlavu a řekl nenařadale: "Co je jí?"

"Komu?" ptala se slečna ironicky nad jeho zamyšlením.

"Slečně neteři," odpověděl vážně, aniž odůvodnil, že se tak tázal způsobem poněkud neurvalým, což bylo ostatně jeho zvláštností a dobře mu

slušelo, neb býval to vždy projev upřímnosti.

"Mé neteři? Znepokojuje vás její vzezření? Je snad churavější, než se přiznává? Pozoroval jste nějaké zlověstné příznaky?" Slečna byla na jednu pobouřena.

"To ne, to ne," chlácholil ji. "Je to obvyklé unavení po pláči. Ale proč pláče?"

Slečna zamlčela a zarděla se. Tato otázka byla přece svrchovaně indiskrétní. Tot' bylo chování neslýchané u člověka, který byl teprve den seznámen s ní a s Lucií.

Jeho netrápily takové ohledy a dodal: "Když jsem slečnu net' v zahradě potkal, zpozoroval jsem u ní neobvyklé rozčilení. Myslil jsem, že to je snad rozmar, neb malé nedohodnutí domácí, ale teď zdá se mi to jiné."

"Není rozmarná, a domácího nedohodnutí, jak myslíte, u nás nebývá. Je to v skutku hlubší příčina, bohužel. Je zde prozatím hostem. Při vaší minulé návštěvě v Libíně nebyla u mne a také nevěděla jsem, že ji tu budu mít po delší čas. Její matka je vdova, žije s rodinou v Praze k vůli vychování svých šesti dcer. To je již trochu starostí. Našinec bez rodiny připadá si vedle takové ustarané matky věru, jako by žil na zahálce. A k tomu přišlo ještě to poslední trápení. Psali mi to z Prahy. Rozumí se, že jsem Lucii hned zvala k sobě a tím byla jsem tak zaujata, že jsem odložila úpravu vašeho bytu, čehož si neodpouštím. Ale jsem teď ráda, že vám to mohu vysvětliti zároveň s přítomností mé neteře u mne, která vám byla, přiznejte se, z počátku velmi nepříjemná. Ale i kdybyste byl svoboděn, nemusil byste se obávat nějakých osidel u nás. Jsem sice stará panna, ale zábavu svádění sňatků neprovozují."

Zas byl tak zamyšlen a zas vyjel jako ze sna téměř neurvale a nedbaje ohledů delikátnosti: "Proč jste se neprovdala, slečno?"

Bylo to tak komické, že se tentokráte zlobiti nedovedla. "Tohle je do-

bré!" smála se a přestat! nemohla. "Tohle se vám podařilo."

"Co je tu k smíchu, slečno?" řekl s dobrosrdečným úsměvem.

"Prosím vás, řekněte vy mi dříve, proč jste se oženil," pak vám povím také a slibuji, že povím čistou pravdu."

Ted' zase on se smál, a to tak srdečně jako ona, že to slyšela Lucie až do třetího pokoje. Přála tetince animovanou zábavu. Seděla po tmě u okna a dívala se na tiché okrouhlé náměstí měsícem ozářené. Vzdálený smích a hudba mají cosi nevysvětlitelně dojemného pro mnohou mysl. Lucie dala se kolébatí těmi zvuky v mírnější dumání.

Slečna Bety opakovala po něm s roztomilým humorem: "Co je tu k smíchu? Proč jsem se oženil? Povím vám to jediným slovem. Protože se mne lidé neustále ptali, proč že se nežením. Vzal jsem si to k srdci, a když se mi jistá slečna velmi líbila, oženil jsem se tedy, abych se zachoval dle pravidla a předpisu společenského řádu, nuže a vyvedl jsem velkou hloupost. Spáchal jsem chybu, pokud mne se týče, a hřích vůči bytosti, která má nyní život zkažený."

Slečna oddychla si z hluboka. Byla velmi dojata. "Vždyť jsem pravila Lucii prve, že je ještě štěstím, stane-li se roztržka před sňatkem," řekla bez rozmyšlení, zapomínajíc na rezervu, které jindy opatrně šetřovala.

"Aha, to je to tedy?" pomyslí si Slavík. "Nu, není-li to nic jiného... Všední to věc." Nahlas to ovšem neproněsl. Jeho zvědavost tím byla prozatím ukojena a Lucie přestala jej zajímat. Žádal nyní, aby slečna splnila slib jemu daný, a ona řekla: "Já nevдалa jsem se — protože mne nikdo nechtěl."

"To není možné!" vykřikl její host s upřímnou a docela nehledanou galantností.

"Je to jisté," tvrdila. "Kdyby někdo z těch, ku kterým jsem se tak trochu klonila, opravdu byl chtěl, kdyby všechno byl nasadil, abych se stala jeho, byla bych mu podala ru-

ku a bezpochyby srdce také, byli bychom zápasili o život s osudem a jeden s druhým o lásku, o porozumění, o důvěru. Byli bychom se ranili v tom zápase, hněvali, trápili a snad rozešli. Anebo byli bychom zvítězili jeden nad druhým... Měla bych děti. Byla bych matkou..."

Hlas jí selhal. "Nestydím se plakat, že jsem se neprovdala," řekla pevně, stírajíc si slzu v oku posud krásném. "Nemohu pochopit, proč jsme my staré panny směšné pro tuto lítost. Myslím, že bychom byly netvory, kdybychom jí schopny nebyly. Žít a nepoznat lásky k muži, nemít děti, to je přece žití pochybené. Nuže, já nejsem proto hysterická ani sentimentální, a ted' jsem ty poslední stesky dávno přemohla. Mohu o tom mluvit, přemýšlím o tom. Žiji spokojeně, činně, můj život není zmařen. Ale za to nemohu, že uznávám cenu toho, čeho se mi nedostalo. Je to cena nesmírná. Vy nemáte pojmu, jak líto mi bývá mé sestry, vidím-li její zápasy a starosti, její neutišený zármutek pro úmrtí milovaného muže. Nemohu ji poznati, jak všeho se odříká, co se týče její osoby, jak je jí jedno, že stárne, že ztratila krásu, že nemá pohodlí, ani nejmenšího blahobytu. A přece neznám já zase té spokojenosti, toho utišení, kterého ona požívá v okamžicích, kde má aspoň trochu klidu. Jeť právě nepochopitelné, jaký osten příroda vložila do ženského srdce oproti vševládnoucímu sobectví. Mám pak chvíle, kdy ubohé té trpitelce závidím. Smějte se mně, staré panně, pane doktore, mám tu pýchu vůči vám mužům, že se mne váš posměch netkne!"

On nesmál se; díval se na ní se zájmem tak velkým, že ani nevěděl, kam čas se děl. Nemyslí ani na čas, ba ani kouření nepohřešoval.

"Co si myslíte o nás mužích?" tával se. "Nenávidíte nás?"

"Jak bych to mohla? Což nejste mými bližními? Jste mi jen hádankou, jako vám jsou ženy hádankou, jako je hádankou každý sobě sám.

Láska měla by to rozluštit, ale já nevím, co je láska. Vím jen, jak to bolí, když jsme jí nepoznali."

"Což myslíte, že jiní lidé, kteří žijí v manželství anebo v jiných poměrech intimních, to vědí?"

"Máte pravdu. Ani oni toho nevědí. Ale cítí ji."

"Anebo také necítí. Často nenávidí se. Nejsou upřímní k sobě. Skrývají jeden před druhým myšlenky, lhou jiné city."

"Mají tu zkušenost. Mně stýskává se, že jí nemám, že jsem nebyla hodna trpět pro lásku, že jsem takovou výjimkou tvorstva. Ale když to jinak býti nemělo, nebylo. Ted' jsem to již předržela. Jsem již jen na galerii života, kterou je stář člověka, a dívám se dolů do areny."

"Slečno, co mi tu pravíte, budí mou úctu k vašemu pohlaví, budete přesvědčena. Vy máte pravdu, že nechápete, jak může býti taková lhostosť směšna někomu. Je to barbarství, zračí se v tom ješitnost mužů. Vidíte, vy ženy jste o tolik lepší než my, že litujete, protože vám nebylo dopřáno trpět. Toho nám mužům nenapadá. Mnozí mezi námi vyhýbají se manželství, právě aby nemusili obětovati pohodlí, klid, peníze. Sám jsem takový, neb oženil jsem se vlastně pod morálním nátlakem. Nám je žena a rodina právě přepychem, který se nám ještě k tomu nezdá ani žádoucím ani příjemným. A nikdo nesměje se nám jako starým pannám. Ach, já mítí dceru, nenáviděl bych muže a nikomu bych jí nepopřál, neb vy jste lepší než my."

"Ale vám není divu. Musíte ženu živit, o ni se starat, za celou rodinu pracovat a často nenahlížíte k čemu? Nepřepadne-li vás hned z mláde nějaká bezděčná vášeň, anebo nejste-li nějak přemluveni, přinuceni, chyceni nějakým lákadlem věna, rozumujete o tom, k čemu se člověk takhle má obětovat, není-li pravda? A je to pravda. Příroda učí z nás nejprve egoisty a pak nastrojila vše tak, abychom po celý život ten egoismus po kouscích obětovali. Žena

tím, že je manželstvím pro život započtena anebo příznivěji postavena nežli svobodné děvče, dosahuje v něm výhodu, která jí ovšem z druhé strany také mnoho bolestí, trápení a těžkostí stojí. Ale muž, ztrativ svobodu, stává se takřka nádeníkem rodiny. Že vám to tak připadá? Není-li pravda?"

Opět zasmál se: "Nu ano. Skoro. My nemáme právě ten cit, jako vy ženy. A chyba je, že my nerozumíme vám, ani vy nám. Žijeme takto jako ve dvou táborech proti sobě, a války Amazonek nejsor' zajisté pouhými bajkami. Ovšem láska je ta, která nás má sloučiti. Ale darmo mluvit o té chimeře... není-li pravda?"

"Naopak. Darmo mluvit a jednati proti ní. Ovládá nás přece, tvoří naše osudy, vše točí se kolem ní. Ten, kdo jí pohrdá, nemá nic než sebe."

"To je mnoho."

"Mnoho? Vy jste tedy spokojen o samotě bez své ženy? Pravdu měla Lucie, když prve hádala, že vy sám jste svou ubohou ženu od sebe zapudil."

"Ona to myslí? Řekla to? Dle čeho tak hádá?"

"Jenom dle sebe, chud'átko. Trápí se právě tak, jako snad vaše žena zápasí mezi tím, co vy jste klidný jako Olympijský bůh."

"Ne, ona nezápasí a netrápí se," řekl Slavík opravdově. "Mohu s dobrým svědomím býti klidným."

Madlenka přinesla čaj a slečna jí poručila, aby podala sirky a něco na popel. Pak tázala se: "Máte doutníky u sebe? Mně odpusťte, že jich nepředkládám. U nás ovšem nikdo nekouří."

To byla velká koncesse, Slavík to cítil. Kouřil však přece, nemohl odolati, scházel mu ten požitek už chvíli a přece neodešel kouřit jinam. Bavil se dobře.

Příštího dne byl v doktorově bytě shon tak velký, že se zdi otřásaly. Za to bylo již v poledne vše v pořádku, a mezi tím, co doktor oběd-

val v hostinci, šly se tam podívat slečna Bety a Lucie.

V jednom pokoji byl ponechán rokokový nábytek, na který u slečny místa nebylo. Byl dán doktorovi prozatím k použití. Žaluzie byly spuštěny. Ted' teta jednu vytáhla právě jako jindy.

"Ten roztomilý byt!" zvolala Lucie. Zahrada rozkládala se před okny s leskem májovým.

"Není-li pravda — právě hnízdečko lásky," děla teta. "Ale stálo prázdné a ted' v něm bude opět sídlit samotář, jako krahujec."

"Přece jsi se s ním dobře bavila včera večer," mínila Lucie.

"Velmi dobře. Nasmáli jsme se každý svému rozumu. Ale velmi jsem mu povděčna, že ti tvůj budoir nezakouřil. Nicméně zbývá po těch kuřácích takový zápach, že ti ho dám větrat dva dny a dvě noci... Ale ty ho zajímáš. Kdyby nebyl ženat..."

"Tetinko! Tohle je proti tvým zásadám."

"Máš pravdu. Jen žádné nadhánění, domlouvání, nucení. Nemá-li to být, zbývejme tedy klidně... At' příroda sama se stará, aby jí nevyměřelo pokolení lidské, které stvořila beztoho jen pro zlost sama sobě, aby jí neustále opravovalo a kritisovalo."

"Myslím si to také, tetinko, a věř mi, že se na to těším, až budu také již starou pannou. Jen kdybych pak byla tobě podobna."

Slečna Bety vykřikla, neb najednou stál u nich doktor, jako by byl ze země vyrostl. Dvěře byly dokořán, a div tohoto zjevení nebyl tedy tak veliký. Slyšel poslední slova Lucie a usmál se. Avšak ničeho nepodotknul. Ptal se jen na její zdraví a brzo-li jí včera bolení hlavy povolilo. Řekla mu, že jí bylo tak mílo poslouchat z daleka smích a hovor jeho a tetin a že při tom, sedíc u okna, sladce zdřímala, načež bolení hlavy jí povolilo.

"Co byla byste asi řekla tomu, o čem jsme mluvili?" tázal se doktor a ona se přiznala, že teta jí vše dnes

u oběda opakovala. Ale co by tomu měla říci, nevěděla. Byla by bezpochyby jen mlčky naslouchala. Jakživa o těchto věcech takto nepřemýšlela a také nehodlala více přemýšlet.

On chtěl vědět, co dělala dopoledne. Byla s tetinkou v polích za hospodářstvím. Bylo tak krásné. Skřívani jásavě pěli, země voněla a Lucie dívala se, jak se sílo a oralo. On, doktor, byl zatím už k nemocným volán. Teta ty lidi znala. Dala si o nich vypravovat. Šla potom s Lucíí do zahrady a on rovnal si knihy. Najednou byl zase v zahradě za dámami. Neptal se ani za dovolení a přisedl k nim. Nabídl mu kávu a on se nezdráhal. Pak vzpomněl si, že musí psát listy. Odcházíje, prosil Lucii, aby si dala pohlédnouti do očí. Měl nějaké pozorování v nich.

"Něco chorobného?" tetinka se lekala.

"Ne, ne, nic chorobného. Je to studie... Račte odpustit, že to blíže nevykládám."

Jeho zajímalo viděti, kterak ve hlubinách toho výrazu mha zádušivosti ustupovala. Byla tam ještě. Jak mohlo by to tak hned povoliti. Ale mírné bylo to děvče ve svém bolu a měla trpělivost. To bylo jisto. Teta na ni dobře působila. Byla to mysl zdravá a statečná. Tak měl to rád. Byl by chtěl zříditi lékárny, kde by byl tento preservativ na prodej. Zabloubal se dnes s chutí do svých studií, stěhováním přerванých, na které se tak těšil v tichém zákoutí venkovském. Ach! Vše šlo dobře. Jeho hlava byla svěží a vnímavá jako u dítěte. Myšlenky se mu krystalisovaly. Proces duševní práce vyvíjel se v jeho hlavě jako když květy se rozvíjejí. Při tom bylo mu tak volno, tak zdrávo, jako dávno nebývalo. "To působí zdejší vzduch," pravil k sobě. Vstal, otevřel okno a naslouchal klokotání slavíka, jeho soujmenovce. Vůně střemchy proudila ze zahrady.

Příštího dne donesl mu listonoš nějaké listy. Rozbaliv balík, chystal

dopisy domácím slečnám. Slavík maně hodil okem po adresách. Několik listů mělo adresu slečny Bety Pedálové, jeden byl nadepsán slečně Lucii Svobodové.

"To je list pro slečnu net' mé domácí slečny?" tázal se Slavík, a listonoš svědčil. Posud neznal Slavík náhodou jejího příjmení. Nyní vzpomněl si, že to jméno zná a že byla nevěstou profesora Opata. Ten býval jeho spolužákem v gymnasiu a mluvivali spolu častěji. Slavíkovi býval vždy antipatickým. Nyní pojala ho taková nechut' k němu, že se až zarděl. Tedy pro toho truchlilo to ubohé dobré děvče? Ten jí zasadil tak citelnou ránu. Klidný jindy doktor Slavík pochopil té chvíle vášeň souboje. Ale hned na to rozložil se na Lucii. Jak mohla milovat takového bezcharakterního člověka. Ach, ten ženský cit! Ten zná bloudit. Ale hloupé je to věnovat tolik vroucnosti člověku, který ji nikdy nedovede ocenit, ani jí nerozumí, nohama ji šlape anebo ji zneužívá... Od té chvíle byl doktor jako změněn. Chodil za svými záležitostmi anebo pracoval. Nepřicházel ani do zahrady, ani nahoru do bytu. A májové dny ubíhaly, ulétaly jako sny o ideálu jeden bohatší na krásy druhého. Každému přibývalo květů, skvostné severní naší zeleně, kterou sám nádherný jih našim krajům závidí.

Jednou přišel Slavík přece zas do zahrady. Posud neodpustil Lucii její volbu a lásku k tomu Opatovi, ale nezapomněl také příjemného prvního večera, který ztrávil se svou duchaplnou hostitelkou a přál si upřímně ji zase vidět. Znaže hodinu, kdy se svou neterí pravidelně v zahradě meškávala, přišel tam v dobré náladě a pravil, že prosí dnes také o koflík kávy.

"Nu, to si přece chvám," slečna Bety se těšila. "Myslila jsem, že se na mne hněváte, když jste se ani neukázal. Ani ještě nevím, jak se vám osvědčuje byt, jak jste se svým postavením spokojen, máte-li ve svém

povolání mnoho co dělat, a jak se vám vůbec líbí Libín, ano, a také podíval-li jste se již trochu na okolí, které zajistě za to stojí."

Všichni tři smáli se proudu otázek, a slečna Bety nejvíce. "Je to zvědavost staropanenská — vid'te," žertovala.

"Nejen zvědavost, ale i dobrotivost je ve vašich slovech," řekl doktor vlídně.

"Ovšem, že dobrotivost," odvětila ona. Zajímá mne osud lidí, třeba s nimi nežiji intimně. — Tak, a teď sedněte, vypařte si žaludek pěkně kávou, kterou mi právě přinesli hodně vařící a vypravujte, co víte — anebo co chcete — anebo co vám napadne."

"Začnu tedy slavíkem ve vaší zahradě. Slyšíte? Už začíná svou večerní píseň."

"Nasloucháte mu rád? Nejste příliš pozitivní?"

"Velmi rád a přece jsem pozitivní. Vaše zahrada je mou radostí. Nemohu se jí nasytit a chodívám od okna k oknu na ni se dívat hned po ránu, když vycházející slunce pozlácuje mladé májové listí, aby ještě více jarého mládí v něm se jevilo. Mám skutečně rozkošný byt."

"A jste tak poetický, že ho zasluhujete. Tolik poetičnosti nebyla bych ve vás tak hned hledala."

"Ani já. Ta byla teprve zde na světlo vynesena z této šachty. Uhodil se na plece, smál se, ale bral to vážně. Opravdu, byl zde nějaký jiný než před tím býval."

"Jak pravím," řekla slečna Bety, přeji vám tedy ten byt, býval nám všem posvátný pro obyvatele, kteří bydleli v něm za starých časů, a stálo mne přemáhání, než jsem jej pronajala cizí osobě. Ale vy mi už nejste cizím — ne, ne, vy máte mou zahradu rád."

Děkoval ji přítulným úsměvem a zodpovídal ostatní její otázky. Mluvílo se křížem krážem o Libínském okolí, o lidech a nemocech, o narozeních, svatbách a úmrtích, o všelijakých nehodách a neštěstích. O štěstí

méně se mluvívá, málo se píše a píše. Člověk bývá s tím pojmem nějak brzy hotov. Raději ho užívá a také zneuznává, ale to zase je již neštěstím.

Lucie mísila se v hovor jen když mluvílo se o Libínském okolí. Konalyt' s tetou denně výlety, někdy ve známém kočáře, když koně měli čas. To Lucii svědčilo. Slavík vyhýbal se pohledu na ni. Chvillemi zachvacovala jej zase zlost, že mohla kdy Opatu milovat, a když se již tak zmýlila, že raději ona jeho neodbyla, že čekala na urážku jeho zamítnutí. Mezi hovorem, když jednou mu líčila partii lesní, podíval se jí teprve přímo do obličeje. Byl náhle rozkvětý jako růže zdravým vzduchem. A což ta mlha ve výrazu očí? Zahloubal se jí do nich. Zcela nezmižela. Zbývala tam však pouze lehounká clona. Odvrátil rychle hlavu.

Když byl sám a v soumraku z okna se vyložil, myslil na tu mlhu. Byla mu studií. Zdálo se mu nyní, že poměrně dosti brzo ten hluboký zármutek povolil. První den se ho až ulekl. Bylo v něm viděti samo zoufalství, výkřiky duše těžce přemáhané. A teď? Líce kvetly, oči sálaly. Bud' byla teta Bety takovou kouzelnicí v léčení chorého citu, anebo byla Lucie myslí tak pohyblivá, anebo snad opravdu ani nemilovala toho člověka protivného? Najednou mu napadlo, zdali by vymizel rovněž tak rychle žal z těchto očí, kdyby on ho byl způsobil. Mohl se domnívat, že by byl více a jinak milován, oceněn? ... Milován — což o to kdy stál, aby byl milován? Odpouštěl tak snadno své ženě, že s ním žítí nechťela. Ani den neměl v srdci a v očích podobného zármutku jako Lucie.

Krásný máj táhl jeho žitím s právodem zářících a vonně deštivých dnů, nocí slavíkem opěvaných, se střídáním květů, vůně, zvuků, s hlubokým významem, který má mládí a květ, láska a radost.

"Škoda toho května. Jeť dnes již posledního," pravil Slavík v tom ma-

lém kroužku, který tvořil s domácími slečnami.

Lucii přinesl zdraví a vrátil spokojenost. Chystala se navštívit matku v Praze na svatodušní svátky, aby se přesvědčila, kterak se zotavila; nechtělať jí toho věřit, psala-li jí o tom.

"Škoda toho května," opakovala po Slavíkovi s povzdechem, vzpomínajíc na onen dubnový vlahý den, kdy sem zavítala se srdcem jako kámen těžkým.

"Ach, co škoda," pravila teta. "Přijde červen, měsíc růží, pak budeme mítí žně, obžínky, česání ovoce, vinobraní, posvícení, teplá kamna a dušičkách, veselé Vánoce a o Nový rok začne již těšení se na jaro. Rok za rokem uteče a ve stáří teprv pochopíme, jak jsme žítí měli, povíme to mladým a odejdeme mezi stíny, radující se z těch dětských hlaviček, které čekají na budoucnost."

"Dobře, dobře tak. Tedy už neříkám, že je toho května škoda," smál se Slavík a tázal se, kdy slečna Lucie odjede, kdy opět se vrátí a zdali se vrátí.

"Vrátí se po svátcích zajistě," tvrdila teta. "Chce mi býti k ruce o žních. Ale co potom bude, v tom se neshodujeme." Při těch slovech zatemnil se trochu její mladistvě růžový a bílý obličej.

"Myslíl jsem, že jste slečnu Lucii adoptovala anebo něco podobného," pravil doktor.

"Ano," svědčila mu teta, "je to moje přání, můj úmysl, a já bych ji mohla dobře potřebovat."

"Slečna nechce?"

"Zdali bych tomu chtěla. Ale... to je věc svědomí. Nemohu."

"Tu ji máte. Trápí mne svým svědomím, a z toho si nedělá svědomí."

"Vy tetinku trápíte? Ale to si dejte pozor na mne. Jsem její rytíř a hotov za ní třeba krváceti v souboji..."

"Na příklad tohle," teta ujala se slova. "Chci dát vyhotoviti poslední vůli, ano chci. Má a musí to býti. Náleží to k pořádku. Vy, doktore, zajistě mi neodepřete podpis jako svě-

dek. Jaké pak dojmutí pro takovou formalitu."

Lucie nemohla slyšet o tom mluvit a utekla od zahradního stolu ve březovém hájku, mezi jehožto stříbrolesklými kmeny seděli, jsouce obklíčeni trávníkem a záhony květnatými.

"Ona mi brání," pokračovala teta, dívajíc se za ní. Mohla bych to ovšem učinit bez jejího vědomí, neboť chci ji učiniti svou universální dědičkou, ale přec mi to nedá. Chci znáti také její názory. Pak zbývá mi vždy jednat, jak sama uznávám. A ona konečně má také pravdu ve svých námitkách, že totiž její matka nejvíce zasluhuje bezstarostného stáří a pak je zde ta četa sester. Ostatně, co byl by platným kšaft, kdyby ona se vzdala dědictví ve prospěch matky a sester? A to chce učinit. Ale já chtěla bych přece, aby ona tu byla paní po mně. Víím, že by vše vedla dále v duchu mém a hospodařila by matce i sestrám lépe než ony samy sobě. To je jisté. Že by pro ně vše učinila jako by samy také byly dědičkami, o tom není pochybnosti. Vy neznáte, prosím, Lucii, a ten nectný Opat nikdy by ji nebyl zasluhoval. Nuže, co myslíte vy o mé poslední vůli?"

Slavík díval se chvílemi za Lucinou štíhlou postavou. Již se vracela. Zdali byla krásná? Na tom tak mnoho nezáleželo. Ale byla skromná, prostá, vlídná, dobrá. Působení těchto vlastností je vždy blahodějné a všechno lidstvo vzdává za ně němě díky těm, kteří je mají a v sobě pěstují.

"Co já o ní myslím?" řekl, dívaje se pořád na Lucii. "Že máte pravdu, slečno, jako vždycky; že to máte učiniti bez slečnina svolení a vědomí a připojití třeba přísnou klausulí, že se nesmí nic měnit v této vaší vůli, jinak... tu výhrůžku, co by jinak se stalo, račte si pak vymysleti, jenom..."

Zatím Lucie se přiblížila a mohla slyšeti jeho poslední slova, byla-li dosti pozorná.

"Jenom?" teta po něm opakovala

napjatě. "Jenom? Lucinko, jdi ještě na procházku. Mluvíme s doktorem o něčem, co slyšeti nemusíš," pravila k této, ale on ji zastavil. "Ne, ne, slečno, jen zůstaňte, není to tak nepřiměřené, co chci říci, abyste to slyšeti nemohla. Právil, jsem, že by vše jinak dopadlo, kdyby slečna se provdala."

"To neudělá," teta ji hájila, pak opravila se: "Ostatně, proč pak ne? Jen at' se provdá. Ale pak ovšem... Máte pravdu. Toho muže neznáme. Kdo ví, jak ten by smýšlel. Ale jdi přece dále, Lucinko, než to dopovíme." Ona poslechla a teta mínila: "Tedy mohlo by to zníti ve kšaftu v tom smyslu, dokud by se neprovdala."

"Tím byste ji více méně k celibátu pobádala," doktor namítal. "Víte co, milostivá, rozmyslete si to s tím kšaftem ještě. Při vašem kvetoucím zdraví je na to věru času dost." Vyskočil a šel za Lucií, aby se jí omluvil pro tuto rozmluvu, ze které byla vyloučena, a prosil, aby se ke stolu navrátila."

Ona pozdvihla k němu oči a zas byla v nich ta hloubka bolu, která ho při prvním setkání tak dojala. "Co vás nyní zarmucuje?" tázal se jí. "Jsou to tetičiny plány s kšaftem? Upokojte se. Soudím, že dočká se stáří osmdesáti roků, a baví-li ji pořizování poslední vůle, neklad'te na to váhy."

"Děkuji vám. Ten výrok mne uspokojuje. Ale co mne ještě bolí, je to, že ji budu musit opustit začátkem školního roku. Musí to být. Chci nyní rozhodně dodělat kurs učitelský, podrobiti se zkouškám a pak hledati postavení. Ona mne miluje tak, že by zasluhovala, abych jí celý život věnovala. Učinila bych to, kdyby nebyla mou tetou... Byla bych u ní ve službě, její společnicí. Ale ona má povinnosti k mé matce a k mým sestrám a já již dokonce patřím především jim. Jak mohly bychom to s tetou spolu zodpovídat, abychom zde spolu žily, zatím co tam měly by starosti. My se asi žádná neprovdáme. Náležíme k ženské otázce. Musíme

býti emancipistkami," dodala s lehoučkou ironií, která jí slušela. "Co dělat, pane doktore? Vsadila bych se, že jste také nepřítel těch učených 'neženských' žen. Je to tak nepoetické býti praktickou, dělati zkoušky. Ale co dělat! Musí to býti a já v té poetické zahradě, při zpěvu slavičím, v ten lásky čas, musím myslet na to, jak nemoudré by bylo, všeti svou existenci, abych tak řekla, na hřebík, na němž je jiná, totiž tetinčina, zavěšena. Naopak, vidím, že musím, chci-li býti rozumnou, hledati postavení a podporovati svých pět sester."

"Mně bude vaší tetinky velmi líto, až ji opustíte."

Lucie kynula hlavou. Měla slzy v očích.

"Tak smutná jste v den posledního máje."

"Smutná a také veselá. Pobyt v Libíně velmi mně prospěl."

Za několik dní Lucie na krátko odešla. Slečna Bety plakala tak hořce po jejím odjezdu, že jí bylo Slavíkovi velmi líto. Věnoval jí za tou příčinou mnoho času, aby ji povyrazil. Pozval se k ní tu na oběd, tu na večeři, aby nebyla sama. Mluvili spolu o Lucii. On těšil se, že patrně oželela Opata, a to dosti rychle.

"Snad jí to máte dokonce za zlé?" řekla pronikavá slečna Bety. "Věřte mi, že se divím, jak vůbec ho mohla želeť. On, nejspíš, neví, co s ní ztratil, vlastně zahodil. Je to jedna z těch duší, která setrvává, vše předrží, vše odpouští. Chodila do kursu učitelského. Trpěla muka proto, když ji svou láskou 'oblažil'. Vystoupila tedy z kursu, aby se jen na svůj budoucí úkol jako hospodyně připravovala. Ale ani to nebylo mu po chuti. Pořád v ní pronásledoval nějaké vyšší snahy. Obmezoval její čtení, její hovor. Ani tomu, ani jinému nerozuměla, nikdy choutkám jeho nevyhovovala. Lucie dala se zakřiknouti od svého pána a mistra tak, že se tedy oddala výhradně jen domácím pracím a hovořila jen o nejvšednějších věcech..."

"Ten pedant!" zahřměl Slavík.

"Pedant? Název tím byl by málo odsouzen; neb myslíte, že pak byl spokojen? Najednou opovážil se říkat, že Lucie mu nedostačuje co do ducha, že mu nerozumí a že jest omezená, že ví jen čemu se ve škole naučila. Trochu jí to patřilo. Proč jinak nevystupovala? Proč se nehájila?"

"A ona to trpěla dále?"

"Vidíte, trpěla, ač neměla to trpět."

"Milovala ho přece?"

"Ona je, tuším, protivou mojí. Já nevěřila nikdy, že cítím opravdu lásku. Ona myslila, že miluje. Ale nemohla milovati, a kdyby byla milovala, nebyla by lásku tak lehce přemohla. Vidíte, již jsme zase u svého prvního hovoru, který spolu jsme měli. Člověk vlastně neví, co jest láska. Lucie chtěla vytrvat stůj co stůj. Byla to cnost, nikoliv láska."

Slavík přemýšlel o té hádance, kterou je člověk druh druhu a sobě sám. Snad chtěla Lucie vytrvat pro své zaopatření anebo ze ctižádosti, aby dosáhla hodnoty vdané paní, tohoto doktorátu v ženském životě? Tato myšlenka rmoutila je právě jako pomýšlení, že věnovala lásku tomuto muži, který ji tak týral.

"Vidíte," pravila k němu slečna Bety zase v jiné rozmluvě. "To je ženský obzor; brzy je uvolněný, brzy opět stísněný, stále však měnivý. Kdybychom porovnávali osud ženský s mužským, viděli bychom více podobného než se zdá. Vy se tak horšíte na Opata — a což já? Chtěla bych mu říci někdy do očí, jak o něm smýšlím. Ale vidíte, vlastně to není on, který se takto jevil, on jaksi zosobňoval ten ženský obzor vůbec."

"Máte pravdu," mínil doktor, "a málo kdo ten obzor tak poznal, jako Lucie. Ale je ještě jiný obzor, totiž pravá přízeň; ten je tak volný, že obsahuje vše jiné, a vy jste ho své neteři rozevřela."

Těch několik červnových dnů, co byla Lucie v Praze, uplynulo, a symbolický svátek sv. Antonína otevřel štíhlá poupata lilí, jemu zasvěcených.

První růže kvetly a Lucie vrátila se. Teta vítala ji s pláčem: "Vidiš," pravila k ní. "Jsem tak sama a k tobě jsem nyní tak přilnula jako k nikomu na světě. Vždy jsem tě měla ráda, ale teď nemohu tě ani postrádati. To se neděje vždycky příbuzným a přátelům a snad ani manželům, aby se tak sblížili. Rozumíš tomu? Cítíš to se mnou?"

Zdali to cítila? Byla št'astna. Bylo to znáti a doktor byl tohoto výjevu svědkem. "Jak můžete tetínku opustit," pravil k ní stranou. "Jakkoli jste mi to vysvětlovala, nechápu vás."

"Ještě vy mi dělejte těžké srdce," odpověděla mu. "Což myslíte, že mi jde vše tak lehce jako vám?" Rychle zarazila. Bála se, že snad zavadila o jeho nešťastný poměr manželský. Pohledem omlouvala se, ale on svědčil jí. Vskutku bylo mu od jakživa vše lehké: studie, zkoušky, volba povolání, až na ženění. Řekl to ale se smíchem. Patrně jej nehnětl ten rozvod se ženou a bylo vidět, že nyní žil spokojen.

Za nepřítomnosti Luciiny zvykl sobě choditi každý den k slečně Bety na kávu anebo i večer na chvilku. V tom pokračoval. Stalo se to milým zvykem. Kdežto dříve více se starou slečnou se bavíval, obracel se poznenáhla ku mladé.

Jednou stihl ji samotnu v zahradě a chodil s ní z jednoho konce ke druhému, jak ona to ráda dělávala.

Najednou ptal se tak trochu neurvale po svém zvláštním zvyku: "Vidíte, že na něj už nemyslíte?"

Lucie ohlédla se na něj a zapomněla se divit té otázce pro upřímnost jeho pohledu. Ten dojal ji hluboce. Nepřetvařovala se také, jako by snad nevěděla, o koho se jedná a řekla: "Někdy si věru nevzpomenu ani za celý den."

"Ale večer, ve snu?"

"Ach, mívám zlé sny, že jsem ještě zasnoubena..."

"Ale o tom, jak jste bývala št'astna, nemíváte sny?"

"Št'astna? Nyní jsem št'astnější. Ano, milovala jsem Opata, at' říká

tetinka, co chce; ale divila jsem se, že je láska tak trudná. Ne, mne nečinila nikdy št'astnou. Žila jsem ve stálém strachu."

"A vy myslíte, bláhové děcko, že jste milovala?" zvolal, chytнув ji za obě ruce.

"Vy myslíte že ne? Vy jste miloval — svou ženu?"

"Nemluvme o ní. Nemiloval jsem nikdy, leda několik dní neb týdnů. Věřte, že to je samý klam."

"Tetinka to říká též, ale moje matka žila tak št'astně s tatínkem — a co básníci — ti by lhali? A celý svět věří v lásku. Říká se, že láskou vše je zbudováno, láskou vše žije. Ovšem, jiní v ní vidí buď d'ábelství, osidla anebo klam, a tak jsou ty pojmy zmateny, že se mi zdá lépe na to nemyslet."

"Váš bývalý ženich prý vás obmezoval v tom, co by vás bylo zajímalo duševně, a pak zase tvrdil, že mu nedostačujete. Jak rád řekl bych mu, že jeho obzor k vašemu nedosahoval."

"Nevěděl, co je shovívavost," odpověděla prostě. "Ale nebudu na vše, co se sběhlo, již mysliti. Vstoupím do poslední třídy kursu, z něhož jsem se neměla dát vytrhnouti. Již rozšířím si ten svůj ženský obzor, jak se mi popřeje daleko."

"A nikdo vás od toho neodvrátí?"

"Nyní už nikdo. Už nebudu nikdy tak povolnou. Byla to ženská slabost."

"Umíněnost není ale silou."

"Což jsem umíněna? Nepřestanou nikdy výčitky mne stíhat, když mám nejlepší vůli?"

Teta přišla do zahrady a viděla je v živém hovoru. Così ji píchlo u srdce. Co měla si myslit? Co řekl by někdo jiný, kdyby je takto viděl pospolu. Dívala se přísně na doktora, na Lucii nemohla tak pohledět.

Když doktor odešel, vyzpovídala se Lucie poctivě z celé této rozmluvy a tetě zdála se velmi povážlivou mezi ženatým mužem a mladým děvčetem.

Lucie byla roztomilá, veselá, skoro rozpustilá. Ulehčilo jí velmi, že dok-

tor pronesl diagnosu, kterak nemilovala Opata. Ted' setřásla poslední zbytek bolu, neb byl to zajisté velký klam. Ale tato nálada byla tetě ještě povážlivější. Vrtěla nad tím hlavou a nevěděla, co by se mělo dělat. Červen plynul kolem Lucie, kolem Slavíka, kolem staré slečny. Tato již začala počítati, mnoho-li takových červnů ji ještě bude dáno. Ale ten červen byl jeden z nejkrásnějších jejího života. Jako minulý květen Slavík přicházel, odcházel, hovořil, bavil se s ní.

Příležitostně mu řekla Lucie, že jest úplně přesvědčena, kterak se klamala ve své lásce k Opatovi.

On podíval se na ni s pohnutím: "Ale kdybyste se byla stala jeho ženou a matkou jeho dětí, byla byste v tu modlu lásky věřila, byla byste se dala kolesy jejího vítězného průvodu zdrtit. Takové jste vy ženy."

"Je to výčitka, zas výčitka?" tázala se malomyslně.

On políbil jí ruku. "Co jsem řekl, jde nad váš ženský obzor, ten krásný obzor, plný hvězd. Ne, nebojte se, Lucie. Není to výčitka. Já ctím vás ženy."

Odešel kvapně a tak pohnut, že ani se nezastavil s tetinkou, která opět se pobouřila, když našla Lucii jako zkaženělou, bledou. Tak vypadají lidé, kteří měli nadpřirozené zjevení. Ona měla zjevení nikoli nadpřirozené, naopak, příroda sama zjevila se dvěma srdcím, naší civilisací trpícím a oloupeným touto civilisací o první bouřlivě mocné hnutí lásky. Lucie byla zamyšlená, smutná, bledá. Bylo to posledního června. Byl ještě osudnější posledního května.

Teta netázala se, co jí jest, ale sobě spílala, že to nechala přijít tak daleko. "Já nezkušená stará panna," bédovala, "co jsem to způsobila. Je viděti, že nejsem pravou matkou Lucinou."

Odhodlala se konečně nezdržovati Lucii, kdyby si žádala odcestovati do Prahy třeba hned, v nejkrásnějším létě. Tak. Ted' byla se svou kurou zas tam, kde začala. Ubohá, ubohá

Lucie, měla jedno neštěstí za druhým.

Dávno neměla slečna noc tak bezesnou, jako tehdy, posledního dne měsíce června. Ale dlouho netrápila se nerozhodností. Byla hotova jednati.

Lucie již dokonce nespala. Doktor seděl tu noc za stolkem s hlavou opřenou do dlaní. Slavík v zahradě ještě klokotal. Bylo to naposled. Jeho píseň lásky byla u konce a nastávala mu doba tichého už štěstí a pak starosti o milé potomstvo.

Doktor divil se. Tedy přece? Láska? Víra v srdce ženy? A bude-li to přece klam? ... Co na tom! Upomínka ted' procitěná bude státi vždy výše než každá zkušenost.

Byl červenec. Obilí běhalo, zráló, seno vonělo, růže kvetly dál. Slečna Bety změnila své chování k doktorovi. Byla chladná, odměřena.

Lucie byla tichá jako jindy. V jejím pohledu byla nevýslovná slast, ale mlha záдумčivosti ji zacláněla. Byla to opět studie. Kéz byl by mohl studovati tuto mysl do smrti.

Pozval se na kávu a nedbal, že slečna Bety sotva pokynula. Byla skoro nezdvornilá. Jak jí to mrzelo!

Bouře stahovala se a z dále hřmělo.

"Nic nedělá," řekla slečna, "nebojíme se bouřky, přečkáme ji v altánku. Ale ty, Lucinko, běž, prosím tě, nahoru zavřít okna a zase přijď, než bude pršet."

Sotva Lucie odešla, řekla slečna odhodlaně: "Drahý doktore, když jste poprvé k nám zavítal, překvapil jste mne se svými delikátními ohledy na pověst mé Lucie. Pamatujete se? Vážím si vás od té doby zvláště."

"Rozumím," odpověděl. Blesk sjel s nebe. On vyskočil a díval se, nevrací-li se Lucie. Začalo krápat a hudba hromu zněla mezi oblaky.

"Jen kdyby Lucie šla, anebo raději nahore zůstala," zvolal znekopojen.

"Doktore," teta zvolala silněji než on. "Těto bouře se pro ni nebojím."

"Ale já stávám se nervosním. Lucie je mi tak drahá."

Nový blesk. Uhodilo jim nad hlavami někde docela blízko.

“Kde je, kde je?” křičel doktor bez sebe. “Snad neuhodilo do oken, když je zavírala?” Letěl jí vstříc, ale ona přiběhla do zahrady smějíc se, celá zmoklá. On chytil ji v náručí a nesl ji do altánku. Tam posadil ji tetě na klín, políbiv ji v čelo.

Hrůza. Teta zdvihla ruku jako anděl, třímající plamenný meč. A on, bez ducha, utíraje si mokré čelo, náhle zvolal: “Lhal jsem, když jsem řekl, že jsem ženat!”

Pak vzal Lucii zase v náručí, pošeptal jí cosi kouzelného, což je lépe nenapsat mrtvými písmenami, a ona nechala se líbatí...

Teta žasla: “Lež že to byla? — Ohražení proti osidlům ženským? A teď? Jak to přišlo? Jak vás to

přemohlo? A ty, mé dítě? Miluješ ho?”

Ba že. Milovala. Bouře odtáhla. V zahradě vše vonělo a radovalo se.

Teta byla šťastna, jakoby ona byla nevěstou. “Tak se přece někdo provdá z nás do zahradního bytu,” pravila své sestře, když přijela o prázdninách k ní se všemi dcerami a svého nastávajícího zetě objala.

Žně přišly, ovoce uzrálo, vítr zafířel nad spustlou zemí; nad domem slečny Bety sklenul se obzor lásky a přízně.

O Vánocích stkvěl se v zahradním bytě strůmek; záře jeho světél odrážela se v zasněžené zahradě a svít hvězdy, nad strůmkem připevněné, vysílal sesterský pozdrav hvězdám na báni nebeské, putujícím od věku k věkům...

Bludička

Napsala Karolina Světlá.

I.

VŠICHNI ZNÁMÍ paní generálové Velínské, kteříž jdouce v květnu roku 1848 kolem bytu jejího na Václavském náměstí, viděli okna vždy zavřená a rolety v nich do jedné spuštěné, bylit' přesvědčení, že uprchla asi již na statek svůj nejen nesnesitelnému parnu nastávajícího léta, nýbrž i vedru ještě nesnesitelnějšímu tehdejší situace politické.

Kdo z nich právě nesympatisovali se stranou vlasteneckou — a neukřivdíme asi četným přátelům paní generálové, tušíme-li, že snad nebylo mezi nimi jediné osobnosti, kteráž by byla hnutí národní, veškerými poměry společenskými pořád mocnější a mocněji otrásající, stopovala s laskavým zájmem — nemálo jí záviděli její zámek v parku skrytý, vzdálený jim tak velice odporného hluku slavností veřejných, stále se opakujících, k nimž se účastníci vždy přihrnuli v nenáviděném kroji slovanském, se slovanskou písní na rtech.

Avšak vždy zabedněná okna a stále spuštěné rolety paní generálové byly jen mystifikací. Neodjela oné, jí i jejím kruhům tak protivné vlastenecké vřavě, neb bála se na venkovském svém sídle, vidouc jako největší počet jejích vrstevníků ve sborech Národní Obrany, v každé vesničce tehdaž co nejhorlivěji se cvičící — tlupy nastávajících banditů, kteří jen čekají na heslo, aby se vrhli na třídy zámožné a o jmění jejích mezi sebou se rozdělili. Odstěhovala se za letošního jara pouze ze salonů svých, k náměstí obrácených, do nejzadnějšího svého pokoje, kdež hospodařila ve

vší tichosti a skrytosti s jedinou obstarlou věrnou služkou, kteráž přítomnost své velitelky v bytu jejím, kdykoliv se to učiniti dalo, každému zapřela.

Nepřála si paní generálová, aby v sousedství věděli, že v Praze prodává, a snad při oblíbených kočičkách i na ni co známou aristokratku jednou si vzpomněli, nýbrž především aby jí návštěvou počítvali někdejší její poddaní z panstvíčka jejího, kteří se stali konstitucí náhle svéprávnými občany. Měla s nimi totiž v otázce vyvazovací nejednou, a to nikoli příjemná nedorozumění, kteráž byla odevzdala k urovnání a vyřízení svému advokátovi, při čemž se kojila ovšem stále tajnou nadějí, že vše to, co v ohledu tom s vyššího místa stanoveno, zas bude zrušeno, až vlnobití života veřejného, tak záhadně rozburácené, opět se utiší a proud jeho se vrátí do starých, pravých břehů svých, přestáváje je konečně otrásati a podemílati svými tak nevčasnými, nepohodlnými a nepochopitelnými víry a bouřemi.

Ale přese vši opatrnost staré Lise ty otevřela přec jednou k večeru cizí ruka, aniž si v tom od ní brániti dala, směle dvěře do ložnice paní generálové!

"Moje tušení mne tedy nezklamalo, že je tetinka navzdor svým tak zarputile uzavřeným oknům a odpudlivě spuštěným záclonám přece jen 'chez soi', zvolal při tom škádlivě hlas plný lahodné bujnosti.

"Ach, ty's to, Isoldo? Domnívala jsem se dle posledního dopisu tvého, že ztrávíš celé léto v Podmoklích!" uvítala vetřelkyni přívukem táhlým, nikterak povzbuzujícím paní generálová. Nemilovat' příliš tuto neterř svou, mladou to vdovu po majoru, po-

věstnou nejen svou sličností, nýbrž i svou koketerií, kteráž jevila každou chvíli neodolatelné laskominy na některý její šperk, elegantní hříčku z její toalety neb ozdobné náčiní z jejího psacího stolu. A paní generálová právě štědrostí neoplývala.

“Není letos žádného možného pro mne pobytu ni v Podmoklích, ni v Teplicích, ni v Karlových Varech, ni v kterýchkoli jiných lázních,” svěřovala Isolda tesklivě tetě, a nevšímajíc si její patrné chladnosti, přisedala k ní důvěřivě na pohovku. “Co jsem ti nepsala, byla jsem všude, a všude na mne zívala táž fadessa. Všude jsou letos osoby skutečně churavé, nikde ani stopy po takových, které by hledaly duchaplnou a zajímavou zábavu. Každý se ohlíží jen po novinách, jen po nich jest poptávka. Zájem pro tyto ošklivé potíštěné listy, naplněné řečmi a články neohrabaných demokratů, neapjanných liberálů, nepovolanných pokrokářů a jak se oni lidé, kteří teď vládou veřejností, ještě jinak přezdívali, pohltil každý ostatní. Šeptá se sice tu a tam o brzkém obratu k lepšímu...”

“Skutečně?” skočila jí paní generálová dychtivě do řeči. “Má se za to, že strašný ten stav již dlouho nepotrvá?”

“Tak jsem tu a tam slyšela od osob, které by mohly býti dobře zpraveny, ale nevěřím tomu,” odvětila Isolda nedbale. “Namítala jsem jim pokaždé, že v žádný obrat k lepšímu dříve věřiti nebudu, dokud se najisto nedozvím, že obětováno tolik a tolik tisíc na skročení a uhašení onoho teď moderního vlasteneckého zápalu a národního nadšení, a o tom nebyla dosud nikým učiněna zmínka.”

“Takové i moje mínění,” horlivě generálová neteři přisvědčila, avšak váhavěji po dosti dlouhé přestávce dodala: “Ovšem, prostředek ten všude také se neosvědčil; na př. v Itálii zůstával vždy bez účinku.”

“Ale tetinko, jak pak můžeš Itálii rovnati k Čechům,” kárala Isolda tetu. “Jsem skoro uražena jménem Vlachů, že je chceš stavět s těmi na-

šími medvědy na roveň. Vždyť to národ v každém ohledu veliký, druhdy slavný dějinami, věděním i uměním svým, národ to kulturní; kdežto ti, kdož se označují jménem Čechové, nemají za sebou žádné minulosti, pra-, praničeho, čeho by si nebyli od Němců vypůjčili, co by bylo doopravdy jejich. Avšak jsem přesvědčena, že by to šlo i u Italiánů jinak, kdyby si naši lidé s nimi obratněji počínali; i oni by si dali říci, kdo by to znal s nimi jak se patří zavést, neb přece známo, jak milují peníze, jakou závrat' jim působí lesk dukátů, a kolik dýk bylo v závratu té již ochotně nabroušeno. Měla jsem za svého dvouletého pobytu s manželem v Miláně, když, jak víš, tam ležel posádkou, příležitost poznati tamnější poměry s nejednoho stanoviska.”

“Ovšem, ovšem,” znova svědčila generálová ochotně horující synovkyni.

“Zajisté jsi tetinko také slyšela, že jak jsou Vlachové co vlastenci penězi k neporušení, rovněž tak že by se žádný z nich nedvořil Rakušance,” pokračovala Isolda s posmíavou samolibostí... “kolik jsem navzdor této domněnce obdržela sonetů, opěvujících zlaté moje kadeře, safirové oči, rubínová ústa, úbělové ruce! Kdyby nebyl můj manžel tak směšně žárlivým býval a mně vždy dovolil oněch výlevů si povšimnouti, mnoho-li bychom se byli nejen nasmáli, ale snad i rakouské věci prospěli, získajíce jí přívrženců milostí mnou uštědřenou.”

“Docházelyť tehdaž až do Prahy zprávy, kterak paní Isolda z Nežárova celý Milán do okovů svých zlatých kadeří jímá,” prohodila generálová poněkud ironicky, dotýkajíc se při tom z lehka skutečně krásných, zlatem se skvoucích prstenců vlasů své neteře, jimž nebyla tato dnes za příčinou parna obyčejné volnosti dopřála, majíc je v týle hřebenem ze slonové kosti upevněné. “Vidíš, mohla bys se teď obětovati dobru obecnému a se snažiti do spanilých těch sítí schytati naše vůdce lidu.”

“Hu,” otrásla se Isolda, “byla by

to obět' skutečná, státi se Juditou u takových Holofernů. Neviděla jsem ještě ani jediné dost málo zajímavé tváře pod těmi šedivými širáky, studentskými čapkami, krvavými fesy a trojbarevnými chocholy, ač se musím přiznati, že jsem se po ní dosti bedlivě rozhlížela. Mám za to, že těmto pánům by se nedostávalo ani dosti vkusů, aby se dali do takových osidel lapiti. Jiné jim asi tanou ideály na mysli než Isolda."

"Znám z těchto pánů rejpalů jen jediného," pravila paní generálová zamyšleně, "ale jest mi se vyznati, že není právě ošklivý a zcela bez intelligence také se mi nepodobá býti; ba naopak..."

"Kde přišla tetinka, která prý, jak Liseta venku mne ubezpečovala, žije jako poustevnice a práh svůj již několik neděl ani nepřekročila, k podobné známosti?" žasla Isolda.

"Při panujícím horku nezbytno aspoň večer otevřít na hodinku okno; avšak bohužel, právě v době té sejdou se na dvoře páni vlastenci v modrých a kožených zástěrách, kteří se bavili za dne dratví, hoblíkem, pilníkem, a těm vykládá jistý student, jenž bydlí, tuším, u krejčího v přízemí, noviny. Snadno si představíš, s jakou nechutí naslouchám těmto výkladům a co bych za to dala, kdyby moje okno jinam se otvíralo, než právě na onu část dvoru, která se zdá onomu slavnému shromáždění ke schůzím jeho nejprůměřenější. Avšak někdy se mi stane, že bezděčně zapomenu, kdo to mluví, a o co se jedná, že mimovolně řečníka sleduji, že mne fráse jeho poutají a že si při nich i pomyslím: "Zdali člověku tomu nejdou jeho slova od srdce, pak již není pravdy na světě," kteréžto myšlenky ovšem již v příštích okamžicích opět se pousmějí. Ale již jsem se přestala diviti, že se dává ten prostý, nevzdělaný lid řečmi podobnými tak uchvátit a omámit, když i mně se stává, že vlivu podléhám, třeba to bylo jen na pět minut a téměř již v podvečerním polosnění."

"Měl by býti člověk ten skutečně

pokutován," durdila se Isolda, "že k takovým úvahám tě donucuje chvástavostí svou. Jak ráda bych se mu pomstila, a to způsobem tebou navrženým, avšak naskytne se mi sotva k tomu příležitost. Praha mne nudí jako Podmoklí, Teplice, atd. Nevím, kam se všichni rozumní lidé kromě tebe odsud vystěhovali, ale jest v ohledu tom pusta jako hrob. Hodlám za tou příčinou co nevidět odebrati se na svou villu, mám tam, jak ti známo, několik dosti příjemných sousedů, kteří, jak se dozvídám, svoje sídla dosud neopustili, a teď' si přicházím pro tebe, abys jela se mnou a náš malý kruh oživovala za hvězdných večerů na balkoně svým vypravováním o korunovačních slavnostech císaře Ferdinanda a jeho chotí, kdež jsi hrála svou spanilostí a duchem roli tak vynikající. Vid', že to bylo roku 1836? Myslím, žeš dělala největší furore oním jistým safírovým šperkem, který's dávno již odložila, a jenž, kdyby se dal podle mody přepracovat, by znova vzbudil obdiv znatelný."

Paní generálová s největším jen přemáháním potlačila sarkastický úsměv, neb cítila, že při pozvání hned stanovena cena za pohostinství navržené. Nebylot' to dnes nikterakž po nejprv, co se Isolda zmiňovala o onom safírovém šperku, který by byl ovšem k její bělostné pleti a zářivým vlasům nad míru slušel.

"Vřele ti děkuji, drahá Isoldo, za tvoje přátelské nabídnutí," pravila s líčenou srdečností, nechtějíc, aby net' se dopátrala, že ji prohlídí, "avšak nezbývá mi než ti opakovatí, co jsem ti již pověděla v dopisech svých. Hrozím se pro letos pobytu na venkově. Jde-li ti skutečně o mou společnost, o čemž nemám pražádné příčiny pochybovat pro laskavé smýšlení povždy mi osvědčené, tož zůstaň ty raději zde u mne."

Nebyla by se paní generálová odvažila k návrhu tomu, kdyby nebyla přesvědčena bývala, že ho Isolda, již se rovnal život osamělý, od světa od-

loučený, smrti, na žádný způsob nepřijme. Také se neklamala.

"Ted' já ti zas za pozvání tvoje co nejvřeleji děkuji," zvolala, vymršťivši se jako pružina s pohovky. "Což nenahlížíš, že bych se do týdne zbláznila, jsouc nucena buďto v těsném pokoji tom parnem se udusiti, anebo naslouchati výkladům tvého "dvorního" kazatele? Odpust' zároveň, že již spěchám odsud, neb zajisté se asi blíží chvíle oněch řečnických kavalkád."

"Vždyť jsi mně ještě nepověděla, kterak stojíš s auditorem z Tiefenbachů, ty zlá," zdržovala generálová Isolda, "a přece víš, jak mne zajímá, dojdou-li jeho vášnivé tužby u tebe konečného vyslyšení. Jsemť pro něj velmi zaujata. Jestli' to muž 'comme il faut', jehož bych ráda čítala mezi své příbuzné."

"Nevím, kam byl zavát víchřicí nynějších událostí; slyším, že kamsi do Uher," odpověděla Isolda poněkud se zamyslivši, ale nevrátila se již k tetě na pohovku k dalšímu hovoru. "Nedává o sobě pranic slyšet, ale mám mnoho příčin domnívati se, že se tím pilněji stará o mne, a tuším snad právem, žeť komorná moje v jeho žoldu. Znudil mě, chtěje býti u mne vždy prvním a jediným, a dala jsem mu to cítit, čímž jsem jej poněkud pohněvala, ač jinak vždy jsem uznávala, že by byl pro mne partií snad ze všech nejprůměrnější. Má pěkné jmění i zevnějšek, a až se poměry změní, zajisté neopomene, udělat skvělou kariéru a dostati se až do ministerstva."

A Isolda, uchvátivši svůj klobouk, který vcházejíc byla se svým šálem a slunečníkem na vedlejší sedadlo odhodila, rozloučila se co nejchvatněji s paní generálovou, při kterémžto náhlém spěchu neměl zajisté, dílu nejméně závažného onen osudný safirový šperk, kterýž dáti zlatníkovi k zmodernisování a pak věnovati šiji mladistvější a bělostnější, jevila paní generálová tak málo chuti.

II.

Mladá vdova letěla téměř střemhlav se schodů v rozhořčenosti nejspravedlivější na skoupou tetu, kteráž se tak tvrdošíjně zdráhala vyvýšiti lesk její krásy záfi svých lepokamů, pohřbívajíc je se žárlivou krutostí ve skříních svých. Dávno by jí byla přestala navštěvovat a lichotit, kdyby nebyla pevně doufala, že, čeho jí ted' dopřáti nechce, přec konečně na ni vymůže, nepozbude-li trpělivosti a vytrvalosti k tomu, při každé vhodné příležitosti, jako na př. dnes, obratně se hlásiti.

Ale na posledních stupních v letu svém poněkud ustávala. Nedalo jí to přec jen; musila se přes svou spravedlivou rozhořčenost ohlédnouti do dvora, nedějí-li se tam přípravy ke kázání onoho apoštola svobody, jenž dle přísné tety výroku "nebyl prý nejen zcela ošklivý, nýbrž i nikterakž bez intelligence" a jenž dokázal zázraku, chladnou a jindy tak nepřístupnou mysl její v té míře vřelostí svých slov obměkčiti a si podmaniti, že byly okamžiky, ovšem jen pouhé krátké okamžiky, kdež v upřímnost jeho smýšlení uvěřila.

Byla by Isolda přese vši antipatii svou k oněm medvědům, k nimž náležel, nad míru ráda pozorovala, kterak na ni pohlédne a jakým způsobem tvářiti se bude; neb nemohl přece jinak, než býti okamžitě přesvědčen, že má v ní před sebou jednu z nejmódnějších, nejelegantnějších krasavic, jež Praha ve svém lůně chovala.

Mimovolně si uhladila při myšlence té rukou řasnaté záhyb svých bílých mušelinových šatů "á mille fleurs", kteréž se byly jejím přenáhleným letem se schodů jako mlha kolem ní vzdmuly, načež snustila po nich graciosněji svůj světlomodrý hedvábný šál a upravila si vázanky téže barvy na svém hlubokém slaměném klobouku, ozdobeném kyticí z týchž pestrých kvítků, jimiž byly její šaty vzorkované. Ne, nemohl zůstatí bezcitným. Již rozkošná toleta ta

jej musela dofatí, než ještě uvrhl pohled do její tváře.

Avšak nebylo na dvoře posud stopy po předmětu její zvědavosti; jen jeho učernění a usmolení učňové počali se tam scházeti, jí si nevšímajíce, za to ale tím živěji mezi sebou rokujíce.

V tom vzkřikla celou silou svého libozvučného hlasu. Pošilhávajíc stále na zad, přiblížila - totiž, aniž si toho byla vědoma, průjezdem již až k samým vratům, do nichž v témže okamžiku a týmž způsobem vstupoval mladý muž v plné zbroji studentské, se světloušedým, na jedné straně dvěma červenobílými vlajicemi péry pozdvíženým na hlavě širákem, vraceje se asi z vojenského jakéhosi cvičení. Stínil širák tvář nejen "nikoli ošklivou a zcela neintelligentní", nýbrž i rozhodně zajímavou svým výrazem boдрým a duchaplným. Ohlížel se "dvorní" kazatel, jehož Isolda přese svoje leknutí ihned v ozbrojeném mladíku poznala, zas navzájem na náměstí, kdež se počal jako každý jiný večer kupiti lid kolem sochy sv. Václava, zpívaje tam střídavě až pozdě do noci onen velebný starožitný chorál, v němž předkové jeho po tolik století způsobem tak nanejvýš dojemným pomocí nejslavnějšího patrona svého proti nepřátelům vlasti vzývali.

I narazila při tom čepel kordiska po boku studenta o zlaté, tyrkysy posázené držátko slunečníku vznešené dámy, a to tak prudce, že to v průjezdě až zazvonilo jako jakési vyzvání k boji.

Student sice nevzkřikl, ale zalekl se skoro jako Isolda, vida, že by byla jeho neopatrností málem přišla k úrazu, a začal se jí zajímavě omlouvat.

Ale omluva jeho zanikla neslyšána, a Isoldě bylo znova polekaně vrat se zachytiti. Jakýsi chundelatý pes, nejspíše uražen jejím vzkřiknutím, dal se před průjezdem do štekání. Čím více ona za vrata couvla, tím dotíravěji si počínal, a jeho zuřivost se

ještě stupňovala, když se jal mladý muž jej okřikovat a odhánět.

"Jak se dostanu odsud domů?" zaúpěla Isolda, když se nechtěl hafan nížádným způsobem umoudřiti. Nepřetvařovala se tenkrát, aby se stala jemností svých čiv zajímavou, bála se skutečně psů jako malé dítě.

Místo odpovědi obořil se student ještě rázněji než před tím na chundeláče, čímž šťastně jej pohnul k ústupu, jenž byl Isoldou okamžitě použit. Vyklouzla na ulici, ale zas nemohla dál. Hafan popuzen jejím útekem, uhnul se z nenadání studentovi a vrhl se jí v cestu, dorážeje na ni opět pln vzteku.

Ale již byl student Isoldě po boku a položiv si její ruku rychle na ramě, kdež ji pevně zadržel střelbítě s ní zamířil s chodníku směrem k soše, kdež se s ní ponořil mezi tlupy zpívajícího lidu, přímo do největší tlačence, kamž dále je stíhati jejich pronásledovatele brzy omrzelo pro rány se všech stran na něho se sypající.

Stále mezi lidmi se prodírajíce, aby pes jejich stopu na dobře ztratil, stoupali uprchlíci pořád po náměstí výš a výše, až se dostali k tehdejší, teď odstraněné koňské bráně, kde konečně stanuli, troufajíc si teď teprve ohlédnouti se, zda-li skutečně unikli z obvodu záhadného hněvu nenačalého svého nepřitele.

Isolda si oddechla; nebylo ho již nikde k spatření. Student pustil její ruku ze skřipce ramena svého. Patrně se chtěl poroučeti.

"Ne, vy mne nesmíte ještě opustiti," namítala mu Isolda úzkostlivě. "Jak pak kdyby ono strašlivé zvíře mě opět potkalo. Neobmeškáte se již příliš dlouho se mnou. Nemám odsud daleko domů; bydlím v Růžové ulici."

"Jsem slečně k službám, a kdyby bydlela kdesi v Bubnech nebo v Hlubčepích," uklonil se mladý muž nikoli bez nesnázi, neb teď teprve si byl povšimnul zevnějšku v každém ohledu vynikajícího své chráněnkyně.

Jak by nebyla Isolda zpozorovala náhlé dojetí jeho a příčinu neuhodla! Chtějíc je dovršiti, dodala sklopivši unyle zrak: "Jsemť, bohužel, již vdovou; jmenuji se Isolda z Nežárova; manžel můj byl majorem."

Ale neměla slova ta účinku očekávaného. Naopak; studen očividně při nich zbledl a schladl. Kdyby nebyl svůj průvod nabídl, teď' zajisté by tak již nebyl učinil.

Isolda taktéž oněměla, neb neušla jí změna málo pro ni lichotivá, jež v rytíři jejím se děla. Ano, byla jej v duchu tak ještě před chvílí nazvala, když opírajíc se o jeho statečné rámě, cítila uprostřed těch davů bezohledných, jak pečlivě nad ní bdí, jak jí chce ušetřiti před každým hrubým se jí dotknutím, jak mu na tom záleží, dostati jí co nejdříve na bezpečné místo. Skutečně, jako by byl pravým kavalírem býval. Avšak zasáhnuta oním napolo pohrdlivým, napolo lítostivým bleskem z očí jeho, v nichž ještě před okamžikem viděla vzplanouti tolik neochotu. I vyčetla si, že takovému proletáři — neb čím byl student u bidného krejčího bydlící a luze pouliční kázající jiného — že mu popřála cti s ním veřejně se ukázati a milosti převzácné opíratí se mezi tolika svědky o jeho rámě. Jakž, kdyby jí byl někdo z jejích známých viděl, kterak se omluviti, ospravedlniti, očistiti? Na štěstí neprodlévali v této době asi na blízku.

"Podobá se dle vašeho náhlého zamlčení, že jste si asi připomenul jakousi povinnost, která vám brání mi k slovu státi a ochranu svou děle mi propůjčiti," konečně bodavě mu pravila, chtějíc se, hluboce uražena, sama průvodu jeho vzdáti a přece se zase v téže chvíli obávajíc, aby jí samotnu nezůstavoval, vydáváje jí v nebezpečí nového se setkání s oním příšerným štekounem.

"Nevstoupilat' mi žádná podobná povinnost na mysl," odvětil student s truchlivým důrazem, kráčeje dále po boku jejím, "ale těžce se mi položilo na srdce vědomí, když jste mi pověděla stav a jméno svoje, že náležíte asi k nepřátelům národa českého, li-

du to mého i — vašeho, než promluvila jste ke mně po česku, a to přízvukem správným a ryzím, o původu slovanském nepopíratelně svědčícím."

"Podle čeho soudíte o mém smýšlení?"

"Zaslechl jsem jméno vaše několi kráte v domě, kde bydlím, kde bydlí i vaše paní teta. Má se za to, že sdílíte její zásady naprosto nepřátelské k lidu českému. Jest mi s podivením, že jste se vůbec jeho jazyku přiučila."

Přímý a vážný způsob, jímž mladík hovořil, byl pro Isoldu, pitvorné "blaseovanosti" a vypočítavé "noncholanci" svých ctitelů uvyklé, tak nový, že teď' zcela zapomněla cítiti se jeho výrokem znova uraženou. Téměř mimovolně jí uklouzlo:

"Trávívám od dětství velikou část léta vždy na venkově."

"Žijete tedy bezprostředně mezi lidem, znáte jej a přec jste dosud dokázala ho nemilovati?" pln hořké výčitky mladík zvolal. "Nikdy, vida vás před sebou tak mladou a krásnou, bych nebyl uvěřil, kdybyste se sama k tomu mlčky nepřiznávala, že vaše srdce nezdobí květ nejněžnější, neposvátnější, že jest prázdno lásky k vlasti."

Zase zakypěla v Isoldě veškerá její pýcha. Jakýmto právem se pleva mezi obecnstvem, k níž i on náležel, osmělovala chtít mistrovati veškerý ostatní svět a vnucovati mu svoje sprosté zásady? Chtěla cosi jízlivého odpověděti, ale k velkému vlastnímu podivu pronesla zcela jemně:

"Meškávala jsem vždy jen v parku, villu naši obkličujícím. Do vesnice velmi zřídka jsem přicházela."

"Tím se věc objasňuje, ale ovšem nikterak neospravedlňuje," namítal jí mladík úsečně. Avšak po novém, dlouhém na ni pohledu dodal: "Jest ovšem velmi těžko pro mladou dámu vašeho rodu vymknouti se z mezí vychováním jí položených a předsudků co články víry jí podávaných. Jakým způsobem přijíti pravdě na stopu, když nám vnucují lež za vodítko? Zajisté vám nedovolili ni příbuzní, ni vychovatelé důvěrně vstoupiti pod

dochové střechy vesničanů a nepředpojatě tam zkoumati, co v jejich myslích čistého, dobrého a spanilého se skrývá."

"Tak jest," ironicky mu svědčila zabočujíc vedle něho volně z náměstí do Mariánské ulice. "Ale právě si připomínám, že vy jste mi ještě nepověděl, kterak se jmenujete."

"Jméno moje Jaromír Vrbina; připravuji se k doktorátu filosofie. Pocházím z Úval, kde má můj otec malou usedlost. Pod našim nízkým krovem jsou domovem všechny pohádky, všechny písně. Ale naše národní písně snad přece znáte?"

"Neznám," vyznávala se Isolda příkře, znova rozhorlena jeho drzostí. "Znám pouze jen národní písně italské."

"Mohou se jim naše písně v každém ohledu vyrovnati," tvrdil Jaromír horlivě. "Dle mého citu ovšem daleko je předčí."

"Skutečně?" smála se teď Isolda nahlas.

"Skutečně," opakoval Jaromír po ní a počal v ulici již pusté a prázdné, nad níž se vznášel ruměnný soumrak pozdního letního večera, jednu z nich polohlasem zpívat.

Isolda se přestala náhle smáti a zlobiti. Byla nejen výtečnou zpěvačkou, nýbrž i hudebnicí dosti pokročilou, pro níž byl pobyt v Miláně v ohledu tom znamenitou býval školou. Poznala okamžitě nejen velikou hudební i poetickou cenu písní, s kterými její průvodčí tak zcela "sans gene" ji obeznamoval, nýbrž i že on sám v tom oboru je mistrem znamenitým. Hlas i přednes jeho mohly nej přednější salonům italským sloužiti ku oslavě.

Tím jí náhle zaimponoval. Nevyrušivši ho již jediným slovem, kráčela vedle něho v mlčenlivé snivosti, upírajíc zrak na nebe, kde se počaly třpytiti první hvězdy, a připomínajíc si dobu v Italii ztrávenou, kde naslouchávala za vlahých večerů s balkonu mramorového paláce, který obývala, až dlouho do noci tak ráda hlasům v stromoradí pod jejím sídlem se pro-

cházející mládeže, mezi níž, jak jí bylo praveno, měla prý na vzdor tomu, že byla Rakušankou, tolik obdivovatelů. Nebylo však jediného hlasu v oněch zvučných sborech, který by se mohl rovnati hlasu tomu, jenž tlumě svou silou a mohutností vedle ní se ozýval, pěje jí písně "svého" i "jejího" lidu sladkostí nevyrovnanou.

Isolda náhle se vzchopila a již se chystala mu dokázati, pakli si jejího dojmutí povšimnul, že se naprosto mylí, ona že se jím omámiti nedala jako lidé ostatní, ale v tom zpozorovala, že již stojí před domem svým. Oněměla v ní drsnost při myšlence, že jí jest s ním se rozejíti. Ale ne, nemohlo to být, takhle jej nesměla propustit, musil si odnésti na ní jakousi památku. Uznávala za povinnost svou sprážiti mu trochu křídla.

"Vyšly písně ty tiskem?" tázala se ho.

"Jen jistá z nich část."

"Tedy se s vámi dnes neloučím; přineste mi je zítra."

"Milerád; ale kdy?"

"V hodinu, kdy jsme se sešli na náměstí," žádala si, škodolibě si opakujíc, že dnes nechal svoje posluchače k vůli ní čekat a zítra že je zcela opustí.

"V hodinu tu nemohu," pravil určitě.

Isolda zahořela v tváři až po vlasy.

"A já zas vás nemohu uvítati v hodinu jinou."

On chvíli váhal, načež pravil hlasem stísněným: "Tedy mi jiného nezbývá, než písně vám zaslati."

V Isoldině nitru to zavířilo. Co bylo v ní dosud jen mlhavou jakousi vidinou, stalo se náhle předsevzetím nezlomným. Jaká to smělost! On dával těm usmolencům přednost před ní. Odmítl její pozvání, aby mohl dle úmluvy a zvyku jim kázati a vykládati. Nezasluhovat', aby vše nasadila, by jej patřičně potrestala?

"Přijďte tedy odpoledne."

"Máme důležitou schůzi v Aule, při níž scházeti nesmím, nemohu a nechci."

Touto novou smělostí Jaromír ortel

svůj v srdci Isoldině podepsal. Vzpomněla si na tetinu zmínku, že by měla učinit z kadeří svých zlatou síť k schytání těchto buřičů, a on byl buřičem několiknásobným.

"Přijďte tedy, kdy můžete."

"Tedy v nynější době."

Nestrnulat' Isolda nad jeho naivností, či odvážlivostí, neb úplnou neznalostí etikety, chtít konati u dámy jejího stavu v této hodině první svou návštěvu. Odpověděla zkrátka umíňujíc si, že bude neuprositelnou:

"Dobře tedy. Budu vás zajisté očekávat."

III.

V oněch letech podobala se ulice Růžová s ulicemi s ní od koňské brány až k bráně nové souběžnými pravé osadě venkovské. Domy byly z největší části jen jednopatrové, lehce stavěné, žaluziemi opatřené a každý z nich měl svou zahradu. Náležely poněmž bohatým kupcům, kterýmž za příčinou svých obchodů bylo bydlet v těsných zákoutích tehdejší pražské "city" v ulici Karlově, Sirkové, Železné, Celetné atd., a kteří se sem z jara se svými rodinami stěhovali, jako se stěhovaly rodiny jiné, jsouce žádostivý vzduchu, zeleně a odloučenosti, do Bubenče, na Smíchov, do Nuslí a ještě jinam do okolí pražského. Nebylyť bašty, onu část města bezprostředně obkličující. níkterakž poutem ji jímajícím, nýbrž spíše se podobaly kvetoucímu prahu venkova samého, s nímž téměř bezprostředně souvisely, neb na prostomách, nyníjšími Vinohrady, Žižkovem a Karlínem zaujatých, bylo jen velmi spoře několik vil v parcích a nepatrných domků v zelenářských zahradách rozseto.

Jaromír Vrbina vstupuje den na to do domu, mladou vdovou obývaného, zůstal na prahu jeho několik minut překvapeně státi. Nenadálť se uprostřed Prahy takové idylly. Před ním se rozprostírala plná sladkého šelestu, opojné vůně a něžného lesku veliká zahrada, jako skvostná malba v temnozeleném rámcí pahrb-

ků zdánlivě ji ohraničujících, ale již za branami městskými se vlnících. Vše, kamkoli pohled jeho se obrátil, pučelo, se rozvíjelo a kvetlo. Průjezd, schodiště a chodby byly vyklenuty loubím, s něhož visely zvonky, hvězdy a hrozny pestré a libodeché, dotýkající se lichotivě jeho rukou, jeho vlasů, jeho čela, když kolem nich kráčel ku vchodu do pokojů velitelky domu, kteréž se všetečným úsměvem komorná před ním otevřela. I tam samý květ, samá vůně, samý lesk. Znalť Jaromír salony a budoiry jen z divadla. Byloť to poněprv, co vkročil do podobné svatyně elegantní dámy. Pociťil totáž dojmutí jako na prahu budovy. Mocně jako tajemná jakási hudba naň působil soulad barev a tvarů předmětů zde rozestavených, pohodlí a zřbavě sloužících, spojujících se v celek lahodící vkusu, smyslům i duchu. Ruka umělce byla štětcem lehkým pokrývala čalouny sítí vláken květinových, jejichžto jemné barvy tvořily pozadí luzné k nábytku slohu starožitného, temně kaštanovým aksamitem povlečenému, k obrazům v bohatém zlatém vroubení, s nichž se usmívaly italské krajiny, a křišťálovým hloubkám zrcadel, v nichž se odrážely a rozmnožovaly v perspektivách, pro pozorovatele vždy nových, svěží skupeniny stromů a houštin protějších hradeb, nad nimiž se jal večer snivě rozkládati rosné svoje závoje. Mezi okny do kořán otevřenými stálo drahocenné piano.

Panská vešedší svým krokem a úsměvem kočičím za Jaromírem, stáhla k sobě lampu z ruměnného skla na pozlaceném řetězi se stronu visící, již rozžehla hnutím mrštným a obratným. Na to pooděšla hbitě k postranním dveřím, zaklepala na ně oznamujíc: "Milosti, očekávaný pán již se dostavil" — po čemž zmizela.

Byl-li Jaromír včera překvapen zjevem své chráněnkyně, tož pohlédl teď s pravým úžasem na ni, kdž ozářena magickým svitem lampy se svými zlatými, dnes volně beze vsí vazby spuštěnými vlasy před ním se

objevila. Zdálot' se mu, že si takto vždy představoval Afroditu. Jako z pěny mořské utkané bělalo se, splyvající po její ohebné postavě, řasnaté bílé roucho, nepokrývající dle tehdejší módy ni šíje ni ramen, jsouc širokou růžovou stuhou kolem těla spjata, kteráž se podobala v jeho zanícených očích onomu pasu nevyrovnané půvabnosti, jenž byl odznakem tak zaníceným bohyně té, oné půvabnosti, kterouž okouzila Parise v té míře, že jí podal mezi všemi ostatními Olympčankami cenu krásy.

"Vy jste tedy nezapomněl?" škádlivě jej uvítala.

Neporozuměl, že jej vyzývá k jakési galantní frázi, a odpověděl se vši svou demokratickou nemotorností: "Nezapomněl jsem ještě nikdy daného slibu."

Slíčná dáma sebou trhla. Jen za pouhou povinnost považoval cestu k ní, troufaje si jí to zcela zpřímá ohlásiti? Již zas jí začal popouzeti a dráždití jako za včerejšího večera? Měla se tedy skutečně státi nemilosrdnou, ba ukrutnou jemu vstříc? Náhlým posuňkem, jako by se písni jím jí přinesených již dočkati nemohla, jako by byla očekávala vlastně jen je a nikoli i jeho, vzala mu je z ruky, spěchajíc k pianu, kdež se počala v nich přebíratí a pátratí po nejpěknějších mezi nimi, v čemž nespatořoval nikterakž vzdory, nýbrž což se mu zdálo zcela v pořádku. Také nápěvy nejtklivější z kumným svým okem brzo mezi ostatními vytušila. První, již zazpívati se chystala, byla: "Když jsem plela len."

Hlas její se podobal jejím vlasům. Proudil se z jejích rtů v mohutných zlatých vlnách. Byl však více zvukem než líbezný, více silný než ohebný, více vítězný než výrazný. Oslňoval každého, ale ne každého dojímал.

Bylat' Isolda uvyklá zaslechnouti při posledních tónech zpěvu svého vždy hřimavé salvy potlesku, býti zatopena vodopády pochlebných a obdivných výkřiků. Ale tenkrát darmo na projev takový čekala. Jaromír, ač jí byl poslouchal s celou

duší svou, děkoval se jí pouhým: "Krásně", čehož se nebyla ještě dožila, co byla zpěvačkou. Nemohla krátký úsudek ten přičítati jeho neznalosti, neb bylť jí včera přesvědčil o hudebním svém nadání a vědění.

Samým podivením nad tímto "medvědem" zapomněla býti citlivou, pravíc mu zpřímá: "Nelžete, zpěv můj vás neuspokojil."

Domnívala se, že jej nejen zdrtí, nýbrž i k pokorné omluvě a k nadšenému odvolání donutí, avšak on místo toho jen se usmál, řka:

"Jak jste bystrozraká!"

Isolda nevěřila sluchu svému, do kořán naň svoje velké blankytné oči otvírajíc. Dlouho mlčela. Jeho smělost se jí zdála tak bezměrnou, že nebyla s to vystihnouti ji s nejhlubším, největším svým úžasem. Konečně hlesla všechna zpitomnělá:

"Tedy jsem uhodla?"

"Ano, uhodla jste," opakoval beze všech nesnází, bez nejmenší omluvy, bez nejobyčejnějších při takové příležitosti běžných okolků, vytáček a oklik.

"A v čem se vám můj zpěv nelíbil?" zprudka proti němu vyjela, nevěříc vlastní otázce své, domnívajíc se, že v ní jest omyl, který on ihned vyvrátí, vyvrátiti musí.

"Jest v něm sice mnoho vzácného umění, ale za to — málo pravdy."

Její tvář mu prozrazovala, že dosud nechápe. Dodal tedy:

"Zpívala jste dokonale, avšak necítila jste, co jste zpívala. Cizí jste zůstávala touze tesknícího srdce, jehož jste se stala tlumočnicí jako byste nebyla sama nikdy ni lítosti ni žalu poznala."

"Ted' jest zas mně se podiviti bystrozraku vašemu," zpupně se po usmála.

"V jakém to ohledu?"

"Nepoznala jsem skutečně nikdy ni lítosti duše zkormoucené, ni žalu srdce marně toužícího, ni jakéhokoli jiného hoře."

"To není možná."

"Dokáži Vám ihned, že jest to možná. Moji rodiče byli bohatí; jak

přání ve mně vzniklo, již mu bylo vyhověno, ale dále nešla jejich osobní péče o mne. Ponechávali mě vychovatelkám, a manžel taktéž jen přáním svým vyhovuje, vedle toho málo o mne se staraje, ještě ke všemu mně kalil život svou žárlivostí. Ztráta jejich mě tudíž pouze jen poděsila, nezůstavujíc ve mně téměř žádných citelných mezer."

Jaromír se zamyslíl.

"Poznávám, že nežertujete," děl konečně po dlouhém pomlčení, "avšak třeba jste osobně citů těch nepoznala, tož přec zajisté tesknila, se rmoutila a toužila s jiným."

"Nikoli, ani takto jsem jich nepoznala," se svévolí dětinskou volala, potřásajíc při tom tak bujně hlavou, že jí lítaly s kadeří celé roje zlatých jisker.

Jak by se byla obvyklým jejím společníkům zdála přimost její duchaplnou, kolikrát by výrok její opakovali, byl by zajisté zítra koloval po celé Praze. Ale Jaromír sklopil truchlivě zrak, nevšímaje si její koketní hry, nad níž by byli její zbožňovatelé zajisté zaplesali, stojíce na tom, že umí čarovati každým svým posunkem.

"Tvrdívá se mezi námi o vrstvách společenských, k nimž náležíte, že jsou bez soucitu i samy k sobě, že každý z vás miluje jen sebe," konečně pravil. "Ale já jsem tomu nikdy zúplna nevěřil. Nevěřil jsem, že nelitujete aspoň těch, jimž osud v nespravedlivé své rozmarnosti neuštědřil, na co sami kladete váhu tak velikou, bez čeho by se vám zdál život nesnesitelným, ba nemožným."

A vše kolem něho pozbylo náhle vnaďy své. Ten vkusný přepych, ta umělecká elegance, ten rozkošný komfort ještě před chvílí z každého předmětu, z každého kouta, z každého obrazu tak vábívě naň se usmívající, zdály se mu najednou tím, zač je vydávali nejkrajnější stoupenci jeho strany: přehmatem neoprávněným, ba více ještě: lupem na právech jiných spáchaným. Nejen že se vyšší třídy výhodám těm zcela nezaslou-

ženě těšily, ba ony, jak se teď právě přesvědčoval, na základě darů těch, štěstěnou nahodile jim poskytnutých, chlubně se vyznávaly, že před nimi trud a hoře přechájí, jelikož jsou jen údělem a dědictvím tříd nižších, nemajetných.

Vyskočil, maje se beze slov s němou jen úklonou k odchodu.

"Kam to tak náhle spěcháte?" překvapeně se ho otázala, jízlivě dodávajíc, když k vyzvání tomu opět dřívějšího místa svého nezaujal: "Vzpomněl jste si na svoje učně tam na dvoře a nechcete je nechat k vůli mně i dnes nadarmo na sebe čekat?"

"Nečekali včera nadarmo na mne," s vysoká jí odvětil. "Opozdil jsem se sice, ale nahradil jsem jim svoje se obmeškání výkladem delším, a dnes jsem jim poslal za sebe zástupce."

Isolda vášnivě vyskočila.

"Co to je" — vzkřikla, nemohouc se déle opanovati, "že jste pro tuto plevu pln ohledů, pln útlocitu, kdežto projevujete mé osobě stále jen nešetrnost?"

"Naučila mne pleva ta svou pilností, skromností, poctivostí ji ctíti, a ostatně náležím k ní, tudíž jí náleží vším právem i služby moje. K čemu býti rovněž tak ochotným k milostivé dámě, která nejen neví, co to lítost a hoře, nýbrž ani nepoznala, co to stesk a touha, neb vše, po čem tesknila a po čem dosud toužila, mohla si vždy — koupiti."

A než se Isolda vzpamatovala, byly kroky Jaromírovy dávno na chodbě dozněly.

IV.

Celou noc po výstupu tom nezařmouřil Jaromír oka. Stále viděl před sebou tu modrookou sirénu, svůdně ozářenou ruměným svitem lampy, kterak potřásajíc křtící svých zlatých kadeří s úsměvem bujným se honosí prázdnotou svého srdce, a slyšel rozumovati svoje přátely: "Majetek učí lidi uživavě zahálet, čímž se zatvrzují srdce jejich. Jen člověk ten, komuž jest pilnou prací hmotnou či duševní o sebe a rodinu svou

se staratí, zůstává soucitným a tudíž mravným, dobrým."

"Mají pravdu," pravil si, zprudka po pokoji přecházejce.

Vrátil se v myšlenkách opět do salonu jedva opuštěného, k pianu, kdež byl doznal zklamání tak úplného, domnívaje se dosud velmi dětinsky, že naprosto nemožno, aby v těle spanilém bilo srdce vší spanilostí úplně prosté.

"Jak posupně si počínala," rozhorleně si připomínal, "s jakou bujností se vychloubala nedostatkem veškerého jemnějšího citu. Byla by to jen pokuta nejzaslouženější, kdyby byla náhle zbavena svého zděděného bohatství, na které jest tak hříšně hrda, kdyby se musila snažiti a lopotit jako miliony a miliony spolusester jejích, které se nevylihly v hnězdě hedváb-ném jako ona. Ponejprv dnes v celém životě svém poznal jsem rozhodnou nenávist k tvorě lidskému, a tvor ten žena mladá, krásná — ach, jak je krásná."

Jaromír jal se znova procit'ovati všechny dojmy, jimiž byl uchvácen od té chvíle, co překročil práh Isoldy z Nežárova, a při tom ožily v jeho paměti opět některé hádky soudruhů jeho. Jedna strana z nich chtěla, aby se budoucně při vychování dívek toho dbalo, aby se mohly zúčastniti, jak dalece síly a schopnosti jejich stačí, i práci hmotných i prací dušev-ních mužů, čemuž strana druhá co nejživěji a nejurčitéji se stavěla na odpor.

"Jaký to nesmysl," durdil se, "chtítí odchovat dívku, aby s námi se pachtila a mořila. Což nechápete, že práci a namáháním přichází žena o veškrý půvab svůj? Jen se podívejte na naše ženy z lidu. Všecka jim čest; ale k čemu vypadají, jak mají první mladost za sebou? Ba, některá ani k mladosti té nerozkvete pod tíhou práce, chudobou rodiny na ni uvalené. Nesmí se žena ta, která se nám má líbiti, namáhati ni rukama, ni mozkiem. Učiníme tak mile-rádi místo ní. Necht' nás pohled na ni blaží, její štěbetání osvěžuje, její

rozmary baví. Tak nejlépe dostojí úkolu svému. Prací stává se žena strojem, a stroj se pouze oceňuje, ten se nelíbí. Necht' jest každá žena tím, čím jest v třídách vyšších: rozto-milou hříčkou, nezbytnou kratochví-lí. Pročez hlasujeme proto, aby vy-chování její budoucně především k tomu směřovalo, aby se stala rozko-ší mužovou."

Jaromír se někdy na horování ta-kové mrzel jako na plané, pošetilé řeči, někdy se mu zas musil pousmáti co krajnosti nad jiné výstřední, avšak v té chvíli počal v podobných náhle-dech tušiti cosi pravdivého, oprávně-ného a podstatného. Prodlévajícímu vedle Isoldy bylot' mu skutečně, jako-by byl meškal u přítomnosti bytosti takové, s níž nikdy ještě dosud se nebyl setkal, ač se čiperným dívkám nebyl právě vyhýbal. Ale čím byly tyto veselé, hovorné, hezoučké tvo-ry, kteréž byl dosud poznal mezi dcerami řemeslníků a průmyslníků, mezi nimiž žil, vedle oné mladé šlech-tičny! Bylot' mnohé nejen velmi pěkné, rozhodně zajímavé a líbezné, nýbrž i pravidelně krásné, ale schá-zelot' jim všem — nerad, ba hněvivě se Jaromír k tomu přiznával schá-zelot' jim přece jen veliké kouzlo, kouzlo to, které byl teprve včera po-znal. Spočívalot' nejen v onom oko-lí, obraznost jímajícím a jí v každém ohledu lahodícím, nýbrž hlavně v oné koketní rozmazlenosti, v oné měkké, svůdné a přec tak vypočítavé nedba-losti způsobů, v onom vítězném vě-domí, v každém i tom nejnepatrnej-ším slově se jevicím, že náleží ke kru-hům vyvoleným, nad jinými planou-cím, že jest zahálčivost její ozdobou a hrdost jejím právem, jedním slo-vem: v oné aristokratičnosti, jejímž-to byl přec nepřítelem zapřísahnu-tým.

Bylot' to poznání proň nad jiné trapné, z jehožto spárů se hleděl vši mocí vyrvat. "Jestit' sice žena ta aristokratkou od hlavy až k patě v nejhorším slova toho smyslu," zno-va k sobě promlouval. "Ale což to vinou její? Může hrabě tak málo

za to, že se narodil v pozlacené kolébce, jako žebrák, že spatřil světla na holé slámě. Hroznou se mi jevila býti ona Isolda, ale uvážím-li, že vyrostla bez lásky mateřské, bez péče otcovské, že nad jejím vychováním bdělo oko cizí, lhostejné, zříšné, že nepoznala nikdy vřelého paprsku lásky, ani ne u manžela, jenž u ní neoceňoval než jen krásu, jak se v ní mohlo probudit srdce, jak zúšlechtit povaha, když byla pouze jen k tomu vedena, neuznávati vyššího požitku nad uspokojení vlastních rozmarů a chtíčů? Vzdělání ji poskytnuté dotýkalo se jen slupky, již mělo pouze dodati hladkosti, jemnosti, trpytu, jádro bytosti její zůstalo nepovšimnuto; ani umění k němu nevniklo, neb jest naučena považovati je za pouhou zábavu, za prostředek se zalíbiti a nad sokyněmi méně nadanými vyniknouti. Zdaž tedy nezasluhuje spíše politování než pohrdání moje?"

Čím více se zahloubal Jaromír ve způsob, jakýmž bývají vychovány a vzdělávány děti kruhů vyšších, tím více se mu vnucoval pocit, že náhlým svým odchodem a drsnou při něm výčitkou Isoldě vlastně ublížil. Pokušoval ji za věc, za kterou nemohla. Ovšem byly příklady, že tu i tam některá osoba tříd vyšších se snažila se sebe střásti okovy předsudků stavu svého, že se vyšinula na stanovisko vyšší, čistě lidské, ale nikdy se jí to nebylo asi podařilo jen z vlastního vnuknutí, vždy byla jakýmsi důtklivým případem nebo spisem, jenž maně se jí dostal do rukou, či jinou osobou, smýšlení, zásad a rodu od ní se lišících, schválně neb náhodou na to upozorněna, co dosud leželo za obzorem jejího zkušením, přesvědčení a vědění.

Ano, tak a nejinak byla se dosud děla každá spasitelná proměna v jednotlivcích mezi vrstevníky Isoldinými. Zdali by i ona se nebyla dávno proměnila, kdyby se jí bylo dostalo podobného duševního přispění? Ducha a energie měla k tomu zajiště dosti. Vždyť jí sálaly z každého

pohledu a slova. Bylat' se stala navzdor jednostrannému směru svému k hudbě přec jen umělkyní vynikající. Jak by nebyla pochopila krásu a pravdu, spočívající v oborech jiných? O, nikoli, Isolda se neprovinila svými rouhavými poznámkami; pohlížela na svět tak, jak k tomu byla vedena, ale on se prohřešil na ní i na věci, ku které se hlásil, jeho bylo povinností otevřítí před ní jiné perspektivy, pakli se mu zdály její náhledy bludné, s jinými ji obeznámíti názory, poznával-li, že se hlásí k pochybným a chybným, od něho měl vyjítí ten první popud k lepšímu poznání a zdravějšímu pojmání poměrů, on to byl, jehož byl osud sám jí do cesty uvrhl, stanovuje jej snad za jejího rádce a vůdce. Zaslepen záští nepoznával, k čemu je vyvolen, minul se s posláním svým.

Jaromír potácel se druhý na to den jako náměsíční po ulicích pražských. Byltě mužem plamenného slova, uchvacujícího citu. Měltě onen vzácný dar strhnout k sobě srdce svých posluchačů, čehož mu ani paní generálová upřítí si netroufala. Rečnil rád a býval za onu dobu jedním z nejoblíbenějších řečníků. Jak on vystoupil v hostinci na sedadlo, na ulici na patník, v aule na tribunu, ihned byl potleskem hlučným uvítán a v každé větě s radostným souhlasem sledován.

Ale dnes se nehlásil nikde k slovu, ač se zúčastnil více schůzí a obzvláště v aule se jednalo o věci důležité a závažné. Vymlouval se přátelům churavostí, čemuž i násvědčovala jeho nápadně bledá tvář. Uvěřili mu a luvili za něho v jeho smyslu, ale bez jeho obyčejného úspěchu.

Jaromír si toho povšiml. Mrzel se, že se jim nepodařilo otázky, o něž se jednalo, náležitě objasniti a tím pošinouiti ku předu; především však se mrzel na sebe, že tak neučinil sám, snaže se svou chabost přemoci. Zajisté by se mu to bylo podařilo, jakmile by byl před studentstvo předstoupil, setkává se, jak tomu byl zvyklý, a tak upřímnou pozorností v

jeho bodrých pohledech. Hle, druhý hřích, který na sebe uvalil ani ne během jediného dne.

"Jakž, kdyby k ní došel, abych se jí omluvil a při příležitosti té snažil se dotknouti jejího svědomí," pomyslí si, přicházející k večeru domů. "Snad by se mi poštěstilo je probuditi a jím otrásti" ... Ale mdle klesl na sedadlo u okna, jímž bylo viděti na dvůr, kdež se opět scházeli jeho obvyklí posluchači, jímž byl i dnes za sebe získal zástupce, citě se i tu neschopným k výkladu jasnému, výmluvnému. Byltě jist, že by Isolda jeho návštěvu po takovém se rozejití nejen nepřijala, ale snad i komornou svou, jejížto obojetný úsměv se ho byl velmi nemile dotknul, potupně zamítla.

Takovými výčitkami se muče, trávil opět noc bezesnou.

"Ano, tak rozumíme našemu apoštolování, my hajitelé práva a svobody," káral se ještě touž neunaveností ráno, když vystupoval na ulici. "Přenáhleně jsem uprchl při první námitce oné zbloudilé ženy, neuvažuje, že přec za svoje bludy nemůže. Mělt' jsem nejen zůstat, ale i tak se chovati, aby si byla přála znova mé návštěvy. Kdybych byl býval opatrným a obratným, zdaž bych nebyl dokázal získati ji, jak jsem si získal již tolik myslí jiných, rovněž vzpurných a vzdorných. Zdaž bych nebyl cestou, již by byla ona mně otevřela, se dostal dále, vždy dále, přímo do středu společnosti její, zajisté žádostivé seznati nás a naše zásady třeba jen z pouhé zvědavosti. Jak jinak se činí propaganda? Věru, pravdu mají ti, kdož se vysmívají té demokratické neohrabanosti a nedůtklivosti. Zasluhujeme výtky té, já však jsem si jí zasloužil v první řadě. Jak odpykati chyby té k nebi volající?"

Naskytla se Jaromírovi k tomu příležitost nejvítanější, nejneočekávanější. Vrátil se o polednách v témže chmurném myslí naladění domů, v jakém byl vyšel, nalezl na svém neobarveném, inkoustem co nejhoněji potřísněném psacím stolečku čtverhran-

ný předmět v hladkém vonném papíru zaobalený, růžovým voskem zapečetěný, bez nápisu. Byltě prý dodán sluhou, jenž nevyřizoval, od koho je poslán. Podiveně Jaromír balík otevřel, a písňe národní, májorové z Nežárova zapůjčené, před ním se objevily. Jaromírovi se počaly dělat mžitky před očima, neb byltě k nim přiložen lístek ještě vonnější, ještě hladší než obálka na knize, zapečetěný voskem tak jemným, že se podobal býti okrouhlým lupénkem růžovým. List ten byl bez nápisu i podpisu a neobnášel jiného než následující slova: "Již jsem poznala, co to je lítost, neb jsem si vědoma, že jsem Vás ranila — chcete-li, abych poznala i hoře, zůstaňte nesmířitelným."

Jaromír sebou trhl až do hlubin duše dojat. Ona mně sama podává ruky k smíření, ona mne sama k sobě povolává — a o srdci takovém jsem byl s to pochybovat, srdce takové jsem zneuznával, obviňoval, odsuzoval? Ach, jesti' stokrát lepší, šlechetnější mne, zaslepence to tupého, bídného."

A při slovech těch udeřil se Jaromír kající do hlavy. Byl by nejraději ihned k Isoldě spěchal, avšak domníval se právem, jestliže její čeká, zajisté že jej očekávati bude v hodinu tu, kdež překročil ponejprv práh jejího domu. Měltě několik důležitých schůzí, ale po celé půldne již z domu se nehnul, tona v blahém, bázlivém očekávání, v strachu a naději, zdali jí přec jen dobře porozuměl, nebude-li se jí zdáti příliš smělým, přijme-li jej skutečně na milost, až se u ní objeví a jakýmto způsobem.

Prožil takto celé věky, a přec se mu zdálo, když se blížila ona tak toužebně očekávaná, sto, ba tisíckrát za toto půldne volaná hodina večerní, kdež se měl s ní opět shledati, že minulo jen několik minut mezi přečtením lístku jejího a chvílí nynější.

I dnes byla Růžová ulice již pusta, prázdná, ticha. Jako hříšník veliký, jenž rozhřešení jsa žádostiv se přibližuje vratům chrámovým, s tímž citem a krokem se blížil dve-

kým Isoldiným, obává se, že je najde zavřeně. Ale nikoli. Zlehka povolily při jeho prvním se jí^h dotknutí. Tentokrát neviděl idylu před ním se rozprostírající, necítil vlídný pozdrav kvetoucích větví lichotivě se k němu sklánějících, když se ubíral zelenou klenbou průjezdu a chodeb. Bylot' tu prázdno a ticho jako dole v ulici. Žádná úlisně se usmívající komorná mu nepřišla vstříc, aby před ním otevřela vchod do pokoje své dámy.

S tlukoucím srdcem Jaromír před ním se zastavil. Snad ho Isolda přec jen neočekávala, snad byla vyšla. V tom zaznělo z pokoje tak tklivě, jako by z každého tónu se linuly celé proudy perli slzavých:

"Když jsem plela len,
nevěděla jsem,
že mne mé srdéčko bolí,
že mně můj milý vypoví,
nevěděla jsem."

Jaromír nevyčkal sloky druhé. Bez zaklepání otevřel dveře a dvěma skoky byl u piana, kdež klesnul beze slova k nohám Isoldiným. Očekávala jej zajisté, ale nenadála se takového vstupu.

To byl jiný projev citů, než tomu byla zvyklá u svých blaseovaných otroků. Mnoho mužů byla spatřila u svých nohou, ale žádného s takovým výrazem ve tváři, žádného s pohledem takovým. Poznávala, že to, co z jeho rysů a zraků vyčítá, jest pravdou, pravdou tak mohutnou, že ji až ohromovala. Ponejprv dnes ve svém životě hledal její vždy tak pružný, ukladný duch slov; nenalezlat' jich, a Jaromír přerušil sám mlčení šeptaje:

"Zhřešil jsem a přicházím, abych učinil pokání."

Slovy těmi vrátil jí její starou duchapřítomnost.

"Ano, prohřešil jste se tuze; jste vinen, že jsem byla po celé dva dny velice nespokojena sama sebou, cit to dosud mi neznámý a snad proto tak nepříjemný," lhalá, dovolujíc mu, aby k horoucím rtům přitiskl její ruku.

"Pokutujte mě dle zasloužení. Podrobím se trestu každému, jen za to vás zapřisahám, nevypovídejte mne navždy z blízkosti své."

"Přemítám právě o opaku," po-
usmála se obojetně. "Hodlám vás potrestati, vnucujíc vám blízkost svou."

"Kéž by to bylo pravda! Pak by nebylo ve světě blaženějšího nade mne člověka."

"Ba, jest to pravda. Umínila jsem si totiž, že chci zpívatí tak, jak vy zpíváte umíte; tak chci zpívatí, aby to uspokojilo každého, tedy i vás a vám podobné."

"Vy to již umíte, podala jste mi před chvílí o tom důkazu skvělého."

"Bylo to jen náhodou, jestli se mi podařil přednes oné písně ku spokojenosti vaší; mám ještě k tomu daleko, abych v něm nabyla tolik jistoty, že by se mi podařil vždy, a k tomu vy mně musíte dopomoci, neb jak zajisté již jste pozoroval, jsem ve svém umění velice ctižádostiva; co jiný dokáže, chci vždy dokázat také."

"Nevím, jakým způsobem bych asi toho docílil..."

"Ale já to vím..."

Zapomínajíc se, vyrazila slova ta přízvukem tak divným, skoro divokým, že se Jaromír ze země vzchopil, jako by se byl cítil elektrickou ranou jímí od ní odstrčen.

I ona se vzchopila a stanouc zpříma proti němu, zabodávala zrak výzývavě, ba krutě do zraku jeho. Bylot' cosi v hnutí a pohledu tom, co mu mimoděk připomínalo ono zazvučení jeho zbraně o zlaté v její ruku držátko při prvním jejich se setkání, vyzvání k boji tak podobné.

Vše to se dělo rychlostí tak závratně bleskovou, že než si dojmů toho byl Jaromír úplna vědom, již zas jiným, živějším, úchvatnějším byl pohlcen.

Hlasem tak měkce lichotivým, že by nebyl nikdy věřil, že je takových jemných modulací schopna, Isolda se mu vyznávala:

"Umění vaše plyne především z vaší povahy. Stanu se takovou umělkyní, jakým vy jste umělcem, naučíte-li mne horovat, blouznit, se nad-

chnout... krátce: naučíte-li mne... cítit, jak cítíte sám."

Dlouho stál Jaromír před krásnou ženou tak nepohnutě, jako by jej byla žádostí svou v kámen obrátila. Tím mocněji to burácelo v nitru jeho. Náhlá nedůvěra, opojná naděje, nenaznačitelná tíseň s nejslastnější blažeností vírem v něm se střídaly.

Bez dechu Isolda na něj pohlížela. Ač byla již přesvědčena, že zvítězí, přec ji zápas tak zjevný urážel.

Konečně po tuhém boji se mu podařilo ze sebe vynutiti nemotorné, celé situaci tak nepřiměřené a přece tak rozhodné a významné:

"Jsemť milostpaní k službám."

"Jak jsem vám povděčna za ochotu vaši," zvolala zdánlivě s dětinskou radostí, avšak jen mocně přemáhala znova raněný v ní sebecit. "Uhlídáte, že nebudete času svého litovati. Hodlám býti tak, ach tak učenlivou a pilnou, až vás snad omrzím."

"Dostavím se, kdykoli milostivá paní si toho přátí bude," toporně ji ubezpečoval, nevěda dosud, co se s ním vlastně děje: padá-li do propasti, nebo vznáší-li se do nebe.

"Smím tedy poslat pro vás kočár svůj kdykoliv?"

"K čemu kočár?" namítal s náhle probuzenou plebejskou důstojností.

"Odjíždím zítra na svou villu. Jestli' jen asi dvě hodiny od města vzdálena, avšak častá tam cesta by vás přece jen časem unavila. V kočáře vykonáte ji letmo."

"Já mám dojížděti k milostpaní na venek?" zhrozil se. "Nevím věru, zdali jsem neslibil, čeho mi nebude lze vykonat. Nynější doba naléhá velikou tíhou na každého myslícího, blaha svého národa bedlivého člověka. Nebudu se moci vždy na více hodin z Prahy vzdáliti."

"Aj, tak to tedy stojí? Honosil jste se předevěřím na témže místě, že jste ještě nikdy nezrušil daného slibu; a u mne tedy chcete učinit počátek? Znova mi jest se vás tázati, ač otázkou tou věru již přes přiliš vám vstříc se ponížují, čím to jest, že právě ke mně se chováte tak vý-

mínečně bezohledně, tak... nelaskavě?"

A Isolda si zakryla oči, aby, jak naivní Jaromír se domníval, neviděl, kterak se naplňují slzami, jimiž se cítí pokořena.

Věřte, ach věřte přec, jak nade všecko rád bych vašeho pozvání přijal," zvolal náruživě, zuře při tom sám na sebe, žet' příčinou drahocenných slzí těch; "ale opakuji vám, že nenáležím sobě. Zasvětil jsem se svaté věci národní. Přemnoho nejdůležitějších otázek čeká v době nejbližší příští svého konečného rozřešení. Značný úkol v ohledu tom vložen na bedra moje, a já se zavázal jej splniti s napjetím všech sil svých. Nemůžete přece chtíti, poctivajíc mě sama důvěrou svou, abych se stal věrolomným, zrádným k jiným."

"Hle, již zas vás mám v pasti," pousmála se naň s hranou bolestí, odkrývajíc si zvolna oči, v nichž bylo tolik něhy, že se Jaromír od hlavy až k patě zachvěl, setkávaje se s nimi. "Zavázal jste se oněm svým přátelům na dvoře také k jistému každodennímu naléhavému úkolu a nalezl jste proň náhradníka, který vás zajistí velmi statečně a k celé vaší spokojenosti zastupuje, neb jinak bych asi nebyla měla čest, vás dnes v této hodině u sebe opět uvítati. Jen hledejte a pátrejte, a uhlídáte, že se vám podaří najíti i pro úlohy jiné náhradníka; a konečně, což je to úkol tak zcela bezvýznamným pro demokrata vašeho rázu, pokusíte se u aristokratky tak zaryté, jakou jsem já, o převrácení se její na víru vaši? Kdož vám brání pomýšleti na cosi podobného při svých hodinách hudebních? Já... zajistě ne."

Již jej měla na dobro v léčkách svých, tak chytře nastrojených. Mohl déle odolati, když jej sama vybízela k tomu, co že u ní opomenul, si byl v průběhu posledních hodin tak trpce vyčítal co chybu taktickou, co prohršení se na věci národní?

"Ještě jednou na kolena, vy neúmorný buřiči," velela mu Isolda, domnívajíc se, že ještě váhá jí propadnouti. "Příznejte se ke svým hříchům,

odvolejte svůj odboj a slibte..."

"Slibuji, že co jest srdci mému drahému a svatého, věrně s tebou sdíleti budu, ty ženo čarovná!" zvolal, kleše opět k jejím nohám a tiskna svoje rty na ruce její.

Isolda nevymknula mu ruce svoje, i když nezůstalo při jednom jen políbení, aniž jej pokárala za jeho smělost, ač následovalo na toto vzkřiknutí ještě jiných podobně odvážných, z kouzelnice na světici ji povznášejících a světici zas s nebe svrhujících, prohlašujících ji za vši pozemské krásy královnu.

V.

Jako kus ráje, jenž se snesl s azurových výšin nebeských, rozkládala se zahrada za vilou Isoldinu v krajině jednotvárné, mezi rovinami zdoluhavými, stejně mysl jak oko unavujícími, sem tam pouze polními cestami a úvozy křížovanými.

V nejpoetičtějším, nejtajemnějším hloubí jejím, kde po stupních skalních, zlatoskvoucimi závoji mladého březového háje stíněných, spadával mezi chomáči pomněnek a kapradí jasný vody proud s nápěvem sladce ukolébavým, byltě na malém zelenolesklým mechem pokrytém prostranství pod stkvělé loubí několika již zmohutělých kmenů vtěsnán stůl se sedátky, nápodobňujícími útwarem svým balvany sousední, jak dalece se to srovnati dalo s úkolem jejich sloužití pohodlí. Bylať sídla ta postlána aksamitovými polštáři tak kyprými a svěže barvenými, jako ten mechový pod nimi koberec.

Na jednom z nich, zahalena v župan z těžkého hedvábí s pestrým, bohatě zlatem protkaným vzorem tureckým, odpočívala Isolda.

Jaromír opíraje si v hlubokém zadumání čelo dlaní, seděl naproti ní.

Isolda dlouho mlčky jej pozorovala. V očích jejích spočívalo při tom cosi zvláštního. Bylať tak průzračně modré a jasně ostré, že připomínaly led na hlubokých tůních vodních. I v hlasu jejím bylo cosi ledově ostrého, když sáhnuvši si konečně

za pas pro svoje hodinky, pravila, ukazujíc mu je:

"Jest tomu právě celé půd hodiny, co mne pan Jaromír Vrbina nepoctil slovem jediným."

Jaromír vyjel náhle ze svého snění.

"Jak tě nudím, Isoldo," vzdychl si kajícně, "a to za veškerou milost, již mě obsypáváš. Zasluhoval bych věru, abys mě odsud vypověděla, zapudila..."

"Nevzývej trestající ruku mou," varovala jej téměř hrozebně, tentokráte i beze stopy dřívějšího chladného úsměvu; "snad jsi pocítíš dříve, než se toho naděješ."

"Zasloužil bych si trestu nejkřutějšího, že se tak málo snažím dokázati, jak se cítím tebou šťastným, jak jsem na to hrd, co's mi darovala, a s jakým plesem vnitřním pohlížím do budoucnosti, kdež jako hvězda přede mnou se kmitá naděje, že ruku tu úbělovou, již mi dovoluješ někdy stisknouti ve svých, snad navždy důvěrně v nich ponecháš, až zúplna se přesvědčíš, že jsem hoden skvostu takového."

Isolda netrpělivě na měkkých polštářích svých sebou pohnula.

"Jsou tomu dvě neděle, co se vyrovnává život můj pobytí duší blažených v Edenu, cos vedopustila, abych do Prahy se vrátil. Nezatoužil jsem po ní pohroužen ve snu nejlíbeznějším; ba k hanbě své se vyznávám: bylať to jen okamžiky, kdež jsem si na ni vzpomněl. Avšak jest tomu několik dní, co odtamtud k nám zaznívá za dne temné jakési dunění, co bývá noc v stranu tu ozářena blesky na nebi bez mráčku. Domníval jsem se, že tam slaví jakýmsi zvláště hlučným způsobem letnice, * to střelba slavnostní k nám zaznívá, a že to vidíme v noci zážehy ohňostrojů, na počest bratří slovanských, tam ted' právě shromážděných, hojně zapalovaných. Ale s pavlanu ted' pozorují, že na vozové cestě, tam na obzoru se kroužící, pořád častěji a častěji se objevují kočáry se zavazadly, jedouce tryskem patrně z města. Proč a kam? Rovněž tak často viděl jsem včera i dnes tamtudy se ubíratí čty

vojenské, jako na rychlo povoláné, a to zase směrem k městu. Proč tam spěchají, komu na ochraru? Služební mi odpovídají na podobné otázky jen vyhýbavě, avšak dobře na nich znám nesnáze. Dlouho hovořívají u vrat zahradních s prodávači vesnic vůkolních, a snadno na nich stopovati, že cosi kromobyčejného kdesi mimo zámek se děje. Tuším, že's jim zapověděla mne znepokojovati jakýmsi pobuřujícími z Prahy zvěstmi. Pročež mi odpusť, že nevyčkávám, až ty k tomu mě vyzveš, jak mezi námi umluveno, nýbrž že sám se hlásím, abys mi dovolila přesvědčiti se o tom, co v Praze se děje a není-li mne tam potřebl."

Isolda odpověděla na vřelý proud Jaromírovy řeči týměž netrpělivým jako před tím hnutím. Kdyby byl Jaromír méně zaujat býval city svými, tož by byl musil nevyhnutelně si povšimnouti, že to nebude asi státi dámu, jejížto něžnost k sobě tak veleblí, příliš mnoho, vyhověti prosbě, již k ní vznáší.

Byla se ho Isolda skutečně již nasytila. Dva celé téhodny jej viděla u svých nohou se třepetati v zlaté síti líceměrnosti své, do níž se jí bylo přec jen podařilo jej lapnouti a snahám jeho nenáviděným, jímž si troufal stále přikládati významu posvátného, aspoň na ten čas odvrátiti; triumf to ovšem nemalý. Snad by ji bylo při dalším výmínečném stavu věci přec ještě déle bavilo s ním si pohrávati, neb láska jeho k ní vytryskovala každým dnem silou mohutnější ze srdce jeho, podávajíc jí vždy něco nového, neočekávaného, ba netušeného, jí velmi příjemně osvěžujícího; avšak Jaromír byl dobře uhodl, ač nebyla dosud chtěla, aby nabyl o tom vědomosti, jista jsouc, že navzdor vši k ní vášni by přec jen pak sladké okovy svoje přetrhal a jím unikl, že v Praze se v posledních dnech byly udály veliké převraty, nanovo poměry společenské proměňující, že se podobalo, jako by ona, vyššími kruhy tak kýžená reakce byla skutečně nastala, a tu... ho neměla ovšem více potřebl, ba mohl se jí státi při hou-

ževnatě, ohnivě své povaze i velmi nepohodlným, obtížným, ba skoro nebezpečným.

Chtěla cosi prohoditi, ale místo toho obrátila rychle hlavu k pěšince, kteráž houštinou od vodopádu k zámku se kroužila. Naslouchala napjatě jakýmsi zvukům odtamtud k břízám zaznívajícím.

Nemýlilat' se. Ozývaly se tam cizí hlasy mimo služebnictva jejího. Konečně se dotknuty i sluchu Jaromírova. Umlknul taktěž, pohlížeje k pěšince mezi houštinou. Již se neozývaly odtamtud jen hlasy, nýbrž i kroky, a zahradníkem vedeno, objevilo se podél potoka několik pánů v stejnokrojích vojenských.

Na tváři Isoldině vystřídala se s úžasnou rychlostí hluboká bledost s nejživějším růměnem, když pány spatřila. Volně se svého sídla sice se zdvihala, avšak neučinila jim žádného kroku v ústrety, pronášejíc s velkopanskou důstojností:

"Jak vlídný jest pan auditor z Tiefenbachů, že mne nejap ve venkovské mé samotě vyhledává, nýbrž že mně laskavě přivádí i hosty, kteříž mi bud'tež vítání."

Pan auditor z Tiefenbachů, velmi statečný to čtyřicátník, uklonil se před paní z Nežárova tak zdvořile, jak toho vyžadovalo její jmění a společenské postavení, avšak jinak s patrnou, ba přísnou zdrženlivostí.

"Vážíme si sice velmi tak přívětivého uvítání," pravil důrazně, "avšak litujeme, že nám nelze pro dnes patřičně je oceniti. Nepřicházíme totiž k milostivé paní co hosté, nýbrž co členové vojenského soudu na Hradčanech zasedajícího, k němuž jsem byl narychlo z Uher povolán."

Jaromír zprudka vyskočil se svého sedadla, s něhož se nebyl posud pozdvihnul. "Překvapujete mě skutečně, jak snad sám vidíte, touto novinou."

"Jest to možná?" pousmál se pan auditor jizlivě, pohlédnuv kosmo na Jaromíra. "Čím byla mysl milostivé paní tak zaměstnána v poslední době, že neráčila slyšeti od Prahy ani ohlasu palby z kartáčů a střelby z

děl proti svatozrádným tlupám studentů burličských a lidu prostého, jimi svedeného, kteréžto pokořiti se konečně po několikadenním boji našemu slavnému maršálkovi Windischgrätzovi, jak se ostatně předvídati dalo, šťastně podařilo?"

"Opakuji vám, že vše to slyším od vás ponejprv," stála Isolda směle na svém. "Žiji zde tak odloučeně všeho světa vzdálena. Služebnictvo se sice o tom zmiňovalo, že slyší od vesničanů kolemjdoucích o nějakých v Praze potyčkách, ale nevšímala jsem si těchto slechů. Vždyť bylo každou chvíli po celé jaro letošní cosi podobného roznášeno, co pak se ukázalo býti bez podstaty a významu. Snad mi ale pánové dovolí, abych se postarala pro ně o jakési malé občerstvení po jízdě za odpůldne tak parného?"

"Opět litujeme, že nám nelze přijati nabídnutí tak laskavého, neb dostavili jsme se sem co vykonavatelé zákona."

Isolda sebou poněkud trhla, ale tahy její nepozbyly ani na vteřinu výrazu odměřeného dvornosti, již byla pány uvítala.

Auditor z Tiefenbachů obrátil se teď zpříma v stranu, kde stál Jaromír v celé své výšce vztýčen, opíraje se o kmen nejbližšího stromu, kterého se byl zachytil s kolotající se hlavou, s buchajícím srdcem, slyše o událostech v Praze za jeho nepřítomnosti se sběhlých, kteréž Isolda patrně znala, ale před ním zatajovala. Trpká výčitka spočívala v pohledu, jímž při tom o ni zavadil.

"Můj nynější učitel hudby," pohledu jeho se vyhýbajíc, nedbale jej uváděla pánům.

Jaromír se neuklonil, měře je týmž pronikavým zrakem, jímž byl jimi měřen.

"Výprava naše má za úkol," počal pan auditor z Tiefenbachů s čelem hrozebným a přízvukem ještě hrozebnějším, "zatknouti jistě velmi kompromitované individuum, jménem Jaromír Vrbina, kteréž prý ve zdejších okolích se potlouká."

"Tot' jméno moje," ozval se Jaromír chladnokrevně.

"Individuum to," pokračoval pan auditor, "bylot' prý posluchačem na fakultě filosofické."

"Tak jest."

"Avšak místo studií obíralo se v době poslední pobuřováním lidu a spolužáků svých, popuzujíc je hanlivým a drzým způsobem proti státní moci, stavům vyšším, třídám majetným v řečích, odbývaných jak v aule, tak v hostincích a na ulici."

"Řečnil jsem velmi často na místech veřejných o záležitostech veřejných, ale nepopuzoval jsem při tom svoje posluchače proti nikomu. Ozýval jsem se pouze vždy, ovšem co nejrozhodněji, proti všem škodlivým předsudkům kterýchkoli tříd společenských a smutným zlořádům kdežkoli zakořeněným, schvaluje rovněž tak horlivě blahodárné opravy a pokrok k lepšímu."

"Individuum to bylo v druhý svatoúšní svátek viděno na barikádách, které pomáhalo vztýčovat, a to s červeným praporem v jedné ruce, v druhé ruce s puškou. Střílelot' neustále na vojsko, jež bylo vysláno zjednatí v ulicích pražských pokoj a pořádek, a za jeho náčelnictví a příkladu stříleno do vojska se všech stran."

Jaromír sklonil truchlivě hlavu k prsoum.

"Nezúčastnil jsem se bojů těch," odvětil bezzvučně. "Beze mne krváceli bratři moji."

"Ach," usmál se pan auditor škodolibě, mrsknuv okem po Isoldě, "již se přestává panáček chlubit, již počíná zapírat a se vytáčet. Nuže, vy apoštolo svobody, pokroku a světla, když jste neráčil býti v den tak před důležitý na barikádách, kdež bylo přec nepopíratelně povinností vaší se objeviti, v čele stejné smýšlejších, kde jste tedy meškal?"

Tentokráte sklopil Jaromír zahanbeně oči, očekávaje s bušícími tepnami Isoldino vyznání, prož v okamžiku tom tak pokořující, že nestáje se o to, co ve světě se dělo, prodíval vedle ní pohroužen v sen lásky mezi tím, co krutá bouře kácela jeho

bratry a hubila setbu jejich nadějí.

Ale co to bylo, že se vyznání toho dočkatí nemohl, že váhala ho obhájit? Či její slova přeslechl pro nával krve tak mocně k hlavě se mu hrnoucí, že jej šumot její ohlušil? Či se snad hanbila před těmi cizími muži za svůj k němu cit a hodlala jej v okamžiku tak rozhodném z nevěcné stydlivosti zapřít? — neb... Jaromír si netroufal domyslet, zachytiv se znova s buchajícím srdcem, s kolotajícím se hlavou stromu vedle sebe.

„Nuže,“ pan auditor znova jizlivě se pousmál, „kde jste ztrávil svatodušní prázdniny? Musíme to nevyhnutelně vědět. Pakli nás o tom nezprávitě a pobytí svoje mimo Prahu v dobu občanské vzpoury v ní zuřící aspoň dvěma hodnověrnými a spolehlivými svědky nedokážete, tož nám uloženo s vámi nakládati co se svatozrádcem a spoutaného do Prahy odvésti, aby nad vámi byl vyřknut ortel buď doživotního těžkého žaláře, neb...“

Pan auditor z Tiefenbachů pohlédli opět zkoumavě na Isoldu, ale nepozoroval, že by ji Damoklův meč nad hlavou jejího učitele hudyby příliš děsil. Zdátat se mu v okamžiku tom sice poněkud bledší, než ji znal, ale mohlo to také býti účinkem zelenavého svitu klenby stromů na ni padajícího. Ne, nebylo možná, co mu byla komorná její v důvěrném lístku sdělila, že se její velitelka totiž zcela do opravdy do studenta toho zamilovala, tak zamilovala, že ho nejen na ville své přechovává jako druha domácího, nýbrž že s ním šeptává za pozdních večerů na balkoně o lásce do skonání, o sladkém soužití, o blízkém, jistém, veřejném s ním sňatku. Ne, kdyby byl jen desátý díl toho, co mu dopsala, pravdou býval, tak netečně by si nebyla mohla teď pohrávati hedvábnými, zlatem protkanými šňůrami svého županu, slyšíc o doživotní vazbě, ba o něčem ještě hroznějším. Bylté jí onen Jaromír Vrbi-
na, v němž byl tužil a nenáviděl soka tak nebezpečného, více než lhostejným. Vždyť, chtěla-li mu prospěti,

nebylo jí jiného třeba než dosvědčiti, že ztrávil svátky svatodušní u ní co zákyně své, čímž by byla ovšem výsměch na tvářích pánů jej provázejících vyvolala, jenž by se byl šířil po celé Praze, kdyby se to bylo z protokolu žvastavými ústy podřízených úředníků mezi obecnostvo dostalo. Ale neučinila tak, ač bývají ženštiny při příležitostech podobných někdy pro osoby zcela cizí velmi rády směšně obětavými. Vysoce postoupila paní Isolda z Nežárova v účtě a lásce pana auditora z Tiefenbachů, že se směšností té nedopustila. Ano, byla to žena celá, žena to taková, jaká se vždy co ideál před ním vznášela.

Pan auditor se ohlédl po průvodcích svých.

„Jaké jest mínění vaše, pánové?“ ptal se jich odměřeně.

„Jsme s vámi stejného názoru,“ odpověděno mu. „Když není obžalovaný s to prokázati se, kde ztrávil čas, v němž tvrdí svědci, že jej viděli vzpouzeti se zákonu, vražedně střílejícího do věrného vojska Jeho Veličenstva a ponoukati jiné k těmže svatozrádným a hanebným skutkům, tož nám jiného nezbyvá, než, jak jste již pravil, dáti jej spoutati a co zločince nad jiné nebezpečného k soudu odvésti.“

Pan auditor z Tiefenbachů znova k Jaromírovi se obrátil.

„Nelze vám dosud k obraně své ničeho vypovědět? Nezbyvá vám tedy, než rozhodnutí našemu se podrobiti.“

„Ano, podrobuji se rozhodnutí vašemu,“ zvolal Jaromír bledý jako nebožtík, avšak hlasem jasným a pevným. „Nejsem sice vinen, z čeho si přejete mne usvědčiti, nestálť jsem v oněch osudných dnech na barikádách. Nepomáhal jsem tam obhájeti zájmy lidu svého a nezasluhuji tudíž, abych byl odsouzen k doživotní vazbě či na popraviště, avšak zasluhuji pokuty mne očekávající za to, že jsem tam scházel, kde jsem se nevyhnutelně býti měl, že jsem s praporem v jedné a se zbraní v druhé ruce skutečně nestál na hradbě, k obraně práv národních rukou bratrskou vztýčené,

že jsem jim nepomáhal při stavbě její, že jsem uchýliv se od slunce, kteréž dosud život můj prozařovalo, pustil se — za bludičkou. Neotálejte déle, pánové, jsemť připraven následovat vás kamkoli, třeba mě vedete smrti vstříc.”

A Jaromír, nemaje Isoldu jediného slova, jediného pohledu za hodnu, kráčet před soudci svými po pěšince, houštinou k ville se proplétající, pořád první až k vozu, kdež sedělo několik vojáků se vztýčenými bodáky, z nichž jeden držel v ruce pouta...

* * *

Pan auditor z Tiefenbachů předsedal komisi, již bylo svěřeno vyšetřovati záležitost Jaromírovu.

V tentýž den, kdy ohlásil ráno delikventovi rozsudek její, že jest na základě těžkých obžalob, z nichž ani jednou nebyl s to vyvrátiti a na něž stále jen odpovídal velmi zarytým a urážlivým mlčením, ze zvláštní milosti místo k smrti opátkou pouze k doživotnímu žaláři odsouzen, slavil pan auditor z Tiefenbachů o šesté hodině večerní ve vojenském chrámu u sv. Vojtěcha vedle Prašné věže nejslavnostnějším způsobem svůj sňatek

s ovdovělou majorovou Isoldou z Nežárova.

Sám polní maršálek, kníže Windischgrätz, se dostavil za svědka sňatku toho, k němuž byly veškeré vysoké, tehdáž vynikající osobnosti jak úřední tak vojenské se svými chotěmi a dcerami pozvány.

Avšak nevěsta přezářila všechny dámy ty krásou svého zjevu a nádherou své toalety, především však svým safírovým šperkem.

Velice uspokojena, že net' uvedla do rodiny muže tak "comme il faut", věnovala jí paní generálová konečně co dar svatební ony skvosty, jež byly tak dlouho a marně cílem jejích tužeb, kteréž, jak si troufáme tvrditi, doznaly v onen významný večer nejdokonalejšího dovršení, neb knížecí svědek ráčil šťastnému ženichovi blahosklonné svěřiti, že bude během příštích téhodnů najisto do ministerstva vojenství povolán, a to hlavně na základě zásluh svým úřadováním na Hradčanech si dobytých.

* * *

Není nám známo, zdali amnestie z roku 1854 nalezla Jaromíra mezi živými, vracejíc jej svobodě...

Zbytečný člověk

Napsal Jan Klecanda

POCHMATOVĚ dávno již všechny staré i mladé dámy rozhodly, že pan Vendelín Špaček je na tomto světě zcela zbytečným člověkem, a poněvadž naše dámy přes všecku svou ujařmenost vlastně udávají tón, byli i místní pánové více méně — spíš více než méně — téhož mínění. Nebývalo tak ovšem vždycky, ba naopak kdysi měly dámy o panu Špačkovi mínění velice lichotivé a sdíleli je i více méně všichni mužové, mezi nimi zejména otcové četných rodin, kde byly dcery na vdávání.

To bylo v době, když se Vendelín Špaček přistěhoval do Pochmatova. Tehdy byl mužem v nejkrásnějších letech, totiž mužem, jenž měl tak výhodné postavení, že mohl učiniti šťastnou některou z domácích krásavic a při tom mohl založiti tak trochu i své štěstí, což ovšem je již pro obecné dobro méně důležité. Býval kdesi daleko na jihu c. k. ředitelem jakéhosi průmyslového c. k. závodu a měl se při tom dobře, ale když dostalo se mu nabídky, aby ujal se podobného závodu v českém městě, přijal toto nabídnutí milerád. Závod byl v úpadku, poněvadž vedení jeho bylo v strýcovských rukou, jak to při obecních podnicích bývá. Kde jaký nezvedenec v městských starousedlých rodinách byl, jenž nemohl se nikde uchytili, v pochmatovských hutích došel krásného zaopatření, což mělo za následek, že se hospodařilo od deseti k devíti a tak dále, až by se bylo málem došlo k nule.

V tu dobu obrátili se na známého odborníka Vendelína Špačka o radu. Přišel, prohlédl závody a poznal, že byly by tu všechny podmínky zdaru,

jen když by správa byla jiná. Nabídl mu řízení závodu, a on, poněvadž v tom spatřoval vlastenecky záslužné dílo, vzdal se zajištěného c. k. postavení a ujal se závodu.

Udělal v něm pořádek, městské synky, kteří ze všeho nejraději nedělali nic, naučil pracovati, ty, kteří se tomu naučiti nechtěli, vyházel — a za několik let závod prosperoval tak, že město, jehož majetkem byl, mělo z něho slušný užitek. Jedinou chybou bylo, že na tom užitku měl podíl i Vendelín Špaček, jenž byl dosti rozumným počtářem, aby si své nové postavení zajistil. Tehdy v začátcích mu to ovšem nikdo nezazlíval, poněvadž byl slušným člověkem, jenž se mohl od hodiny ženiti, a bylo přirozeno, že, když se ožení, jakožto ředitel městského závodu učiní paní ředitelovou některou městskou dcerku, o něž daleko nebyla taková nouze, jako o slušné ženichy.

Kde kdo v městě snažil se získati jeho přízeň a obrátiti k sobě jeho pozornost a přátelství. Ale brzy ukázalo se, že je pan Špaček sice znamenitý odborník, ale jinak člověk, s nímž nic není.

Staří pánové v "Besedě" potřebovali u pulmistrovského stolu jednoho třetího do "taroků", u druhého stolu scházival často jeden "bulkář", někdy byl by žádoucím někdo do "ramála" u stolu zlaté mládeže, ale pana ředitele Špačka nebylo možno získati pro žádnou z těch čestných funkcí.

Ukázal se sice několikráte v Besedě, ale poněvadž se tu všechna zábava točila kolem karet, jimž nebyl přítelem, a nejvýše v přestávkách pěstoval se trochu městský klep, jehož byl nepřítelem, přestal tam choditi.

Toto mu starostlivé matky a hospodyně pochmatovské ovšem nezazlí-

valy, poněvadž již tehdy schvalovaly zásady, které dnes hlásají "Strádalo-vé" a jiní "národní hospodáři", již nechtějí pochopiti, že podporováním produkce "vlasteneckého moku" celý národ hospodářsky silí, ba, kteří do-cela se domnívají, že hospodkování a hospodaření jsou dvě zcela různé věci.

Byly tedy ctihodné matrony pochmatovské po nějakou dobu pevně přesvědčeny, že ředitel Špaček je, ne-li zrovna ideálem, tedy aspoň velice blízek ideálu spořádaného mladého muže, jenž dovede založiti domácí štěstí i bez "klíče od domu", o jehož "držení" bývalo v jejich domác-nostech mnoho zajímavých disputa-cí. A o řediteli Špačkovi se vědělo, že on klíže od domu nikdy nepotře-boval, poněvadž zpravidla býval do-ma dříve, než se zavíralo, ač v cti-hodném tichém městě chodívali do-movníci nebo aspoň jejich lepší polo-vice spat skoro se slepicemi.

Takového mladého, spořádaného muže uloviti pro některou ze svých dcer, bylo ovšem touhou všech pochmatovských matron, následkem čehož v prvních letech býval pan Ven-delín Špaček hojně zván do domác-ností městských notáblů. Zde pak býval předmětem nejen všemožných roztomilostí, ale i roztomilých úkla-dů paniček i slečinek, z nichž první snažily se ho upozorniti, že mají dce-ry nejen vdavek schopné, ale i ehti-vé, druhé pak přičiňovaly se pohledy snivými i ohnivými, pohledy plnými něhy a žáru rozehráti ledovou kůru, jež patrně obestírala srdce dozrálého a ba již přezrávajícího v "ádence.

Ale ředitel Špaček jako by toho byl nepozoroval a myslil, že rodiny předních městských notáblů jen tak pro radost, a snad aby se nic nepo-kazilo, zvou jej k obědům a večeřím. K matinkám byl vybraně zdvořilým a lichotil jejich kuchyním slovem i skutkem, ba dovedl se i kolem sleči-nek točiti dost galantně, a věru že obratněji než mladý medvěd, jemuž se do jisté míry podobal, ale k t. zv. "nakousnutí" neměl se nikde, ač o

dobré partle v Pochmatově nouze zrovna nebyla.

Stávalo se časem, že i některý z pánů, jenž mohl si k panu řediteli podobnou důvěrnost dovoliti, zakle-pal mu na rameno a pohrozil: "No, no, pane inženýre! Poblázníte nám všecka děvčata, ale jen na polovic, což se neshoduje s důkladností muže vašeho povolání, jenž nedělá nic polovičatě."

Ale ředitel Špaček vždycky dovedl věc odbyti žertem, nejčastěji výmlu-vou, že je na ženění posud mlád, po-něvadž dosud neměl času mládenecky se vybouřiti.

Někdy, když nebyl zrovna v žertov-né náladě, bránil se ředitel Špaček jinak. "Nemohu... posud nemohu! Až budu moci..." vytácel se v roz-pacích, jež vynucovaly soustrast a mlčení i tomu nejnebezpečnějšímu úkladníku, který měl na skladě půl tuctu dozralých i přezrávajících dcer a dcerušek.

"Nemůže... Proč by nemohl? Má přece chleba dost nejen pro sebe a ženu, ale i pro děti, které by mohly přijíti..." uvažovaly matrony a uva-žovali i otcové města, z nichž každý by byl ochotně hlasoval pro zvýšení beztak dost vysokého platu ředitelo-va, kdyby byl dostal pokyn z domova, že pan Špaček už "zabírá", či aby-chom zůstali v obrazích z říše ptačí, už sedá "na vějičku".

Faktum jest, že v prvních letech ředitelování páně Špačkova, pokud byl ještě slabým třicátníkem, což je ovšem řečeno jen obrazně, neboť po-stavou nebyl nikterak slabým, zkou-šela u něho štěstí každá slečinka, jež byla právě uvedena "do společnosti". Starostlivé matinky, jež takovým vě-cem nejlépe rozumějí a nás muže mají řádně prokouknuté, domnívaly se právem, že takový zkušený a vy-koukaný mládenec raději si vybere mladé, nezkušené děvče, než něja-kou, která má již několik "románů" za sebou. Ale nelida Špaček choval se k těm roztomilým mladým stvoře-ním ne jako člověk, který by je chtěl učiniti šťastnými, nýbrž s takovou ot-

covskou laskavostí a něžností, jež odzbrojovala, nezavdávajíc ani příčiny k zneprátení, poněvadž bylo patrné, že jim štěstí přeje, ale s někým jiným.

Když se blížila Špačkovi již čtyřicítka, usuzovaly matrony, že se mu hodí spíše krása vyvinutějších, plných forem a stavěly mu na oči své "starší ročníky". A byly mezi nimi i krasavice, jež byly by mohly učiniti šťastnými ne jednoho, ale hned několik mužů, leč pan ředitel nedal se ani tím zlákat.

A jestliže některý soused, jenž k svému rodinnému požitání nepočítal žádné vlastní dcery, dal se použití k tomu, aby pana Špačka nějak tak tuplně upozornil, že tam a tam mohl by zaklepat a bylo by mu dokořán otevřeno, mávl beznadějně rukou a řekl, tam že by si ani netroufal, poněvadž by mohl od bohaté nevěsty dostati košem, když sám kromě služby vlastního jmění nemá.

Přišlo se pak ovšem na kloub šeredné věci, jež ledacos vysvětlila. Ředitel Špaček posílal totiž skoro pravidelně měsíčně dosti značné sumy peněz někam pryč.

Když se to rozkřiklo po městě, že ředitel Špaček tolik peněz posílá — a ne snad do spořitelny, což by se mu bylo konečně odpustilo — bylo z toho mnoho řečí.

Kam to posílá? Co za tím vězí? Patrně nějaká stará láska! Nějaké hříchy z mládí! Dobří lidé, vyzbrojení lepší fantasií, měli hned vysvětlení po ruce. Byly to jistě jen nějaké ty "následky" dřívějších poměrů, jež mu bránily, aby si udělal pořádnou známost s některou dcerkou ze spořádané městské rodiny. Svou někdejší lásku k oltáři vésti nemohl, už proto ne, že jich asi bylo víc, a kdyby byl šel s jinou, kdo ví, k čemu by bylo mohlo dojít. Známe přece ty "vitriolové efekty", jimiž takové romány končívají.

Ovšem, kdyby byl pan Špaček někde opravdu a vážně zaklepal, byla by se mu snad celá ta jeho hanebná minulost odpustila. Aspoň v tom jed-

nom domě, kde by totiž byl zaklepal. Prosím vás, mladý člověk! Tu přece nutno trochu přimhouřiti oči. Což on dnes vážný, usedlý pán může za to, co vyváděl jako nezkušený mladík? Ostatně, víme to všichni, že v podobných případech bývají vlastně svedenými — mladí mužové. Kdo ví, jaká to byla ženská nebo ženské, a pan ředitel jednal zcela rozšafně, že takovou nepřivedl do města, kde by se jí musilo říkati: "paní ředitelová sem, paní ředitelová tam."

Tak se mluvilo s počátku, pokud ještě bylo trochu naděje, že se Špaček ohlédne po městě po nějaké nevěstě, ale když pořád zůstával slepým a hluchým, obrátily se sympatie obecnstva, zejména jeho ženské polovice, k ubohé, zhrzené oběti.

Jedni věděli, že byla krasavicí, ale pak po neštovicích zůstaly jí na tvářích dolíčky, pro které jí ten nelídný opustil. Druzí dověděli se z pramenů zcela hodnověrného, že ho v studiích podporovala, začez se jí odměnil hanebným nevděkem jen proto, že nebyla mu dost bohatou.

Že je ředitel Špaček lakomcem, hrabivým mamonářem, to o něm věděli dávno. Platil sice na dobročinné a národní účely jako kdo jiný a někdy i více než jiní, ale to jistě jen proto, aby se nad jiné vyvyšoval. Rád to jistě nedával, to bylo patrné ze všeho.

Z čeho "ze všeho" bylo ovšem těžko říci... Inu, tak... Dával, protože musil, aby se neřeklo, ale jistě že s těžkým srdcem se loučil s každým zlatníkem.

Vždyť vědělo se od jeho posluhovačky, řádné to staré ženy a příslušnice pochmatovské, jež jakživa o níkom křivého slova neřekla, že nápadně často probírá se jakými papíry, to přece dá rozum. Byly to jistě státní papíry, jimiž se probíral, jež srovnával tak, jako se každý lakomec rád hrabe ve svých pokladech.

Časem přišlo ovšem do věci trochu světla. To zase pání z Besedy vynesli. Známa věc, že na malých městech ve společnosti mužů v hospo-

dách a Besedách nepěstují se klepy, jako bývá při kávových společnostech a čajových večírcích dámského světa, kde se přemele še, co se kde na několik mil v okolí stalo nebo státi mohlo. Mužové si v podobné zábavě nelíbují. Ono se sice také povídá nejraději o těch, kteří nejsou přítomni, ale to nejsou žádné klepy. To je jen pouhá kritika nebo prosté zaznamenávání toho, co kde ten a onen o tom a onom řekli.

Za to ve společnostech maloměstských mužů pěstuje se se zálibou duchaplná anekdota. Tím horlivěji, čím je více důmyslná nebo dvojsmyslná. Někde mají na to docela spolky a pořádají zábavy při zavřených dveřích s vyloučením dámského světa, čemuž se říkává "černé kafe", o čemž potom ovšem páni svým polovicím musívají podávati obšírné referáty.

Shledalo se, že ředitel Špaček nejen sám nikdy k takovéto ušlechtilé zábavě ničím nepřispěl, ale že dával i najevo naprostou k ní nechuť. Tu již bylo patrné, že je to nějaký "zvrhlý" člověk, patrně "vyžilec", jemuž nebylo již nic novým, jenž se tak světa nabažil, že pro něho nemohl míti již žádných půvabů.

Inu, člověk naprosto zbytečný, jenž nebyl již na světě k ničemu, leda k vedení té fabriky, což by ostatně jistě stejně dovedl kterýkoliv ze starousedlých občanů.

Zkrátka: člověk k ničemu, starý mládenec, člověk nemající rodiny, neznající něžnějších citů a netoužící po nich, sobec, jenž jednou zemře a nezanechá po sobě nikoho a nic, než hromádku peněz, ač jestli si je nějakým způsobem nevezme s sebou i do hrobu.

Co s ním? Ženit se nechce, šachy a kulečník nehraje, karet ani nezná, v společnosti usdlých mužů si nelíbí. Jen doma, jen doma by pořád seděl, když není zrovna v továrně nebo kanceláři, aby mohl počítati své poklady a v nich se prohrabávati...

A tak si lidé pomalu přestali zbytečného člověka všímati, nezvali ho nikam, nestarali se o něj.

A on, nelída, byl tomu rád. Zavíral se do svého pokoje, k svým pokladům a při tom stárnul a pomalu již i scházel, jak na něm vyzorovaly paničky i dcerušky, ač jeho vlastní zrcadlo o tom "scházení" jaksi nic nechtělo mluvit. Ale přece byl to člověk, jenž žil sice bez velikých starostí, ale také bez radostí. Žil v čilém městě, kde týdně aspoň jeden skandál rozvířil veřejné mínění, kde občas docházelo k žalobám mezi nejlepšimi sousedy pro klepy, jež se upletly někde při kávě nebo v Besedě při pivě, a žil tu jako Robinson na pustém ostrově. Neměl živé duše, jež by s ním byla cítila, a sám, inu patrně bylo, že sám také s nikým necítil.

Inu, zbytečný člověk!

* * *

Poznali jsme pana Vendelína Špačka až dosud jenom podle pověsti, a ta není zrovna příliš lákavou, abychom stáli o bližší seznámení. Tuctový člověk, jenž patrně nemá smysl pro nic vznešenějšího a ušlechtlejšího, zarytý staromládenecký sobec, jenž nejraději je sám se svými poklady. Tím člověkem bychom se věru nepotěšili, neboť konec konců stane se kdysi on sám sobě obtížným, ba odporným.

A tak abychom snad upustili od původního svého úmyslu, seznámiti se s tímto podivínem a nahlédnouti do jeho intimního života, ač je-li to opravdu život a ne pouhé živoření. Ale což, když jsme se již jednou počali obíratí tímto prazbytečným exemplářem starého mládence, jak se nám jeví dle pověsti i zdání, snad to přece bude státi za to, abychom ho poznali zblízka, z vlastního názoru.

Půjde to ovšem ztěžka, neboť pan ředitel Špaček nerad se seznamuje s lidmi, s nimiž nemá nutného obchodního řízení, a kdybychom se přiznali, že přicházíme na jakési "interview", že chceme jen ho vyzkoušet i a prozkoumati pro pouhou zábavu svých čtenářů, kdož ví, jak rychle by nás poslal po schodech dolů. A poněvadž nás to přece jen nějak láká,

abychom toho zbytečného člověka poznali hodně zblízka, nezbyvá než vplížit se nepozorovaně do jeho domácnosti.

A máme štěstí! Pan ředitel Špaček nejen že je doma, ale je docela v županu, a je přece známo, že lidé zaujímající ve společnosti vyšší postavení, když jsou tak doma mezi čtyřmi svými stěnami a dokonce již v nedbalkách, nejspíše se jevívají tak, jak jsou beze vší přetvářky. Pokud totiž člověk nesvlékl se sebe své "parádní šaty" nebo svou uniformu, potud zdá se mu, jako by pořád ještě měl k čekání nějaké úřední řízení nebo nějakou návštěvu, při níž dlužno dbáti různých ohledů, ovládati svaly svého obličejce a všimati si, je-li vše kolem na patřičném místě. Ale když jednou člověk vklouzne do svého útulného županu, připomene služebnictvu, že již není pro nikoho doma, pak přestává býti panem radou, panem ředitelem nebo jakým ještě hodnostářem — a je člověkem. Člověkem-manželem, jestli v pravý čas ohlédl se po družce své životní pouti, člověkem-otcem, šlo-li všecko tak, jak to v životě pravidelně chodívá.

Pana ředitele Špačka ovšem najdeme ani v důvěrném "tété-á-tété" se ženuškou nebo hře s dětmi více méně roztomilými, ale také při žádné bouřlivé scéně, jaké dle starých zkušeností odehrávají se často — snad k vůli rozmanitosti — i v těch nejpořádanějších domácnostech.

Ale v županu je, v hodně starém, ošumělém županu s červenými výlozkami a červenou šňůrou s třapci. A podivno... nejen že v něm vypadá tak pěkně po sousedsku, že byste ho mohli pokládati za pořádaného a šťastného otce rodiny, ale i v jeho obličejce je něco tak milého, cosi, co by rázem vyvolalo ve vás sympatie, kdybyste ho trochu neznali z "lidského podání".

Zvědavě rozhlížíte se kolem a hle, i tu jste překvapení. Čekali jste buď staromládenecký nepořádek s límcí a manžetami po koutech, s pohozenými šaty na pohovce a neumytým ná-

dobím od kávy několika dnů na stole, nebo snad rovněž staromládenecký, pedantsky poklizený pokoj se vzhledem kasárenské síně nebo ložnice z hotelu. Ale nic z toho obojího... Pokoj páně ředitelův, jenž jest jeho pracovnou a spolu přijímacím salonem, vyzdoben je velice vkusně moderním nábytkem a po stěnách obrazy, jež na první pohled odhadnouti můžete jako "originály" skutečně cenné.

Pan Špaček tedy není takový suchý patron, jako se jevívá, nýbrž má smysl pro umění. A má ještě více... ted' již to můžeme prozraditi... má i smysl a cit pro lidskou bídu, neboť různé ty obrazy zakoupil za slušné ceny od umělců, nacházejících se v tísní, a zaplatil je bez smlouvání a bez využitkování tísně umělců, kteří potřebovali a prodati musili za každou cenu.

Také jinak příbytek jeho působí milým dojmem. Je tu po stolech, ba i po křeslech hojně rozečtených knih, jak patrně z toho, že některá leží rozložena na stole, hřbetem nahoru, v jiné vložen nějaký předmět, tu pravítko, jinde docela doutník, patrně proto, aby čtenář ve vhodné chvíli bez hledání mohl pokračovati ve čtení tam, kde byl přestal.

Pan Špaček je tedy patrně čtenářem, čímž u nás získává nový dobrý vroubek. A čte, jak vidíme, nejen odborné knihy, vztahující se k jeho povolání, nýbrž i knihy zábavné, t. zv. krásnou prósu, jež ovšem nebývá vždy právě nejkrásnější, ba i básně! Jak by se podívali v místním čtenářském spolku, kde ho prohlásili za člověka, nemajícího smysl pro literaturu, poněvadž odmítl přijmouti místo ve výboru této jednoty.

Učinil tak ovšem proto, že v čtenářském spolku po celých pět let nedali krejcaru na knihy, za to však s uznáním hodnou pravidelností kupovali týdně dvojce německé a jedny tarokové karty, a když pan Špaček kdysi — hned po svém příchodu do města napsal do "knihy přání", že by měly být stanoveny pravidelné hodiny pro

vypůjčování knih, odpověděno mu, že pan jednatel založil někde, když se mu před třemi lety narodilo první dítě, klíč od knihovny, následkem čehož je návrh na vypůjčování knih nevácný.

Leč zanechme vzpomínek na podobné bezvýznamné události jakož i prohlídky bytu a ohlédněme se již po jeho obyvateli.

Sedí u otevřené zásuvky svého psacího stolu a probírá se právě v nějakých zažloutlých i namodralých papírech, patrně to asi státních a jiných dluhopisech. Nyní právě drží v ruce jeden takový veliký arch a pohlíží naň s patrnou láskou — ano právě takovým asi pohledem, s jakým se lakomý boháč hrabe ve svých pokladech.

Přistupme blíže a podívejme se mu přes rameno. Není obavy, že by nás slyšel. Jeť tak pohřížen v pozorování toho svého pokladu, že jistě neví, co se kolem něho děje.

Však hle, co pan Špaček drží s takovou pietou před sebou, není žádný státní papír, je to jakýsi starý dopis, psaný těžkou rukou na archu modrošedého papíru, jaký kdysi na vesnicích dva archy za krejcar prodávali. A čteme: "Milý, dobrý synu!"

Čteme nadpis a pojednou nám je kolem srdce tak podivně, tak milé, krásné teplo proleje se celou naší bytostí, že bychom rádi položili ruku kol tuří šíje stárnoucího mládence a pohlédli mu do očí, abychom viděli, zda jsou to skutečné slzy, jež se v nich zatřpytily.

Ale tím bychom ho snad vyděsili, takže by rychle shrnul do zásuvky všechny ty své na stole rozložené poklady. A snad by se i rozdurdil, že jsme ho přistihli v tak tklivé náladě, jeho, jenž světu ukazoval vždy jen klidnou, skoro chladnou tvář. Čteme tedy raději nepozorovaně dále:

"Stárneme a spějeme rychle smrti vstříc. Zejména ta dobrá matka v posledních letech nám nějak rychle schází. No, Bohu poručeno... věčně tu nikdo býti nemůže! Dočkali jsme

se na Vás dětech hodných radostí a můžeme klidně zavřít oči s vědomím, že se všichni světem nejen poctivě, ale i dobře protlučete. Vykonali jsme svůj úkol a tak můžeme již odejít. Holky jsou všechny na náš stav pěkně zaopatřeny, ty také sedíš v teple a tak můžeme spokojeně zavřít oči. Jen jedna věc mi ještě leží na mysli a dělá mi trochu starostí. Vidiš, snad je to trochu dětinské, ale my staří lidé máme na to právo býti trochu dětinskými. Ty jsi jediný našeho jména, které od věků z otce na syna se dědilo a vždy ve cti před Bohem i lidmi obstálo. A přicházíš již do let, kdy se člověk ohlíží po někom, kdo by s ním šel životem a kdo by mu jednou oči zatlačil, ale ty pořád nic... Když jsi spatřoval své štěstí v tom jít na studii, nechtěl jsem ti bránit, ač mi byla těžkou myšlenka, že z toho našeho statečku sejde to jméno, které tu tolik pokolení se zachovalo, ale i s tím jsme se smířili. Ale za to bych rád a matka také... no, směj se nám starým lidem... zakolíbala na svých kolenou vnoučata. Máme jich ovšem hodně a je jich dost pro radost dneška a pro naději na zítřek, ale... no, však mi rozumíš... nejsou to Špačkové, není to naše jméno! A jak rád bych houpal na klíně tvoje synky s nadějí, že dočkám se na nich, aby byli jednou podobni svému otci, Tobě. Ale... už snad dost toho dětinství... Musím Ti jen ještě sdělit, že Anička nadlesních časem se u nás staví a jaksi ráda na Tebe vzpomíná a o Tobě mluví. Je to tuze čisté a hodné děvče, dobře je i vzdělané, co by tak na ženu lepšího úředníka se slušelo. Věř mi, tak často jsem - myslil a tuhle jsme si to i s matkou povídali, že kdybych tak byl v Tvých letech..."

Dále čísti nemůžeme, neboť pan Špaček, jenž ty dopisy jistě zná nalezpaměť, neotočil, abychom viděli, co psáno jest na druhé straně.

V patrném pohnutí chápe se druhého papíru... Není modrý, aniž psán je tou těžkou upracovanou rukou... Pan ředitel drží jej v ruce

tak, že nemůžeme čísti a on sám také nečte. Jenom to vidíme zřetelně, že právě jako na onom prvním listě je nahoře červeným inkoustem napsáno datum a vedle toho nějaké číslo. No jsou to tedy poklady, je to jakási soukromá registratura starého mládence, kterou se tak rád probírá.

Oddal se myšlenkám... Vzpomíná na Aničku nadlesních, roztomilé děvče, s nímž seznámil se o posledních prázdninách, kdy byl doma návštěvou. Otec její tehdy právě povýšil a byl přeložen k nim, totiž do nedaleké myslivny, kde byl lesní úřad.

Ano, povšiml si již tehdy, že Anička je hezké děvče, a až ještě trochu rozvine, že bude pravou krasavicí. A v hovoru s ní poznal, že má nejen dobrou povahu, ale i více ducha, než obyčejně u děvčat jejího věku a vzdělání možno hledati. Byla ve městě na školách, bydlila tam u strýce učitele, jakéhosi literáta a přinesla si odtud domů velikou zálibu v knihách. A pan Špaček, sám veliký přítel knih, byl ochoten posuzovati každého dle toho, zda a jak i v jakých knihách si libuje.

Tehdy skutečně pocítil v srdci jakési mocné hnutí a pozoroval sám na sobě, že ve společnosti Aniččině on, člověk, jenž nikdy nevypadl z rovnováhy, přichází v rozpaky, jež však nepocíťoval nikterak nepříjemně. A poněvadž znal svět dost a nedíval se na lásku jako mladý zajíc na první sníh, uhodl záhy, co se to v něm děje.

Ale řekl si hned sám: Hochu, tohle pro tebe nic není. Jsi pro ní příliš stár. Rozdíl dvanácti let snad by ani nebyl veliký, kdyby ona nebyla tak útlé stvoření a ty nebyl takový neohrabaný, tělnatý medvěd. Není možno, aby ses jí ty líbil. Je ti nakloněna, ale patrně tak asi, jako staršímu stýčkovi...

Konec takových úvah byl ten, že ředitel Špaček rychle ujel z domova, aby snad láska v něm nevzplanula tak mocně, že by se neubráníl "hlou-

posti", již nedopustiti se dnes ještě byl dosti silen. Od té doby o Aničku neslyšel a sám se o ní také nezmiňoval, až dnes — totiž tehdy, když dostal tento dopis — asi po třech či čtyřech letech...

Tehdy patrně začal se odehrávat v jeho životě jakýsi "román", a nemýlíme se asi, že příhrádka B v jeho registratuře, kterou se právě teď obírá, k němu se vztahovala.

A zamyslí se nad tím starým, již trochu zažloutlým papírem a znovu prožíval to, co cítil tehdy, když ho byl označil červeným inkoustem a číslem, aby ho "zařadil".

Představoval si ji, jak je asi teď hezká... jak asi zestatněla... paní nadlesní i on, oba byli velicí, rozložití lidé... A když přečetl tehdy ještě několikrátě otcovu psaní a řekl si, že Anička dnes asi již nebude tak útlé dítě jako tehdy a on sám že za ta léta nic nezestár!... chopil se papíru a napsal... psaní Aničce...

A hle, tu dopis, jež mu tehdy ona poslala v odpověď... Jemný růžový lístek, z něhož, zdá se, jako by vanula líbezná jakási vůně, vůně mládí... Skutečně, pan Špaček jej pozvedl k obličeji... Aby k němu přivoněl? Ne, ne... on jej políbil... Ten starý mrzout dovede tedy i líbat! A honem nahlédneme, co v tom lístku psáno. "Koš" to asi nebude, neboť v tom případě by asi sotva dostalo se mu políbení...

"Drahý pane!" stojí tu pěkným písmem v úhledných rovných řádkách. "Dopis Váš mne velmi potěšil, však seděla jsem nad ním celé hodiny, než jsem uvěřila, že mne očí neklamou. Přiznávám se, že i já měla jsem Vás vřdycky ráda, ale nikdy neodvážila jsem si mysliti, že byste Vy povšiml si nepatrného, nezáměrného děvčete, tím méně že byste dovedl city mé opětovat.

Snad není to dobře, že na Vaše vyznání takto hned odpovídám, ale Vy píšete tak pěkně a upřímně, že nemohu než oplatiti stejnou upřímností. Ptáte se mne, je-li mé srdce volné a mohla-li bych Vaši lásku opěto-

vatí, a já Vám na to odpovídám jediným slovem: "Ano..."

A zase nám mohutné kníry a velký nos pana ředitele zabránily dalšímu čtení. Políbil list s něžností, již bychom v něm byli nikdy nehledali, a odkládá jej za číslem prvním zase do zásuvky.

Chápe se nového dopisu ze své sbírky, zase na růžovém papíře a vydechujícího slabou vůni, ač tomu již tak dávno, co něžné rty dívčí vdechly mu tu vůni svým políbením... Pan ředitel se nad tím lístkem číslo 3. znovu zamyslí.

Jak byl tehdy šťasten, když přišla od ní ta odpověď plná lásky. Jak spěchal, ba letěl tam domů do rodné vesničky, aby u jejích rodičů vyprosil si její ruku a u ní... první políbení... Rozpomíná se... ano, bylo to první vážné políbení v jeho životě vůbec... Bývalť on již jako student na zamilované pletky příliš vážný a k vážné lásce se nedostal, poněvadž pro studii neměl na ni času. Zkrátka, nesetkal se dosud s děvčetem, jež bylo by se k němu tak hodilo, jako Anička, jež bylo by v něm dovedlo vzbuditi ty city, jež vzbudila a nyní již rozbouřila ona.

Jak byl šťasten při svém příjezdu domů, když sám starý otec mu vypravoval s nadšením, že Anička za poslední týden nějak ještě zkrásněla a že nyní denně třeba třikrát přichází s takovou radostí ve tvářích, jako by ji potkalo největší štěstí. A tím štěstím byl on a v tom bylo i jeho štěstí...

A bylo toho štěstí tolik, že se rozlilo i na ty dva staré lidi, o nichž dosud říkával, že jsou mu nejdražší na světě, a jež nijak nebolelo, že vycitňovali, že od nynějška jsou mu nejmilejší až po Aničce.

Se svolením jejích rodičů, s jejím slibem a nesčetnými polibky vrátil se na místo svého povolání, kde ho již čekal tento dopis... růžový lístek, jenž letěl tak rychle, že ho až předstihl.

"Vroucně milovaný! Tak již budu počítati měsíce, neděle a pak již

jen dny, kdy opustím rodiče i otcovský dům, abych šla s Tebou a za Tebou v daleký svět. Myslívala jsem vždy na tento den... vždyť každá z nás počítá s tím, že se jednou vdá... vždy s hrůzou, a zdálo se mi býti nemožností, opustiti ty dobré, staré lidi a jíti s 'cizím člověkem', ale nyní se neděším, ano toužím, ač byla jsem zde posud tak šťastna, po tom okamžiku, kdy budeme moci si říci: Na věky svoji..."

Chvatný pohyb zabránil nám další čtení, a zdá se, že pan ředitel má plné oči slz, ač stydí se jaksi sám před sebou a schovav list do zásuvky, staví se, jako by si utíral skla.

A již zase otvírá nový dopis, číslo 4. — Je to těžká, nevypsaná ruka, řádky všechny jako by se chtěly sehnutí do pravého hořeního kouta papíru.

"Drahý synu! Zlá rána otrásla našim domem, a nevím, jestli se nám nezboří na hlavu, neboť otec ve své staročeské poctivosti podepsal sousedu Malinovi nějaké směnky do záložny, spoléhaje na jeho slovo. Ted', když přišel čas placení, vyšlo najevo, že Malina je na mizině, a směnky nepřišly do záložny, ale do rukou nějakých lichvářů, kteří o splátkách nechtějí ani slyšeti. Otec půjde v neděli do města k advokátovi na radu a do té doby zakázať mi, abych Ti co psala, ale to víš, kdepak bych já to vydržela, když vidím, jak ubohý starouš pod těmi starostmi skoro klesá..."

Dopis číslo 5. rychle vystřídal tento list. A pan ředitel čte jej beze všeho pohnutí. Kdož by také cítil pohnutí při čtení mnohá léta starého dopisu advokátova?

"Vaše Blahorodí! K ct. dotazu sděluji, že směnka na 5,000 zl. p. V. Špačkem st. žirovaná p. Malinovi musí býti do osmi dnů vyrovnána, jinak bylo by nezbytno podati žalobu a hnáti usedlost do dražby. O prolon-gaci nebo o vtělení na živnost, beztoho již zadluženou, nemůže býti ani řeči..."

A hle, tu číslo 6., ale to není žádný

dopis, to je jeden z oněch neblahých papírů, jež pro rozumného, podnikavého obchodníka bývají pravým požehnáním, ale jež pod rukou nezkušeného rolníka stávají se často kletbou...

Zažloutlý směnečný blanket, na něm napsáno 5.000 zl., podpis té drahé, těžké, zmozolené ruky otrovy a vzadu napsáno: Zaplacená...

Jistě že to nejdrahocennější ze sbírky papírů páně ředitelových, ale ne jemu nejdražší.

Toto zde, číslo 7., čte se s větším pohnutím...

"Milovaný synu! Bůh Ti odplat', že jsi zachránil starého otce před hanbou a matku před zármutkem! Teď Ti to mohu říci. Bylo to po prvé v životě, kdy jsem viděl, že nemohu dostát povinností, jež jsem — přiznávám, že dost lehkovážně na sebe vzal, a to mi hrozilo pomásti smysly. Bůh, jenž sám jediný ví, čemu jsi předešel, ať Ti odplatí Tvou lásku svým požehnáním!"

Číslo 8.

"Zbožňovaný miláčku! Přišlo to jako hromová rána, ale už je zas dobře. Nemohl jsi jednat jinak. Pláči, ale uznávám to a ctím i miluji Tě tím více. Tatínkovi, tomu dobrému muži, jehož mám ráda jako vlastního otce, zachránil jsi život. A moji rodičové... musíš je za to také mít rád... nic se nemrzeli a řekli: Nemohl jinak. A maminka dodala: Tak hodný syn bude i dobrým mužem. To jsem já věděla již dávno. A ráda, ráda, třeba si někdy trochu popláči, počkám ten rok nebo dvě léta. Vždyť nejsem tak stará... Ale nyní asi přece nahlížíš, jak jsi chybil, že nevolil jsi děvče bohaté, ale dceru poctivého úředníka, jenž nikdy nedovedl se zapomenouti nad majetkem svého pána a teď svým dětem nemůže zanechat nic než poctivé jméno. Totiž... něco přece, ale mnoho toho nebude... Však nemrač se, nemrač, moje zlato, že zmiňuji se o tak nízkých věcech, jež na naše štěstí nebudou mít nikdy vlivu. Vím a víš to jistě i ty, že budeme spolu tak

šťastní, že nebudeš své volby nikdy, nikdy litovati..."

* * *

Pan Špaček zádumčivě zavrtěl hlavou, již hluboko sklonil nad tímto listem. Ano, tímto listem počalo jeho neštěstí... Co bylo by se stalo, kdyby byl nechal toho "právního přítele", aby "pokračoval", jak ve svém dopise zcela otevřeně vyhrožoval?

Otce byli by vyhnali ze živnosti, na které celý život svůj byl hospodářil, ale vždyť on tehdy již měl tak krásné postavení, že by byl ty staré lidi mohl vzít k sobě a byl by jim s Aničkou, svou ženou, oslazoval stáří.

Nad tímto listem se pan ředitel nějak dlouho zamyslel, a ač jej jistě četl již tolikráte, že jej mohl umětí z paměti, pročítal jej znovu.

Ubohá Anička! Psala tehdy asi s těžkým srdcem, leč přes to ani mezi řádky nebylo cítiti výčitky, že pro lásku k rodičům obětoval ji. Ovšem, nadobro obětovati ji nechtěl. Šlo mu tehdy opravdu jen o odklad na několik měsíců, nejvýše ok, až by se byl zase trochu finančně sebral.

Konečně odkládá růžový lístek a běže do ruky dopis číslo 9.

"Milý švakříčku! Jaká je v tom našem stavu bída, dobře víte. Však jste také z toho selského pytle a třebaže jste teď pánem, máte pro nás cit a rozum. Poslední léta pronásledovalo mne neštěstí za neštěstím. Kroupy, požár, pád dobytka... Vy ovšem řeknete, že jsou tu pojišťovny, ale když ono je tak zle o hotové peníze, že člověk neví, kam s nimi dříve, a tak na pojištění nezbude. A teď jest u nás tak zle, že nepomůžete-li..."

Špaček rychle, skoro mrzutě obrátil list, aniž by celé to dlouhé lamento na bídu selského stavu přečetl. A hle, tu na zadní straně připsáno jinou patrně ženskou rukou, několik řádek.

"Vendo, prosím, pomoz! Víš, co jsem se tě nachovala a měla jsem Tě nejradši. A k tatínkovi nemohu, sám po tom ohni je v úzkých, k Fáně ne-

chci, to víš, ti městští lidé už pro nás nemají citu, a u Rézi je zle. Jsou v rukou Weisla. Tak brzy piš a pošli...”

Číslo 10. “Milý bratře! Tvůj dopis i s poznámkou sestry Marie jsem četla a tuze jsem se divila, jak od nás můžete žádat, abychom pomohli, třeba s Tebou na polovic. Vím, kterak jsi tatínkovi už dvakráte vypomohl, ale když jsi sám a nemáš se o koho starat, je to lehké. Vyděláš si hromadu peněz a s sebou do hrobu to nevezmeš. My tuhle máme řadu dětí, a když je chceme řádně do světa vypravit, máme se při malých výdělcích mého muže co ohánět. Však jiný zet’ na místě toho dobráka mého muže už by na tatínka jinak uhořel, aby mu vyplatil zbytek toho, co jsem měla přinést. Můžeš-li Mařeně pomoci, pomoz, ale napiš jí, že měli víc pamatovati na zadní kola...”

Několikeré kývnutí hlavou znamenalo, že pan ředitel s tou sestřinou výčitkou souhlasí. Ano, kdyby byl švakříček pamatoval, ani kroupy, ani oheň, ani co jiného bylo by ho nestřihlo. Ale teď šlo o děti. Je jich šest a jsou to děti jeho sestry, jež mu byla chůvou a jíž vždycky slíboval, že ji vezme k sobě. Ovšem, šlo tehdy o velkou sumu, nemohl se přece odhodlati. Však o tom mluví zde ten malý růžový lístek, opatřený číslem 11.

“Miláčku! Byla u nás Tvá sestra Marie a tolik mne prosila, abych se u Tebe přimluvila. Je tam opravdu zle a Tvůj pan švagr říká, že jemu a ženě nezbude než revolver, ale děti dříve ještě utopit. Snad by to neudělal, ale nechci si vzít na svědomí, abych Ti to smlčela. A tak Marie tuze prosila... Pán Bůh Ti to odplatí svým požehnáním. Co dělat? Myslím, že to bude znamenati nový odklad, ale poněvadž o to požehnání budu se s Tebou sdílet, počkám ráda — nerada — ještě trochu déle...”

Číslo 12. “Ubohý, dobrý synu! Nakázal jsem matce, aby Ti nepsala, a zatím Mařka obrátila se na Tebe sama ve svých úzkostech. Vím, jak

jsi pomohl, ale bohužel, myslím, že to nebude nic platno, poněvadž Ti Marie ani její muž nepověděli celou pravdu. Nemyslím, že by byli na to špekulovali, když dáš polovičku, že pak to druhé dáš spíš, aby ta oběť nepřišla nazmar. My sedláci už to tak máme v krvi, že nikdy, ani nejlepšímu příteli, k němuž jdeme o pomoc, nepřiznáme se se vším, a tak i oni myslili: ‘Však už to nějak půjde...’ A půjde to asi obvyklou cestou. Bojím se, že jsou ztraceni...”

Číslo 13. Telegram. “Můžeš-li, přijed’! Snad se dá ještě něco zachrániti. Marie.”

Nyní přicházejí zase na řadu jakési úřední přípisy a advokátské listy. Tato část korespondence patrně panu Špačkovi je nejméně příjemna, neboť běře dopisy do rukou, jako by se štilil i pouhého jich dotknutí. A přehodil s nimi i několik růžových listů, až konečně se zase zastavil u čísla 25.

Pevná mužná ruka, celé upravení listu jaksi úřednické, ale obsah při vši rozhodnosti a úsečnosti dosti srdečný.

“Vážený pane řediteli! Těšil jsem se, že budu moci brzy nazvatí Vás svým synem, neboť jsem jist, že muži tak dokonalému a šlechtnému mohou bez obavy svěřiti osud svého dítěte. Pochopoval jsem, že nemohl a nesměl jste dopustiti zkázu svého otce, a proto jsem ničeho nenamítal proti prvnímu odložení sňatku. Ale ustavičné další odklady...” Pan Špaček obrátil list tak rychle, že jsme ani nemohli dočísti. Však neškodí. Konec praví až příliš určitě, oč se jednalo: “Myslím, že nyní je Vaší povinností k mé dceři, abyste jednal rozhodně a abyste konečně pamatoval též sám na sebe a svoje čestné závazky, jež bych Vám — věřte — tuto nikdy nepřipomínal, kdybych neviděl, že mé dítě stárne, moří se a schne...”

A zase růžový papír, dýchající vůní zašlých let... Číslo 26. Písmo rozmazáno jakoby slzami, ale přes

to lze čísti až na některé, tu a tam rozmočené slovo.

„...Spoléhám na Tvou lásku, vím, že mohu důvěřovati v počestnou Tvou povahu, čekám trpělivě a čekala bych ještě deset let. Neslyšel bys ode mne a nebudeš nikdy slyšeti slova výčitky. Proto zajisté i Ty uvěříš, že stalo se bez mého vědomí, že otec můj Ti psal. Ale doufám, že i jemu nebudeš zazlívati. Churaví, stárne a rád by — jak mi nyní řekl — viděl mne zaopatřenu, než zavře oči. Ale neboj se, drahý! Můj tatínek má dosud bystré, jiskrné oči a doufám, že bude ještě dlouho se dívati na tento svět a že dočká se i toho, aby viděl naše štěstí, jež mu tolik na srdci leží...”

Pan ředitel nějak dlouho nemohl se s tímto lístkem rozloučiti a když jej konečně odložil k ostatním, zdálo se, že k starým skvrnám přibyla nová... čerstvá slza, jež rozmočila inkoust na slovech “naše štěstí”...

Číslo 27. “Drahý strýčku! Jsme na zpáteční cestě do Evropy, ale nemáme peněz na cestu přes moře. Od smrti tatínkovy, jenž se tu udřel, maminka nechce o Americe ani slyšeti a jen domů, domů... Říká, že my děti bychom tu byly ztraceny. Já bych se nebála. Službu bych si zde našla a také Venda, Tvůj kmotřenec, by se zde dobře uživil, ale kdo by opatroval cestou nemocnou matku a kdo by živil doma mladší sestry? Na obec to břemeno nevalíme! Prosím Tě tedy, chceš-li ještě svou sestru kdy viděti, pošli...”

Číslo 28. Potvrzenka z kanceláře vystěhovalecké agencie v Hamburku: “Kvitujeme s díkem příjem... M... za dopravu 7 osob z New Yorku do...”

Číslo 29. “Jedna dcera, zničená, ovdovělá, se šesti dětmi se mi dnes vrátila ze světa — druhá odešla — na onen svět. Srdce mi hrozí puknutím, co Ti toto píši. Rézinka z hanby nad tím, co je čeká, vzala si život. Včera ji vylovili z panského rybníka. Její muž docela se zpustil. Ani pohled na mrtvolu ženy, kterou přece

míval rád, ani plačící děti na něj nepůsobí. Potloukal se po okolních vesnicích po několik dnů, až pak, když už neměl krejcaru na kořalku, zmizel, jako by se byla země pod ním slehla. Vzpamatuje se, vrátí se k dětem, aby je živil poctivou, třeba nádenickou prací? Či snad odešel tou cestou, kterou odešla jeho žena? Nebo se s ním setkáme ještě na horších místech? To jsou otázky, milý synu, které mi srdce rvou. Ubohá Rézinka, ubohé její děti...”

Číslo 29. “Milý švakříčku! Aby Vám to jednou Bůh odplatil, jak jenom On odplácet dovede. Místo šafáře jsem na Vaši přímluvu dostal a tak začnu nový život. Za několik dnů, až si zde všechno zařídím, pojedu k dědečkovi pro děti. Ubohá Rézinka, že se toho nedočkala. A blahoslavená chvíle, kdy místo do vody odhodlal jsem se k Vám. Přiznávám se, tak jsem byl už ničemný, že jsem k Vám šel s myšlenkou, že bude aspoň nějaká zlatka na kořalku a zatím... Bům Vám oplat’, že jste mi otevřel oči, že jste mne vrátil povinností a rodině...”

Oči pana Špačka se při čtení tohoto dopisu rozjasnily. Počítá snad v duchu, co ho to stálo, aby zachránil rodinu ubohé sestry? Ba nepočítá, jenom myslí o tom, že zachoval společnosti tolik bytostí, jež byly by bez jeho pomoci přišly na scestí.

Ale v tom již zase tvář jeho pokrýla se hlubokým smutkem. Hle, číslo 30. — růžový papírek ho vyvolal. Ale tentokráte nezní nadpis jako obyčejně. — “Velevážený Pane! Vaše upřímné vyličení poměrů mne hluboce došlo. Vidím, že jste šlechetný muž. Obětoval jste se pro svou rodinu... bohužel, že namnoze nadarmo... ale při tom zapomněl jste mysliti na sebe a... leč nechci vyčítati... Ctím a uznávám obětavost, ale necítím v sobě dosti síly, abych uvázala se v poměry, jak je líčíte. Nedělám velkých nároků, ale přece, když se jednou vdám, ráda bych měla klidnou, zabezpečenou domácnost, nerozrušenou dluhy a starostmi o čet-

né přibuzenstvo. Doufám, že budete dosti spravedlivým, abyste to uznal i pochopil, proč dnes s díkem odmítám Vaše nabídnutí k sňatku, které — jak se zdá — učinil jste jen pro forma, abyste si nemusil nic vyčítati. Znamenám se v úctě Anna ...”

A na druhé straně dopisu připsáno tužkou:

“Psala jsem toto s krvácejícím srdcem a skoro z donucení. To tatínek tvrdí, že jsi proto své stísněné poměry vylíčil ještě horší, než asi jsou, abys mne odstrašil. Já důvěruji a čekám ... Přijedeš sám, abys otcovy pochybnosti zapudil? ...”

Těžce sklonila se prokvétající hlava páně ředitelova nad tyto řádky ... Ano, tehdy naposled nabízelo se mu štěstí, o němž byl snil, rodinné štěstí po boku milované Aničky.

Za všechny ty těžké boje, jež bylo jí asi sváděti s otcem, jenž naléhal, aby jiné nápadníky neodkazovala, za dlouholeté věrné čekání byl jí poslal dopis, v němž konečně žádal o stanovení krátké lhůty k sňatku. Ale svědomitý, jako ve všem byl, pokládal za svou povinnost pověděti jí otevřeně, že jeho postavení není tak skvělé, jak by se dalo souditi. Měl sice pěkné příjmy, ale všechny ty závazky, jež převzal za své přibuzné, zle ho tížily.

Napsal tedy upřímně, že může své Aničce nabídnouti jen skrovné postavení, nikoliv onen nadbytek, o němž jindy mluvil. Snad ve své svědomitosti obraz trochu příliš černě zabarvil. Chtěje se vyvarovati jedné chyby, upadl do druhé a vyvolal tak Aniččino odřeknutí.

Na štěstí byla tu ona douška v jejím dopise, kterou patrně připsala, aby otec nevěděl, a těch pár slov svědčilo, že nepozbyla v něj důvěry a že spokojí se ráda i s tou skrovnou měrou blahobytu, kterou jí mohl nabídnouti.

“Pojeď!” řekl si v duchu. “Pojeď a nevrátím se, leda s ní ...”

* * *

Ale osud někdy s lidmi divně zahrává. Nešťastná náhoda zvrátila

jeho předsevzetí. Cestou k nádraží splášili se koně jeho kočáru, zvrátili povoz a ředitel Špaček vyletěl a zranil se těžce na hlavě o strom u cesty stojící.

Po několik dnů potácel se mezi životem a smrtí. Lékaři již pochybovali, že ho zachovají při životě, ale konečně přece povstal s lože a ... první zpráva, již dostal z domova, bylo číslo 31 ...

Snubní lístek, jímž oznamováno, že slečna Anna Hájková a pan Hubert Jelen, knížecí lesní adjunkt atd. ...

Pohled na kalendář a na datum osudného listku div že ho tehdy nersazil k zemi. Oh, ještě o den dříve kdyby se byl probral ze své nemoci! Byl by jel ... ne, na to nebylo pomyslení ... byl by telegrafoval a tak sňatku zabránil. Dnes bylo již pozdě, neboť právě v tu hodinu vedl Aničku k oltáři jiný ...

A tu ještě jeden, poslední lístek růžový ... číslo 32 ... Bez podpisu, bez nápisu, psán třaslavým písmem. “Čekala jsem, zkoušela jsem, byla jsem zklamána. S Bohem na věky ...”

A pod tím číslo 33 ... zakončení Špačkova románu. Litografovaný lístek: “Manželé Anna a Hubert Jelen děkují co nejvřeleji za upřímné blahopřání ...”

Leč ne, ne ... Pan Špaček vytahuje ze zásuvky novou haldu dopisů, srovnaných podle data a číslovaných se správností pravého úředníka, a klade je před sebe. Ale již neprobírá je list za listem, nýbrž chvatně, jako by cosi hledal, či jako by spěchal ke konci, číslo za číslem nečtené klade na sebe. Až tu zase cosi upoutá jeho pozornost. Dopis, který by snad ani nemusil čísti, poněvadž jej kdysi psal on sám ... Patrně tedy dopis, který neodeslal.

“Drahý tatínku! Byl jsem na cestách a tak nemohl jsem Vám hned odpovědět, jak bych byl chtěl, totiž abyste si již s mou ženitbou nepřipouštěl starosti a tam u X. ... nezačlepal. Té myšlenky, že budete jednou houpati na klíně mé synky, musíte se vzdáti, ač i mně se velmi lí-

bíla. Vzdal jsem se jí těžce, ale již nadobro. Zůstanu starým mládcem, ale věřte, že ne mrzutým. Jsme-li na světě proto, abychom jiným po sobě upravili snadnější cestu, učinil jsem já dost. Třináct dětí mých sester — dost to radostí i pro dědečka — i pro mne, jenž jsem dle svých sil k tomu přispěl, aby z nich něco bylo. Píšete, že jsem se pro ně obětoval... Snad... a kdysi jsem to dost těžce nesl. Ale to už je dnes překonáno a já nacházím dosti odměny v tom, že oběť má nebyla zmrhána. Co jsem mohl udělati pro své a ten svůj ..drahý rodný kraj, udělal jsem. A nyní, kdy mám skvělé důchody, budu moci udělati ještě více. A vidíte, v tom je také štěstí, veliké štěstí, ač ovšem ne celé štěstí, jak Vy píšete... Ale komu na světě je souzeno dožítí se štěstí úplného? Ted' jen počítám na to, že za nějakých pět, šest let budu míti tolik, abych mohl žít z kapitálu. Odstěhuji se tam k Vám, do té naší drahé vesničky, které nemohu zapomenouti. Budu pěstovat králíky, holuby, včely, budu s Vámi, drahý tatínku, chodívat na skleničku piva..."

Psaní nedopsáno. Na dolejším okraji listu přilepen telegram: "Náš drahý otec právě zemřel..."

Chvatně otočil ten list i s telegramem, jenž připravil jej o poslední sen jeho... ne mládí..., ale mužného věku. A přehodil i všecku ostatní korespondenci až k číslu poslednímu, jímž bylo úmrtní návštěví.

"Hubert Jelen, knížecí lesní" a podepsána truchlící vdova Anna Jelenová, roz. Hájková a vedle ní již nikdo, nikdo...

Anička byla tedy na světě sama, opuštěna ještě více než on... Ale divná věc... Nic ho to neroztesknilo, naopak — jaksi vesele hrábl do kapsy a vyňal z ní psaní ještě v obálce, ovšem již roztržené... A četl:

"Drahý příteli! Po deseti letech Vám opět píši. Jak mnoho, mnoho bych Vám měla napsati, ale nemohu více, než k Vašemu milému listu odpovědět 'ano'. Vaše, ne — Tvá Anna."

S úřednickou správností opatřil listek datem a číslem a pak se naň zadíval s láskou, jako na nejkrásnější obrázek...

Chýže pod horami

Napsala Božena Němcová

BYLO před Janem Krτίtelem. — Po několika-denním parnu strhla se s večerem silná bouře a liják. Ve statku u Medvedů, v malé dědině pod vysokým Ďumbírem ve zvolenských leších chtěli právě večeřet; ale jak začalo hřmít, nechali všeho. — Stará matka (babička) zástřela okno bílým šatem a do plápolající na ohništi hranice hodila tři bůzalky, (jehnědy vrbové o Květnou neděli svčcené) zažehnávajíc takto bouřku. Dokud bouře trvala, všichni se modlili, gazda i čeled', a teprv když se utišilo a hřmítí přestalo, šla stará matka s dcerami ven, dohlédnout k opozděné večeři; husopaska pokrývala stůl, a starý gazda šel se podívat ven, či se vyčásilo, či ještě zaoblačeno. Tma byla jako v rohu a přšelo jako by z konve lil. "No, koho ta bůřka pod holým nebem zastihla, bude pamatovat!" pravil, vcházeje zase do pitvoru, osvětleného plamenem ohně, na ohništi v otevřené kuchyni hořícího, okolo něhož ženské šukaly.

V tom ozval se ze dvora štěkot psa. "Cože ten pes, či vlka čuje, či zlého člověka?" pravil gazda a vstoupiv do otevřených dveří, díval se ven do tmavé noci. Po chvíli zaslechl kroky, ale příchozího neviděl, ač stál pod prahem. Byl to mladík v pocestném oděvu, vak na zádech, v ruce kovnou hůl, jíž se proti dorážejícímu na něho psu bránil, který až k prahu ho doprovázeje, teprve na gazdovo okřiknutí odskočil. "Dej Pánbůh štěstí, gazdo!" pozdravil pocestný, vstoupiv do pitvoru a smekaje klobouk jako houba napučený.

"Dejž Pánbůh i vám," odpověděl gazda, a pozvedna nízkou, bílým be-

ránkem obšitou čapku nad hlavou, pátravě se na pocestného podíval, tázaje se: "Kdo jste?"

"Jsem pocestný, v krajině zdejší neznámý; noc a bouře mne přepadla, zbloudil jsem ve tmě. Smilujte se a popřejte mi nocku a kousek chleba," žádal pocestný hlasem velmi lahodným.

"Vděčně, pojd'te jen dále. — Lehko člověk v neznámé krajině zbloudí a dokonce v takové nesnadce (nechvíle)," pravil gazda, vlídně dvéře k jízbě otvíraje.

"Chytré děti, spravte halušky, prazenič a doneste, co dobrého máme, aby se host najedl. Bude to ažda nějaký žák!" kázala stará matka dceři, nevěstě, a šestnáctileté vnučce Katušce, které chystáním večeře se zabývaly, když ale cizinec do dveří přišel, s podivením na něho hledět zůstaly. Po rozkazu vešla stará gazdina do jizby, kde právě host vak s plecí sundaval. "Vždyť pak je umoklý jako zmok," pravila starostlivě, sahajíc mu po mokrému šatu.

"Suchá nit na mně nezůstala, neboť lilo se na mne bez obrany, snad mně i vak promokl," pravil cizinec, rozvazuje vak, aby se přesvědčil. Měl v něm několik kousků prádla, knížky, skříňku s barvami a některé potřebné maličkosti. "Všecko suché," pravil spokojen. "No, v tom šatu ho ale nechat nemůžeme?" mínila gazdina.

"To snadno se odpomůže," pravil gazda. "Zverka je taký chlap, jako jsů pán, a hádám, že pánovi oděv jeho dobře se hodí." Obrátiv se k husopasce, která s vyvalenýma očima na hosta hleděla, kázal, aby zavolala Zverku. Děvče odběhlo a v malé chvíli přiběhl Zverka, gazdův bratrovec, mladý, štíhlý šuhaj. Zaslechna, oč se

tu jedná, rychle odskočil pro svůj sváteční oblek. Všecko přinesl; bílou z hrubého sukna širicu, zpředu a okolo obruby strakatým hedvábím vyšitou, košili s krátkým lítkem a širokými otevřenými rukávy, červeně vyšitými, oplecko z modrého sukna, též vyšité, široký kožený opasek s žlutými mosaznými přeskami a řetízky ozdobený, úzké bílé gatě, a krpce s návlaky (řemínky, jimiž se krpce k noze přišněrují). Také širák přinesl i s pierem (kytkou). Pocestný s přívětivým usmáním šaty přijmul, jen širák a košili vrátil zpět. "Ale musíš pána do toho obléci, Zverko, vždyť on by se v tom nevyznal," mínila hospodyně, a ukazujíc hostu na poboční dvěře do komory vedoucí, pobídla ho, aby se tam šel přestrojit. Host vešel do komory a Zverka šel za ním.

Netrvalo to dlouho a host převlečen v selských šatech, mimo košili, vyšel z komory. V šatu tom teprv viděti bylo, jak pěkně je urostlý. "Jako by to na vás ulil!" zvolala gazdina, přinášeje na stůl chléb a sůl, hostu na uvítanou. "Jsemť jak znova zrozen, a to jen vaší dobrotě a pohostinství děkuju," řekl host.

"I rádo se stalo," pravila gazdina, "však se nám drahně času nestalo hosta u našeho poctivého stolu viděti!"

"No, pojezte našeho chleba a soli," pobídl gazda, a když si host chleba ukrojil, posolil a jedl, pravil gazda: "Jsmeť tu jako v zákoutí, a proto zřídka kdy cizí noha o náš práh zavádí. A pán odkudže přichází?"

"Navštívil jsem strýce, který má živnost v Hevešské stolici u Miškovce a u něhož každý rok bývám. Chtě se trochu po slovenských krajích ohlídnouti, vydal jsem se pěšky na cestu, neboť s vozu se nesmí člověk na svět dívat. Včera jsem byl na nocleh v Tisovci a povídali mi, že mohu být dnes v Brezně. Kdybych se nebyl hradské (silnice hlavní) spustil, byl bych snad i na místo došel; ale spustiv se hradské, dostal jsem se do lesů a tu zbloudil jsem. Kdyby mně nebyl plamen na hostinném vašem

ohništi zasvitl a cestu ukázal, byl bych do rána v lese bloudil a snad v něm zahynul."

"Nuž daleko jste nezabloudil, neboť my tu pod Ďumbierem jsme a do Brezna máme půldruhé hodiny chůze. Než žádnému neradím pouštěti se do našich hor (rozuměj lesů), kdo nezná horné pířtě (lesní cesty) a po hore chodit nezná; toho lehko zmátá, že ani víc z hory nevyjde," pravil gazda.

V tom přinášely ženské večeři na stůl a za nimi přicházela čeled'. Postavili se okolo stolu, hospodář smekl čapku, přežehnal se a sepna ruce, začal se modlit: "Pane Bože, požehnej, co's darovati ráčil," a všichni ostatní hlasitě s ním modlitbičku krátkou odříkávali, i pocestný. Ačkoliv nebyl takovému způsobu zvyklý, ctil přece domácí mrav. Po modlitbě zasedli všichni za stůl, bílým plátěným ubrusem pokrytý; čeled' okolo dole ního konce, hosta posadili do rohu na čestné místo vedle hospodáře. Čeled' jedla z jedné mísy, gazda a rodina jeho měli talíře a rohové lžice před sebou, hostu dali k talíři i vidličku a nůž. Také bylo na horním konci dvě jídel více, hostu ke cti.

"Nuž, přijmete za vděk, co Bůh nadělil a co se naspěch spravilo," pravila gazdina, přistrkujíc hostu mísu s cmírovou (z podmáslí) polívkou. Host dle panského zvyku chtěl hospodyně přednost dáti, ale ani za svět by si nebyla dříve vyložila. "Hostu čest," pravila a host musel volky nevolky prvním býti.

Nastalo ticho, každý hleděl si svého, jen gazdina je chvílemi přerušila obvyklým každé hospodyně pobízením. "No, nechže se líbí těch halušek, dobrá je to bryndza na nich; či té praženice?" pobízela, ač hostu vyhladovělému dobře chutnalo. Čeled' mlčela též; jen oči zvědavě po cizinci chvílemi se obracely. Zvláště ženské prohlížely s podivením cizince; ale nejpodivnější jím na něm byla tenounká, bílá košile a zavěšené při ní rukávce, s okružím okolo ruky, jako tam ženské jen nosily. Zverka

s jakousi hrdostí na něho hleděl, domnívaje se sám sebe viděti. Nejvíce se však hostu Katuška obdivovala a nemohla ani dosti nadiviti se, kde se ta krása v něm vzala; vždyť pak, když do pitvoru vkročil, umoknut, rozčuchán, v šedé haleně zakrúten jako ve mhle, se jí nejinak zdálo, než že to nějaká mátoha neb černoknižník do chyže se vleče, až se ho ulekla. A tu, hle, on se tak proměnil v švarného šuhaje, jemuž roveň neznala. Tak malé, bílé ruce ani ona neměla, ačťe jí vždy stryně Ula říkala, že má ruce jako víla. A vlasy tak černé, pěkně nazad učesané ani jeden z šuhajů neměl, co jich koli znala. I ten Zverkův šat zdál se jí na něm krásnějším. Nikdo tak neseděl, nejedl jako on, a hlas jeho zněl jako zvon. Co jí hnětlo, bylo to, že oči jen ustavičně na talíř skloněné měl, mimo jídla nikoho si nevšímaje, jedva na okamžení oči zvedna. Tu ale, když ho babička po mnohonáctkrát zase pobízela, složil vidličku a nůž na talíř, děkoval, zvedl hlavu vzhůru a tu poprvé potkaly se oči jeho s Katuščinými. Zalekši se, víčka černobrvá sklopila přes oči, jak když mrak hvězdičky zaklopí, a červenáky rozlily se jí po líčku, pěkném jako z jádra. Rychle pustila se do jídla, ale v chvatu přesedlo (uskočilo jí soustko) jí. Stryně vedle sedící honem chtěla ji uhoditi mezi lopatky, aby jí sedlo, ale děvče proklouzlo jí pod rukou jak úhoř a ze dveří uteklo.

“Eh jašo, (pudivěťre, blázníčku) jašo,” pravila káravě stará gazdina.

“Mladost — nerozum,” omlouvala stryně.

“Je to vaše dcera?” ptal se host.

“Vnučka, dcera po synovi,” pravil gazda, a ukazuje na mladou ženu ponositě (vysoké, pěkné) postavy, sedící vedle muže, vysokého jako jedle, pravil dále: “To naše dcera, to je její muž, náš zet’. Tut’a,” ukazuje na druhou stranu, kde seděla stryně a Zverka, moje bratrová (bratrova žena) a syn její Zverka. To je mi rodina dle krve (rodina i příbuzen-

stvo) a tito jsou mý rodinou dle zákona Božího,” doložil, ukázav s rodiny na čeládku.

Host díval se s jednoho na druhého a neviděl než přívětivé, pěkné tváře, muži jako skály, ženy jako sosny — a tu přicházela s uzardělou tváří ta, která se mu přece jen nejkrásnější býti zdála mezi všemi. Bylt’ on jí sice hned při vkročení do pitvoru u ohniště pozoroval, ale jsa umdlen a lačen, neměl smyslu pro pozorování krásy. Hladovému jen chléb na mysli. Když hlad ukrotil a tělo občerstvil, obrátil mysl k tomu, co srdce blaží, ku kráse, a byla to očím jeho milá pastva, když tu viděl oproti sobě děvče jako makový květ. Lál svojí zpozdílosti, že si jí dříve nebyl všiml, a jako ona prvé s jeho tváře, tak on teď s její očí skoro nespouštěl, a kdo ví, jak dlouho by se na ni byl díval, kdyby ho stará gazdina nebyla z příjemného zahledění vytrhla otázkou po rodičích, čili ještě na živu jsou?”

“Matku nemám,” odslovil. “Zemřela mi, když jsem malý byl; otec žije, ale všecek již k zemi skloněn jest jako zralý klas, a bojím se, že ho smrt záhy zkosí. Bratrů ani sester jsem neměl. Z příbuzných neznám jen strýce, u něhož jsem právě byl. Je mi co otec a velmi ho ctím.”

“A či nejsú pán Slovák?” divila se gazdina.

“Já jsem Čech,” odpověděl host.

“Čech, než to se mi líbí!” zvolal starý gazda; “jat” myslil, že je pán hen od Trnavy, Slovák.”

“Pán rozpráví slovensky, jak by Slovák od kořene byl,” divil se mladý zet’.

“A proč by nerozprávěl, vždyť Slovák a Čech jednoho stromu jsú list a lehko si rozumějí,” pravil gazda. “Nuž a kdeže pán domovem? A jakéž jméno pánu?” obrátil se k hostu.

“Jmenuju se Bohuš Sokol,” odpověděl mladík, “domovem jsem v Praze!”

“Bohuš, jaké to pěkné jméno,” myslila si Katuška v duchu; stará

gazdina ale mluvil nahlas, že je host věru jako mladý sokol.

“Nuže ale, srdce milené,” zvolal starý gazda všecek uradován, “z Prahy že jsú? I já v Praze byl, věru jsem byl! A musím vyjevití panu Bohuši, že i naše rodina z Čech pochází. Za času velkých súr (bouřek, násilí) v Čechách vystěhovala se naše rodina s mnoha jinými rodinami z Čech do zdejších krajů a zde se napotom usadila. Byly to tvrdé časy tehdáž, jak mi praděd rozprávěl, súra za súrou, kárha (neštěstí) za károu přicházela, a naostatek přivalili se na naše kraje Turci pohnaně jako zlá voda, která kam se rozleje, do pusta vše zhubí.”

A sem až do těch pralesů a hor přišli Turci?” ptal se Bohuš.

Eh, kamže by nebyli přišli psi ti synové,” pravil gazda. “Od Fílekova prodrali se horami a na naše dědiny. Byli by vše do pusta pohubili, kdyby nebylo lubětovského junáka Vavry Brezuly. To byl junák! Ani sto Turků se nebál a jméno jeho strachem bylo Turkům. Dvakrát byli v naší krajině, loupili, pálili a chtěli se na Vávrovi pomstít, ale on, to šavlí, to lstí po obojíkráte jich zahnal, mnoho pobil, podruhé i samého agu zabil. Tak zachránil on jediný celé okolí, neboť všichni obyvatelé do hor utekli, slyšíce, že Turci jdou. Šel o slovenském tom junáku hlas daleko, až za naše hory, a zde vám každý ukáže prosmyk mezi horami, kde se proti celému davu Turků ubránil, je zahnal, i studni Turkovu, nad níž agovu hlavu vztyčil. No, však vám o něm ještě povím. Teraz vám chci ukázat náš nejdražší poklad, který nám otcové naši z Čech přinesli a který se v naší rodině dědí od otce na děti a od dětí na dětné děti, od kolikátého již kolena.”

Dořknuv, obrátil se, otevřel malou almárku starodávného díla s vypuklými dvířkami, která v rohu za stolem na lavici stála, a vyndal z ní skříňku pěkně vyřezávanou z dřeva fládového (jasanu). V skřínce ležela v hedvábném šátku zaobalená kniha,

vázaná v dřevěných, kůží potáhnutých deskách s mosaznými sponami. Bylo to Písmo svaté. Jako by se ostatků svatých dotýkal, s takou úctou bral gazda knihu do ruky; když ji byl rozbalil a otevřel, položil ji před hosta. “Hle,” pravil, ukazuje na popsané uvnitř desky, “tu celá naše rodina vypsána, kdy se který narodil, oženil i umřel, od Prokopa Žatného, který z Čech sem přišel, až na mého bratra a syna, Hle, tuto Jura Žatný! Nemysleť jsem, že budu já úmrtí jeho sem zapisovat a že ho tak nenazdajky ztratíme — jako by ho z čista vedra jasná střela zabila!” vzdychl starý gazda.

“Eh, byl nám to veliký žal, když jsme my staří rodiče své hodné, mladé děti naříkati (Když zemře některý od rodiny, nejbližší příbuzný nad ním naříká: matka nad dětmi, sestra nad bratrem. Kdo nemá příbuzných, je-li svoboděn, naříká nad ním některá z děvčat; je-li ženatý neb starý člověk, jedna z žen. “Nemá ho kdo naříkati” je výraz nejvšestí opuštěnosti) musili,” pohnutým hlasem pravila gazdina.

Mělt' v knize mimo úmrtí a narození každý od rodiny i to poznamenáno, jaký byl a co pamětihodného vyvedl. Tak bylo o Martinu Žatném zaznamenáno: “Byl to muž jako na dva kraje nůž! Bojoval proti Turku pohanu a padl pod Bělohradem! Bůh mu dej věčnou slávu!” U Pavla Žatného stálo: “Byl člověk vědomý a spravedlivý. Kupčil se světem s čipkami (krajkami), a byl až v zemi Španělské v městě Madridu, odkud mnoho peněz domů přinesl. Pokoj mu!” U Ondřika Žatného stálo: “Odpust' mu Pánbůh; byl planý chlap! Utopil se v sladké vodě (v pálenice)!”

Bohuše zápisky velmi zajímaly. Když ale četl o Janku Žatném — otcí gazdově — že zabil čtrnáct medvědů, bratr jeho pět, o gazdovi, že jednoho napolo v náručí udušil a napolo sekerou ubil, když mu v noci na oves přišel — nedůvěřivě se jaksí usmál. Gazda to zpozoroval; i pokrčil rameny, řka: “Pán to ažda za

nepravdu drží? Nuž hl'a, či pravda, či nepravda!" Při těch slovech odhrnul gazda krátkou košilkou s mohutných prsou, odhrnul široké rukávy pod samou paží, a ukazuje na zjizvená prsa a rámě, pravil: "To jsou jizvy od medvědích drápů, když jsme se spolu na ovsu pasovali! Eh věru, mladý pane, kdybyste mezi námi žil, takovým bitkám byste se nedivil. Vždyť můj syn tak mladý byl a tři medvědy zabil." — "Eh, kdyby nebyl raději žádného zabil, mohl tu sedět mezi námi i mladá jeho žena, a Katuška nebyla by sirota," vzdychla si stařenka a Katušce se oči zalily.

"Eh, nedá to chlapu! Když se s mackem potká, každá číva (nerv) v těle se otřeše, a už nechť tu o život jde, jen na něj! Tak bylo i s mým synem; už co mladý chlapec znal dobře střelet, a když vyrostl, nebylo medvědí polovačky, aby na ní nebyl Juro Medved'ovec býval. Musím pánu pověditi aj to, že otec můj, pověstný medvědobijce, dostal prezvisko Medved' a to přeneslo se i na všecku rodinu, byť i některý nebyl nikdy medvěda zabil. A už nyní ani nevědí sousedé, že máme jiné jméno, hiba pan farář, jen se všecko u Medved'ů volá. Jen dvacetiletý byl Juro, a už dvakrát s gajdami ho přivedli s polovačky (Na čí ránu medvěd, smrtelně raněn, padne, ten je první střelec a vedou ho s hubbou domů.), ale potřetí šel nešťastně!" vzdychl gazda hluboce.

Po chvilkovém zamlčení pravil dále: "Byla na Černém Hronci velká polovačka na medvěda. Mnoho tam bylo střelců, i Juro volali, neboť šel o něm hlas po celém horním vidieku (okres, distrikt. Horní dolní vidiek, vidiecký pán, vidiecký dom.), že je střelec na slovo vzatý. Ráno, když měl jít, prosila ho Ilena, mladá jeho žena, aby nešel na lov, že se jí o bílých růžích zdálo a to že znak žalosti. Ale on se jí vysmál. Matka, moje staruška, nechťela ho pustit, prosila, aby se nevydával na cestu, že je na votochu (poslední čtvrt měsíce. "Ja-

ký votoch, taký nov," říká se.), osudný to pro něho čas."

"A proč to osudný?" ptal se Bohuš.

"Nuž, při porodu věstila mu stará věstice, co hen v lese bydlí, že bude šťastný, ale aby se chránil vydávati se na cestu na votochu. Nemá tomu člověk, jak pan farář káže, věřit, ale takové věstice jsou vědomice a mnoho vědí, co jiní lidé nevědí. Moje stará jim věří, a abych ji upokojil, říkal jsem i já Jurovi, aby zůstal doma; ale nebylo platno ani moje slovo, ani prosby matere a ženy, nedal si vůli zlomiti a přece jen šel." — "Neměl jste mu, švakře, tenkrát povolovat," ozvala se švakrová, "vždyť jste hlava naše a všichni vás posloucháme."

"Však víš, Ulka, že jsem nerad strmý, ani na vás ani na koho jiného. Přál jsem mu radost; že se v žalost obrátí, jsem se nenadál," pravil gazda. "Když z domu vyšel," připomínala stařenka, "přešla ho sousedova Mara s prázdným (Když se kdo na cestu vybírá a přejde ho někdo, nesa prázdnou nádobu, má se vrátit, neboť zle pochodí. "Ažda ma dakto s prázdným prešiel, že sa mi zle vodi," říká se.). Prosila jsem ho naposled, aby nešel, že se mu zlé znaky ukazují, ale on mi odpověděl: "Cože mamuška, rozprávíte? Všude jsem pod nebem a v rukou božích. Co mi Bůh přisoudil, to mně věru nikdy nemine," a přece jen šel. Ach, kdyby raději mu jelení jeho nožky na prahu byly přirostly!" povzdychla stařenka, zaplakavši. — "Bylo to posledníkrát, co jsme ho viděli živého," pravil zase po chvíli gazda, podpíraje šedivou hlavu o loket. "Byltě . . . n mezi střelci zeman jeden z dolní země, který prvníkrát na medvědí polovačce byl a hádám medvěda nikdy neviděl. Postavili pod jeho stanovisko Juru, aby ho v čas nebezpečnosti chránil. Nuž hle — zdivený (vyplašený) medvěd právě Jurovi prvnímu do rány přišel; Jura vystřelil, a medvěd, smrtelně raněn, bolestně zařval a vrhl se v bok, kde zeman stál. V tu chvíli

ale trefila ho rána druhá z Jurovy dvojky, klesl na kolena, a tu padla třetí rána, a Jura, trefen kulí zemanovou, určenou medvědu, klesl mrtev vedle něho. Kéž by byla planému tomu střelci ruka zkameněla, než vystřeliti měl! Přinesli nám ho střelci večír domů," pravil gazda s hlubokým povzdechem, "na medvědí kůži, která mu co prvnímu střelci přináležela. Co tu bylo žalosti — to, myslím, že by nedovedl nikdo vypravit. Div, že jsme z rozumu nevyšli leknutím! Byl on ozorné (nádherné, veliké postavy) chlapisko a dobrý jako kousek chleba; byl hodným synem i manželem. Ach, ta ubohá naše Maruša, div jí žalem srdce nepuklo; od té doby hynula, vadla jako ta jabloň, když jí kořen podtne, a za rok odnesli i ji za Jurou. Zůstala nám po ní jediná její halúzka," dopověděl gazda, ukazuje hlavou po slzící Katusce.

"A cože ten zeman, kdo to byl?" ptal se Bohuš, a pohnutím se na smutnou tvář Katusčinu dívaje.

"Dost se proto trápil," pravil gazda, "a pušku tu chvíli o strom rozbil, a zaklel se, že nikdy více střileti nebude. Byl i u nás; prosil, abychom mu odpustili, všechno jmění svoje dával vdově a Katusce. Ale nač by nám byly peníze jeho, Pánbůh nám dost nadělil — všechno bohatství jeho nebylo by jedinou slzu smylo. Odpustili jsme mu, vždyť to svévolně neudělal. Chlap střelil, ale Pánbůh kule nosí, a cože může člověk oproti božímu souzení!"

"Pánbožek dal, Pánbožek vzal, jméno jeho budiž pochváleno," pravila staruška, utírajíc si uslzenou tvář.

"Na věky, věků," dodal gazda, a políbiv bibli, do šátku ji zaobalil, v skříňku uložil a do almárky zase schoval.

"No, děti, vstaňme a připravte pánovi lože, bude umdlen po cestě," kázala gazdina. Host se sice omlouval, že není umdlen, ale hospodyně přece jen vstala od stolu. S ní zároveň zvedly se dcera, vnučka a stry-

ně, odklídily se stolu a ven odešly. Zet', ježž rodina Blažo volala, také vstal, a jda do vedlejší komory, přinesl na sítku rozkrájený dohán a tři krátké hlíněné dýmky; s drátěnými vrchnáčky, což vše na stůl položil. "Či neporoučí pán faječku?" ptal se hosta.

"Já jsem sice slabý kuřák, ale v společnosti rád si zakouřím," odpověděl host, chtě jednu z napchaných dýmek si vzít. Ale Blažo mu nedal. "Dříve se musí zapect," pravil. Bohuš nevěděl, co tím myslí; i pravil mu gazda: "My zde na Hroně máme za to, že dohán, když se v pipě zapeče, mocnější je, a protož ho jinak nekouříme, než tak. Necht' nakladou (rozumí se: oheň rozdělat) na kozub, abychom nemuseli k ohništi," kázal gazda. Blažo skočil ven a ve chvíli přišla Katuska s plnou náručí chvoje, a opět ve chvíli praskal ohníček na kozubu (krbu) při velikých kamnech ve zdi, a Katuska zase odběhla, jen tak půločkem na hosta pohlédajíc. Když chvůj shořela, shrabal Blažo uhlí na krbu a při kraji do žhavého popele položil zvlhčeným dohánem napchané a vrchnáčkem volně přiklopené dýmky.

"Nuž vidí pán, tak zapekáme. Nyň se to nechá, až se dohán začne zdúvat, potom se pipa vezme, první duch se vyduchne od sebe, potom se pěkně rúče (krásně) dohán urovná, zaklopí a fajčí se." — Mezitím se dýmky zapekly a Blažo podal jednu hostu, jednu gazdovi a jednu sobě nechal.

"Eh, byst' u svete, dobrý to dohán," bláhal si gazda po několikátém zaduchnutí. "Štítnický to a z první ruky; když dvě faječky vykourím, nuž mi vždy odlehne."

"Eh, věru tak," přisvědčil Blažo, ale Bohuš nemohl cvičeným těm kuřákům přisvědčít, ani s nimi závodit, nebyť zvyklý ani mnoho, ani tak silný dohán kouřit, jako Hronec.

"A či jdú pán prosto domů?" ptal se gazda Bohuše, když si trochu poduchal, "či se chť ještě někde po našich krajích zabavovat?"

“Rád bych v zdejší krajině déle pobyl, ale nemohu; hodlám přímou cestou domů,” odpověděl Bohuš.

“O den, o dva dni zle nebude, a věru by nás to těšilo, kdybyste chtěli u nás pár dní pobýt. Můžeme jít na Dumbier, na salaše, a zítra je předvečer Jana. Nuž, viděli byste, co v Praze nevidáte, a kdybyste i za to platili. A či jste viděli kdy Jana pálit?”

“Neviděli jsem, ale i po Čechách se ještě v některých místech pálí ohně před Janem Křtitelem, ale od nějakého času pomíjí pomalu způsob ten, až docela zmizí jako jiné pěkné obyčeje. Nemělo by to býti, neboť staré naše obyčeje, zvyky a mravy silnou záštitou jsou národního života,” pravil Bohuš.

“I zde se mnohý starý obyčej zapovídá, nuž ale my si nedáme, co se toho týče, do kaše duchati a přece jen své staré zvyky vykonáváme,” pravil gazda.

“Jen aby nebyla taková nechvíle zítra jako dnes, sice je vše zkaženo,” namítl Blažo.

V tom přišla Katuška, přinášejíc tři pohárky hriatého (hriato pálenou, kořalka vařená s medem a kořením). Uzardělá postavila je na stůl, neboť se Bohuš na ni díval, a sotva mohla vyřídit, že je lože pro hosta připraveno, že může na odpočinutí jíti, kdy mu vděka. Bohuš se děkoval a gazda ptal se jí, čili ještě “padá” (děšť’).

“Už se vychviluje, dědoušku, a nebe obsypalo se hvězdičkami, ažda bude zítra pěkný den,” odpovědělo děvče.

“Kdyby se vyčásilo, dobře by vám svědčilo na zítřejší radovánky. No, ale že nám, pane, neodcházejte zítra, slovo na to?” ozval se gazda.

“Rád, gazdo, ten den u vás zůstanu; je mi u vás tak milo, jako bych v matčině klíně spočíval,” odpověděl host, podávaje gazdovi ruku.

“To nás těší,” kývnul spokojeně stařec. Katuška se očka zaleskly, i vyběhla rychle ven a přede dveřmi si poskočila a začala zpívat, až se to po chyži rozléhalo.

Když Katuška odešla, začal se gazda na Prahu vyptávat a divil se, jak se mnoho změnilo, neboť uplynulo asi dvacet let, co on v Praze byl a to na krátký čas. Po shovoru mužů a když vykouřili a hriato vypili, odebrali se všichni na odpočinek.

Stará matka vedla Bohuše s hořícím kahancem z pitvoru přes několik schodů nahoru do malé, čisté jizbičky, kde bylo bílé lože přichystáno a na něm pokrývka z medvědí kůže. Na stěně visely dvě pušky, šavle a dvě pěkně vykládané valašky; na protější stěně mužské šatstvo. Nábytku nebylo v jizbě mnoho, ale vše z dřeva jasanového čistě dělané. Okna zavěšena byla bílými plátěnými záclonkami, okolo krajů červeně vyšitými. Podlaha pokladena byla rohožemi. Všude po celé chyži pozoroval Bohuš zámožnost a pohodlí vedle prostoty, ale v každém koutku bylo vidět správu čisté ruky ženské a po celé chyži vanul duch, jako by dobrou myslí vykouřil. Když vešli do jizby, postavila stařenka kahanec na stolek, pak přistoupila k loži, nakypřila trochu podhlavnici, přejela rukou pokrovec, ohlédla se na zbraň nad ložem a když se k Bohušovi obrátila, měla oči plny slzí.

“Zde bydlel v této jizbě nebožtík syn můj s Marušou. Hen ta puška byla jeho, i ta pěkná valaška, i cedilo (taška vlněná, bílá, černě vyšitá, která se přehozená přes plece nosí, a v ní, co na cestu třeba) a čutora (dyňová láhev kulatá, opletená lejčím; bere se jen na cestu.), a tuto medvědí kůži on si vydobyl. Veselo tu bylo, když tu žilo mladoženstvo, ale nyní vidím tu smutný každý kút. No — daj vám Pánbožek dobrou noc, synku, nechť se vám pekného cos přisnije,” pravila stará pohnutým hlasem, a pohladivši hosta po ruce, odešla. V pitvoru zastavila se u ohniska, neboť opatrování ohně na ohnisku, aby nikdy nevyhasl, měla ona na hlavě (na starosti) co stará matka. I shrabala opatrně každý živý uhel do jamky uprostřed ohniska, vše kolem obložila popelem a na vrch chvojem po-

kladla. Jen aby oheň od sousedů prositi nemusela! Ani bratr bratru oheň rád nepůjčí (na krbu, v peci, všude může vyhasnouti a opět se rozžehnouti; jen na domácím hlavním ohnišku musí oheň vždy živý býti.), poněvadž vira taková, že se tím štěstí z domu vynese. Také obětování ohni bylo povinností staré matky; od každého jídla, co se na ohnišku vařilo, dostal oheň; i všechny odpadky od jídel a všechny drobtý hodila stará matka do ohně slovy: "Na obetu." Když gazdina oheň uložila, šla spat, a po chvíli vše utichlo. Bohuš ale, jakkoli po cestě umdlen, nemohl dlouho usnouti; vše, co viděl a slyšel, tanulo mu na mysli a především dvě očka jako jiskřičky. Ani by si nebyl pomyslel, že ta očka také bdějí.

* * *

Slunce stálo již v plné své kráse na obloze, když se Bohuš probudil; rychle vyskočiv s lože, začal se oblékat, neboť hospodyně navrhla hostu, že by mohl jíti ráno se stryní na Muchovo, kde stál bača jejich salašem. Obléknuv se opět do Zverkových šatů, anť mu jeho nebyli dali, vyšel druhým vchodem z jizby na pavlač, která se táhla podél chyže. V podivení zůstal stát, vida před sebou na vše strany, kam jen oko pohlédlo, skupení zelených hor do oblak čnějících. Chyže ležela na sklonku vrchu do údolí hronského, při samém lese. Na pravém boku stál kostelíček a fara, a pod kostelem jako v kotlině ležela roztroušená dřevěná stavení s pavlačemi; žádná z pavlačí nebyla ale ze sloupečků sestavena a pěkně vyřezána jako ta, na níž Bohuš stál; žádné stavení tak spořádané a velké, jako horní chyže. Na prostranném dvoře stál starý košatý ořech, po straně holubník a studně. Zásep dláždění byla čistě umetena. Po stranách byly budovy hospodářské. Na úslunné straně při stavení byl sad a malá zahrádka. Okolo všeho ohrada nízká, zděná, na níž rostla živá lesina (*lycium europeum*). Na dvoře batolila se a kutila rozlič-

ná hydina (drůbež), u mrviště hrala prasnice s mladými, před vraty ležel bílý, krásný vlčí pes Dunčo, zarytý to ale nepřítel vlků, a na kládě u přístěnku seděl hlavatý kocúr. Nad ním pod střechou, na níž tu a tam sazenička hrmotresku (netřesky) se zelenala, hnízda měly vlaštovičky, jimž kdo by ublížil, hříchu by se dopustil a pokuty neušel, a ve vrcholu ořechu křičeli vrabci, jako by seděli v sněmu. Tu vyšel na práh Zverka, a vida Bohuše na pavlači, dvěma skoky stál u něho. "Dobré ráno — no, jak jsme se vyspali?" ptal se s usmívací tváří.

"Až příliš dlouho jsem spal, jak vidím," pravil Bohuš.

"Byl jsem už na posluchách u dveří, či jste hore, ale jste spal jako had v zimě. My vstáváme před zorami, nebo je mnoho roboty. A či se vám líbí ten výhled?"

"Je překrásný!" zvolal Bohuš, a ukazuje na nejvyšší vrchol, ptal se, zda-li to Dumbier.

"Věru, Dumbier, ten nejvyšší s tou plešivou hlavou; byl jsem tam s dědom, jaj ale je strmo tam hore; musíš tu pokolinsko, tu čtyrnožky a ba i hadmo (jako had) lezti, a nic ti tu, ni dubu ni buku, len skála a koso-drevina, ale vidět je věru do půl světa. Nuž a tam, hle, pod Dumbierem je hol'a Baba, a ten tam Magura, Peklo, Čertová, co se jde přes ňu do Liptovské, a hen ta černá je Králův laz; a ty menší jsú Okošená, Hrádek, Muchovo, čo jsú naše salaše, a tuto za kostelem je Brezina, tam budem pálit Jana."

Právě když Zverka přes kostel ukazoval, vyšlo z něho několik mužů stejně oblečených, stejně vysokých. Měli modré kamizoly, černě šňurované, též takové nohavice, opasky, krátké černé vesty, boty vysoké a kulaté klobouky s nevelkými střechami. Mezi nimi čel kněz v taláru a za nimi ženské. Před kostelem pod lipami se zastavili, každý podal faráři ruku, také některé z ženských podávaly jim ruce, potom rozešli se, muži a několik žen obrátili se od ko-

stelička mezi pole, farář do fary vešel a ostatní dolů do dědiny.

"Kdo jsou ti muži?" ptal se Bohuš.

"To jsou hen tam z dolní dědiny, Lehot'ané, čipkáři (krajkáři), co kupčí se světem. Když přijdou z ciziny, jdou nejprv do kostela a k stolu Páně, a když zase do světa musí, než odejdou, opět do kostela jdou a k stolu Páně, to vždy tak. A pan farář dá jim požehnání, aby se jim dobře vedlo na cestě," pravil Zverka.

"To je hezký způsob. A kde kupují krajky ti krajkáři?"

"Hen okolo Bystrice od haviarek (haviřek), co je samy robí; jsú velmi chudobny. I naše dívky znají čipky plest, ale si přece jen ty pěkný rúčí (krásné) na jarmoku v Brezně kupují. No, ale teraz pojd'te k snídání."

Snídání stálo již na stole, ale jen pro hosta. "Musíte odpustit," omlouvala se gazdina, "že jsme na vás nečekali; čeled jde včas ráno do práce, a je to domácí již zvyk, že snídáme pohromadě."

"Netřeba rušití domácí zvyk ospalci k vůli," usmál se Bohuš a s chutí pustil se do snídání. Přišel také gazda do jízdby a jeden po druhém přálí hostu dobrého rána, i Katuška; každý se mu již směle podíval do očí a nic se ho neostýchali; vždyť pojedl s hospodářem chleba a soli, spal s nimi pod jedním krovem, byl tedy již jako jejich, k čemuž i oblek národní i slovenská mluva přispěla.

"A či půjde pán s námi?" ptala se stryně.

"Velmi rád, vezmete-li mne jen," pravil Bohuš.

"Nuž, proč bychom nevzaly, jen pojd'te, bude nám veseleji. Nuž a ty, synku, hybaj, nech se Katuša chystá."

Bohuš jak slyšel, že půjde i Katuša nahoru, rychle běžel pro klobouk a nezapomněl s sebou vzítí nářadí kreslicí. Ale nevěděl, kam s tím v neobyčejném obleku, kde nebylo kapes v kabátě. Nesl to tedy v ruce. Když přišel dolů, stáli již přichystá-

ní na cestu Zverka, stryně, Katuška a Zuzula služka, která měla syrcem dolů přinést a bryndzu.

"A cože to tu máte?" ptal se gazda, ukazuje na kreslicí nářadí. Když Bohuš pověděl, co a k čemu to nese, pravil gazda: "No, to najde pán mnoho pěkných obrázků; ale dajteže pánovi cedilo, aby si to mohl schovat."

"Vždyť by se nenesl pás s cedilem, ale může si to dát za opasek nebo do kabanice do rukávu; v letě nosí se jen přes ramena přehozené, a proto se rukávy dole zašijou, aby se tam mohlo něco dát," poučoval Zverka.

Bohuš schoval tedy nářadí do rukávů, kabanici přehodil přes ramena a lehce ji přes prsa řemínkem upevnil. Zverka, který ho ustavičně od hlavy do paty měřil, zpozoroval, že nemá návlaky u krpců dosti přitažené; ihned shýbl se a stáhl mu je, aby se mu prý lehko šlo, a gazda, vida, že drží v ruce bambasku, zakroutil hlavou, a že se taká palice k tomu šatu nehodí, jen prý k plundrámu. Obrátě se do chýže, přinesl valašku se širokou sekerkou, topořiště pěkně cinem vykládané, a podáváje mu ji, pravil: "Nuž hle, bez tejto Hronec nevyjde z domu. Trefí se potkat zlou zvěr, aj co horšího, zlého člověka!"

Bohuš poděkoval upřímnému gazdovi, všichni dali s Bohem a dali se na pochod. Dunčo šel s nimi a rejdl a štěkal okolo nich, jako by věděl, že jdou k bratřím na salaš.

Ze dvora vyjdouce, šli žitným polem. Katuška zůstávala pozadu a jdoucí dělala kytici z nevadzy (charpy), ohničku (máku), kúkoľu, stračí nožky a všelikého kvítí polního, co po ruce měla. Když jí hotovou měla, strčila za šněrovačku. Vždyť by ani děvče děvčetem nebylo, kdyby v neděli kytice za šněrovačku nemělo, jako zase šuhajové za kl. boukem je rádi měli. Katuška měla vždy ráda kytici a dokonce k nedělnímu šatu. Divila se babička, když Katuška ráno místo do bílé plátěné, jako všechny ženské v pracovní den nosily, do zelené, v množství záhybků složené

sukně se oblekla, která se přece jen v neděli nosila. A nejen zelenou sukni vzala, ale i bílou pašovanou fěrtušku se širokým červeným tkalounem, který dvakrát okolo pasu otočený měla. A kdyby jen fěrtušku, ale i košilku, košilku bílou jako labuť, tenkou jak kment, modře a červeně vyšívanou u rukou, u krku a na ramenou. A na košilku šněrovačku barvy karmazové (karmoisin), světlo-modrou pentli lemovanou, na tři spony zpředu zapnutou, krátkou, aby viděti bylo na dobrou dlaň mezi ní a pasem bílou košilku, jak to žádal kroj. Na krku černou úzkou stužku, na dvě smyčky zpředu zavázanou, mezi smyčkami malý stříbrný křížek přidělaný. Na nohy čizmy z korduánu oblékla. Na hlavu ráda by si byla dívčí ozdoby, partu, posadila (náčelka; obyčejně z kůže neb látky hedvábné, tuhá, as tři coule vysoká, bohatě zlatem vyšitá; vzaďu je růže ze stužek, od níž množství stužek dolů na ramena vlaje). Měla ona partičku, zlatem, stříbrem vyšívanou, věncem okrášlenou a stužek při ní nesčetné množství, takové nemělo široko daleko žádné děvče. Mělo ale také málokteré děvče tak možnou rodinu, a dědouška a babičku, aby jezdili každý rok na velký radvan-
ský jarmok, kamž přijíždějí kupci z Vídně, z Pešti a z daleka s drahými věcmi, z kterých se vždy něco zalíbilo babičce i dědovi i Katušce. Nuž tedy partičku nemohla vzít na salaš, ta byla jen na neděli a nevěstám. Tedy si pěkné, krásné, světlé vlásky dozadu sčesala, upletla vrkoč, stužkami propletla a na konec přivěsila červenou mašli. Dlouhý, plný vrkoč měla jako řemen. Pod paží svinula si bílou plenu; ale oblekla si kabaničku bílou soukennou, vyšívanou, již v letě jen ženy nosily; v zimě teprv děvčata, když se ženy kožíšku chopily, vzaly kabaničky. Když se tak Katuška ustrojila, divila se babička, ale když Katuška řekla, že to hostu ke cti a že i Zverka sváteční košili vzal a stryně kápu (bílý čepeček, co ženy nosí, se širokými krajkami,

které jim do půl čela visí a pěkně sluší), neřekla nic; co Katuška chtěla, vždy babička také chtěla. Bílý ručník (šátek) musela ale přes hlavu uvázat, neboť se babička bála, by ji ošial (od slunce zápal mozku) nechytil a líčko jí neochořelo.

“Ale Katuška, věru bys i nám pierko uvázat měla; či nevidíš, že to, co si mně v neděli dala, pán na klobúku zvadlé má a já nemám žádné? Vždyť i bača by se nám vysmál!” pravil Zverka, když si Katuška kytici za šněrovačku vstrčila.

“A či by se pánovi líbilo?” ptala se Bohuše, s líbezným úsměvem se naň obrátíc.

“Jaký by to musel býti člověk, aby se mu nelíbila kytice od hezkého děvčete podaná,” odpověděl Bohuš.

Katuše neřekla nic, ale utrhnouc rychle několik charp, vyběhla na mez zapáchající materinou duškou a rozličným kořením, a s meze sem tam poletujíc jako motýl, šlehla na pestrou lučinu — kvítek mezi kvítka. Trhajíc kvítí, zpívala:

“Cože si robila na lúke zelenej?
Perečko som vila z ružičky červenej.”
“Ta Lintava lúka samým kvietkom
kvitné,
to moje srdiečko len mi do něj lipné.”

Nedalo Zverkovi, aby si také nezaspíval :

“Čie to dievča, čie to na tej lúke
zpieva?
Moja frajerečka na perečko sbiera.”

začal silným hlasem, až se to daleko rozléhalo.

“Neříká se darmo: Kde Slovenka, tam zpěv; zde v pravdě celý den slyšení zpěv při jakékoli práci,” pravil Bohuš, “že se věru čemu diviti, kde těch písní naberou.”

“Katuška by vám hned zazpívala, že ani s nebe nepadají, ani v háji nerostou, ale že je mládenci a děvčence vynajdou,” pravil Zverka.

“Té věru celý den hrdelce zvoní,” přisvědčila stryně, necht’ už na poli

nebo doma, při přeslici nebo u krosna (stav tkalcovský) sedí."

"A či umí tak tkát plátno?" podiven ptal se Bohuš.

"Vždyť to u nás každá ženská zná a nejen z lenu a konopí, ale i z vlny chlapcům na kabanice a nám na sukně a čeho potřeba v zimě. A Katuška zná pěkné plátenko tkát, i příst, zná i čipky dělat i pěkně vyšívát, je to věru umná děvčina."

"A kdo ji tomu všemu učil?" ptal se Bohuš, prohlížeje pěkné krajky na stryčině kápce a vyšívání na košili a cedile Zverkově, co mu stryně jakožto práci Katušky ukazovala.

"Jedna od druhé se tomu naučí, a která má vtipnou hlavu, nuž té přijde všelicos na um. Eh, vždyť bychom my ženy i muži v hůni chodit musely, jako cikáni, kdybychom si to samy udělat neuměly a všecko v sklepích (kupeckých krámech) kupovat musely," pravila stryně.

Mezi řečí došli ke Katušce, která právě kytice dovazovala; když přišli, podali jí mladíci klobouky. Odepnouc zvadlou kytku s Bohušova klobouku, připjala naň pěknou čerstvou.

"Jaké to utěšené květy, červené, žluté, a pěkná ta tráva, jako péro," pravil Bohuš.

"To je psiarka a to červené jsou klinčeky (karafiátky), a to je lubovník (*helianthemum vulgare*): které děvče matka v lubovníku koupá, ta se potom všem chlapcům líbí," pravila stryně, ukazujíc na kvítko žluté jako živého ohňa květ (květ sírový [*Schwefelblüte*] jak jmenují).

"Nekoupaly i vás v něm, Katuško?" usmál se Bohuš, dívaje se jí do pěkných očí.

"Eh, věru nekoupaly, vždyť jsem já se narodila na velkém sečenu (v lednu), a to lubovník nekvete," zasmála se, podávajíc mu okrášlený klobouk. Kdyby městskou slečinkou byla, byl by si dovolil ruku jí za to políbit, věda, že by tím neurazil; ale Katušku netroufal si urazití lichou dvorností městskou. S nevýslovnou libostí poslouchal zpěvný její hlas, a více ho prostá její mysl a řeč dojí-

maly, než uhlazené hovory přecvičených městských slečinek, a jakkoli mu nikdy o slovo nebylo mezi děvčaty a nejedné se dvořil, ke Katušce neměl smělosti tolik, aby jí byl řekl, jak se mu líbí. Díval se na její rozvíjející se krásu s rozkoší; jako poupě růžové se mu zdála, ale bál se dotknouti se ho, aby nesetřel pel s růžových listůčků.

Když Zverkově kytkou ozdobený klobouk podala, pohrozil jí, ukazuje na klobouk Bohušův, že na něm pěknější květy. Katuška pokrčila ramenem a vyndavši z fěrtušky drobnou květinu, Bohušovi ji podala řkouc: "Či znáte tu zelinku?" — Bohuš, že nezná. — "Nuž hle, to se jmenuje turanka (*erigon acris*), valaši ji nosí při sobě, aby je nepomátalo, když chodí po hore."

"Aj tam, kde v domě má tá, vepchají turanku do všech čtyř úhlů jizby do povaly (stropu), potom u hlavních dveří, popod práh i ponad práh, a když tak turanka vepchána je, má toha moci k tomu nemá," přidala Zuzula, aby též ze svého rozumu prodala.

"Ked' ale má toha v pustých horách člověka pronásleduje, nuž je nejlepší překabátit se, rozprávěl mně náš bača," ozval se Zverka.

"A jak je to," ptal se Bohuš s usmáním, a Zverka vysvětlil mu, že to tak, koho má toha honí, aby rychle obrátil si kabát neb kožich na rub, tak že má toha zmýlí, jako by jiný byl, a že ho nechá.

Neobmeškávajíc se, šli zase dále malým údolíčkem podle potůčku, který se jim ale za nedlouho do prohlubiny ve vrchu ztratil. Od trativođu dali se s cesty do vrchu, přes pirtě. Zverka minil, že je blíž, a šel napřed, poněvadž dobře cestu znal. Nebyl by Bohuš nikdy věřil, že by člověk takovou cestou trefiti mohl, jakou šli. Ani stopy jaké cesty, ač se zdálo na některých místech, jako by stromy uličku tvořily a pod nimi na pěkném bujném pažitě se šlo; ale hned se octli zase mezi hustým stromovím, vysokými jedlemi a smrky

náramné tloušťky. Přes skaliny léztí museli, do vyskyt' (jámy od vykolčovaných stromů), naplněných tučnou prstí, padali, v spletenině ostružin se jim nohy zaplétaly, a nejednou přes ohromné setlé stromy léztí museli, strmo dolů, strmo nahoru. A přece to byla cesta, však známá jen domácím. Zverka šel po ní jistě jako po stole, ale ne cesta mu vůdcem byla, nýbrž stromy; po těch s obou stran se díval a na zářezy v nich pozor dával. Cestu tu naučil ho otec znát a otce snad děd; on sám pak leckdes ještě sekercou znamení do stromu si udělal, kde nebylo dost jasně už, aneb že znamenání stromu více nebylo. Předjouce srázný polom (kde stromy od větru skácené leží), přišli na čistinu, kde dílem bujná pažit rostla, dílem pařezy ze země vyčnívaly, zarostlé mechem a bujným rostlinstvem.

"Zde trochu odpočineme a něco pojíme, vždyť máme ještě hodinu chůze na salaš," navrhla stryně, strásajíc se se okyt (krůpěje, které na stromech viseti zůstanou po dešti, nebo rosa), jenž na ně v lese spadal. Zuzula hned sundala koš se hřbetu, a Zverka ihned zapálil hubku, a utrhla za žmeň (přehrsí) suché trávy, která tam do kolen rostla a zase hnula, do ní ji vložil a lehko zavinul, a mezi prsty drže, rukou klátiti začal jako kývadlem, až se tráva rozžehla. Potom rychle na podkladek rozžatý položil suchého dřeva, o něž nouze nebyla, a za chvíli hranice pod stromy plápolala. Nebylo jí potřeba, ale Slovák je veselejší, když vidí ohníček vedle sebe hořeti. Stryně vyndala na pařez koláče a studené maso i čutoru s vínem. Když se trochu občerstvili, začala si Katuška zpěvovati: "Tečia voda podľa vody, pojděme my na jahody," a už taky šla, pobízejíc Bohuše, aby šel s ní, což on nedal si dvakrát poroučeti. Brodili se vysokou travou a květím, až přišli na místo, kde bylo jahod trávnic až červeno. Dali se do trhání, ale než on dvě utrl, ona jich deset v hrsti měla. Když si na nich naladili, sedla Katuška na osuše-

ný pařez, a sundajíc s hlavy plenu, utrhla kus břečťanu, který se okolo pařezu vinul, a kolem hlavy si jej otočila. "A či mi to nepřísluší pěkněji nežli šatka?" ptala se Bohuše.

"Vám všechno sluší, Katuško, ale zajisté květiny panně nejpěkněji sluší."

"Vždyť si u nás dívky rády věnce do hlavy pletou, když je senoseč, nebo když si na louce besedujem. A či to u vás není tak?"

"A snad na venku, ale v Praze, přikrývají si děvčata hlavy kloboukem a čepcem," a vezma z rukávu nákrešní knížku, vykreslil rychle slečinku v klobouku, která ale Katušce k smíchu byla. I vzala knížku, a když se dost nadivila a nasmála tomu klobouku, obracela list po listu a dívala se na rozličné krajinky, zámky a kroje. "A či jste vy malíř?" ptala se Bohuše.

"Nejsem; to maluju si jen pro svoji rozkoš a upamatování, když jsem někde na cestách. Kdybyste mi dovolila, Katuško, prosil bych vás, abyste chvíli tak seděla, a já se pokusím vás vykreslit."

"A či bych já byla hodna toho?" ptala se skromně, oči nedůvěřivě na Bohuše obrátíc.

"Když vy ne, Katuško, tedy žádám," odslovil Bohuš.

"Nuž tedy mne vymalujte," odpovíděla rdíc se, a složivši ruce do klína, kde měla ležeti kytici jahod a struček břečťanu, mlčky sedět zůstala. Nad hlavou její bělely se květy keře kalinového, který osamělý, vedle starého pařezu vyrůstal. Bohušovi se ruka třásla a nejednou musel přestat; ale poštěstilo se mu, že spanilé děvče dobře vyličil.

"Ach, to já ažda nejsem!" pravila a ještě více se zarděla než předtím, a když jí Bohuš malé zrcadlo podával, aby se podívala, zamlčela se. Náhle ale, jako by jí teprv cosi napadlo, ptala se úzkostlivě: "A či vy chcete ten obraz při sobě nosit?"

"Zajisté jako poklad budu ho chovat," odpověděl Bohuš. Katuška ale přitisknuvši obrázek k sobě, šeptala

třesoucím se hlasem a skoro slzíc, aby obrázek raději roztrhal, než aby ho s sebou vzal.

"A proč, Katuško, proč, povězte mně?" zvolal Bohuš, uleknut jejími slovy.

"Rozprávějí lidé," pravila tiše, "že když děvče komu svoji podobu dá aneb vzíti si nechá, potom za tím člověkem choditi musí, a kdyby kraj světa šel; také prý ten člověk porobit (učarovat) může."

Nevědělt' Bohuš ani, co jí na to odpověditi; snad si přál, aby tomu tak bylo, jak řekla, ale děvčeti to znáti nedal a chlácholivě k ní pravil: "Věříte-li, Katuško, té pověře, a myslíte-li, že jsem zlý člověk, tedy si obrázek nechte. Já vás tak v paměti mám, že si vás vymalovat mohu, aniž byste o tom zvěděla."

"Nuž, mějte si ho," pravila po chvíli, odhodlaně obrázek mu podávajíc. Vzatl' od ní obrázek, lehce stiskl jí ruku a mlčky ho uschoval. Katuška také umlkla a sklopila oči po klínu a na ruku, na níž jí sedla malá beruška. Chvilinku nechala ji lézt, potom zdvihnouc ruku do výše, začala říkatí jako děti: Pánbožkova kravička, kam poletíš? Či hore, či dole, či k milému Bohu?" Beruška po ruce běhala, jako by se jí nechtělo, až náhle se vzala na křídla a stranou pryč letěla. "U nás se jinak říká," pravil Bohuš.

"Zde říká se tak, a děvčata hádají z toho, na kterou stranu Pánbožkova kravička letí, na tu stranu že se vdají, a když vzhůru letí, že umrou," pravila Katuška vstanouc. Slyšeli právě tak Zverku volati, aby šli a tudy déle nemeškali a zpátky k ostatním se vrátili. Zverka byl již oheň zase rozhrabal a Zuzula břímě si naložila. "Vždyť ty ses nakrášlila jako nevěsta," pravila stryně.

"Nenít' tu rozmarýn," usmála se Katuška, vzala plachetku pod paží a šli opět lesem po hladkých jehlinách strmě nahoru v stínu vysokých jedlin a smrků. Tu a tam plížil se pramének dolů a při něm celé křoviny paprutu (kapradí), jehož květ

si každý dostati přál v noci svatojánské, aby tím moc nabyl poklady v zemi ukryté viděti. Ticho bylo po lese, jen tu a tam ozval se skřek orešnika, jestřába, aneb že káně s křikem s vrcholu stromu vyletělo. Konečně, vyjdouce ze zástromí na prostrannou čistinu, porostlou svěží zelenou travou, octli se na salaši. Na horním konci stála koliba a košiary. Od koliby přiběhl jim na kus cesty v ústřety velikánský bílý pes s náramným štěkotem, ale když se Dunčo s ním začal přátelit a Zverka naň zavolal, přiběhl k němu, vesele ohonem metaje. Jak pes zaštěkl, vyběhl z koliby malý kluk, požíval se, kdo to jde, a rychle zase skočil do koliby: "Eh, bača, bača, idú hore Zverka, Katuška aj stryně Ulka!"

"Eh, nuž cože!" a vezma kotel s nad vatry zpředu v kolibě na zemi hořící, v němž se vařilo kus berana v kyselém mléku, postavil ho do dřevěného v kolibě přepažení, kde stály galety s mlékem a rozličné náradí. V tom přišli už hosté do koliby. "Dej Bůh štěstí!" pozdravili.

"No, daj Bůh, daj Bůh," odpověděl bača trochu v rozpačitosti, ale hned se také obrátil a přinesl tolik čerpáků (dřevěná nádoba, co se jí žinčice nabírá) žinčice (ovčí syrovátky), kolik hostů mu přišlo.

"Nechcete-li být vyhřešen od bači, tedy to vypijte najednou," šeptal Zverka Bohušovi. I uposlechl dobré rady, a ač dřevěná ta nádobka, pěkně vyřezaná, za holbu míry měla, vypil ji.

"Na zdraví," pravil bača, když vypil, a šel nabrat podruhé, to ale postavil na čistý podišiar (dlouhé prkno visící u stěny, na nějž se nádoby staví), věda, že pítí hned zase nebudou. I ptal se potom, kdo by Bohuš byl, a když mu Zverka povídal, že je to pán z Čech, velice se divil a hned se začal ptát, kde je to. Slyše, že je pán poprvé na salaši, hned mu to všecko ukazoval a jmenoval. Koliba je dřevěná, velká bouda, uvnitř přepažená. Zpředu je pahred, kde vatra hoří celý den a noc,

naď ní od trámu dolů visí dřevěný silný hák, na nějž se kotel zavěšuje. Dým vychází skulinami v střeše a dveřmi; za podkrovnice mi zastrkány bývají oštiepky (syrce ve formě soudku.), které se v dýmu suší. Mimo to je tam podšiar s čerpáky a lavice. Hůně zavěsí na hřeby, a valašky, když domů přijdou, zaseknou se do trámu. Za přepažením stávají vysoké gelety (kbelíky, do nichž se mléko slévá), čerpáky, dojačky, pěkně vyřezané formy na syrcce a podobné nářadí salašnické. Venku u koliby stojí košiary, ohrady to proutěné, do nichž se ovce v noci zavírají a při dojení jedna po druhé pouští. Dají se rozkládat a skládat, poněvadž k jesení s vysokých vrchů nížeji a nížeji se schází; tu se berou košiary s sebou, a kde zůstanou, tam se košiary zase rozloží. Když vyšli z koliby, viděl Zverka kůži ovčí na střeše ležeti.

“Cože to, bača, či jste barana zarezali?” ptal se bači.

“Nuž a cože, veď ho slunečnica opálila, a keď je nie pravda, nech mňa Parom ubije,” zaklnul se chytrý bača. I ptal se Bohuš, co tím myslí; bača mu světlil, že je slunečnica slunkova dcera, a že nenávidí statok (dobytka), který jí květnici po horách kazí a sežirá. Má prý tvář jasnou jako slunko a když se ovce či krávy dotkne, musí zahynout.

“A či může se ta slunečnica viděti?” ptal se Bohuš.

“Nikdy, ani si toho člověk žiadať nemusí,” odpověděl s posuňkem hrůzy. “Jedon valach bol ju raz viděl, ale na skutku oslepol.”

Když bača celé svoje gazdovstvo Bohušovi ukázal, vešel zase do koliby. Zuzula vyndala zatím z koše mouku, masť (sádlo), sůl na stravu a co zvláštní přídavek bačovi posilu v láhvi od gazdiny. Bača zase odevzdal strýni zásobu čerstvého sýru na bryndzu, což si hospodyně potom doma samy nakládaly. Ještě si chvíli odpočinuli, žinčice napili, bača jim ještě všelicos povídal o vlčích, o stádu svém a o posledním hrmavici, a

jak v největším lijáku hledal zaběhlou ovci Tarkaňu. Právě když odcházet chtěli, zazněly zvonce: valach přiháněl stádo, okolo něhož bílý pes obíhal a v pořádek je uváděl. Valach pískal si na fujaru (píšťala pastýřská); byl oblečen jako bača, úzké gatě, namaštěnou košili hrubou se širokými rukávy, okolo těla opasek, od něhož zpředu vrecko s dohánem a po boku valaška visela. Na nohou krpce, na hlavě nízkou čapku; za okolkem z beránčí kůže viděti bylo krátkou hliněnou dýmku. Přes ramena měl přehozenou hnědou hůni. Byl silný, vysoký chlap jako bača, od slunce do černa opálený, ruce sval a kost. Dlouhé černé vlasy za uši měl zčesané. Jak ho bača viděl, hned šel otvírat košiar, a Bohuš se divil, když valach přihnál, jak každou ovci jinak jmenovali a jednu od druhé něčím rozeznali, buď tělem, buď vlastností, ačkoliv se mu zdálo, že je Bakuša jako Tarkaňa a Belena jako Hvězduľa nebo Bysrula. Než kolibu opustili, dostal Bohuš od bači syrec jakožto host — což je způsob, — a Zverka dostal od valacha z hada kůži, kterého byl ráno zabil, na potáhnutí rúry u dýmky. I Bohuš navzájem bačovi něco dal, aby si “dobrou vůli” způsobili.

Zuzula na cestě Katušce svěřila, že toho berana neopálila slunečnica, ale že si ho bača pro sebe zaklal a v kotli vařil.

“Nuž, vždyť proto dědo nezchudne, má jich ještě dvě stě — a bača chce také někdy maso jíst; jenže má pravdu mluvit,” pravila Katuška.

“Nuž to,” přisvědčila stará.

Cesta domů rychleji ucházela, neboť nešli pirtěmi, ale cestou schůdnější, ač delší.

Na cestě vypravoval Zverka o životu valachů na salaši, jak tam jsou bez přestání od Jura do Dimitra a kterak jsou proti všem nehodám otuženi. Jak jim mnohdykrátě potýkati se s vlky, a začasť že je i chlapci (chlapci s hory, hajduci) navštíví a nejpěknější berany odnesou, a že musí ještě “parády s nimi robit” a žin-

čice se jim dát napít, aby po dobrém odešli. Tak všelicos vespolek rozprávějíce, stoupali s hory dolů do zeleného údolíčka, jímž se prýštila "živá voda" (každou vodu bystro tekoucí zovou živou), a za nedlouho octli se před domácí chyží, kdež je gazda i gazdina pod ořechem očekávali. Nastalo opět rokování, gazda ale prvně se ptal, co nového nahoře, a slyše o zkapání ovce, zavrtěl hlavou a ušlíbl se, jako by chtěl říci: "Znám já tě, ferino!" O chvíli zmizely ženské zpod stromu, i Zverka odešel; jen Bohuš zůstal s gazdou seděti a když si starý přál viděti, co Bohuš maloval, ukázal mu nejdřív kolibu a baču, což se starému velmi líbilo, a jako by ho před sebou viděl, zahrozil mu: "Ty bolvan, ty!" ale hned dodal: "Nuž, co aj toho barana někdy si zařeže, přece je jinak hodný bača — jinak nedají už!"

Také Katuščin obrázek ukázal Bohuš a poctivě pověděl, jak se děvče strašilo. "To tak lidé tárají," přisvědčil gazda a dlouhou chvíli nemohl s obrázkem, ač jen nastíněného, oči spustit. "Tělem," pravil hlasem pohnutým, "tělem nese se na matku, ale tváří na otce, mého nebohého Juru." Slzy leskly se na jeho šedých obvrách, když obrázek Bohušovi podával.

"Než odejdu, udělám vám podobný," nabídl se Bohuš, vida na starci, že by ho to těšilo.

"Eh, věru velkou radost byste mi udělali, nebo nevím, či nám dlouho doma bude. Nedbám ji vdát, jako zde způsob v patnáctém, šestnáctém roku že se dívky vydávají; ale když by ji přišli prosit na poctivý chléb a ženich se jí líbil, nuž, cože na to povím? Jen jí už musím vůli povolit. Ale bych ji rád viděl v dobrém bydle, neboť ji chováme jako tu jahodečku."

Dojat tou řečí, schoval si Bohuš obrázek, a že se svečeřovalo, přicházel dobytek domů, což je z další rozprávky o Katušce vytrhlo. Ona sama, slyšíc zvonce krav, vyšla ven a přivolala krávy, dávajíc každé zvlášť-

ní jméno. Gazda začal mluvit o svém statku, vypravoval, mnoho-li od každého má, neopomenuv při slově "ošípané — s oprošením vaší poctivé hlavy — dodatí — "A jako ovce, volí, koně, tak i krávy mají každá své jméno," pravil dále; "je-li veselá — Veselena, má-li štíhlé tělo, nohy — Jelena; je-li doma chována — Chovana a tak podobně." Po některé chvíli utichl šum na dvoře, vše bylo v pořádku a gazdina volala k večeri.

"A či máte už dřevo nachystané?" ptal se gazda chasy.

"Eh, bude to hranice," zaluskl si Zverka. "Jen co hvězda vyjde, půjdeme, abychom první pálili!"

Bylo po večeri. Bylo se zatím trochu setmělo; jak první hvězdička na obloze zableskla, chasa svobodná sebrala se a všichni čistě oblečení brali se na Brezovou. Dcera gazdova, zeť, starý gazda i Bohuš šli zároveň s chasou, ale na podívanou jen. Stará gazdina ale, stryně a stará Zuza doma zůstaly nejen k hlídání domu, ale aby také obvyklé prostředky užívaly k zahánění zlých stryg (čarodějnic), které také tu noc rejdy své prováděly a zvlášť dobytku škodily. Na nejvyšším místě na Brezové, uprostřed starých bříz a jedlí, nakladena byla vysoká hranice a při ní na stráži stáli šuhajové, než by chasa přišla. Na jihovýchodní straně při úpatí vrchu leží dědina, od níž zpovolně přes zorané pole a pastviny cesta na vrch vede. Na sever spadá vrch srázně dolů, skoro k samému břehu Hronu, odkudž se dnem a nocí bušení a klepání z železných dílen ozývá. Na západ strmá je stěna, holá skála, ale pěkná vyhlídka na hronské údolí, až k Lopeji a dále. Vědělat' chasa, že to nejpěknější místo k pálení ohňů. Když přišla družina Medved'ů na Brezovou, bylo tam již i mnoho vesnické chasy, děvčat i šuhajů; na vrchu nebyla dosud všechna svobodná mládež a co chvíli jich přibývalo. Gazda se svojí rodinou a Bohuš postavili se stranou mezi břízy, Katuška vstoupila mezi děvčata, Zverka k šuhajům. Zapálila se hranice a v oka-

mžení vysoko plamen vyšlehl a rudým světlem osvitil okolostojící brízy; zavejskli chlapci jedním rykem — až se to daleko rozléhalo. Děvčata vzaly se za ruce, utvořily kolo okolo ohně, a točice se zpozvolna kolem, zpívaly:

“Keby já veděla, kedy budě Jána,
ver by som nakládla na tři strany
ohňa;
jedon by nakládla od sínca východu,
druhý by nakládla od sínca západu;
tretí by nakládla mojemu milému,
mojemu milému, šuhajku švarnému,
Jano, Jano, Vajano!”

Na to následovalo množství písní nejvíce milostných, jež děvčata při neustálém točení se odzpěvovaly, až hranice padati začala. Tu přiskočili chlapci, schytali hořící hlavě, točili jimi nad hlavou, vyhazovaly je do výše, halékali a zpívali, až se hora otrásala. Mezitím vzplanuly ohně i na jiných vrších, hluk a zpěv se zanašel s vrchu na vrch, až údolí hlaholilo. Když oheň trochu spadl, začaly přes něj skákat a každá snažila se skočit co nejdál; ale přece jen šuhajci dále skočit dovedli. Ale bylo při tom žertu a smíchu dost a dost; děvčata škádli chlapce, chlapci děvčata, a tu přinesl chlapec čerstvého zase chřastí, hodil na žhavé uhlí, až vysoko plamen vyskočil, a děvčata vzaly se za ruce a znova začaly zpívat:

“Ej, húsky, moje húsky,
ej, biele moje húsky,
ej, vysoko letítě,
d'aleko vidítě!

Ej, či stě něviděly.
ej, mojeho milého
ej, po tábore chodit,
ej, štyry koně vodit?

Ej, keď ho uvidítě,
takto mu povedztě:
že sa musím vydat,
němuožem ho dočkat.”

Melodie písně té byla překrásná. A mnoho jiných zase zpívaly v chóru i jednotlivě aneb jeden druhému přizpěvoval. Tu děvče, již mladý chlapec cosi přisepťával, zpěvem odpovídá:

“Nač ti, šuhaj, mladá žena,
keď ty němáš zimoviska doma?”

a on odpovídá:

“Narúbam si štyry vozy trňa,
buděme mat' zimovisko doma.”

a tak se všech konců ozýval se zpěv a radost a všem hořely tváře rozkoší. Tu i tam dovolil si chlapec děvče i pobozkat a obejmout, ale nebylo žádné rozpustilosti při tom. Bujní chlapci rozličené kousky tělocvičné vyváděli, sekerami zvrťali a přece oheň přeskakovali jeden přes druhého, až jednomu půl šířice shořelo. Vždy, když oheň dohořival, nově se naložilo a děvčata opakovaly: “Jano, Jano, Vajano!” — Bylo již pozdě, když gazda napomenul, že by čas byl domů jíti. Shrabali tedy šuhajci oheň na krbu, přikryli prstí a šlo se domů. Ohně na druhých vrších také již pohasly, ale na obloze vyšel měsíc a osvětloval bledým svitem hronské údolí. Jdouce domů, jako by si řekli, začali jedním hlasem:

“Boleráz, boleráz, zelený boleráz —
něchod přeč, šuhajko, prenocuj že
u nás!”

“Ved' by ja nocoval, sivá holubička,
keď bys ma zbudila, když vyjdě
zornička.”

“Už zornička vyšla, povedá, že svtá —
vstaň že, milý, hore, už ja buděm bitá,
už ja buděm bitá od mojej mamičky,
že som něnažala zelenej trávičky.”

“A ja buděm bitý od mojho tatička,
že som něnapojil vraného konička.
Vysoko zornička, dobrá noc, Zúzička!”
Eště vyššie nébe, Pánboh daj aj тебе!”

"Dobrá noc! Dobrá noc!" znělo se všech stran, neboť se dělily cesty, jedna k dědině, druhá k chyži Medved'ů. I Bohuš, ačkoliv jen divákem, tak rozjařen byl všeobecnou veselostí, že i do zpěvu s druhými se pustil. Nic mu neušlo při slavnosti té, a jakkoli tam bylo několik hezkých děvčat, zvlášť pěkně urostlých, proti Katušce bylo to všecko rosa. Každý pohyb její byl pln přirozené miloty. Také vesničtí chlapi chovali se k ní jinak než k ostatním děvčatům, po celý večer si netroufal žádný vzít ji kolem pasu, aneb ji štípnout do ramena, aneb jí nenazdajky dát políbení, jak to jiným dělali. Zverka točil se ustavičně okolo mladého hezkého děvčete a třikrát skočil za ní šťastně přes oheň. Když se ho Bohuš ptal, či to děvče je, skoro se zapálil řka: "To je moje vrstovnice Fruža, dcera rychtářova." Neptal se Bohuš více, ale v duchu přál dobrému hochu štěstí, aby se mu sny jeho pravdou staly, jakož i sám sobě. — Když k domu přicházeli, nahodilo se mu jít vedle Katušky. I ptala se ho, či viděl již Jana pálit. "U nás," pravil, "pálily se ohně svatojanské též, ale už, tuším, všude to pominulo a se zapovědělo; viděl jsem to zde poprvé a jsem tomu rád. Ale proč je při tom přeskakování přes oheň, vždyť je to nebezpečné?"

"Nuž, to jinak být nemůže, vždyť se to přeskakuje za to, co by člověk rád, aby se mu podařilo. Když šťastně přeskočil, podaří se, a když upadne aneb se popálí, než se to nepodaří."

"A co vy jste si myslila, Katuško?" ptal se Bohuš.

"Loňský rok jsem přeskakovala," usmála se, "aby dlouhý len byl, a zdařilo se mi."

"A dnes?" ptal se Bohuš. Chvilí neodpověděla, až přece pravila: "Dnes — dnes jsem — odpověděla tak: Za to, co kdo l'úbí, a jednou aj za zdraví rodiny."

"A zdařilo se vám; já viděl!"

"Zdařilo; ale vždyť se to jen jako památka slaví, že to i naši předkové

slavili, říká dědo, a že se tomu nemusí víra přikládat," pravila Katuška; ale Bohuš vyrozuměl z její řeči, že by raději věřila než nevěřila, a rád by byl věděl, zdali přece na jistou osobu myslila; ale otázka uvázla mu na rtech.

Když vešli do stavení, cítili všude zápach černobýlu, jímž ženské stavení vykadily proti trygám. Dávající se vespolek dobrou noc, každý na své lože se ubíral. Bohuš ale otevřel okno a dlouho ještě díval se do krásné, jasné noci, na temné vrcholy hor a zelené pod nimi údolí, kde se kolíbaly bělavé obláčky nad vrbami okolo potoku, třpytíce se ve svitu měsíce jako stříbrná roucha. Tam, vypravovali si lidé, že tancují lesní panny (bosorky) při svitu měsíce a sladce zpívají a mladé hochy k sobě vábí. Běda ale tomu, kdo by v kolo jejich zvábiti se dal! Toho by prý "ul'úbily", nohy po kolena mu utancovaly a tělo v povětří rozmetaly, aby ani památky po něm nezůstalo. Ráno, když šly děvčata na travu a vídaly na lukách místa, kde nebylo rosy, říkaly: "Tu tancovaly v noci bosorky; rosa je setřena!"

"Jak mnoho krásné poesie jsem zde našel," myslil si Bohuš, zavíraje okénko; "ale nejkrásnější poesii v celé té přírodě jest přece jen ona!" dodal, vrhaje se na lože.

* * *

Ráno, než slunce vyšlo, vybíhaly děvčata do polí mýt se žitnou rosičkou, zpívajíce při tom:

"Tvár moja, tvár moja, kvitní mi
růžičkou,
budem t'a umývat tou žitnou
rosičkou,
tou žitnou roslčkou, sbíranou za
rána,
kým slunce névyjdě na svätého
Jána."

Katuška nebyla mezi nimi; seděla v své komůrce, hlávku na loket opřenou, a smutně si zpívala:

“Tak je obloženo mé srdce slzami,
jako je uhorská koruna perlami.”

Ani sama nevěděla, proč jí smutné
jen zpíevanky na mysl padají, proč
jí do pláče, kam se poděla ta její
“dobrá vuolička”.

Kdož ví, jak dlouho by tak byla
seděla, kdyby nebyla babička přišla.
Začala se rychle strojiti, aby babička
nepoznala, že není jako byla, aby se
neptala proč.

Když Bohuš dolů k snídání přišel,
ne již ve Zverkových, ale v svých
šatech, byla celá rodina pohromadě
i čeled'. I přišel všem na první po-
hled, jako by to on nebyl; on ale
cítíl se přece jen volnějším ve svém
dávno obvyklém šatu, což i gazda na
něm poznal. Ve Zverkových šatech
zdál se jim skoro jako jejich, ale
když ho v panských šatech viděli a
od paty do hlavy prohlídli, myslil si
sám gazda; musí to být z hodného
domu dítě. Katuška jediná se po
něm neohlížela, ale když do jizby
vešel, zčervenala i zbledla. Byla rá-
da, když dědeček Blažu pobídl, aby,
jsa z chlapců nejvyšší, se za grady
(grada, hrada, příční trám na stro-
pu) bílé králíky (také květ sv. Jana,
Chrysanthemum, leucantheum) dolů
podal, aby se vidělo, či kvítek uschl,
či neuschl. Bohuš nevěděl, co to za
králíky, ale když vzhůru se podíval,
viděl za gradou celou řadu bílých
kvítků jeden vedle druhého. Ty se
tam večír daly; pro každého jeden,
od nejstarší hlavy počítajíc do nej-
mladší. Či kvítko do rána zcela
uschlo, ten prý do roka že umře.
Blažo, sundavaje kvítky dolů, každé-
mu jeho podal; byly sice mnohé uva-
dlé, ale žádné nebylo tak čerstvé jako
Katuščino, což ale tím bylo, že kvítko
pro ni určené ne zcela rozvité bylo.
Jediná Zuzula měla kvítko zcela su-
ché. “No, Pánubohu poručeno, když
mám umřít, umřem, však jsem už
dost stará,” pravila plačíc.

“Eh, blázne ty starý, snad bys to-
mu nevěřila? To jsou zvyky, obyče-
je našich předků, kteří tomu snad
věřili; my to děláme na jejich památ-

ku, ale nesmíme již všemu věřit,”
pravil gazda, ač tajně sám mnohému
věřil.

Zuzula se trochu upokojila, když
jí to gazda tak řekl, ale přece jí to
z hlavy nešlo. Po snídání podal Bo-
huš gazdovi nástin koliby a bači — a
obraz Katuščin, ale ne pod keřem
kalinovým ověčenou zeleným věn-
cem. Dělal je časně z rána, chtěje
starci radost udělat, což se mu i po-
dařilo. Potom děkoval za vlídné po-
hostinství a oznámil, že je na cestu
připraven, ač dost nerad. Všichni,
aby ještě zůstal; jediná Katuška ml-
čela, ale jako by jí nůž do srdce
vrazil. I vyšla jako by musela ven,
a šla do srubu, a ve srubu nevěděla,
co tam chce; na dvůr vešla, a z dvo-
ru do sadu až do nejzazšího konce
pod jablonoň; tam na kolena padla a,
ruce zalomíc, zkríkla: “Cože to se
mnou, Bože, bude!”

A v jizbě pravil tu chvíli gazda:
“No, když jinak být nemůže, jděte
s Pánembohem, a když zase někdy
do naší krajiny přijdete, víte, kde
bydlíme. Nuž ale tu valašku přijměte
na památku, sám jsem ji dělal. Nuž,
a dříve vás domů nepustíme, až po
polední, když prosto domů chcete;
přijedete do Brezna dosti časně,
Zverka vás tam doveze jako na táto-
ších. A ty, Zverko, cože — dej pá-
novi ty šaty, nech je tam ukáže doma
a často se na nás zmyslí. Eh, věru
jsem se až roztěžkal,” dodal starý
pohnutým hlasem, a stará přisvědčila,
že i ji Bohuš jako syn přicházel.
Když se vše umluvilo, žádal Bohuš
s gazdou o samotě mluvit. Co mlu-
vili, to nikdo nevěděl, ani by někdo
neuhodl, ale “zaklesla se kdys země
ráji, že se pod sluncem nic neztají.”
Snad i to na jevo přijde. Byli oba
ale pohnutí.

“Katuško — Katuško — kde jsi
— ozvi se!” tak to znělo z úst ba-
bičky; hledala Katušku po stavení,
hledala ji jako vajíčko, a Katušky
nikde.

“Snad šla s děvčaty věnce házet do
potoka?” mínila dcera.

"Ne, ne, to by ona byla ohlásila," kroutila hlavou babička.

"Aneb šla k horárce, stůně ji děvčička, a víte, že ji má Katuska ráda," pravila sbryně.

"No, hleďte ji, však někde bude," kázal gazda, jda se Zverkou ohledati vůz, na němž host odjeti měl. Bohušovi také to divné bylo, kde by Katuska byla; byl starostliv o ni, neboť jak náhle od stolu odešla, neviděl ji, a byl by se rád ještě pohledu jejího nabažil, vždyt' ji měl za několik hodin opustit a dlouho neb nikdy nevidět. I běžel do své jizby pro klobouk, chtěje ji hledat, a tu oknem se podívaje do sadu, viděl bēleti se cos v zeleni. "To je ona," pomyslí a již letí dolů a do sadu, kde v nezazším koutě Katusku pod jabloní státi vidí, všecku skleslou. "Katusko, co je vám, — hledají vás; co se vám stalo?" ptal se hlasem třesoucím, vida ubledlou, uslzenou její tvář. Spustíc složené ruce dolů, pohlédla na něho — až mu to duši projelo — a s úsměvem na rtech a se slzami v očích pravila: "Myslím, že mi s očí přišlo."

Při tom pohledu těch slovech zapomněl Bohuš na všechna předsevzetí; nic neviděl na světě než ji. Ruce jí líbaje, zvolal: "Mne, mně, Katusko drahá, přišlo s očí, s tvých očí! Díval jsem se do nich tak dlouho, až se mi srdce rozbolelo. Ty sladká, drahá, jediná má, — miluješ mne?" ptal se tiše, ovina rámě okolo štíhlého jejího pasu. Jako osikový list zachvěla se, slzy vyhrnuly se jí z očí, a přitisknouc ruce k srdci, pravila šeptem skoro: "Slyšíc, že odjedete, bylo mi, jako bych umřít musela — a nyní — ach, já to neumím vyslovit, jak mi je!"

"Má roztomilá!" zvolal Bohuš všecek št'asten jejím vyznáním. Úžeji přivinul drahé děvče k srdci a zlíbal oči i bílé její čelo. Dlouhou chvíli stáli tak v tichém laskání a v sebe zahledění. Když se Bohuš vzpomatoval, vzal Katusku za ruku, a co k ní mluvil, padlo do srdce jejího jako teplý deštiček na vadnoucí lučinu. Když ze sadu vycházeli, nevyhlížela již

Katuska jako hravé děcko, ale jako Bohušova oddanica, (panna zaslíbená), a Bohuš vedle ní se nesl, jako by v ní "tři světy" měl. —

Téhož dne k večeru loučil se Bohuš s obyvateli chyže pod horami. Všichni byli pohnuti, i gazdina; gazda ale spokojen dával mu s Bohem — věděl co, ale nepověděl — Katusce se ruka třásla, když ji svému jedináčku na rozloučenou podávala, a slzy kalily jí oči; ale když on důvěrně na ni pohlédnuv, zlatý kroužek na snubním prstu pravé ruky k ústům přitiskl a na její ukázal, utřela slzy s očí, a když vůz s očí jí zmizel, tiše vešla do stavění. Večer ale, když děvčata pod okny na louce zpívaly

"Milovali sme sa ako holubičky,
rozlúčili sme sa ako laštovičky:
nechal si mňa, drahý, v žiaľu
postavenú,
a ty si zaletél za horu zelenú,
za horu zelenú, za ten čierny oblak,
milý, duša moja, skoro (záhy) sa
mi navrat" —

tu zaplakala.

* * *

Rok minul, co umřel starý pan Sokol ze Sokolova, a půldruhého roku, co zabloudil syn jeno, který se od té doby doktorem práv stal a bohatým dědicem, do chvže pod horami.

V salonu Frau von Sauerschüll — jak se paní Zazřlová psala, u níž se scházela jen nóbl společnost, na tom ona si zakládala — býval mladý pán Sokol ze Sokolova (ona ho baronem zvala) velmi rád viděn z mnohých příčin; za jedno, že byl "von", za druhé bohatý, za třetí doktor a za čtvrté, že slečna Amélie, dcera její na vdaní byla, krása to, okolo ní mladí páni lítali jako motýlové okolo růže, zovouce ji královnou všech plesů. K tomu zpívala jako švédský slavík, na fortepianu byla mistryní, francouzsky, anglicky znala, Decamerona čítala před spaním v originálu a španělsky se učila. Všechny romány znala a o divadle rokovat

uměla jako o módách. Frau von Sauterschüll nepochybovala a slečna Amélie tím méně, že by si každý z těch pánů za čest pokládal, kdyby si ho vzala — a proto skoro za jisté měla, že se pan Sokol o Amélii ucházeti bude, jak jen smutek odbude a s cest se vrátí, na které po smrti otčově se vydal. Vždyť se k ní se zvláštní zdvořilostí choval, na housle ji při hře provázel a slečna Amélie tvrdila, že je do ní zamilován.

Uplynul čas, který si byl mladý Sokol na cestování do ciziny určil. V salonu Frau von Sauterschüllové čekali ho již každý den i s přítelem, který s ním cestoval — ma chère maman myslila již na věno — když tu najednou strašná zvěst salonem Frau von Sauterschüllovým otřese. — “Skandal, hotový skandal! Kdo by se toho nadál, že si on, nóbl člověk — vzdělaný — bohatý — který to nejkrásnější děvče mítí mohl z nóbl rodiny, že si ten vezme praprosté děvče — cikánku!”

“Ale snad ne cikánku, Frau von Zaplethal!” zvolalo několik hostů na paní, která s novinou tou přišla. “Ve-

ritabel cikánku, vždyť v té zemi jen cikánky jsou; prý mu učarovala,” jistila Frau von Zaplethal.

“Skandal, skandal!” — V tom přišel nový host. “Ach, pane doktor!” radostně znělo ze všech úst. Přítel, jeho spolucestovník, ten jim to nejlépe poví. Sotva se dočkati mohli, až by sedl.

“A kde, pane doktore, jste přítele svého nechal?”

“V novém jeho domově, kde s mladou svou krásnou paničkou se ubytoval.”

“S krásnou?”

“Ano, paní moje, s krásnou, ušlechtilou, bohatého kmeta vnučkou, jejíhož otce přítelův strýc náhodou zastřelil.”

“Ach, tedy povinnost ho k tomu vedla?” pravila domácí paní.

“To se teprv později vysvětlilo. Ona byla první jeho láskou; při ní teprv našel, co pannu krásí!” odpověděl doktor s úsměškem, a pokloně se vybrané společnosti, odešel. Slečna Amélie ohrnula pysk, hlavou pohodíc, ale chère maman ten skandal odstonala.

V podzámčí

Napsala Vlasta Pittnerová

I.

PROSTRANNÝCH pokojích bytu pana listovního ve vrchnostenském zámku (kde vrchnost knížecí bydlívávala pouze několik týdnů v roce a sice z

jara, kdy táhly nad bahnisky sluky a v lesích t'okali tetřivkové, pak na podzim k velkým honům) bylo smutno a neladno.

Nábytek stál odstaven od stěn, na místech, kde přiléhaly vysoké almary s dvojitými dveřmi a zásuvkové skříně, obojí vykládané kolikerým dřevem, ve vzorcích symetrických i figurami, šedaly se pavučiny. I tam, kde sundány se stěn obrazy a zrcadla. A na těch místech bylo malování svěžích, zachovalých barev, jakoby zde minulost výsměšně hleděla se zdi, honosíc se, že bylo, bývalo lépe než jest, že jak vybledlo to malování, vybledlo i štěstí, vybledla sláva těch, již zde bydlili a již se odtud stěhují.

Dvéře, spojující pokoje — bylo těchto pět za sebou, byly otevřeny, záclonky se skleněných tabulí sejmuty, kliky z modrého skla umazány, klíče v zámkách zastrčeny.

Všecko jakoby volalo: "Odchází se!"

Jakoby slova ta byla psána na zaprášených zrcadlech, na pohozených tu a tam v chumáči záclonách, na svnutých koberecích.

A ten výsměch se stěn jakoby byl přešel na ty bedny a kufry, které stály tu a tam, do nichž skládány věci, ne po pořádku, jak by bylo záhodno, ale porůznu, jak se stěhujícím namanulo.

Však to nebyl také malý zmatek, co zde, kde před týdnem dýchalo vše

ještě štěstím, veselím a pýchou, zavládl.

Tak náhle, beze vší předchozí nemoci, ba bez zřejmé choroby, rozžehnal se pan listovní Eichler se světem.

Přišel v poledne domů, šel kuchyni, kde nejstarší dcera Irma vařila s kuchařkou oběd, optal se, co bude dobrého, a slyše, že — po polévce s morkovými noky a hovězím s kaprlovou omáčkou bude jazyk na sardelích s makarony, vlaský salát a višňový nákyp, zálibně si mlsal.

A vejde do pokoje, kde druhé dvě dcery, Dory a Helmi, u rámce vyšívající seděly, sehnul se nad jejich prací a pochváliv vyšíváný koberec, vzoru koše s růžemi červenými, růžovými, žlutými a šedivými, pohladil obě dcery a tázal se: "Kde je mutrle?"

"V zahradě s Alfi, dělají bukét," odvětila Helmi, krasavice Eichlerovic rodiny.

"So, so, Dory, šla zavolat mutrle, a ona, Helmi, šla do kuchyně, at' si pospíší s obědem, je mi nějak mdlo," řekl pan listovní.

To se opakovalo skorem denně a dcery již věděly, co mají dělat.

"Snad by poroučeli, paprle, trochu anýzovky, ta jim udělá dobře," navrhla Helmi.

A již spěchala ku kredenci, vyňala z almarčky láhev a připravenou na malém podnose stupečku a podala otcí. Nalila a když usrknul, dolila, načež láhev uschovala.

"Nebyla skoupá!" usmál se pan listovní žertem často opakovaným.

"Paprlovi by nechutnala polivčička," namítla Helmi a šla ke stolu.

Vyňala ze zásuvky ubrus a stříbrné příbory, prostřela, pak šla do kuchyně. Služka přišla s talíři a

sklenicemi a vrátil se do kuchyně, šla se skleněným džbánem pro vodu.

V tom vracela se Dory s matkou a sestřičkou Alfonsou, nejmladší. teprve osmiletou dcerkou listovních. Paní listovní nesla velikou kyticí šeríku a narcisků, Alfi menší.

Dory podala na okně v kuchyni stojící vázu z modrého skla a košíček z bílého skla otočený modrým hadem, svíjejícím se přes závěsnou rukovět, nalila vody a umístila květiny.

"Alfi, netrhala do košíčku tak dlouhé stopky, musím je uřezávat," řekla Dory k sestřičce.

"Pojďme, at' paprle nečeká, Irma, dávala polévku," řekla paní listovní a vešla do pokoje.

Neviděla hned manžela i rozhlédla se a vykřikla.

Na podlaze u divanu ležel pan listovní, v tváři zsinálý.

Na výkřik matčin příběhly dcery, nastal shon, křik, vrátivší se služka poslána pro lékaře, příběhli ze sousedních bytů, zbouřen celý zámek — leč pan listovní nezvěděl o ničem.

"Mrtvice," řekl lékař a obřadnými slovy vyjádřil paní listovní svoji soustrast.

Taktéž i ostatní úředníci, nedbajíce, že paní všecka zdrcena, ani neodpovídá.

Omdlávala, lékař ji vzkřísil, dcery ji s pláčem objímaly, k nařízení lékařovu přenesen nebožtík do druhého pokoje, převlečen, umyt a uchystán do rakve.

Za hodinu asi teprve se paní poněkud vzpamatovala a uznala, že bude záhodno, starati se o pohřeb.

S nejstarší dcerou Irmou šly k panu direktorovi, aby jim poradil.

Stalo se, a ony ujištěny nejpřímnější soustrastí a oddaností, paní direktorovou a její dcerou zobjímány a zlíbány, odebraly se domů.

"No, ubudou tři nevěsty ze zámku, vlastně čtyry," řekla paní direktorová k odkvétající dceři Klotildě, sotva se za truchlícími dveře zavřely.

Teprve k večeru pomýšleno u listovních na to, že se musí také jísti. Alfinka se služkami byla přece v ku-

chyni něco pojedla, nemohouce pochopiti, proč že se neobědvá, když někdo umře.

"To je neštěstí," bědovala paní, vzdor přimlouvání dcer vždy znovu vidličku a nůž odkládajíc.

"Mutrle, prosila bych, nyní pojedí, at' se ještě nerozstůnou. Je to neštěstí, ale proto nemůžeme jít ze světa všecky. A já to paprlovi přeji, že to zkrátka odbyl, vědí, jak býval nevrlý, když stonával," řekla Irma. Otec nazýval tuto dceru vždycky "rozumem" rodiny.

Matka poslechla a pojedši něco, jak sama řekla, nevědouc ani co, trochu se uklidnila.

Pak ulehla, žádajíc, at' dcery zůstanou v ložnici s ní. Irma rozhodla to tak, že ona sama ulehla podle matky na manželské lože. Helmi pak že ustláno na pohovku. Dory s Alfinou zůstaly ve společné ložnici dívek.

Helmi unavena pláčem brzy usnula, matka nemohla spát a tudíž hovořila s Irmou.

Irma byla již překročila první mládí, bylo jí dvacetčtyři roky a věru že každý ji mohl nazvati rozumnou. Ten rozum podělila po otcí, bohužel však i téhož nehezkost, tak že již u věku osmnácti let si řekla, že zůstane asi starou pannou, takovým kusem rodinného a zámeckého inventáře, jakých bylo v každém zámku a v každé čtvrté, páté úřednické rodině naléztí.

Paní listovní bývala v tenou krásavicí, dcera po polesném, osiřevši ve věku třinácti let.

Že neměla příbuzných, vzal ji k sobě otcův nástupce, zůstala v zámku, kde se byla narodila, neměla však dobrých časů.

Byla "na milosti", ač si svůj chléb zasloužila. Vařila, uklízela, šla až do únavy a snášela steré rozmarny své dobroditeřky. Že sporý sirotčí plat stačí sotva na obuv a šat, slyšela denně a slýchala to povídati cizím, až byla z toho všecka ustrašena.

Umiňovala si, že se provdá, a kdyby pro ni přišel kdokoliv, jen aby

nemusela zůstatí do stáří "pravou rukou" paní polesné, neb jiné "jemnostpaní".

Arcit', mluvilo-li se o vdavkách, tu krčovala paní polesná rameuy a říkala, že takové krásky jako Máry se těžko vdávají. Mladí páni že si je neberou, když nemají věna, staří pak bojí se brátí si krásné ženy.

A aby sirotku odňala veškeré nádeje na provdání, prodala paní polesná nábytek po otci Máry patřící, a nepatrnou sumu peněz uložila, honosíc se, jak se o sirotku stará.

Máry mínila, že nebude se moci od polesných dostatí, leda by se jí naskytlo místo za hospodyni na faře neb děkanství a pohlížela truchlivě budoucnosti vstříc.

Tu vyskytnul se ženich.

Ovdověl pan listovní, starší sice, nehezky, plešatý pán, pochovav ženu sebe starší, bývalou komornou u kněžny, která donesla mu několik tisíc věna a bohatou výbavu i nábytek z pokojů knížecích, které se nově zařizovaly.

Pan listovní nehodlal zůstat vdovcem.

Čtyřicítka jej pranic netížila a těšil se na mladou ženu. Aby byla hezká a dobrou kuchařkou, to si jaksí vymíňoval, jmění že mít nemusí, to se rozumělo samo sebou.

A po dvouměsíčním vdovství (co se nazlobil s hospodyní a se služkou, to že má k lepšímu, pověděl každému, kdo to slyšet chtěl) ucházel se o schovanku polesných.

Překvapil všechny a krásná, šestnáctiletá Mary s vděčným pláčem líbala panu ženichovi ruku, až si to musil zakázat.

Svatba byla ihned a Máry stala se paní v bytu, který jí bylo nyní opustiti. Právě kdy byli se chystali oslavit stříbrnou svatbu.

S manželem žili spokojeně, zvykla Máry jeho zvláštnostkám, a nestarala se nikdy o nic, než o blahobyt v domácnosti. Dcerky byly dány každá na dva roky do kláštera do Prahy na cvičenou a pak žily životem úřednických slečen — panstva ze zámku —

životem lilí a ptactva polního, nestarajíce se o příjmy otcovy. Nescházelo jim ničeho.

Matka záhy zapomněla trudné doby, zažité "na milosti", stala se rozmarnou trochu, trochu mlsnou, trochu koketní, jsouc hýčkána manželem i dcerami. Byla hrdá, že vzdor dosažené čtyřicítce bývá považována za nejstarší dceru svého muže a mrzelo-li ji něco, bylo to jedině to, že dvě starší dcery, Irma a Dory, byly po otci nehezky, teprve Helmi a mazlíček všech malá Alfinka zdědily její sličnost.

A nyní stala se vdovou a byly zde čtyry nezaopatřené dcery. Irma — "rozum" hospodyňka, ta že povede vše, to matka věděla, Dory zase vše dovedla upravit, co bylo potřebí od šatstva a prádla, a ozdobné její práce mohly krášlit i knížecí pokoje.

Helmi byla nyní osmnáctiletá, krásavice, a Alfinka že v takovou vyspěje, bylo k očekávání.

Leč co nyní v prvé starosti?

Mají-li jmění či nikoliv, paní listovní nevěděla. Nestarala se o nic. Manžel dával ochotně peníze na všechny potřeby v domácnosti, nic nebylo mu drahé, nic příliš skvostné, nic zbytečné.

A nyní tu nastávala nutnost o něco se starat.

Hovořila o tom s Irmou, an spánek se oběma na zemdlené oči neskláněl.

Irma chlácholila matku co mohla, ona jediná v rodině trochu počítávala a tak věděla, že bude asi málo peněz na kapitále, jak se říkávalo.

Než doufala, že vrchnost vdovu zaopatří, ač znala osud úřednických vdov a sirotek.

"Kam se podějeme?" naříkala matka.

"Asi do podzámčí, mutrlinko," odpověděla Irma a matka vypukla v pláč.

"Do podzámčí, do dvorů, mezi tu luzu," naříkala.

Podzámčím nazývána stavení před zámkem, oddělená nádvořím a částí parku. Byly zde hospodářský dvůr a pivovar, pak příbytek poklasného, šafářů a několik menších domků, kde

druhdy bydlívali štolbové, nyní pak pensisté.

Ku každému domku byla zahrádka, k použití a pro radost, jak pensisté říkali.

Nebylo divu, že se paní listovní zděsila — neb tam, kde pro její pýchu nebyl téměř nikdo hoden ani ji pozdraviti, že bude jí nyní bydleti — to bylo hrozné.

“Ó, Irma, Irma, my jsme nešťastny,” bědovala paní a Irma neměla odpovědi.

Třetího dne odbyt pohřeb a vdově oznámeno, že jest jí do desíti dnů vyprázdniti byt.

Vykázán jí za vdovské obydlí domek v podzámčí o dvou světnicích a kuchyni, se zahrádkou a dvorkem, na tomto byl dřevník a chlívek, pumpa a kamenná lavička pod košatou hrušní.

Jednu stranu domku zaujímala velká světnice, druhou menší a kuchyně. A pak tam byl jenom sklípek a půda. —

A tak jsme zastihli rodinu Eichlerovu při stěhování, každou chvíli přerušovaném výbuchy pláče paní listovní.

Práci konaly nejvíce Irma a Dory, Helmi a Alfinka měly co dělat, aby matku chlácholily.

Irma s rozumem jako vždy a Dory prakticky hleděly ukládat věci, kterých že potřeba tak hned nebude, se dohodovaly zvláště, leč matka přišla vždy na chvíli, chtěla pomáhati, popletla vše, a práci svoji i dcer přerušila vždy znova a znova pláčem.

Posléze Irma promluvila rozhodné slovo.

Poslala Alfinku s matkou do parku a jala se s oběma mladšími sestrami pořádati vše.

“Vždyť na večer přijedou vozy a musíme dnes ještě spáti v podzámčí,” řekla.

“Myslí, Irma, že tam mutrle vydrží?” tázala se Helmi.

“Musí tam vydržet, nemůžeme si přece nikde koupit dům. Máme dva tisíce stříbra kapitálu, úroky stačí sotva na oblečení — ba musí se přidat na živobytí, mutrle má tři sta pense,

dříví sotva stačí a na nás dostane po šedesáti zlatých ročně; šajnů, to se ví. Tak pro najedení a to bude strava jako pro čeládku,” řekla Irma trochu tvrdě.

“Co budeme dělat?” tázala se Dory.

“To uvidíme. Asi trochu šít. Helmi a Alfi se vdají, jsou krásny. A my zůstaneme, ona Dory a já na panské milosti,” Irma ještě tvrději pronesla. “Musíme se zařídit. V tom domku výměnku či jak to mám pojmenovat, uložíme zbytečné sklo, porcelán a ostatní nádobí v bednách do sklepa, některé věci i od nábytku na půdu, ostatní srovnáme jak se dá. Jak to bývá u pensistů: almarky na prádelníky, etažéry na almáry, záclony a tepichy do kufrů — no, uvidíme —” Irmě se hlas pojednou zachvěl.

“Kde je jaká naděje?” povzdychla Dory, která byla trochu sentimentální.

“Prvně tuhle Helmi. Musí se hledět vdát, dobře vdát, jako to udělala mutrlinka, nekoukat na stáří, jenom na zaopatření, a pak být mutrlinky nápomocna. I nám trochu, k bohatě provdané sestře se dá chodit, pomáhat při něčem. A dbát se musí, aby ženich nechtěl věno. Výbavu mít bude,” trpce mluvila Irma.

Sestry pochopily.

Vzaly se za ruce.

“Pak bude řada na Alfi. Než ta doroste, bude nám snad lépe, anebo —” Dory se zajikla.

“Zvykneme,” doložila Irma.

Dle Irmina určení složený věci. Přijely povozy a odvezeno vše do podzámčí. Služka byla po ruce s kočím a šafářem i několika čeledíny, až bylo vše rozestaveno, pak vyplatila jí Irma mzdu až jako do vánoc. Nebylo třeba ji živiti, jak rozhodla Irma a loučíc se s holkou, dala této ještě leccos od šatstva, aby nepomluvila. Šlat' sloužit do pivovaru.

Že ony — dcery listovního, knížecího úředníka, vyrostlé v přepychu, budou si nyní sloužiti samy, rozhodl osud.

II.

Jak se rozplakala paní listovní, když jsouc Hilmou v parku vyhledána a k vejíti do nového příbytku vyzvána, byla vešla do domku nábytkem přeplněného, kde hnedle v síňce stály almamy, tak pěkné, ba skvostné, že bylo hned na nich znáti, že pocházejí z pokojů knížecích, nelze ani vypsati.

Musily ji dcery hnedle uložit i a chlácholiti, jak se dalo.

Irma byla již nevrlá, sentimentální Dory vzdychala, Helmi se mračila a Alfinka plakala.

Posléze se matka upokojila a dcery mohly povečeřeti.

Byla to skrovná večere. V pole dne se nevařilo, jen káva a housky musily stačit. A nyní stačil chléb a máslo. A to ještě oznámila Irma sestrám, že i taková večere jest u nich již pamlskem, že se musí počítati a vždy znovu počítati.

Mrzela se Irma v duchu, že nesvolila matka něco z nábytku a věcí odprodat, mohlo se sejít něco peněz, mohl domek za obydlí vykázaný vypadat i útulněji a nemusily se pro první chvíli, než bude pense a sirotčí dar z milosti vypláceny, aspoň nuzovati.

Ale matce něco říci, matce odmlouvati, nesplnit jí přání byt' i nejpošetilejší, to se u listovních nikdy nestalo.

A ještě si Irma řekla, že bude jí nyní těžko, přetěžko všem matčíným rozmarům a choutkám hověti. K tomu žal o otce, starost o budoucnost sestřiček, beznaděje zaopatření vlastního klonily Irminu rozumnou hlavu.

Matka usnula přemožena pláčem. V tomto menším pokojíku měla spáti, Irma dala si svoji postel do kuchyně, kterou také jako pokojík zařídila, oddělicí plotnu a kuchyňský stůl postavenou zástěnou, která v zámku v hostinském pokoji parádu dělávala.

Irma hodlala nechávat dvěře do pokoje otevřeny, aby ji matka mohla hned zavolat, kdyby si někdy v noci něčeho přála, neb aby sama mohla přiskočiti, kdyby cítila, že jest matka neklidnou.

Ostatní tři sestry spaly v pokoji velkém, kde umístila Irma tři postele. Na jedné byly nastlány zásobní peřiny, na jedné spala Dory, na druhé Alfinka, Helmi ustýláno na pohovku. Že si budou sestry stlávat samy, určila Irma hned prvního dne a Helmi s Dory se dohodly, že budou mít každá "týden" k úklidu. Tak jak mívaly v zámku, kdy byl arci jejich úklid více jenom hrou.

Alfinka že bude matce pro radost, řekly si sestry. Irma však doložila, že bude hledět Alfinku vést praktičněji, než byly ony vedeny.

Usnula toho večera Irma pozdě, vzdor únavě. Cítila, jaká starost na ni čeká.

Smutný byl večer, smutné bylo jitro.

Matka jen a jen plakala, naříkala, a dcery měly ji co těšiti. Nejlépe bylo Alfince, která šla do školy, pyšnit se, že má smuteční šaty, celé černé, a klobouček se závojem, jaké posud děti na ní neviděly.

A doma bylo smutno. Matka vyšla na půdu, rozplakala se nad sestaveným tam nábytkem, pokrytým starými koberci i papíry, vešla do sklepa, kde vzbudily její lítost bedny s porcelánovým, skleněným i měděným a cínovým nábytkem, jak byla vše sobě pro radost a jak se chlubitvala i dcerám do výbav, co se které hodí a líbiti bude, kupovala.

Těž velký pokoj, kde byl nábytek, jak se paní Eichlerová vyjádřila: nastrkaný jako v magacíně a ne sestavený, vyvolal nový žal a matka litovala dcery, že tu mají spávat jako prý dvorská čeleď v ratejně.

Irma již nemluvila. Rovnala ve sklípku a v malé komůrce za kuchyni, spíše jenom výklenku, zbylé potravní zásoby. Vzdychla si, vídouc, co jest zavařeného ovoce, nakládaných hub a fazolí, marmelády, jemného koření, a proti tomu mnoho mouky, vařiva, omastku, což bylo ovšem každou chvíli k dostání — arci, byly-li peníze.

A ty často nebudou, řekla si Irma znovu a znovu.

Oznámila sestrám, že se bude pro

matku vařivat něco lepšího, tyto souhlasily, leč matka odporovala.

A stěží se dala přemluvit, že tak býti musí, aby se dětem zachovala.

Aspoň s Alfinkou se dělivala o nějaké to sousto nákypu neb kompot či lepší jídelko masité.

Irma dovedla skorem z ničeho hospodařit, až se tomu sama divila, že po měsíci, po dvou, jakž takž vyšly, že neměly aspoň dluhy.

Arci dělaly v domácnosti s Dory vše samy, i podlahu myly, i do prádla se pustily. Znavily se arci velice, ale měly radost, že to šlo čím dále tím lépe. Irma cenila hlavně, že byla v domku na dvorečku pumpa, a že nemusily chodit jinam pro vodu. Pitná voda byla nedaleko a i tu donesla Irma sama, ovšem v krásném, skleněném džbánu se zlacenými okrasami, který, jak tu a onde někomu říci se podařilo, nechtěla svěřit tak hned do jiných rukou, aby nebyl rozbít.

Ženy čeledínů z ratejny arci si řekly, že by mohla jemnostslečna dáti na vodu džbán hliněný a dopřát denně některému děcku ten krejcárek za donesení.

Což, ony nevěděly, jak jemnostslečna Irma ten krejcárek dvakráte obrátí, než ho vydá.

V zámku chovaly se úřednické rodiny k Eichlerovým zdvořile, arci pokud jenom toho dovolila pýcha úřednického panstva ze zámku, jež oproti pensistům stojí na stupni vyšším.

Paničky přestaly zvát paní Eichlerovou na visity, řekly si mezi sebou, že počkají, až je paní listovní sama k první kávové visitě v novém bytu pozve. Úsměvy a kývání hlavami, až jehlice na blondových čepečkách se potřásaly, při té řeči dopověděly, co se nenapovědělo a nepovědělo. Totiž, že paní Eichlerová na té pensistě kávové visitě strojit nebude.

To věděly Eichlerovy ovšem také a Irmě bývalo jenom matky líto, viděly-li šustiti přes dvůr paní starou z pivovaru, která nesla svoje vykrmené tělo do zámku, tu a tam na visitu. Hleděla se vždy zastavit u Eichlerovic bytu a zavolat tam, nejde-li paní z Eichlerů (titul mužův pojednou pa-

ničky zapoměly) také na visitu k paní direktorové či lesmistrové, rentmajstrové neb kontrolorové, či kde to kávové sněmování právě bylo.

A obyčejně si sama odpovídala: "Ale arci, vždyť oni drží smutek, paní z Eichlerů."

Irma měla se někdy co zdržovati, aby paní staré něco perného neřekla. Ale zdržela se přece. Vždyť ta holba piva, která se u Eichlerů nyní večer kupovala, byla vždy správně naměřena, mohla Irma dojít se džbánkem třeba mázovým, vždy byl plný.

A dobromyslný pan starý vždy říkal: "Jen si vezmou, jemnostslečno, větší džbánček, ono pivo pění a byly by ve škodě."

Chudák Irma, ač se zardívajíc, přece toužebně se těšila na tu trošku piva, jediné to posily svojí po celodenní námaze.

Po čtvrt léte zvykla paní Eichlerová tomu "odstrčení" a dovedla vyčkatí návrat paní staré, aby zvěděla, co kde dobrého měly a mohla se upomenouti, kde se které paničce to nebo ono pečivo podařilo či nikoliv.

A skleply si pak s paní starou u plotu zahrádky, kterou Dory opatrovala.

Konečně jednou vzešlo jako sluníčko. Paní listovní byla pozvána na visitu na faru.

Pan farář hospodařil se svojí starší sestrou a její dcerou, také již sestárlou pannou, kterým se v blahobytu na faře dobře dařilo. Mezi zámecké úřednice byly vždy zvány a splácely visity dle přání pana faráře co nejskvěleji.

Paní Eichlerová šla na visitu na faru rozradostněna, svěřila Irmě, že se nejvíce těší, jak tam zámeckým paním poví, že na faře paní Klára a panna slečna Lizi jsou přece nejupřímnější, majíce pro vdovu soucit a hledíce ji povyrazit z jejího zármutku. Chtěla, at' Irma za ní přijde na faru, leč Irma řekla určitě, že ona na visity nikam chodit nebude, at' dojde za matkou Dory neb Helmi. Dory se nechtělo od práce, přešívala jakousi jupičku a Helmi se uškľebala, že je na faře vždycky v pokoji

cítit zápach po dýmce pana faráře.

Měla tedy dojít za matkou Alfin-
ka a tak se také stalo.

Matka se vrátila pozdě večer, Al-
finka nesla výslužku, jsouc všechna
rozveselena a vyprávěla, jak se měla
dobře, že měly kávu a čokoládu, víno
a likér, bábovku, koláče, kremrolle,
zázvorky, piškotový dort, ovoce a pak
večer smažená kuřata a salát, šunku
a chleba s máslem a pivo.

"Ach, Irma, ach děti, jak jsme
ubohy," zvolala paní Eichlerová, kles-
nouc na divan a vypuknouc v pláč.

"Mutrlinko, co se jim stalo?" zvo-
laly všechny tři dcery.

Byly špatně posvačily a skrovně
povečeřely, Helmi těšila se již na vý-
služku z fary, kde bývaly vždy zvlá-
štní pamlsky. I Dory skoro litovala,
že nešla za maktou, že mohla si něco
dobrého zakousnout.

"Co se stalo? Já jsem nevzpo-
mněla a žádná z vás nevzpomněla, že
bývají na faře visity dvoje. To víte,
paní Klára — vdova po učiteli — ona
mne pozvala — mezi pensistky!" Tak
se srdcelomnými vzlyky sdělovala pa-
ní listovní.

"Ach, mutrle!" pochopila Irma.

"A co ještě! To kindrle, ta Alfí,
co mi vyvedla! Řekne ona, že jsme
již dávno neměly koláče, bábovku, že
neděláme cukroví, a večer že nemá-
me nikdy maso. A jedla jako děvče
ze vsí, jen se cpala — měla tváře
jako trompetr — no, ty pensistky
se cpaly také. — A kdybyste to byly
viděly, jak paní Klára tu visitu od-
byla. Všední kafétuch, co mají den-
ně na stole, kafe v šálkách jen s mo-
drými štráfky — pro pensistky ne-
musí být zlacené, obyčejné talířky a
to pečivo! Jen jako asi na každou
neděli, bábovky nakrájeny kusy jako
slabikáře, koláče velké a to nejlaci-
nější cukroví! Kremrolle — když
mají doma máslo a smetanu! A zá-
zvorky! To snad podává paní Klára
selkám, když přinesou na mši svatou!
A ta kuřata, to jsou z desátkových,
nechtělo se jim asi se s nimi prokr-
movat, tož je pozabíjejí na to uctění
hladových! Jedly ty tři fořtky,
obročnová a kancelistka, div že si

prsty neoblízovaly! A šunka nebyla,
jen domácí uzenina, také ji beztoho
na faře ze vsí dostali! A jako na
dojedenou ještě chleba s máslem!"
Paní Eichlerová si v řeči plné výkří-
ků musela oddechnout.

"Ale mutrlinko, neošofirujou se,"
přimlouvala se Helmi, žádostivě poši-
hávajíc po ubrousku, v kterém Al-
finka donesla výslužku a mrkajíc na
Irmu, která se k tomu neměla, aby
výslužku rozdělila.

"Mutrle, prosím jich, netrápějí se-
be a nás, jsou ráda, že se trochu un-
terhaltovaly a něčím lepším posilnily.
Jsou také pensistka a jistě ze všech
nejvzácnější. To si musejí vzít re-
žon a dokázat, že jsou na pensí spo-
kojena, jakoby o nic jiného nestály.
Pak se vezmou úřednice snad za
nos —" počala Irma trochu káravě.

"Irma, fi done! Jak to mluví! No
to je vidět, že je z podzámčí! Ale
recht má, já se nebudu zlobit a na
truc těm úřednickým pejchám půjdu
na faru mezi pensistky zas," rozhod-
la se paní Eichlerová a počala se od-
strojovati.

Irma rozvázala zatím ubrousek a
radostně se usmála, vidouc, že jest
zde několik kusů bábovky a několik
koláčů, trochu cukroví, ale i šest kou-
sků smažených kuřat a několik kou-
sků uzeného masa.

Pochopila vděčně laskavost far-
ských a podavši sestrám po koláči i
rozdělivši mezi ně jen kus bábovky
a jednu kremrolli, odnášela ostatní
do špiže.

"To bude zejtra oběd i k snídani
zákusek a pozejtří dělám s uzeným
risoto nebo šunkenflekle," vesele ře-
kla.

"No, neutekla s tím jako s pokla-
dem. Dala mi kousek kuřete a kou-
sek uzeného," volala Helmi.

"Však se dočká, je po večeři a zej-
tra bude sváteční oběd, salát máme
na zahrádce a pro nové brambory si
mohu dojit k panu zahradníkovi, ří-
kal mi dnes ráno. Vždyť dává celé-
mu zámku," řekla Irma a odešla s
výslužkou.

"Ten servítek mám zejtra přinést,
řekla paní z fary, že mne vezme do

zahrady na třešně a na hrušky," sdělovala Alfinka. "Mám si vzít košíček a větší prý, že pošle mutrlince karfiol a ještě něco."

"Tak vidějí, mutrle, jak jich mají na faře rádi," řekla Dory.

"Jako pensistku! Prokážou dobrodiní, ó, čeho jsme se dočkaly!" Paní Eichlerové nešel nářek již od srdce, dobré pojedění mělo přece svůj účinek.

Irma se jenom usmála, stiskla rty a svrastěla čelo. To byla vždy tak nebožtíku otci podobná, že mimovolně sestry i matka dostaly před ní respekt.

Na zejtrí, když Alfinka donesla z fary ovoce, karfiol, kus másla a tvarohu i mandel vajec, tu Irma vděčně se usmála, matka to odvdychala, Dory se zamyslíla a Helmi s Alfinčkou umlsávaly.

A tak začala pro rodinu Eichlerovu ta éra života pensistek, příživnic. Visita na faře vždy tak jednou za čtyry neděle a obyčejná kávová svačina (jen káva a nedělní neb páteční buchtý od oběda) tak za čtrnácte dní v pivovare, kdy se paní staré chtělo pohovořit a zašla si pro "paní z Eichlerů", byly světlejšími body v té šedivé jednotvárnosti.

V zimě bylo trochu lépe.

Paní Kláře z fary napadlo, zda by jí slečna Dory nechtěla ušít jupičku. Arci s velikým omlouváním za to žádala, jen proto prý, že se jí jupička slečny Dory tolik líbila a že si tuto netroufala vypůjčit a svěriti švadleně, aby ta potom týž stříh i jiným nepoužila.

Dory ušila jupičku, pak pro pannu Lízi šaty, pak pro pana faráře vyšila Helmi domácí čepičku, pak se domluvila o zhotovení šatů paní stará a než se nadály, pracovaly Eichlerovy dcery pro celý zámek i do města a Irma vařila lépe a více.

Jen mutrle nad tím výdělkem vzdychala, že prý se musí nebožtík manžel v hrobě obracet, že šijou dcery "pro lidi". Až tomu dcery zvykly a více matce ničeho nevymlouvaly.

Alfinka musela se přičiňovat s nimi, Irma jí od nynějška již říkala, že

nebude slečinkou ze zámku, že nepůjde do kláštera na vychování, že se musí vše naučit doma.

Helmi pracovala nerada, spoléhala na svoji krásu a doufala, že přihlásí se ženich. Ale tolik byla již také rozhodnuta, že jako druhdy matka bude hledět jenom na zaopatření, na partii.

A pak že bude dbát o pohodlí matčino a o budoucnost Alfinčinu.

A k jaru bylo již v domku v podzámčí trochu veseleji, z jara pak vesele. Mladí mladších dcer a klidná rozvaha a přičinění starších zvítězilo nad smutkem i hrozícím nedostatkem.

III.

Uplynul rok od smrti pana Eichlera a vdova se vžila již do života na té pensi, v tom podzámčí.

A odvykla trochu věčnému pláči, také nepostonávala, nebolíval ji žaludek, netrápila tolik migréna, sama se divila, že přečkala vůbec to manželovo úmrtí a že dovede žít, jak říkala: z panské almužny.

S panstvem ze zámku nepěstovala styků, poznalať, že i nejmladší panička úřednická od ní pensistky požaduje a očekává klanění se.

Jenom do pivovaru a na faru docházela, neostýchajíc se již přijímati dárky do domácnosti.

Na faře sblížila se paní Eichlerová s paní Klárou, že jak říkaly byly obě "na tom vdovství" a často si ve všeličems postěžovaly. Paní Klára mrzivala se, že se dcera Lízi neprovdala, leč tato, pamatujíc nešťastné manželství matčino (bylt' otec učitel pijákem), nechtěla o vdavkách slyšet. Byla arcí u strýce faráře zaopatřena a po jeho smrti že jí zbude dosti k blahobytnému živobytí, věděla dobře.

Pan farář a paní Klára měli ještě jednoho bratra, který byl direktorem na sousedním panství, témuž knížeti patřícím. Mrzivali se oba bratři, že se sestra tak špatně vdala a co byla vdovou, mnohem vlídněji s ní jednali. Farář jak faru dostal, hned ji k sobě vzal a bratr direktor jí i dceři vozíval při častých návštěvách pěkné dary.

Tento pan direktor ovdověl a přál si, aby sestra neb dcera její šly k němu některá hospodařit.

To byl rozpor na faře.

Paní Klára že nepůjde, byla zvykla příliš hospodářství, kravičkám, drůbeží, zabíječkám a visitačním a pout'ovým hostinám, nebyla by jinde vydržela. A měla bratra faráře raději, byla as o pět let jeho mladší, kdežto direktor byl mladší než ona a jak si řekla, nechtěla býti tedy jaksi pod jeho poručenstvím.

Lízinka také neměla chuti jíti k panu strýci. I jí líbilo se na faře, věděla, tak neomezenou paní že by v zámku nebyla, tam že by se jí ruce nelíbaly jako zde. A pak — řekly si s matkou a i strýc farář s tím míněním souhlasil, že se pan direktor, sotva padesátník, asi ožení a pak že by panna Lízi u nové tetinky nezůstala.

Tož rozhodnuto, at' se pan direktor nezlobí s hospodyněmi, netrudí vdovstvím — (bezdětný vdovec že je na tom hůře než svobodný) a záhy se žení.

Pan direktor souhlasil a při návštěvě na faře, kdy mu sestra i neter nadobro odřekly, žádal je, at' mu vyberou nevěstu a at' mu vše "spraví", aby na dopis dojel již na jisto.

Ve svém bydlišti že nechce hledati nevěstu, že by z toho povstala řevnivost a pak že jsou takové všelijaké věci, o kterých lépe nemluvit.

(Takové všelijaké věci byly ty, že byl pan důchodní tak trochu záletníkem a celý zámek jej pomáhal nebožce paní špehovat.)

Farští to schválili a když pan bratr odjel, rozmyšleli se, kterou nevěstu by jemu zde v zámku vybrali.

"Lépe v podzámčí. U Eichlerů jsou nevěsty tři," napadlo Lízi.

"Ach, ano u Eichlerů, to máš pravdu Lízi, ta rozumná Irma nebo přičinlivá Dory," schválila matka.

"Ba, já myslím, že pan bratr by si spíše vybral krásnou Helmi," nadhodil pan farář, který pana direktora dobře znal.

"Ale jdou, pane bratře, no — ale

mně se zdá, že mají pravdu," mimovolně se usmála paní Klára.

"Promluvme s paní listovní, víš, Kláro, pozvi jí na svačinu a slečny at' přijdou s ní, Irma musí mít beztoho rozum za všecky," navrhnul pan farář.

Hned cupitala panna Lízi k listovním do podzámčí, pozvat paní s dcerami na svačinu, jenom na domácí svačinu, kde budou pouze samy, mají prý maminka a jemnostpán strýček něco důležitého k vyjednání s jemnostpaní z Eichlerů.

Lízi se tvářila důležitě, mrkala, usmívala se, jako na předzvěst vypořádání, že se již s panem strýčkem direktorem dohodly, že mu mají vybrat nevěstu.

Paní Eichlerová zprvu hned drobet rozradovaná vyhlídkou na příjemnou besedu, dobrou svačinu a večeri i značnou výslužku, jak na faře vždy bylo, ráda slíbila, že přijdou. A když Lízinka odešla, tu počnouc se oblékati přišla na myšlenku, že asi ta nevěsta, kterou mají farští pro bratra vyhledat, má býti jedna z jejich dcer.

Vdovec! Bohatý vdovec! Direktor! Pense! Zařízení! Blahobyť!

To létlo hlavou paní Eichlerové, jako sluncem zlacené obláčky.

Aspoň jednu dceru zaopatří a s tímto zaopatřením kynou lepší vyhlídky i ostatním. Ano, ano, již se blíží trochu toho štěstí pro rodinu, pro ni matku, byt' i jí bylo zůstatí zde v podzámčí.

"Irma, co myslíš?" obrátila se k této.

"Asi to, co oni mutrlínka," řekla Irma klidně.

"A kterou?" Paní listovní pohlížela dychtivě na Irmu.

"No, pan direktor je starší pán, ale velice nóbl, jemnostpán je proti němu tak trochu, no tak trochu jako sedlák. Bude-li chtít krásnou paní, vybere si Helmi, chce-li hospodyňku a něco nóbl, vzal by si Dory," soudila Irma.

"No nóbl Dory je, ale trochu sentimentální, takoví starší páni mívají rádi veselou, hovornou paničku a Dory je také málo molet. A co ona,

Irma?" paní Eichlerová se trochu usmála.

"Já mám na vdání moc rozumu, mutrle, vědí, že nebožtik paprle mí říkal 'rozum'. Beze mne by se neobešly a já jsem zde v podzámčí ráda." Irma zase tak klidně řekla.

Dory, Helmi a Alfinka přiběhly ustrojeny z velkého pokoje a šlo se na faru.

"Jako kvočna," zasmála se paní stará, vidouc paní Eichlerovou s dcerami kráčet přes dvůr.

"Celé procesí, jen korouhvička schází," kývnul pan starý.

Na faře bylo záhy veselo. Paní Klára snesla veškeré zásoby hotového cukroví, aby nebylo vzato za zlé, že byly ke kávě jenom rohlíky. Pan farář donesl víno, sám naléval, pobízel, připíjel.

A později poslal slečinky Dory, Helmi a Alfinku do zahrady, at' se pry' proběhnou.

Sám pak počal hovořit vážně o bratrovi, o nevěstě a co a jak.

Paní Eichlerová bez upejpání řekla, že ráda některou z dcer zaopatří. Irma dodala, že doufají, že nebude pan direktor chtít věna, aby ten kapitálek, co zde je, mohl zůstat na přilepšenou pro matčino stáří a v záloze, kdyby se druhé dvě dívky bud' neprovdaly neb nějakého věna zapotřebí pro ně bylo.

Pan farář pochválil Irmu, jak je rozumná, a paní Eichlerová bez váhání vyznala, že by jí to bylo nenapadlo ujednat. A smála se tak dětinsky jako činívala při všech záležitostech za nebožtíka manžela.

"Takového něco měl mít pan bratr," podotkl pan farář. "Nebožka paní švagrová byla samá starost, samé počty a věru že nebylo toho potřeba. No, přeju panu bratrovi, aby s druhou paní užil ještě trochu světa."

"A oni, slečno Irmě, nedbají o vdavky?" tázala se paní Klára a zrovna si odpověděla: "Jako moje Lizi. Jo, jo, ty rozumy u ženských."

"My jsme je neměly, vidějí paní Klára? Ale bylo nám lepší. Já bych se bez manýnka nebyla obešla

a nyní jsem nula, hotová nula," vzdychla paní Eichlerová.

"Ale hezká nula, ještě by dovedly vedle nějaké mužské jednotky místo vyplnit, jemnostpaní," smál se pan farář.

Ujednáno, že pan farář dopíše panu bratrovi, aby přijel v neděli, Eichlerovy měly přijít zase na svačinu, dopoledne, že možno nenápadně sejít se v parku a pak že se vše do večera na jisto domluví.

Že pan bratr "zabere", byl pan farář jist.

Paní Klára schystala večeri, výtečné řízky s ranným salátem a špenátem, ryby v rosolu, nadívaná vejčička a kolikérý kompot, potom ještě punč a stále se omlouvala, že je všechno na rychlo. U pana bratra že se hledí moc na kuchyni a v neděli že se musí hledět vyznamenat.

Přišla očekávaná neděle a Alfinka vyslána na zvědy, kdy pan direktor přijede.

Přijel a za nějakou chvíli se sešel v průvodu Lízincině v parku nejprve s Helmi a Dory, pak s paní Eichlerovou.

Helmi přiběhla domů všecka rozrušená, sdělujíc Irmě, která prostý oběd vařila, že ona nebude chtít toho vdovce, že má pleš, že šnupe a že pochrchlává.

"Ona bude chtít, jen bude-li právě ji on chtít. Na pleš mu může vyšíť krásnou hauskappli, šnupe jistě ze zlaté pyxly a k vůli chrchlání mu může dělat ajbyšcetle," odbývala Helmi Irma.

"Má vidět Irma mutrlinku, jak tomu vdovci kažoliruje," vzdychla Helmi.

"Což mutrlinka!" Irma se usmála. "Poslouchala Helmi, mutrlince musí přát, zvat' ji často a na hodně dlouho a posílat, co se dá. A Alfince taky. Tu brala k sobě také často, at' ta chudinka něco užije. Dory a já již asi v tom podzámčí na staropanenském sedění zůstaneme."

"Ale Irma, já se bojím, já ho nechci," Helmi se pitvořila jako děčko. Plakala.

"Neplakala, at' nemá odpoledne červené oči," napomínala Irma.

Zvonilo poledne a Dory s Alfin-kou, která parkem pobíhala, přišly k obědu, sdělující, že pan direktor nepopustil a mutrlinku na faru k obědu odvedl. Že mají brzy přijít všechny za ní, vzkazuje mutrlinka.

"Co ona říká, Dory?" tázala se Irma, rozdávajíc polévku.

"Mne si pan direktor mnoho nevšimnul, co pak já, to ví, já jsem tomu zvyklá, že mne každý přehlédne. Na Helmi koukal jako na obrázek," pousmála se smutně Dory.

"Ale já —" Helmi vzlykla a položila lžici.

"Nefňukala a najedla se, at' není bledá. A aby věděla, že také vím, co ví celý zámek i podzámčí, že myslili na sládkova juristu, by si na něho hezky pár let počkala a pak, až bude hotov, vezme si tak mladou, jak je ona dnes, a k tomu bohatou," řekla Irma přísně.

Helmi již ani necekla a po obědě se dala hned do strojení, zvláště bohaté vlasy si pěkně učesala.

Když došly Eichlerovy dcery na faru, uvítány vlídně a pan direktor rozhovořil se s Irmou.

Zůstal až do večera, chodil s paní Eichlerovou po zahradě a když po večerí odejel, zůstaly Eichlerovy ještě chvíli.

Ale nehovořilo se nic závažného. Paní listovní chválila znovu všecka jídla, podotýkala, že kde je z čeho, lehce strojit a chovala se vůbec tak, jakoby měla v úmyslu farským prokázati nějakou milost.

"Tož pan bratr dopíše a od dneška za týden zase přijede," řekla posléz při loučení.

Irma, která vždy tvrdila, že zná mutrlinku na zpaměť, skrz na skrz, nevěděla pojednou, co má si o ní mysliti. Čekala, až ulehnou, že jí matka poví, zda se rozhodnul pan direktor pro Helmi či pro Dory. Byl stejně vlídným k oběma, tak jako k ní.

Matka si libovala dobré pojednutí, milou zábavu a konečně na přímou otázku Irminu odpověděla, že se pan

direktor rozhodnul, ale že to dá teprve vědět.

Irmě to bylo trochu divné, než pomyslí si, že bohatý ženich, vida, jak jej matka oběma rukama chytá, bude dělat asi trochu drahoty. Skoro se mrzela, že nedbala, aby více z jich hovoru zachytila. Než bylo jí fád-ním stále vypočítávání jídel, která pan direktor dobře a která špatně snese, povídání o nábytku, prádle, stříbře, pozůstalých šperkách a šatech paní direktorové.

Za dva dny přišel pan farář k Eichlerovým.

Držel v ruce psaní.

"Jemnostpaní!" zvolal. "Tohle nám nenapadlo, ale bude to také nej-lépe."

"Píše pan bratr?" zašeptala paní Eichlerová, zardívajíc se jako dívka.

"Píše, že mohu mít tu čest jich pozdravit jako nastávající paní švagrovou," řekl pan farář.

Dory u okna pilně pracující pustila práci z ruky, Helmi vykřikla, Alfinka chytla matku kolem krku, Irma seděla strnulá. Po chvílce beze slova vyšla ven. Myšlenky vířily jí duší.

Tak matka mohla na otce zapomenout!

Na toho otce, který jí vytrhnul z odvislosti, ba z bídy, který ji hýčkal po celý život. Šlo jí tedy jenom o blahobyť, nedbala lásky a oddanosti dcer, neuznávala jich přičinění, vzdávajíc se provdáním se pense, vydávala je vstříc nedostatku, úmornému přičiňování a šetření —

Irmu pálily oči, ale plakat nemohla.

Slyšela do síně, kde byla usedla na zásuvkovou skříň, jak hovoří pan farář s matkou, jak se Helmi vesele směje i Alfinka, slyšela Dořin klidný hlas — ale nerozuměla ani slovu.

Před vnitřním zrakem jakoby viděla otcův nesličný obličej s výrazem blahobytným, nyní náhle zakaleným lítostí, že po roce zapomněla na něho ta jeho nad vše milovaná ženuška, že nedbajíc pokročilého věku a dospělých dcer, podává ruku člověku, je-

hož sotva znala. Irma zaúpěla lítostí.

Po chvíli volal jí pan farář. Vešla a pan farář podával jí ku přečtení list bratrův. Odmítla, děkujíc a prosila, ať jí mutrlinka sdělí, co sama uzná za dobré.

Matka se rozesmála (jako hrdlička, jak říkával o tomto smíchu nebožtík otec) a řekla: "Ano, Irmo, ona to bere nějak cu moc vážně. No bude svatba, panu direktorovi je Helmi cu mladá, snad cu krásná, Dory nevypadá na representaci, no tak se rozhodnul pro mne. Hodíme se k sobě věkem a dovolí mi, abych vás podporovala. Zůstanete zde, není třeba se vzdát podpory od vrchnosti. Ale bude vždy jedna u nás, ze zámku lépe vdám Helmi a Alfí, až doroste, i třeba Dory, nežli zde v podzámčí. A zle vám nebude, máte zavedeno to šití, já vám budu dávat šaty, co odložím, i co je po nebožce paní, vám mohu dát a o její kuchyň se, Irmo, také postarám. No, tak jsem nevěstou."

"Naši vzácnou nastávající paní švagrovou," dodal pan farář.

Irma posléze mohla opět promluvit. Řekla k matce stísněně: "Dej jim Pánbůh štěstí, mutrlinko. Ale o nás se starostí neobtěžujou. Já se o sestřičky postarám. Alfinku si vezmou s sebou, dokud jim nebude snad překážet. Jináče mají vždy zde u mne doma, zde v podzámčí, ať si na panské milostí."

"Chceš trucovat, Irma?" tázala se matka.

"Ne, mutrlinko. Jsou ujištěna, že ne. Ale budou vidět, že to bude tak dobře. Mám z toho rozum," Irma byla zase tak otcí podobna, mluvila zcela jeho hlasem, tak rozhodně, jak on jednou za čas někdy promluvil, tu pak nebylo proti jeho vůli odporu.

Paní Eichlerová se usmála, aby zakryla rozpaky. Pak řekla, že půjde s panem farářem pozdravit paní Kláru a Lízi co nastávající příbuzné.

Odešla, usmívajíc se vesele, Alfinku vzala s sebou.

Po jejím odchodu vzaly se Irma s Dory kolem krku a zaplakaly si.

Helmi domlouvala jim, ať jsou rády, že aspoň se jim lépe povede. Ona sama si z hloubi duše oddechla.

* * *

Bylo co mluvit po celém zámku o té svatbě, která byla ve čtrnácti dnech. Ale na konec nikdo paní Eichlerové nezazlíval.

A co více, přišla k staré slávě. Úřednické paničky zvaly ji o překot, lichotily a ujišťovaly, že nechtěly ji jenom ze zármutku vytrhovat. Schvalovaly jí, že se vdává, tak prý se dcery lehčeji zaopatří, nebude-li se zeť bát, že by se musel starat o tchýni.

A ostatně že Irma a Dory se asi nevdaří, to že se předvídá, jako se prý předvídalo, že sličná vdova vdovou nezůstane.

Nová paní direktorová odjela, ponechavši zatím i Alfinku u sestry Irmy, které kladla na srdce starost o všechny tři sestry. Podivně slušela tato starost paní direktorové a bylo vidět, že se do ní nutí.

Za čtyry neděle poslala matka pro dcery kočár, měly přijet na návštěvu.

Jely, ale bez Irmy. Tato zůstala doma, vzkázala matce políbení ruky, sestrám řekla, ať zůstanou u matky, jak dlouho budou chtít.

A po odjezdu pilně pracovala. Měly nyní více zakázek.

Na faru šla jenom někdy. Řekla si arci, že farští při dobré své vůli za to nemohou, že jináče to dopadlo, ale byla vždy při řeči o matce stísněna.

Za čtyři dny přijely Dory a Helmi. Alfinku si matka ponechala. Přivezly si šatstvo po nebožce paní direktorové, zásoby do kuchyně a vyřizovaly Irmě, že bylo matce líto, že ona nepřišla, než že uznala, že je dobře, aby zůstal někdo doma, by je někdo třeba neokradl.

Za dva měsíce jeli pan farář s paní Klárou navštívit pana bratra, Helmi svezli s sebou.

Pan farář vrátil se týž den, paní

Klára s Helmi za dva dny a Alfinku přivezly s sebou.

Je prý příliš živou a paní direktorová že trochu churaví a potřebuje klidu, vyřizovala Helmi a Alfinka plakala, že ji mutrlinka nemá ráda a "nový paprle" že ji vždycky jenom zatahal za copy a řekl: "Alfi, afi," jako o opičce.

Ale moc dobře že se měla a že má mutrlinka krásnější pokoje než měla zde v zámku. Na dcery že málo vzpomíná, málo o nich mluví, vytáhla Irma z děvčátka.

Přišla zima. Dory, Helmi a Alfinka se těšily, že pro ně matka pošle sáně, že se svezou na šlitáži.

Ale neposlala. Jen trochu potravin poslala, když jel pan farář pana bratra navštívit před samými vánoči, když pěkná sanice se ustálila.

Pan farář vrátil se rozveselen, čtveřácky se usmívaje, vykládal, že má pan bratr ve všem štěstí, že mu druhý sňatek všechno nahradí, čeho v prvním postrádal.

Irma se zachvěla. Pohlédla prosebně na pana faráře (bylyť zvány na faře na svačinu), tento se usmál čtveřácky a ukázal na obraz na stěně. Bylo to Narození Páně. Prst farářův směřoval k Jezulátku, usmívajícimu se v jesličkách.

"Ó!" uklouzlo Irmě.

"Bude jich, slečno, asi mutrle potřebovat, pojedou tam, až tam pojedou Klára," řekl pan farář.

"Nepojedu," řekla Irma smutně.

Ale jela přec, jela rozkvetlým jarem, tak rozjásaným, jako bylo v dobu, kdy odňala jim smrt otce. —

Jela s farskými a se sestrami, jely v smutku — na pohřeb.

Paní direktorová ležela v rakvi. Ležela tu s dětátkem v náručí, se synáčkem, jemuž byla dala život a jenž matku sledoval v smrt. Jako růže s poupětem tu ležela, oděna v drahý šat, ozdobená šperky.

Manžel její byl sklíčen. Procházel pokoji, šňupaje ze zlaté tabatěrky a neustále opakoval k sobě i k jiným: "Tohle se mi nemělo stát."

Irma poklekla u matčiny rakve s drásavým bolem v srdci.

Tak krátce trvalo to matčino blahobyt, neb snad jenom blahobyt, tak brzy bylo přerváno — tak jako ona přerвала svoji k dcerám povinnost —

Měla se rakev zavřít a pan direktor přistoupil bliže, požehnal nebožku i dítě křížem a nechal sejmouti mrtvole šperky.

Irma naklonila se nad matkou. Ne, ten obličej zsinavělý se stopami bolesti a strhaných tahů nejevil stopy štěstí —

Irma plakala, v slzách těch, kanoucích na ruce matčiny, byla odprosba i — odpouštění, Irma cítila se také vinnou, vinnou svým bolem, ana matka odstrčila památku otcovu — —

Po pohřbu vrátily se sestry Eichlerovy do podzámčí a nastal nyní život plný práce a uskrovnování se.

Den za dnem, týden po týdnu, měsíc za měsícem, rok za rokem.

Alfinka vyrůstala, Irma a Dory stárly, Helmi úzkostlivě střežila svoji krásu.

Provdala se až ve dvacetičtyřech letech za vdovce kancelistu, staršího, než byl nevlastní její otec, který se, nevyčkav déle dvou měsíců smutku, oženil po třetí, aby nebyl bez obsluhy.

Irma dala jí z nábytku, co se jí líbilo, jsouc ráda, že ubude krámů, jak s úsměvem řekla.

Alfinka zkrásněla více než Helmi, ale rozkvetouc plnou krásou, uvadla v dvaceti letech souchoťmi.

Irma s Dory sestárly v podzámčí, po Alfinčině smrti již nepracovaly pro lidi, vystačily s málem, ubírajíce si něco z kapitálku, který by byly rády ušetřily pro dvě Helmininy děti a prodávajíce kus po kusu z nábytku a ostatních věcí.

"Smutně nám to na tom světě dopadlo," říkávala Irma a Dory jí přisvědčovala, jakož i Lízi z fary, která po smrti matčiny panu strýci hospodařila.

"Ba, se starými pannami dopadne to vždycky smutně," vzdychla zase Lízi a Irma a Dory přisvědčovaly.

—oOo—

Před Kalvarií

Napsal Dr. J. L. Hrdina

I.

OBA nejpilnějších žní. Žito dostalo se za krásné pohody pod střechu stodol, nyní přišla řada na pšenice, a vydrží-li počasí takové ještě čtrnáct dní, sklídí se i ječmen, tak že na polích mimo ovsy a řepu bude, jako by zametl. Však jsou to vedra! K zalknutí. Zvláště dnes slunce pere do těch polí, že by člověk mohl se zásobiti teplem na celý rok, kdyby bylo možno teplo to nacytat a uschovat. Vzduch se chvěje, ve výšce bzučí na tisíce malinkých mušek, tváře lidí zarudlé, ani do řeči nikomu není. Od lesů to zahučelo jako blížící se bouře, — zaduněla země, přeletěl tudy kolem vlak, jedoucí do Prahy. Ženci na chvíli ustali a dívali se za vlakem. Okna proti slunci zastřena, druhá strana otevřena, všichni cestující polo vysvlečení utírali čela a ovívali se šátky.

“Vida, je tam stín ve vozech, nic nedělají a přece je jim horko. Což nám tady na polí, když jsme v jednom kole!”

V blízké stanici Lánech ozval se nádražní zvonek, stydlavě, skoro dětským hláskem, oznamující příjezd vlaku. Za malou chvílenku vlak stanul, jen jediný cestující vystoupil. Mladý muž, asi třicet let, ale bradu a tváře bujným černým voussem porostly. Hodil veliký vak stranou a opravoval si límec a kravatu. Druzí cestující záviděli mu, že je už doma, že jeho cesta již u konce. Ale oni v tom vedru — kolik pak ještě štací? Znovu ozval se zvonek, vlak zapísknul, zasyčel a jel dál. Přibylý cestující zatím zapnul vestu a límec, přehodil svrchník přes rameno, vzal

do ruky vak a přistoupil k úředníku, jenž vracel se do kanceláře z nádraží, aby telegraficky podal rapport na předchozí stanici o příjezdu a odjezdu vlaku.

“Mohl byste mi říci, pane, jak daleko odtud na Hradečno?”

“Na Hradečno?” pravil úředník, obrátiv se směrem severním, v tu stranu, kde mezi lesy Hradečno leží, “já myslím dobré půldruhé hodiny, půjdete-li ostře —”

“Na ostrou chůzi nebude dnes pomyslení v tom vedru a s tím vakem.”

“Nu, tedy dvě hodiny počítám.”

“Což by se tu nesehnal žádný povoz za slušnou taxu?”

“Nyní sotva. Všechny potahy jsou v polích, a sedlák ve žních má nejraději koně jen pro sebe.”

“Dvě hodiny pěšky! — to raději počkám do večera. Snad bude mítí někdo chvíli času.”

“Nemohu ovšem za nikoho nic slibovatí.”

“V nejhorším případě počkám, až bude po žních, než bych šel dvě hodiny pěšky,” smál se cizinec a zaměřil do nádražní restaurace, aby se nejprve občerstvil po té pekelné jízdě ve vyhřátých, dusných vagonech.

Po chvíli vezli tu kolem nádraží po silnici mandele. Cizinec vyšel ven a zavolal na výrostka, jenž řídil koně, aby na chvíli zastavil.

“Mohl bys mne dovéztí na Hradečno?”

Zavrtěl hlavou.

“Jsem sám a mám pouze cestovní vak.”

“Nemohu.”

“Dám ti pětku.”

“Pětku? — H-m!” Selskému synkovi počaly svítit oči. V neděli je v Tuchlovicích pout', bude potřebovat — “Já tedy pojedu!” A prás-

knul do koní. Dojel do blízké vsi, zajel s vozem do stodoly, vzal kabát, přepřáhnul koně do lehoučké bryčky rozchrastěné a už tu byl před nádražím.

"No, je vidět, že jsi chlapík. Tu máš svou pětku, a jed'."

"Má jeti silnicí nebo cestou v lesích?"

"Kudy chceš, mně je to jedno. Já tu neznám ani kámen."

"Pojedu lesem, — to by bylo pěkné, abych za dvě hodiny nebyl zase už na poli. Tatík je dnes u stání v městě — jinak bych si tohle nesměl dovolit. Ostatně ničeho neprozahálím, — noc je jasná, budu voziti za to mandele pozdě do večera. Ženské budou mít zatím navázáno."

Cizinec vyňal krátkou dýmku a zapáliv, prohlížel si brzy na té, brzy na oné straně chladné houštiny lesní, v nichž ozýval se echem rachot kol, jako by tu samé mlýny byly.

"Tady ja Hradečno!" ukázal asi za hodinu kočí bičem na řadu červených střeš před sebou. "Před kterým statkem slezete?"

"Kde? — Jen jed', já ti povím!"

Za chvíli byli ve vsi. Minuli letem několik stavení —

"Počkej, tady sestoupím!" pravil cizinec, zpozorovav bílé stavení, na němž visel nad vraty zelený věnec z plechových listů co nezbytný odznak vesnické hospody. Seskočil dolů a sundal vak a zaměřil do vrat.

"Taky mohl říci hned, že jede z Prahy na svatbu sem!" bručel si selský hoch, obrátil koně, prásknul bičem a brzy zmizel ze vsi. Jen mrak prachu zahaloval cestu, kudy povoz uháněl.

Ba, že to byla svatba. Svatební hody odbyly se tamhle naproti v tom statku, mládež už to nemohla vydržeti doma za stolem a musili hudebníci v hospodě spustit. Tady se podívejte na ten rej! Tanečníkům se řine pot z čela a po skráních, — vždyť dnes možno uvařit se v potu, aniž by bylo nutno pustit se zvláště ještě do tance.

"Tak tady je svatba!" povídal si cizinec, "to mi mohl ten selský hoch

taky říci, byl bych sestoupil jinde. Snad tu mají ještě jednu hospodu, abych se mohl vrátit — —"

Ale už bylo pozdě. Vesnické děti počaly cizince okukovati a z jeho vaku nespustily oči. Co tam asi může býti? Cukroví — či obrázky neb mosazné prstýnky se skleněnými dráhokamy? — A kdo měl nějaký krejcar od strýčka neb dědečka v kapse, vzal jej do ruky, a kdo dosud neměl peněz, honem běžel do sálu k tatínkovi pro nějaký groš, aby nebyl v rozpacích, až ten cizinec otevře vak a vyloží tu zboží své. Ale ten si děti ani nevšímal. Zašel do šenkovny, místa tu bylo dost, vše bylo v sále nahoře, pověsil svrchník a klobouk na hřebíku nad hlavou, vak hodil pod lavici, na uvítání švarné hostinské poděkoval kývnutím hlavy, zapálil krátkou dýmku, odehnal občas hejno much se své sklenice, aby se mohl napít, naslouchal hudbě, jež nad ním duněla, zvláště basa — někde zrovna nad jeho hlavou, dělala pekelný rámus. A bylo viděti, jak strop šenkovny pod nohama tanečnicků dle taktu se prohýbá. Po tanci seběhli někteří dolů. Dostanou tu dříve pivo a pak je tu více prázdných židlí než v sále, mohou si tu pěkně odpočinout. Cizince si sotva všimli. Bezpochyby nějaký cestující. Přijel z Lánů. Ale dnes asi mnoho neprodá, snad ani ten svůj vak neotevře, dnes nemají lidé času ani chuti prohlížeti si zboží hausírníka. Ten klidně seděl, vážně si pokuřoval, ale dosti rychle pil, tak že hostinské nepopřál chvíle oddechu. Snad ji tak chtěl škádlit. Byla tak mladá, plná života a stále se usmívala.

Nějaký výměnkář vešel do šenkovny. Čistě vypraná košile se mu bělela, sváteční čepice seděla na uchu a dlouhá dýmka visela z koutku úst. Poškádlil švarnou hostinskou, že prý ona tu sama jako poustevnice a její muž že nahoře tančí s nejhezčími děvčaty. Hostinská se rozesmála. Věděla, že její muž tančí, ale kolem soudků se sklenicemi a plecháči v rukou, aby postačil hasiti žízeň rozjařených tanečnicků. Výměnkář hodil če-

plci na stůl a přisedl k mladému cizinci.

"Z daleka?" ptal se hned po domáčku.

"Z daleka."

"Snad až z Prahy?"

"Ještě dál."

"Tak, tak!"

"Jak vidím, máte tu svatbu, v době nejpilnějších žní. A dnes, v tom vedru tančit."

"Inu, blázni všichni. Jedni blázni nechtěli čekat se svatbou, a když už je svatba, je hudba, a za hudbou přijdou všichni ostatní, i nezvaní."

"Kdo se tu žení?"

"Nebudete ho asi znáti, jste-li tak z daleka. Jmenuje se Bohdanecký a pochází až odkudsi z Pátku na Oharce. Sem se přišel; — podívejte se tam do toho statku, kde je ta zahrádka pod okny. Krásné stavení, vidíte? — jako zámeček! A což ty kusy krásných polí k tomu! Sto korců ve dvou jen dílech, to se dá říci. A pole v jediné rovině a takové dobroty, že marjánka by tam rostla jako v pařeništi. Nu, vidíte — ale na ruby to vypadá s tím statkem jinak. Já jsem dvaasedmdesát roků, jsem zdejší, pamatuji vše dobře, ale pokud vím — v tom statku nedomohl se nikdo štěstí. Po dlouhá léta mívali ho páni smečenští v nájmu — pole jeho rozprostírala se zrovna mezi lány polí dvou jejích dvorů, zdejšího a na Nové Vsi, a nájemné bral jeden klášter pražský. Později statek prodán jistému Sadílkovi, a ten hospodařil tu sám. Ale ne dlouho. Jeden rok byla úroda, ale přišlo stále. Vše na polích vzrostlo. Druhý rok suchem nic nedozrálo a třetí rok, kdy si mohl vše vynahraditi, sotva svezl úrodu do stodol, vyhořel. Ještě dva roky se tu mozolil — nic platno, šel ze statku jako žebrák. Pět let se tu udržel — zrovna jako jeho nástupce, jakýsi Pešula. Hodný člověk, nikomu neublížil na světě, neutratil zbytečně groše — toho zas vykradli úplně. Ustřádané peníze, ženin podíl — tenkrát se nechávaly peníze doma — peřiny, šaty — za několik tisíc. Ten tu byl taky pět let.

Pak tu byli dva po sobě — každý čtyry roky — déle to tu nikdo nevydržel, potom dva sedláci za sebou — ti už jen tři roky každý — a protože to je jako prst Boží, vypočítává lid zdejší už sám pobytu novým majitelům statku. Poněvadž poslední držitel usedlosti byl tu dva roky pouze a stejnou dobu vydrží vždy dva, soudíme, že i ti, co tu nad námi šoupají podrážkou o podlahu sálu při sousedské, déle se tu nezdří než dva roky. Pak přijdou ještě dva — každý rok, a pak rád se podívám, co pak bude, bude-li osud tak houževnatě provozovati tu podivnou hru. O každém majiteli toho statku říkáme, že je před Kalvarií. Jeden čtyry roky, druhý tři, dva roky — déle ne, než osud vyměřil. Ještě den — a ubožák octne se na samé Kalvarii svého života a štěstí. Dosud všichni unikli. Povídá se, že to statek v dávných dobách sirotkům uloupený. A od té doby že se odstěhovalo odtud pozhnání. Páni toho ovšem nepoznali, počítali výnos i škodu z něho s výnosem i škodou vedlejších dvorů. Ale jednotlivec to pozná."

"Kdo hospodaří nyní na statku?" ptal se cizinec.

"Vždyť jsem vám říkal, že Bohdanecký se sem přišel."

"Vzal si tedy sedláka — —"

"Ne, vdovu po sedlákovi Ciprovi, Ciprovi se sem přistěhovali vloni — za krátký čas sedlák zemřel — kůň ho kopnul do prsou — a nechal tu vdovu a dvě děti. A ta vdova dnes má svaťbu. Nemáme jí za zlé — co si má počítí samotná ženská v tak rozsáhlém hospodářství. Její nastávající muž zdá se býti hodným, zanesl do statku hezkých pár tisíc — mohl by tu hospodařiti déle, než velí osud a snad kletba, lpící na každé hrudě toho statku. Ovšem, my už ani jinak nepočítáme: Ciprová s prvním mužem a se svým vdovstvím je tu dohromady rok, má tu býti celkem dva roky — bude tu s Bohdaneckým pouze zase rok."

"Snad to nemusí býti tak pravidelné!" smál se cizinec.

“Já tu pravidelnost nedělám, ale považte: dva po pěti letech, dva po čtyrech, dva po třech, pak přišel Toman, ten tu byl již jen dva roky — je vidět, že následník tu déle nebude, byť i muže a jméno změnil.”

Při vyslovení jména Toman zmizel cizinci s tváře nedůvěřivý úsměv, s jakým se pásl na vypravování toho venkovana, oči jeho zaplály, ruka se zachvěla, chtěl se napít, aby zakryl pohnutí, ale nemohl sklenicí vzít do ruky. Shýbnul se tedy v rozčilení pod stůl.

“Ztratil jste něco, pane?” ptala se úslušná hostinská.

“Zdá se mi, že mi upadla sirka —”

“Nevidáno o jednu sirku!”

“Mohla by se rozšlápnout a chytout. No — necháme ji.”

Narovnal se — obličej jeho byl zarudlý — to jak byl sehnut. Vyprázdnil sklenici — jen aby se zbavil na chvíli těch pátravých a zvědavých očí veselé hostinské — musí mu běžet pro pivo, a ač nedávno nacpal dýmku a ač nejlépe hořela, vyklepával ji na zem.

“Vždyť je to škoda, vyklepávat nedohořelý tabák!” káral ho výměnkář.

“Prosím vás, odkud přišel ten Toman, o němž jste povídal?” nastavil cizinec nit hovoru.

“Zdá se mi, že z Klence u Řípu. Znal jste ho?”

“Znal. Pak je to on. Měl syna — jediného syna — —”

O tom nevím. Toman s nikým o rodinných záležitostech nemluvil.”

“Byl vdovec, měl krásný statek v Klenci —”

“Nic jsme se nedozvěděli, než že je od Řípu. Přistěhoval se sem, zaplatil zadlužený statek, dať opravit, kde čeho bylo třeba, a lidem se vyhýbal. Byl tu dva roky a šel.”

“Kam?”

“Do rubáše, s rubášem do rakve a s rakví tam, kde není ani starostí, ani bolu.”

“On zemřel?” zašeptal cizinec a podepřel bradu do dlaně.

“Před rokem zemřel. Po něm přišli Ciprovi, selka prý pochází také z

okolí Řípu. No, to jsem se rozpovídal, musím se na chvíli podívat do sálu na tu mládež, a pak,” smál se taškářsky, “zdali moje panímáma si tam neudělala známost s jiným.”

II.

Tomanův statek v Klenci byl nejhezčím a nejvýnosnějším z celé vsi. Říkali tam taky ve dvoře, jinak ne. Sedlákovi “milostpán”, selce “milostpaní”. Ne snad “pantáto” a “panímámo” jako v druhých statečích. Oráče neměli ve statku, jen “kočího”, a o děvečkách nebylo ve statku ani slechu. Měli dvě “služky”, “kuchařku” v kuchyni a “panskou” paní k ruce. Lid se tomu usmál, ale jmenoval to tak, jak si toho “panstvo” přálo. Toman byl jediným synem svých rodičů a otcem jediného syna Jaroslava. Sám byl vychován jako nějaký šlechtic a o vychování syna svého pečoval v míře ještě větší. Nemyslíl snad ani na hloubku a dokonalost vzdělání, jako spíše na lesk a hluk, jímž k cíli se ubíral. Nebyl mu ani jediný krok náležitě milým a účelným, nešlo-li při něm o větší útratu. Gymnasiační studia dokončil Jaroslav v Praze, ale další školy, universita, již mohl navštěvovati, nezdála se marnivému otci přiměřenou jeho jménu, jeho postavení. Proto Jaroslav studoval jeden rok práva ve Vídni, druhý rok ve Strassburku, třetí docela v Paříži. Pro čtvrtý rok byl uchystán na cestu do Itálie, ale matka zemřela a tak, aby byl otci blízko, aby se mohli aspoň týdně navštěvovati, vstoupil do škol v Praze. To se tedy pravidelně dělo, a po ukončení studií odebral se Jaroslav, zásoben všemi pomůckami, na statek svého otce, aby se připravoval ku zkouškám. Studoval dlouho, ale čím déle se mořil, tím jasněji poznával, že právníkem nebude nikdy. Počal býti netrpělivým, suchopárné paragrafy různých zákoníků se mu protivily. Jako s každým bolem, svěřil se i s tímto bez okolků otci. Ale zle pochodil.

“Tak? — Nyní, když už se všude chlubím mezi známými, že co nevi-

děť pošlu jim pozvání na tvoji promoci, když už všude ne jinak tě tituluji, než "pane doktore", chceš vyvésti tu hloupost? Myslíš, že bych to snesl jako nějaký sedlák? Jsem Toman! Víš, kdo je Toman? Tu se podívej — znak naší rodiny, erb šlechtický, jehož užívali naši předkové, ježž však děti později pro chudobu odložily. A my jsme dětmi těch dětí, bohatí, vážení, — nám bude rodinný znak zase ozdobou. Tu jsou dokumenty, dal jsem je vypátrati s velkým nákladem. Chci podati žádost za svolení k užívání rodinného znaku a svolení toho dosáhnou. A znak ten s predikátem šlechtickým hodlal jsem ti věnovati dárkem ku tvé promoci. Mně již nepomůže, to-bě by mohl prospěti."

Jaroslavovi bylo otce líto. Mlčky uchýlil se opět ku svým knihám, obracel list za listem, na některé stránce stanul a díval se dlouhou dobu na ty řádky, jako by kdo ví jaká moudrost tam byla obsažena. Ba někdy měl knihu před sebou otevřenou a díval se jinam, na obraz na stěně, neb oknem ven, daleko, až tam k těm modravým horám na severu. A kam oko zabloudí, přiletí i duch...

Pozoroval vesnické děti na návsi. Jaký to život! Bosí, polonazí, rozedraní, o hladu, ale jak spokojeně a bezstarostně tu skotačí! Toho života on nezná. Byl také malým, jako tu ty děti, ale mezi vesnickou mládež nesměl. Jako by byl nějaký princ. A když počal chodit do vesnické školy přesporní, to bylo úrad s učitelem a vybírání, než otec se odhodlal, mezi kým má seděti v lavici. Děti se cestou proběhly, obveselily — pro něho přijel kočár do školy a ráno v samých kožešinách zabaleného zase jej před školu dovezl. Tehda byl pyšným vůči těm ostatním dětem, liboval si — dnes vidí, že je méně než oni. Co je víc než ten chud'as? Má lepší oběd, aniž by si naň vydělal, a spí v měkčí posteli. A nastane-li obrat, tím citelněji dotkne se duše jeho schoullostivělé každá nepatrná rána. Jaroslav chodil s leistry a knihami ven. Tam pod širým nebem prý se

lépe studuje. Studoval! Svolal si děti z celé vsi a ty za pamlsky a různé dárky musily provozovati různé hry, závody. A když se sepraly, to bývalo mu nejmilejší. Svedl dva soupeře ve rvačku a slabšímu v zápase vždy pomohl. Tím si nahradil, čeho v mládí zanedbal. Vracel se domů vždy s tváří rozveselenou, což bývalo starému Tomanovi neklamným znamením, že Jaroslav už se těší na promoci a ostatní věci, jež při tom přijíti mají, a těšil se zase z veselé tváře synovy.

Bylo to krátce před vánočními svátky. Starý Toman chystal se na cestu do Prahy. To už je tak po celém světě zvykem, že každý očekává na tu chvíli nějaký dárek. A Toman se dá pokaždé vidět. Kde kdo je ze služebnictva a z příbuzenstva, obdrží něco, co už stojí za řeč. A nesmí se říci, že chasa v jiných státcích byla štědřeji podělena. Už měl celý seznam věcí na papírku, jen byl v rozpacích, co má letos koupiti Jaroslavovi.

"Nejraději bych, Jaroslave, abys si určil sám. Jsem opravdu v rozpacích."

"Nějaký dáreček, tatínku, jenž by se hodil pro děvčátko."

"Snad nechceš nosit ženské tretky?"

"Já bych to hned zas rozdal jako dárek od Ježíška."

"Komu?"

"Lenorce Brávníkovice."

Starý Toman se rozkročil, složil ruce přes prsa a přísně si změřil syna.

"Poslechni, hochu, kdybys věděl, že jsi na Lenorku jen pohlédl, promluvil s ní jen jedno slovo, vytknul bych ti to. Kdybys jí koupil nějaký dárek, byť jen za krejcar, aby se mohla chlubit, že to od tebe, hněval bych se na tebe zle, — ale chceš, abych já koupil ženský dárek a ty že ho pak doručíš Lenorce, — to je hrozná urážka otce z úst synovských."

"Ale tatíčku, vždyt' přivezete dárky i pro naše služky —"

"To je moje chasa!"

"A Lenorka — zas moje —"

"Co?"

"Milenka — —"

"Co že? Ta žebrota? Je sedm dětí a dohromady dostanou podílem tisíc zlatých."

"Nepotřebuji ženu s věnem. Udělám doktorát a po vaší smrti zdědím statek."

"Vezmeš-li si Lenorku — ostatně tomu ani nevěřím!"

"Věřte, tatíčku. Líbí se mi a mám ji rád."

"Pak se neteš, že ti statek dám."

"Pak si vezmu Lenorku tím spíš, poněvadž budeme oba stejně chudí. A doktorem nebudu. Byl-li bych odbyl doktorát, byl bych tak učinil jediné k vůli vám..."

Mám vám vyprávěti o tom, co následovalo? Domyslíte si sami. Je to pohádka všedního života našeho lidu, tak obyčejná, jako tisíc jiných. Nešťastná scéna mezi otcem a synem, otec obhajuje advokát rozumu, syn má zástupcem svým srdce. Otec neustoupí, syn nehodlá povoliti. Každý se cítí ve svém právu. Starý Toman po prudkém výstupu odložil cestu do Prahy. V ten rok poprvé o štědrém večeru nerozdávaly se dárky. Každý dostal částku peněz, aby si koupil, co sám chce. Peníze — to jako by ani nebylo dárkem. Při večeři bývalo vždy smích a hovor — dnes ani nikdo nehlesnul. A ani polovic času nevydržela chasa za stolem, jako jindy — všichni se vytratili. Jaroslav ani k večeři nepřišel. To je doma u krbu každý žebrák a tady, v panském statku — Inu, snad žebrák nachází u svého krbu více štěstí a spokojenosti než měl Jaroslav na statku. Byl posud jen hříčkou v rukou otcových, otec měl Jaroslava jen pro svůj lesk, chloubu a ctižádost — nyní procitnul. V cizině byl ku všemu lhostejným, až se otec vadíval, že málo utrácí, že málo si na sobě zakládá a nyní — tak najednou mysl jeho se rozbírá. Tisíce děvčat velkých měst nestálo mu ani za myšlenku — tu taková venkovská dívka mu pojednou dražší než láska otce a jeho bohatství.

Toman chodil po jídelně, sám ani nevečeřel a stále čekal, že Jaroslav

přijde. Je přece štědrý den! Rukama šermoval ve vzduchu, jako by si přál místo nich mít křídla, aby zaletěl tam, kde jeho syn večeří. Kde by večeřel? U Lenorky — u Brávníků.

Poslal tam služku se vzkazem.

Za chvíli se vrátila, že Jaroslav se tam dnes neukázal.

"A Lenorka je doma?"

"Je, chystá se na půlnoční."

"Snad je někde mezi známými, snad se umoudří. Známe to, tu mladou lásku. Jako když zapálíme otep slámy. Chvilenu, ale jen chvilenu — to jdou plameny až k oblakům, a hned je po ohni. Známe to. Slabý člověk opije se malou skleničkou vína a pak poví, koho potká, co má na srdci. Jaroslav spatřil Lenorku. — No, každý den se stane někde nějaký zázrak, před čtyřmi dny stalo se to u Jaroslava. Zamíloval se. Nu — neměl jsem to bráti hned tak vážně. Tak, tak! Ale o něco jsem chytřejší. Myslíval jsem vždycky, že jsem pánem, pánem všech a zatím — jsem otrokem vlastního dítěte. On vystřízliví, ale což když nepovolí? Kdo pak musí povoliti — já?"

Ještě chvíli si tak dával otázky a sám si na ně odpovídal.

Pak usedl k oknu do lenošky a umínil si, že nepůjde spat, dokud Jaroslav nepřijde.

Spat nešel, ale usnul brzy. Tak, jak byl oblečen. Přemáhal se dost dlouho, ale neudržel se. Nu, nějakou minutku zdřímne a hned budou oči čilejší. Ba, minutku!

To bylo po jedné hodině s půlnocí, když se probudil... Vlastně ho vzbudil hovor a lomoz chasy, jež vracela se domů z půlnoční mše. A sotva vešli do síně, bez zaklepání, vidouce tu světlo, vešli do jídelny, kde Toman v lenošce se narovnával.

"Co tu chcete ještě? — proč nejdete spat?" ptal se roztržitě.

"Lenora Brávníková je zastřelena!" povídali všichni, skoro najednou.

"Lenorka?" vyskočil Toman, ale že se mu nohy chvěly, zase usedl. "A kde je Jaroslav?"

"Nikdo ho dnes neviděl. A ve vsi nikde není."

"Kdo vám řekl, že je Lenorka zastřelena?"

"Vždyť jsme ji viděli — šli jsme s těmi lidmi, když ji nesli domů."

"Kde byla?"

Odešla na půlnoční, dlouho ještě před půlnocí, ale v kostele nebyla. Našli ji v polích u Vražkova, jak se jde k Řípu. Najednou zablesknul oheň, zahoukla rána, a když tam lidé přiběhli, byla Lenorka už ztuhlá. A vedle ní ležela začazená pistol."

Chasa chtěla ještě něco povídat, ale Toman je poslal spat. Však uhodnul, co mu chtěli říci, však tušil, na koho prvně asi padne podezření.

"Ale, je-li to pravda, co tuším, že jsi, Jaroslave, zastřelil to děvče, pak jsi mne činem svým dovlekl na Kalvarií, kde tvým odsouzením i mně postaven bude kříž, na nějž hanba tvoje přibije údy mé. A zavrou-li se za tebou dvěře žaláře, pak i můj život vydechne v posledním zoufalství: dokonáno jest. Tu stojím před vlastní svou Kalvarií, — Jaroslave, vrat' se, řekni, že není pravda, co tuším." A vstal a vyburcoval chasu, již před chvílí poslal spat. Hned se musili všichni ustrojiti, přibrat ještě někoho na pomoc a na všechny strany se rozběhnout a pátrat po zmizelém. Hledali, volali, ale k ránu vrátili se s nepořízenou.

Smutné vánoce pro starého Tomanu. Ani ve snu mu nikdy nenapadlo, že by i ten nejzbedovanější člověk tak smutné vánoce mohl míti. Rval si vlasy, volal dítě jediné už i pomocí úradů a četníků — vše nadarmo.

V chalupě Brávníkovic také volali a plakali i ještě vroucněji se modlili a volání jich setkalo se s úspěchem. Lenorka pomalu přicházela k sobě a druhý den, když už tu byl asi po třetí doktor, otevřela oči. Rána na prsou byla hrozná, ale smrt neměla v patách. Doktor vyňal skoro všechny třísky náboje — byl to div, že Lenorka nebyla zastřelena, a vida, že nejhorší minulo, a děláje si naději na její uzdravení, upustil od úmyslu, poslati ji do vzdálené nemocnice a po-

nechal ji pečlivějšímu ošetřování sousrozenců, chtěje si tak získati úplnou zásluhu návratu jejího života a tím i reputaci mezi lidem.

Čtvrtý den přišel Toman do chalupy Brávníkovic. Kdo by si to byl kdy pomyslí! Takový pán!

Zastal tu právě lékaře u nemocné.

"Pane doktore, dovolíte mi otázku k Lenorce?"

"Ani slovíčka nesmí promluvit. To bychom jí dali!"

"Nemusí mluvit ani jedné hlásky! — Lenorko, — způsobil ti tu ránu Jaroslav?"

Lenorka zamkla oči a zavrtěla hlavou. Ne!

"A nevíš — — Ne, už dost! Už vím všechno, co jsem vědět chtěl. Děkuji ti. Chtěl jsem se jen zeptati, nevíš-li, kam zašel Jaroslav. Mohla bys to věděti, byli jste přátely, ale at' zašel kamkoliv, třeba na věčnost, jen když on není zlosynem."

Událost ta vrtala mozkiem přece starému Tomanovi a každému, kdo jen trochu předchází děj té události znal. Ale — Jaroslav zmizel — proč? Hádalo se všelijak a Lenorka nikomu na otázky neodpovídala, odvolajíc se na zákaz lékaře.

Za dva měsíce byla Lenorka tak dalece pozdravena, že mohla sama bez cizí pomoci přejíti světnici. Jednoho dne přišli dva páni od soudu, jeden rozložil papír na stůl a sednul na židli, jsa připraven ku psaní, druhý přistoupil k posteli, na níž seděla Lenorka.

"Tak, panenko, musíte nám pověděti, jak se to sběhlo!"

"Vždyť už jsem to řekla!" A Lenorka se celá chvěla.

"Nám jste posud neřekla ničeho. A nebojte se. Střelil vás mladý Toman?"

"Ne, já sama!"

"Ale pistol je jeho. Tu poznal jeho otec."

"Ale já se střelila sama!"

"Proč?"

"Když jsem viděla, že skočil do Labe, odhodlala jsem se, že se zastřelím."

“Mohla byste nám o tom několik slovíček povědět?”

“Šla jsem na půlnoční a potkala jsem Jaroslava. Řekl, že přichází se mnou se rozloučit a za chvíli že u háje zahoukne rána, která učiní konec jeho životu. Otec prý s ním nakládá hůř než s čeledí, proto prý se usmrtí. A pak proto, že nesmí mít mne rád. Vyrvala jsem mu zbraň a uschovala. Šel chvíli vedle mne mlčky, — pak si vzpomněl, že odjede do Prahy, aby nemusil být přes svátky doma, a že půjde do Beřkovic, kde sedne na vlak. Doprovodila jsem jej až do Beřkovic. Ale tu se náhle obrátil, pádl k řece a tu, kde je proud vody prudký, tak že tu řeka ani nezamrzá, vrhnul se s náspu do řeky a zmizel. Doleji již je led — tam ho voda asi zanesla, tam zahynul, a uváznu-li kde v ledu, dnes, kdy se hnul led na řece po té oblevě, budou kosti jeho zanešeny daleko, snad až do moře. Volala jsem o pomoc — ale marné již volání. Pádila jsem zpět, — tu pod Řípem jsem stanula a ulekla se Jaroslavova činu. Otec jeho svede vinu na mne, budou tu mnou opovrhovat, výhybatí se mi — vyňala jsem Jaroslavovu pistoli a spustila proti svým prsům. Škoda, že neumím lépe mířit!”

Tak to vyprávěla Lenorka, tak to bylo úředně zapsáno, a ač mnohý nad tou událostí vrtěl hlavou, — mezi nimi byl i Toman, — přece se tomu tak věřilo. A starý Toman, aby nemusil před sousedy nedůvěřivě vrtět hlavou, prodal v Klenci svůj statek a koupil jiný až v Hradečně. Dvě leta tu hospodařil, — dnes spí na hřbitůvku ve středu šumných lesů smečenských.

III.

Mladá švitořivá šenkýřka na Hradečně nemohla pochopit, co výměnkář Albrecht povídal tomu cizímu hostu, že je tak najednou zamklý. Dříve byl tak veselý, hovorný, vyptával se, jak se která jmenuje z těch děvčat a družiček, co tu chodily mezi tancem kolem dveří, a nepronel je-

diného slova beze žertu. A nyní —

“Prosím vás, co pak vám povídal ten starý mluvk, — snad se s vámi docela vadil? To by bylo pěkné, urážet mé hosty. Vaše útrata za dnešní večer činí víc než jeho za rok. Přejde nejraději posedět na prázdko a jiné zlobit. To on dovede — —”

“Ne, musím se ho zastati, — hodný stařeček vyprávěl mi o nebožtíku Tomanovi —”

“A to vás tak zarmoutilo?”

“Ba, znal jsem jej od dávných let, dokud hospodařil ještě pod Řípem, v Klenci.”

“Snad příbuzný?”

“Příbuzný? — Také trochu, ale uváznu mi za Tomanem malý dloužek.”

“Ale? — Kdo by to byl o něm řekl. Takový poustevník a dělá dluhy. Inu, tiché vody břehy berou.”

“Nemyslete na nějaký peněžitý dluh. Zůstal mi dlužen jen jediné slovo — odpuštění.”

“Tomu nerozumím!”

“Buďte té laskavosti a uschovejte mi ten vak někde v kuchyni,” pravil cizinec, nevšímaje si zvědavosti šenkýřčiny, “a svrchník a klobouk můžete uklidit také. Chci tu beztoho přenocovat. Budete tu mít nějakou prázdnou postel?”

“Místa dosti. Až si budete přátí nocleh, jen řekněte.”

“Děkuji za ochotu. Zatím zaplatím útratu dosavadní a podívám se do sálu na ty tanečníky. Ovšem, že v útratě budu i tam pokračovat, bude-li mi dovoleno.”

Otevřel toboleku, — měl tam peněz, až oči jiskřily, — zaplatil a po dřevěných rozvrzaných schodech stoupal k sálu. U dveří stanul. Spokojil se tím, že směl nahlédnouti dovnitř na ten rej. Tanečníci právě byli v kole. Vzduch těžký, prosycený prachem a kouřem, visel nad svatebníky, a ač okna po jedné straně byla dokořán, ani znáti to tu nebylo. Ač tma již venku, přec vzduch po parném dnu byl dosud horký, dral se spíše okny do sálu, a dusnou atmosféru tady udržoval. Kdo zná ty venkovské naše muziky, dovede uvěřit,

že takový vesnický sál k půlnoci podobá se veliké udírně, v níž párky nevisí na hůlkách, ale tančí. Z počátku, dokud úbor svatebčanů byl v pořádku, vyhlíželo to tu snad dosti pěkně, ale nyní už bylo vše zmalátnělé. Sedláci vysvlečení ze svátečních kabátů, seděli v postranním pokojíku, hráli karty, zpívali aneb dřímali na stole. Selky s rozpálenými tvářemi v rozjařenosti své šly si samy pro tanečníky, když se k tomu nikdo neměl, černé šaty mládenců prachem jakoby napudrovány, límce propoceny, kravaty pod uchem, bílé šatičky družiček umačkány, na zádech potom nasáklé a věnečky na hlavách jen tak že dosud visely, jako účes sám. Některá dceruška zívala za kapesním šátečkem, ráda by už domů, do peřin, ale tatínkovi se dosud nechce — mnohá maminka se nudila a sousedky, jež měla hodinky, každou chvíli se ptala, kolik je hodin. Už by spala, ale — dceruška tu má pěknou známost a baví se roztomile. Známost se nesmí rozvésti a dceruška se tu o samotě taky nechati nemůže. To by bylo zítra řeči.

“Nu, jak se vám líbí u nás?” přistoupil k cizinci rozjařený výměnkář Albrecht. Tváře mu hořely, oči plály — tak to má od jakživa rád, když je to veselé, piva dost a nic to nestojí. A dnes mohl pít výměnkář do sytosti, každý mu nabízel. “Přece vás sem hudba vylákala! Nesměl byste mít srdce, abyste odolal. Hrajou tu Horové, samí staří hudebníci vojenští, a ti umějí člověku zalehtatí osrdím a omládnouti nohy. Což pak, kdybyste šel také si poskočit — —”

“Děkuji, netančil jsem už kolik let. Prosím vás, která pak je nevěsta? Jsou všechny hezké a člověk cizí se v tom nevyzná.”

“Tamhle sedí mezi okny u družiček. Ale škoda, že je odvrácena. Ta v těch hedvábných blankytných šatech. Pro vdovu se jiné nehodí. Ale hezká je, jak obrázek, a kdybyste viděl ty žhavé černé oči její, — no, nač pak vám mám tady dělat kázání a popisovat ji. Pojd'te, deseti kroky jsme u ní. Podívejte se sám na ty

její oči. Dnes musí se vám to promínouti.”

Cizinec se zdráhal, ale nebylo pomoci. Albrecht chopil ho za ruku a zavedl do středu veselé společnosti.

“Tady vám vedu tanečníka. Je z daleka, není zván na svatbu, ale mezi vás, děvčátka, jsem jej pozval sám.”

Všecky ženské zraky svezly se na rozpačitou tvář mladého, hezkého muže, jenž dvorně a pružně na všechny strany se ukláněl, při čemž drachokamy na četných jeho prstenech hrály v duhových barvách a těžký, zlatý řetěz u vesty se rozhoupal.

“Ta je Víškovice, to jsou družičky, dcerušky našeho pana správce, tu je ta, tu zas ona — a tady nevěsta, selka a paní Bohdanecká,” mlel hubou starý výměnkář.

Cizinec, jemuž za tu chvíli tváře proměnily se v pivoňky, uklonil se nevěstě hluboce, a ač neznámý — jak pravil, přec přeje jí štěstí v novém tom období života. “At' tu hospodaříte déle na statku, než starý Toman, at' s nynějším manželem déle užíváte štěstí než s prvním — —”

“Odkud to znáte vše?” ptala se mladá selka nepokojně.

“Vyprávěl mi o tom tu ten stařeček dole v šenkovně.

Nevěsta se upokojila poněkud, ale nemohla odvrátit očí svých od něho, v prsou počalo srdce prudčeji bušiti, — co se mu stalo? A plaše přehlédla tváře přítelkyň a družiček, aby se přesvědčila, zda-li si nepovšimly, jak se zachvěla, — také neví proč, jak bázeň jakás proletěla jí duší. Nikdo nepozoroval. Děvčata měřila cizince od hlavy k patě, odhaňovala jeho stáří — nejvíce třicet let, cenu jeho prstenů — v tom se ovšem nemohly shodnouti. Nikdo nevěsty si nevšímal, jen ten cizí mladý muž, ale ten jí za to věnoval pozornost za všechny. Výměnkář se smál, jak se mu líbí její oči. Vždyť to říkal.

“Mladá paní, promiňte zvědavosti mé, — vid'te, že nejste domovem v kraji zdejším?”

“Napřed mi povězte, proč ta otázka?”

“Oči vaše hlásí se k očím mým jako rodáci. A já jsem z krajiny pod Řípem.”

“Opravdu?” vzchopila se nevěsta, “odkud?”

“Z Klence.”

“Z Klence?” povstala nyní před cizincem, jenž oči od ní neodvracel, jako by byl tak krásné postavy ženského těla v celém světě dosud neviděl. “Z Klence? — To bych vás musila znáti!”

“Otec můj tam míval statek — —”

“Váš otec?”

“Ano, Toman!”

“Jaroslave!”

“Vidíš, že jsem tě poznal, Lenorko moje drahá!”

* * *

Druhý den bylo ve vsi právě pozdvižení. Mnozí svatebníci byli odešli dříve z hostince domů, proto nevěděli, co se tam přihodilo pozdě v noci, když veselost a zábava dostoupily vrchole. Ale netrvalo to dlouho a věděla o tom celá vesnice. Zvláště starý výměnkář Albrecht to byl, jenž dáváje si zásluhy, že ví o všem od “A” do “Z”. běhal od stavení ku stavení, vyprávěl celou epizodu, a kde o tom věděli, aspoň tu a tam vědomosti sousedů doplňoval. Vyprávěl o tom cizinci, jenž není nikdo jiný, než jediný syn nebožtíka Toman, rozkládal, že selka Bohdanecská i on jsou rodáci, z jedné vsi, z Klence, jak on byl bohatý a ona chudá, starý Toman nechtěl přivolit ku sňatku, a jednou — zrovna o štědrém večeru umluvili se milenci, že někde pod Řípem dobrovolně podstoupí smrt...

“Jak pak o tom víte tak důkladně?”

“No,” durdil se Albrecht, “byl jsem při tom, jak to vyprávěl ten cizinec i selka Bohdanecská. Jak se poznali, padli si do náručí — zrovna jako na divadle jsem jednou viděl — Bohdanecský přiskočil, odtrhnul ženu svou z rukou cizincových, ale ta se rázně a vzdorovitě vymkla, postavila se odhodlaně před něho a pravila svému muži, — považte, svému muži:

“Ani se mne nedotkni! Ty máš právo jen na ruku moji, tu ten — Tomanův syn — má právo na mé srdce i na moji duši!” To byla slova hrozná. Bohdanecský chtěl svoji ženu odvésti domů, ale ta se vzepřela.

“Tady zůstaň a napřed vyslechni malý příběh ze života našeho. Až ti to povíme, pak půjdu klidně domů jako beránek.” Tot' se rozumí, že bylo po zábavě. Věčná škoda! Co tam bylo piva ještě! Kde pak jsem zůstal? — Nu, tedy se tenkrát ujednali, mladý Toman a jeho Lenorka, když ne k oltáři, že půjdou spolu aspoň do hrobu. Známe takové venkovské zamilované mudrce. Za noci se sešli v polích, Toman zaměřil pistoli na prsa milenky své a mimo ránu určenou jí vyšla současně i rána ustanovená pro srdce jeho. To je zázrak, že ta ženská vyvázla životem. Toman ovšem byl pevně přesvědčen, že Lenorka zabita. Políbil ji a spěchal přes pole k východu — tam hučelo Labe místy zamrzlé, místy v prudkých proudech se valící. Tu že dokončí život svůj. Ale v tom vzpomněl si na starého otce. Co by řekl, že jeho syn na štědrý večer se utopil, že na tu chvíli připravil mu bol neslýchaný, když celý svět se právě raduje z příchodu maličkého Spasitele. Šel po břehu řeky k severu — má mladé nohy, má se nechat nésti vodou? Dojde tam sám. Voda ovšem by jej připlavila v ty kraje, kam spěchá, mrtvého, — na vlastních nohách dojde tam živ a snad i zdrav. Přiloudal se až do Hamburku a odtud lodí do Ameriky.

Plných šest let tam byl, dobře prý se mu dařilo, ale každou noc prý se mu zdálo, že stojí před Kalvarií, na níž postaveny tři kříže: na jednom visela Lenorka s prostřelenými prsy, na druhém ukřižován otec jeho, — třetí kříž připraven pro něho. A všechny kříže zrobil rukama vlastníma, sám je tu postavil, ty dva tu umučil. A aby i sebe obětoval, ač na vlastní život měl více práva než na životy cizí — k tomu nedostávalo se mu síly. Rád byl by zemřel, ale potřeboval žoldnéřů, již by ho sem

dovlékli ku kříži a přibíli údy jeho. Stále před Kalvarií! A tu bývají větší muky než na Kalvarii samé. —

Nemoha snést déle útrap těch, odhodlal se, že se vrátí do své vlasti. Přihlásí se, že zastřelil Lenorku, nastaví ruce četníkům, aby mu je spoutali a aby dovedli ho, kam patří. Pak bude spokojen s osudem, jehož si zasloužil. Vrátil se, hlásil se na úřadech, ale tam se mu vysmáli. "Nějaký blázen. Chce se dát zavřít — není to pravda, co si za vinu klade!" Jen považte, lidičky, že Lenorka popřela čin svého milence a prohlásila slavně, že ona sama se střelila. To bylo hezké od ní. Co se stalo s Jaroslavem, Lenorka nevěděla, jen se domnívala, že nejspíš utonul. Vždyť jí slíbil, že společně zemrou, — a ona mu tolik věřila. Bylo to veliké překvapení na obou stranách. Jaroslav vracel se z Ameriky v domnění, že otec živ, ale že se trápí nad osudem svým, a Lenorka že dávno prach a popel. A zatím — otec jeho pod zemí, Lenorka se vdává a sice již po druhé.

"A jak to přišlo, že Lenorka, dokud byla vdána za Cipru, přestěhovala se sem hned po smrti starého Tomana?"

"Také jsem se to teprve dnes dozvěděl. Lenorka se vdala za dva roky po té události. Chtěla zůstat na vždy svobodnou, ale že starý Toman říkal, že Lenorka čeká na Jaroslava, že o něm dobře ví, vdala se, aby dokázala, že o svém prvním miláčkovi neví, aby starého pyšného sedláka Tomana utišila, že na jeho syna nečeká. Vdala se bez lásky, bez nároků. Muž její byl malý chalupníček, věděl o bývalé lásce své ženy, ale nikdy jí ani slovíčka nevyčítal. Tím si získal její úcty a vážnosti. Starý Toman, vida, že veřejné mínění víc a víc odsuzuje jeho zatvrdlost bývalou vůči synovi, prodal statek v Klenči a odstěhoval se sem do našeho kraje hezky mezi lesy, aby se tu před světem ukryl. Jaroslav hledal opatrně při svém návratu otce v Klenči, ale tam se dopátral, kam má jít za ním. Přijel sem a tu se

dozvěděl — já sám mu to prvně řekl v šenkovně hospody, že otec jeho již pod drnem. To ostatní mu pověděla Lenorka. Když starý Toman totiž cítil konec života svého, povolal Lenorku k sobě. "Ublížili jsme ti oba, Lenorko, já i Jaroslav. Já však víc. Za moji nenávisť k tobě — odpusť mi, za ránu v prsou tvých, již ti můj syn způsobil — nerdi se, vím to bezpečně, že jsi vzala hřích jeho na sebe — za tu ránu ti dávám celý tento statek svůj, jak co leží a stojí. Tu je poslední vůle moje, vezmi si ji, — až zemru, prodejte s mužem tam ten baráček v Klenči a přestěhujte se sem, abys aspoň jednou v roce, na den dušiček, mohla rozžatí svíci na hrobu mém. Vid', že nezapomeneš, Lenorko — nemám na světě již nikoho mimo — tebe!" Po smrti Tomanově se sem tedy přistěhovali ti Ciprovic. To ostatní známe. To se tak dějou všelijaké věci na světě!" A starý výměnkář Albrecht běžel s tou novinou dál.

Teprve k ránu Jaroslav Toman na chvíli zdřímnul. Cítil upokojení v duši své, že nestojí více před svojí Kalvarií, že není vrahem Lenorčiným. Ale zase se zamyslí a divně to vířilo v jeho hlavě. Proč se nedočkala otec jeho návratu! — proč Lenorka nezůstala svobodnou! — proč nezůstala aspoň vdovou! — Jen jediný den ještě! Dlouho přemýšlel o cestách osudu, — teprve k ránu usnul. Tak, jak byl oblečen. Ale dlouho nespál. Někdě počal klepatí na dvěře. Toman vyskočil a šel otevřít. Lenorka stála před ním, ve všedním oděvu, kartounový šátek na hlavě a na každé ruce jedno své dítě, holčičky dvou- a tříleté. Cervené zdravé tvářičky divně vyjímaly se vedle bledých, ssinalých lící Lenorčiných. Jako by povstala po těžké nemoci — a přece vrací se téměř od svatby.

"Jdu se s tebou rozloučit, Jaroslave!" šeptala a upřela naň své velké zarosené oči.

"Rozloučit? Nu, odjedu teprve odpoledním vlakem, bylo mým úmyslem, přijít k vám do statku a rozloučit se s vámi se všemi, než se vy-

dám na dalekou cestu do Ameriky, odkudž jsem právě přišel."

"Ty chceš odjet? Proč? My odjedeme, totiž já a moje děti, ty zde zůstaneš, máš tu statek, my nic —"

"Tvůj je statek, Lenorko, můj otec ti ho odkázal —"

"Tvůj je statek! — Tvůj otec nevěděl, že se vrátíš, nevěděl, že's na živu."

"Lenorko!"

"Marná tu všechna filosofie, — převezmí statek, odevzdávám ti vše, jak jsem přijala od tvého otce, my se přišly s tebou rozloučit — půjdeme. Můj muž odešel již časně z rána — bez rozloučení."

"Tvůj muž? Bohdanecký? A kam odešel?"

"Nevím!"

"Pověděla jsem mu, že jediné ty máš nároky a práva na statek, řekla jsem mu, jak a od koho jsem statek zdědila, vyjevila jsem mu, že musíme ze statku, a ptala se, zda-li chce býti i nyní mužem mým, kdy jsem žebráčkou. Neodpověděl. Ustrojil se, objal mne, políbil děti mé a odešel..."

"On tě opustil?"

"Myslím. Nemám mu za zlé. Jak by k tomu přišel, zámožný selský hoch, aby — když už tak trpce zklamán, ještě měl živiti žebráčku, byť se s ní v šatech selky dal den před tím oddati, a její dvě děti. Dobře učinil. A já půjdu také."

"Pojď, Lenorko — tady není přiměřené místo — půjdu s tebou zpět do statku a tam ti vše vysvětlím. Vždyť se chováš jako dítě. Kdo tě vyhání ze statku? Kdo ti řekl, že máš vyhnati svého muže? Ano — on neodešel, ty's ho vyhnala. Pojď, k čemu činiti úmluvy pod střechem cizí, máš-li krov svůj vlastní!"

A vzav svrchník a klobouk, vzal starší děvčátko za ruku, to menší nechal Lenorce a šli návsí ku statku.

Tot' víte, že lidé mohli zvědavostí okna vymačkat. Chasa seděla v čeledníku pohromadě a uvažovala o věcech, jež přijíti měly.

"Poruč jim, at' jdou hned po své práci!" nakázal Jaroslav Lenorce, "hodiny jsou křehký tvor, někdy se

zastaví, a máme-li spoléhati na jich ručičky, musíme je ihned spustit. Čeled' nesmí se dozvědět o tvém dětinském úmyslu."

Selka poslala chasu po práci a pak vešla s Tomanem do velké čisté jizby. Posadila dcerušku do kolébky, posadila k ní i druhou a snesla jim sem hračky. A najednou vypukla v zoufalý pláč.

"Proč pláčeš, Lenorko?" ptal se Toman.

"Když už mne všechno opustilo, když už já musím všechno opustiti! Aspoň tu světničku kdybych si mohla přenést tam, kam na bludné cestě zapadnu."

"Nic tě neopustilo! — Ani já ne! Ničeho nemusíš opouštět. Jediný dětinský kousek jsi učinila, že jsi předčasně odtud vypudila svého muže. Ale není dosud zle, já ho dohoním, musím dohoniti, a přivedu jej zpět. V kterou stranu odešel?"

"Silnici ku Smečnu."

"Dej hned zapřáhnout koně."

Koně zapřažení do lehké bryčky a Toman, usednuv vedle kočího, vzal sám oprati a uháněl jako vítr naznačeným směrem. Včera — o svatbě koně zaháleli, nemusil jich ani pobízeti. Lidé ze vsi běhali o přítrž do statku pro nějakou novinu, kam že ten člověk jede.

"Na nádraží do Slaného."

Nemusíte všechno vědět hned z první ruky.

Před samým Smečnem potkali člověka.

"To je náš sedlák, Bohdanecký!" povídal oráč.

Byl to on. Toman hned zastavil, obrátil se na silnici s bryčkou, a hodiv kočímu oprati, usedl do zadu a pobídnul Bohdaneckého vedle sebe.

"Kam jedete s mým povozem, pane Tomane?" ptal se sedlák udiven.

"Vám naproti."

"Vždyť jsem nikomu neřekl, kam jdu."

Toman se usmál a počal se vyptávat, či ten lán pšenice, komu patří ta řepa a jak se jmenuje tam ten dvůr v lese o samotě. Jen aby uběhla chvíle. Nu, doma byli brzy. Před

zápražím seskočili a vešli do síně, kam už Lenorka s dětmi vyšla naproti. Bohdanecký ženu políbil, děti poceloval, každému vyndal s kapsy kornout cukroví a vešli do světnice.

“Nyní mi ale povíte, proč jste mi jel naproti?” ptal se sedlák Tomana.

“Napřed mi povíte, kde jste byl.”

“Kde? V Slaném. Ráno mi žena vyprávěla, že vám musíme ustoupiti ze statku. Nu, když musíme, musíme. Ale tady nezůstaneme pro posměch lidem. Oblékl jsem se, viděl jsem její smutné tváře, lítostí jsem jí nemohl ani pověděti, kam jdu. Do Slaného. Uložil jsem si tam před svatbou svůj podíl, byl jsem si pro ty peníze. Koupíme si někde chalupu.”

“Ty mi tedy zůstaneš věrným?” zajásala Lenorka.

“Snad jsi nemyslíla, že bych tě opustil.”

Toman usedl, vzal z tobolky veliký složený papír popsaný a rozbalil na stole.

“Tady to máte, moji poslední vůli. Ta je platnější než listina mého otce. Napsal jsem to dnes v noci. A zavolejte pořádné svědky k podpisu. Tak, a nyní tomu snad uvěříte, že váš statek patří vám. Peníze si zase uložte a já půjdu tam, odkud jsem přišel. Co bych tu dělal? Otec mrtev, Lenorka na živu a štěstí, svědomí moje klidno. Buďte tu všichni s Bohem!”

Jednoho po druhém zlíbal a doprovodili ho vozem až na nádraží. A když už tu byl vlak, ještě jednou — naposledy — před očima svého dobrého druhého muže objala svého prvního milence, Jaroslava:

“Děkuji ti za vše, hochu, nastokrát! Děkuji ti, že jsi nám ukázal cestu do ráje, když jsem myslíla, že stojíme před Kalvarií!”

Město, jež se znovu pozvedlo

Napsal Adolph M. Whitney

OKU 1841 Rancho Santa Ana Del Chino, později víc než čtyřicet pět tisíc akrů rozlohy, bylo uděleno mexickému občanu Don Antonio Maria

Lugo španělským králem za služby, prokázané při obsazování Kalifornie.

Toto panství se nalézalo asi třicet mil východně od dnešního města Los Angeles a po přidělení Kalifornie ke Spojeným státům se pak stalo majetkem amerického občana, který si vzal za manželku Francescu, dědičku a vnučku Don Antonia.

Roku 1881 Richard Gird zakoupil Chino Ranch, tak se dnes ve zkratce jmenuje — a začal pozemky zvelebovat. Choval čistokrevný dobytek, dostihové koně a na úzkých kolejnicích rozvážel píci parním strojem. Aby přiměl American Beet Sugar Co. k postavení cukrovaru, daroval jim pět tisíc akrů pozemku. Roku 1887 založil město Chino, jest to španělské jméno a vysloví se Číno, postavil školu, městu pak daroval potřebný pozemek na zřízení parku a přidal k tomu dvě stě dolarů na zakoupení vzácných keřů a stromů pro park. Zajímavé jest, že dnes po 70-letém hospodaření, kdy město čítá šest tisíc obyvatel, žádný park nemají, neboť na místě postavili městskou radnicí a na náhradu parku zapomněli.

V jižní Kalifornii se stále připravují na nedostatek vody v budoucnosti. Již před třiceti pěti roky město Los Angeles mělo velkou ostudu při sporu s osadníky, dvě stě mil vzdálené Owens Valley, odkud vodovodem jim vzali tam potřebnou vodu pro za-

vodňování a celý kraj vysušili. Ještě dnes jsou tam k uvidění zbytky zaniklých farem. V létech třicátých se zase zřídil vodovod od řeky Colorado do Los Angeles a od té doby město se stále soudí se státem Arizona o množství vody, kterou mají v úmyslu z řeky odebrat na úkor státu Arizona. Nyní se zase konají přípravy na zabránění vody ze severní Kalifornie velkým vodovodem, ale tamní občané se tomu bránějí, neboť se obávají, že v budoucnosti by jižní Kalifornie zase mohla žádat více vody na jejich úkor, jak již to zde mají ve zvyku.

Ještě před třiceti roky byli zde na Chino Ranch v používání odvodňovací trubky, neb v dávných časech zde byly močály a vody bylo nadbytek, před dvaceti roky v nižším místě zavodňovali kus pozemku ze studně, ze které voda sama vytékala. V dnešní době, panství ani cukrovar již neexistují. Jest rozděleno na malé farmy, při stálém zavodňování až sto železničních vozů brambor sklízíme denně a odtud je rozesíláme po celých Spojených státech. Na deseti akrech mlékař chová až dvě stě dojných krav a mléko jest dodáváno do Los Angeles a okolí pro domácí spotřebu. Při mírném podnebí a nadbytku vody v létech osmdesátých se zde zajisté krásně žilo.

Richard Gird narodil se v New Yorku a jako šestnáctiletý chlapec přijel do Kalifornie po lodi. Z počátku se zaměstnával jako zlatokop v rozličných částech západu, dva roky ztrávil v Chile v Jižní Americe a v létech sedmdesátých to dopracoval až na ředitele dolu v severovýchodní části státu Arizona. Jest s manžel-

kou pochován v Los Angeles a v Chino nám po něm zůstává jenom jméno ulice a nová škola, zvaná Richard Gird School.

Krajina jihovýchodně od Tucson v Arizoně se hodí jenom pro dobytkaření. Jsou to ponejvíce vrchy, velice málo roviny a pro nedostatek deště, mohli bychom to považovat za poušť. V létech sedmdesátých Indiáni kmene Apache stále napadali tamní osadníky, vraždili a mučili ty, kteří se dostali do jejich rukou, kradli majetek osadníků, tak že tam bylo vysláno vojsko na ochranu bílého osadníka a cestovatele.

Ed Schieffelin, jeden z mladých vojinů, při cestování po krajíně roku 1877, nalezl kousek stříbrné rudy, o které se domníval, že by mohla být cenná. Vzdal se své povinnosti u vojska a když se svěřil svému veliteli Al Sieber, že hodlá v kraji zkusit své štěstí, ten mu odpověděl, že tam nic jiného nenajde, jenom svůj tombstone (náhrobní kámen). Při cestování s mezkem již se stmívalo, když Ed spatřil dvě lidské kostry blízko sebe na zemi a při nich asi dvanáct coulů vysokou hromádku stříbrné rudy. Po vyspání se pustil výše k horám, kde skutečně místo, odkud ruda byla, našel. Přemýšlel o tom, co mu Sieber řekl, že tam najde jenom svůj tombstone a tak vzniklo jméno jeho prvního dolu, dále jméno města Tombstone, které za osmnáct měsíců mělo 15,000 obyvatel, největší město té doby v Arizoně.

Ed Schieffelin odjel do Tucsonu navštívit bratra, kterému se hodlal svěřit svým nálezem, ale až po čtrnácti denním cestování se s ním sešel v Signal, kde bratr pracoval v dolu, u kterého Richard Gird byl ředitelem.

Svěřili se Girdovi svým tajemstvím a tento prozíravý inženýr ihned s ním utvořil společenství, bez právníků, jenom podáním rukou a společenství vydrželo mnoho roků. Každý si podržel jednu třetinu v podniku. Po této události, než uplynuly tři roky, Richard Gird byl majitelem velkého panství v Chino.

Město Tombstone bylo založeno v dubnu roku 1879, za krátký čas právě tak, jak se to dělo v jiných místech, kde velké bohatství se tak překvapeně objevilo, ulice byly plné povozů, nákladů se stavebním dřívím z okolních lesů v horách, nákladů rudy z dolů do továren, až šestnáct mezků zapřaženo v jednom voze, nákladů stříbra v koulích, vážících až dvě stě liber, neb dostavníky, na kterých se stříbro odváželo, byly stále přepadány lupiči, ale s takovou koulí nemohli na koni nic svést. Hospody byly otevřené celou noc, hry v kartách, až na tisíce dolarů, nebyly žádnou zvláštností. Mimo jiné tři luxusní hospody, Crystal Palace, Oriental a Alhambra, měly drahé malby na stěnách, pulty z drahého importovaného dřeva s nejdražšími nápoji, po ulicích pověstné domy s červeným osvětlením, mexické kapely. Takové město mělo dosti peněz, neboť příjmy v hospodách se rovnaly příjmu z dolů. Prosperitu bylo vidět i na ulicích, kde dámy byly oblečeny v módní šaty a v hotelích byla podávána vzácná jídla.

Za krátký čas v městě byly vydávány čtyři časopisy, z nichž jeden, "Tombstone Epitaph" se zachoval až do dnešní doby. Ze starých vydání tohoto časopisu se dovídáme, že město mělo i lepší stránku. Pastor Endicott Peabody měl v úmyslu ohradit svůj Episcopální kostel krásným plotem, ale sbírky pro ten účel nikdy nebyly uspokojivé. Karbaníci v Crystal Palace se o tom dozvěděli, udělali peněžitou sbírku a pastorevi peníze poslali. Ten jim zdvořile poděkoval a plot byl postaven.

Slečna Nellie Cushman, zvaná andělem města, (Angel of Tombstone) řídila hotel, který tam ještě dnes stojí v zachovalém stavu, byl vždycky plný, každého nakrmila, třeba byl bez peněz, tak že obecenstvo si jí velice vážilo a nikdo jí nesměl ublížit. Cestující si v hotelu hlasitě stěžoval, že hrách, kterým mu posloužila, nevyhovoval, že byl zvyklý na něco lepšího, když přítomný horník přistoupil ke stolu cestujícího, namí-

řil na něj revolver s poznámkou: "Příteli, ten hrách sníš," což se také stalo.

Slečna Ethel Robinson, po vrácení z Tucson University, začala pěvecký sbor u Episcopálního kostela. Zpíval tam také galantní mladík a jeho hlas se celému sboru líbil, když se dozvěděl, že pod jménem "Dead-Eye-Dick" zpívá v Alhambra hospodě, kde za zpívání dostává zapláceno. Dámy byly pak k němu obstojně zdvořilé v kostele, ale na ulici si jej nevšímaly.

Osoba, která jest nerozlučná s dějinami města Tombstone, jest věhlasný Wyatt Earp. Každý týden je možno vidět na televizi děj z Dodge City, kde Wyatt Earp skoro po tři roky účinkoval. Ačkoliv Wyatt se uměl dobře zbraněmi bránit, nikdy nikoho zbytečně nezavraždil a na televizi jest také tak skutečně vyobrazen. Chybují mu jenom vousy pod nosem, které Earp i jeho čtyři bratři vždycky měli. Mám zde otisky mnoha jeho fotografií, i malby a na všech má vousy.

Wyatt Earp se narodil 19. března 1848 v Monmouth, Illinois, a ve dvou letech jeho starí rodiče se odstěhovali do Iowy. Roku 1864, když Wyatt byl šestnáctiletý, celá rodina se sousedy se připravila na cestu do Kalifornie. Bylo jich asi 150 osob a na 500 kusů dobytka a koní. Wyatt dostal svou první vlastní zbraň v životě a byl zodpovědný za čerstvé maso pro dvacet osob při cestování, mimo to také řídil voly, zapřažené do vozu. Již tenkrát uměl střílet lépe než kdo jiný ve skupině a svůj úkol lehce vykonával. Střílel divoké krocany, koroptve, zajíce, jeleny a i pstruhy v potocích chytal, když k tomu měl příležitost. Po sedmi měsíčním cestování, 19. prosince přijeli do San Bernardina v Kalifornii, města vzdáleného asi třicet mil od Chino. Zakoupili pozemek, na kterém dnes stojí krásné město Redlands. Dvakrát byli na cestě přepadeni Indiány, jeden ze skupiny byl zavražděn a na místě pohřben.

Příští rok po tři měsíce Wyatt měl příležitost jezdit s dostavníkem ze

San Bernardina do Los Angeles, vzdálenost asi šedesát mil. Řídil šest koní, zapřažených v dostavníku a okružní cestu sto dvacet mil dělal každý den. Koně měnil na cestě každých deset mil a za celý čas se ani jednou neopozdil. Nějaký čas řídil nákladní vůz s deseti mezky až do Prescott, Arizona, a r. 1866 přijal tu samou práci vození nákladu se šestnácti koňmi do Salt Lake City, vzdálenost 700 mil. Potom ho nalézáme při stavění dráhy Union Pacific ve státu Wyoming, kde již vlastní svoje mezky a po dokončení této práce odjíždí s úsporami asi 2,500 dolarů do Monmouth, Illinois, ke své babičce a dědečkovi. Zde se oženil s mladou dcerou souseda, která za krátko zemřela. Tato událost změnila příští jeho život. Věnoval se pak honitbě bůvolů pro jejich kůže. Seznámil se s pověstným James B. Hickok, známý jménem "Wild Bill Hickok", od něho a při honitbě měl příležitost se zdokonalit v používání střelných zbraní, tak že jeho pověst se rychle šířila po celém západě. První zaměstnání jako ochránce zákona měl v Ellsworth, pak Wichita, Kansas, a ráno 17. května roku 1876 přibyl do Dodge City, kde ještě dopoledne byl pověřený úřadem náměstka maršála (deputy marshall). Byl nebojácný, do roku 40. svého života žádné lihoviny nikdy nepoužíval a se zbraněmi se vyrovnal těm nejlepším střelcům té doby.

Ačkoliv Wyatt Earp zde měl první příležitost se seznámit s Doktorem John B. Holliday, známým po západě jménem "Doc Holliday", mnoho si ho nevšímал. Věděl, že Doc je výborným střelcem, tak jako karbaníkem, který obyčejně při jeho přestřelkách s jinými osobami svého druhu dobře věděl, jaký prospěch jde z toho, když zákon jest na jeho straně. V tom čase, jak jest všeobecně známo, železnice končila v Dodge City, dobytek sem byl přiháněn až z Texasu a po železnici poslán do východních měst. Po takové tříměsíční cestě pustinou z Texasu, cowboyové obdrželi svůj plat a měli ve zvyku

oslavovat způsobem ne vždy ve městě vítaným. Bavili se střelením po ulici, pitím lihovin a někdy i s koněm vjeli do hospody, tak že Earp byl nucen je několikrát odzbrojit, zavřít do žaláře a po zaplacení pokuty teprve byli puštěni na svobodu. Hledali příležitost se mu nějak pomstít a ta se jim naskytla pozdě odpoledne v září roku 1878. Earp byl zaskočen u dveří jedné hospody a pojednou celá skupina měla revolversy namířené na jeho osobu, a aby se rychle modlil, jeho života je na krátko. Později Earp sám vypravoval, že v té situaci rychle poznal, že to jest konec jeho života a jenom se rozhlížel kolik asi těch chlapů by mohl vzít sebou do věčného světa, když se za nim dvěře hospody rozlétly a slyšel za sebou "Všichni ruce vzhůru!" Cowboyové byli tak překvapeni, že Earp přiskočil k prvnímu, omráčil ho uhozením revolverem, jak jenom on to uměl, a celou bandu s pomocí Doc Holliday odzbrojili, neb to byl Doc, který mu tentokráte zachránil život. Jenom jeden s cowboyů se chystal ke střelbě, ale Doc mu roztránil pravou ruku a hrozně litoval, že tak špatně střelil a nerozbil mu lebku. Earp se také vyslovil, že nikdy neslyšel nikoho tak krásně nadávat, ačkoliv Doc to vždycky dobře uměl. Tak povstalo přátelství mezi dvěma muži, které mělo dlouholeté trvání a Earp byl i někdy obviňován, že při udržování pořádku ve městě leccos svému příteli dovolil.

V prosinci roku 1879 Earp přibyl do Tombstone. Ještě než tam dojel, již v Tucsonu byl mu udělen úřad náměstka šerifa (deputy sheriff) s platem pět set dolarů měsíčně, zajiště vysoký plat na poměry té doby. Za krátký čas do města přibyli i čtyři jeho bratři a za nimi i Doc Holliday. Jako mladý student Doc byl vyškolen na zubního lékaře, později byl postižen souchotinami a když zákazník ubývalo, odešel na ten divoký západ, kde se živil karbanictvím, a takoví muži museli také umět střílet, aby si svůj život prodloužili, neb málo bylo těch, kteří se dožili třicet roků stáří. Zemřel roku 1885 v Glenwood Springs

Sanitarium v Colorado ve stáří třiceti pěti roků.

Jako v Dodge City, tak i v Tombstone Earp se snažil vyčistit nejen město, ale i okolí od té chásky, která se živila loupežním dostavníků, kradením dobytka, přepadáváním občanů i v blízkém Mexiku a pašováním všeho možného přes hranice. Vraždy zde byly na denním pořádku a snad nám stačí jeden případ na ukázkou, jak nebojácný a odvázný Wyatt Earp byl.

John O'Rourke nebyl žádný velký zločinec, ale po celonoční hře v kartách v osadě Charleston, vzdálené asi devět mil od Tombstone, se pohádal s oblíbeným ředitelem dolů Henry Schneiderem a při hádce ho zastřelil. Místní strážník vzal O'Rourkea do vazby, ale když zpozoroval, že horníci a osadníci se chystají k lynčování, zapráhl dva mezy do kočáru a s vězněm ujížděl do Tombstone, kde by ho Wyatt Earp umístnil v okresní trestnici. Earp vězně přijal, ale nebylo času ho zavřít do žaláře, jelikož dav lidu z Charleston, který je následoval, zde již také byl a k nim se rychle přidávalo místní obecenstvo, protože zpráva o vraždě sem byla telegrafována. Earp strčil vězně do nejbližší malé hospody a sám s puškou v ruce vstoupil do středu ulice, aby tak lynčování zamezil. "Hoši," Earp hlasitě povídá, "Nedělejte hlouposti, vězeň jest v mé moci a bude odevzdán soudu. Vy ho nedostanete." Přední osoby se zastavily, ale ze zadu se tlačili vpřed, aby Earp odstoupil, vězně že se zmocnění, i kdyby Earp při tom přišel o život. Earp později vypravoval, že si musel vybrat některého vynikajícího z davu na mušku a byl to právě milionář Dick Gird, jinak ho v Tombstone ani dnes nejmenují, Earp s puškou pomalu mířil s jedné strany ulice ke druhé. "Dick, to máš pěknou chásku za sebou, vím, že mě můžete zastřelit, ale při tom Vás vezmu osm deset s sebou. Ty budeš první a ten chlap za to nestojí." Dick si to rozmyslil, otočil se a pomalu odcházel, dav lidu za ním. Earp dopravil vězně do Tucsonu, 75

mil vzdálené státní trestnice, ale ten odtamtud utekl na svobodu.

Wyatt Earp odešel z Tombstone do Denver, Colorado, ztrávil asi pět roků v okolí Gunnison a Silverton, roku 1883 na krátký čas jel do Dodge City, pak do El Paso, Tex., a potom na dva roky do San Diego v Kalifornii, kde koupil první svoje čistokrevné dostihové koně, pak dobytkařskou farmu v San Jose. Několik roků byl v San Francisco, na čtyry roky v Nome na Aljašce, odtud jel do Goldfield, Rhyolite, Las Vegas v Nevadě, zase do Kalifornie nedaleko řeky Colorado, kde se pokusil o další dolování, odtud do okresu Kern, kde vlastnil olejové studně a poslední roky svého života ztrávil mezi Oakland a Los Angeles. Zemřel roku 1929 ve stáří 82 roky.

U řeky Colorado v Kalifornii po něm zbývá památka, která by se mu jistě líbila. Krátce po jeho smrti asi tři sta osadníků požádalo vládu Spojených států o zřízení poštovního úřadu v těchto místech s názvem Earp, což se také stalo.

Všichni tři společníci rychle zbohatli. Důl Contention prodali za deset tisíc dolarů a kupci z něho vytěžili miliony. Důl Tough Nut prodali za dva miliony a v dolu Lucky Cuss si podrželi polovičku a měli z něho dlouholeté příjmy. Ed Schieffelin odjel na čas do New Yorku, Washingtonu, Chicaga a jiných měst. Byl také v Yukon na Aljašce, v San Franciscu, později v Los Angeles, kde jeho bratr Al zemřel. Po dvacet roků si pohodlně žil, ale na sklonku svého života se zase vrátil do přírody v Oregonu a našli ho tam v lesní chatě mrtvého. Na svoje přání jest pohřben na poušti pár mil od města Tombstone, které sám pojmenoval. Vysoký pomník z místního kamene nad hrobem s nápisem, Ed Schieffelin died May 12, 1897. Age 49 years.

Zajímalo mě, že ačkoliv o dějinách města bylo několik knih vydáno, nikde ani zmínka o budoucím životě třetího společníka. Ani v Tombstone nikdo nevěděl, kam Dick Gird z

Tombstone odešel a měl jsem tu čest jím nějaké informace podati.

Voda, nepřítel hlubokých dolů, se pojednou objevila v dolu, zvaném Sulphuret, v hloubce 500 stop. Všechny doly byly v nejlepším proudu dobývání cenné rudy, ohromné množství stříbra se odváželo a když vody přibývalo, doly Grand Central a Contention zařídily parní pumpy na jejich vysušení, ale záhy poznali, že pumpují vodu ze všech dolů a že v budoucnosti dolování přijde ke konci. Roku 1886 parní stroje byly zničeny velkým požárem a za hodinu dolování ve všech dolech se zastavilo. Za miliony dolarů stříbrné rudy se ještě nalézá v dolech, ale asi již tam na vždy zůstane. Poslední pokus o další dolování byl učiněn roku 1901, kdy společnost Tombstone Consolidated Mines zabrala všechny doly v okolí, v hloubce zařídili pumpy na 8,000,000 galonů vody denně, ale když při poškození strojů pumpy zastavily, stroje byly vodou zatopeny a do dnes se tam nalézají pod vodou. Po ztracení asi pěti milionů dolarů v podniku společnost zanikla.

Po zastavení práce v dolech hospody zavřely, pak obchody, horníci a úředníci odjížděli, z patnácti tisíc obyvatel za krátký čas jenom tři tisíce jich zbývalo, vyhlíželo prý to jako po zemětřesení, obchody prázdné, tráva rostla po ulicích a málem to bylo zase jedno město duchů (Ghost Town). V roce 1900 zbývalo jenom asi šest set obyvatelů a roku 1929 i okresní sídlo bylo přemístěno do dvacet šest mil vzdáleného města Bisbee.

Dnes město zase roste, obyvatelů stále přibývá, v Oriental Saloom jest lékárna, hospoda Crystal Palace jest opravena, ovšem karty se již nehrajou, hospoda Alhambra má grocerní obchod a v okresní radnici zřídili museum, mají obchodní komoru, několik motelů, turistika se vzrůstá a místní osadníci si slibují velký pokrok, až prý televizní divadlo Wyatt Earp, které nyní hraje v Dogde City, přijde do Tombstone. Již osmnáctkrát se hráli ochotnické divadlo na ulicích

města, vždycky vyobrazují některé z těch dávných událostí, které se zde skutečně odehrály, jako byla bitva u O K Corral, a na tisíce lidí i z jiných států se sem na oslavu dostaví. Město již zase má asi patnáct set obyvatel a dvě stě čtyřicet telefonů. Jsou velice hrdí na jejich nové heslo, "The Town Too Tough To Die."

Pro mě, jako vždycky, nejzajímavější místa v těch našich městech duchů jsou hřbitovy. První hřbitov v Tombstone je snad nejzajímavější ze všech.

Hřbitov jest nazván Boot Hill, jako hřbitovy u jiných měst, kde tolik občanů ztratilo život násilnou smrtí. Všecky hroby jsou zase upraveny v bývalém stavu, záznamy o osobách tam pohřbených zjistili a ověřili s pomocí pozůstalých příbuzných, pokud to bylo možno, a nápisy u hrobů jsou zase čitelné. Ovšem, že u jisté části hrobů již to nebylo možné a u takových jest nápis "Unknown". Hřbitov jest naznačen i na některých mapách státu Arizona.

Jako obyčejně na zaniklých hřbitovech hledám česká jména, zase bez výsledku, i novější hřbitov jsem prohlédl, ale pojďme, budeme se procházet tím starým hřbitovem a zde rozjímat o těch dávných dobách, kdy město Tombstone žilo v největším svém rozmachu a lidský život měl malou cenu. Přečteme si některé zajímavější nápisy u hrobů a v městské knihovně si vyšetříme bližší podrobnosti o osobě zde pohřbené. Hned u vchodu čteme:

"Old Man Clanton"

Starý Clanton není znám pod jiným jménem. I jeho pozemky jsou zapísány v knihách na jméno Old Man Clanton. Do okolí v Tombstone přijel z Kalifornie, odkud vyhnán pro přestupky zákona. V zákoutí úžlabiny si zařídil farmu na dobytkaření a odtud dělal výpady na okolní majetky, i v blízkém Mexiku kradl dobytek a přeháněl přes hranice, kupoval ukradený dobytek od jiných zlodějů, několikrát přepadl i dostavníky, své tři syny vychoval v tom samém lou-

pežnictví a se svou bandou byl postrachem celého okolí.

V červenci roku 1881 Don Miguel Garcia a osmnáct jeho společníků táhli úžlabinou Skeleton Canyon s mezkou, na kterých měli naloženo asi za \$75,000 mexického stříbra, které pašovali přes mexické hranice. Starý Clanton, Ike a Billy Clanton, jeho synové, a několik společníků přepadli tyto pašeráky, až do jednoho je všechny zavraždili, zachránil se jenom 16-letý Jose, zanechav v úžlabině svoje tři bratry. Ještě to samé léto tato banda vpadla do Mexika, kde pobili dalších čtrnáct Mexičanů a ukradli tři sta kusů dobytka. Starý Clanton tentokráte s nimi nebyl, ale zaplatil jim patnáct dolarů za kus. Osadníci vyprávěli, že pak často viděli mladého Mexičana na vysočinách a zase se ztratil. Je domněnka, že Jose stále hlídal a právě proto bylo známo Mexičanům, když starý Clanton hnal dobytek na prodej do Tombstone. Za deštivé noci Mexičani přepadli a zavraždili Starého Clantona a čtyry jeho společníky. Mrtvolky byly pohřbeny na místě, ale později Ike a Billy Clanton mrtvolu svého otce vyzvedli a pohřbili v místě, kde se dnes nalézá.

Hned vedle je nápis:

"Billy Clanton, Tom McLowery, Frank McLowery. Murdered on the streets of Tombstone 1881"

Nejslavnější bitva v Tombstone, pakli to tak můžeme nazvat, byla Battle of O K Corral. Pět buřičů, dva bratři Clanton, dva McLowery a mladý Claiborne přibyli do Tombstone a nechali po městě roznést zprávu, že přišli do města zastřelit Wyatt Earpa. Byli ozbrojeni a ovšem, že takoví zbojníci museli být odškodněni a zavěni do žaláře pro udržení pořádku ve městě, což byla povinnost jednoho z bratrů Earpů, který právě držel úřad místního strážníka. Později vyšlo na jevo, že měli u sebe velké sumy peněz a bylo domnění, že hodlali zavraždit koho mohli z bratrů Earpů a třeba i Doc Holliday, pak uniknout do Mexika.

Tři bratři, Virgil, Morgan, Wyatt Earp a Doc Holliday pokračovali prostředkem ulice k O K Corral, kde se s buřiči setkali a podle očitých svědků bitva trvala patnáct, dvacet vteřin. Dva z Earpů byli lehce poranění a tři osoby zde pohřbené byly zabity na místě.

Geo. Johnson, Hanged by Mistake

Oběšený omylem. Johnson koupil ukradeného koně a následovalo oběšení dříve, než se obecnostvo dozvědělo pravdu.

Rook, Shot by a Chinaman

Cowboy Rook v podnapilém stavu oslavoval po městě, když vešel do čínské restaurace a majiteli začal nadávat a jinak ho tupil. Číňan ho vyhnal se sekýrkou v ruce, ale Rook s tím ještě nebyl spokojen. Vrátil se, tupení a hanění opakoval. Číňan se chopil střelné zbraně a Rook jest zde pohřben.

Johnnie Wilson, Shot by King

Roger King a Johnnie Wilson se nemohli shodnout na tom, který způsob chopení a střelení revolveru jest rychlejší. Vyšli na ulici a Roger King zde dokázal, že jeho způsob střelení jest rychlejší. Důkaz zde leží v hrobu.

Killeen, Shot by Frank Leslie 1880

Buckskin Frank Leslie uměl okouzlit dámy v jeho společnosti. Tancoval s půvabnou paní Killeen, když její muž ho upozornil, že jest to jeho manželka, aby jí nechal na pokoji, nebo že ho zabije. V bitce Killeen byl zastřelen a zde pohřben. Leslie si vzal vdovu za manželku.

3-Fingered Jack Dunlap, Shot by Jeff Milton

Roku 1900 nedaleko města Tombstone byl přepaden vlak a lupič Jack Dunlap zranil průvodce vlaku Jeff Milтона. Ještě než průvodce omdlel,

střelil na útočníka a Dunlap od zranění zemřel. Milton zachránil poklad ve vlaku, ale zůstal mrzákem.

Florentino, Murdered 1882

V říjnu roku 1881 se odehrála bitva u O K Corral. Ještě v prosinci toho roku Virgil Earp byl postřelen o půlnoci a zůstal zmračen po celý svůj život. V březnu příštího roku druhý bratr Morgan Earp také o půlnoci byl zastřelen, ale již příštího dne Wyatt se dozvěděl jména pěti zločinců, kteří se na vraždě podíleli. Nyní Wyatt si umíní, že udělá to, co na něm Doc Holliday vždycky žádal, zastřelit každého zločince, když se příležitost naskytla, jinak že na to Wyatt někdy doplatí. Než uplynuly čtyři dni, Wyatt zabil tři z vražedníků a dva se uchýlili na čas do Mexika. Florentino, jinak znám jménem Indian Charlie, byl jeden z těch tří, který jest zde pohřben. Mrtvola zabitého bratra byla odvezena do Colton v Kalifornii, kde nyní rodiče žili a pohřben ve starém hřbitově. Tento hřbitov se nalézá asi dvacet pět mil východně od Chino. Považují to za velkou ostudu starých osadníků města Colton, že zanedbali tento hřbitov, když si zařídili nový na krásném vyvýšeném místě. Již před třiceti roky starý hřbitov byl ve velmi zpuštěném stavu, tak že nápisy v nejstarší části hřbitova se vůbec ztratily, jen pár kamenných pomníků zbývá, roztroušených po této části. Hroby jsou srovnány, tak že již po nich nezůstává žádná památka, vrchní vrstva země jest rozryta od krtků a jenom novější část jest ještě zachovalá. Jméno Earp se tam vůbec nenajde. Na novém hřbitově jsou dva nápisy! John Earp a Sarah Earp, ale to jsou asi pozdější potomci této průkopnické rodiny. Dnes již starý hřbitov zase opravují a postavili tam plot z pleťového drátu, že ani koroptev skrz neproleze. Město Colton se nikdy neoctló v zaniklém stavu, jako ta důlní města duchů, kdy občané se odstěhovali a nezůstávalo nikoho, aby se o hřbitov postaral.

**Dan Dowd, Red Sample, Tex Howard,
Bill Delaney, Dan Kelley
Legally Hanged March 8, 1884**

Bylo to právě před Vánocemi, když tyto lupiči přepadli ve dne malé město Bisbee. Dva střelci po ulici a ostatní sbírali cenné věci v obchodech. Po zavraždění čtyř osob město opustili. Všichni byli pochyťáni, odsouzení v Tombstone na šibenici a všech pět spadlo ze šibenice v jednom okamžiku ku všeobecnému uspokojení přítomných diváků.

John Heath Lynched Feb. 22, 1884

John Heath nebyl s lupiči při vraždění v Bisbee, vždycky se pohyboval mezi spořádanou společností, ale při soudu vyšlo na jevo, že on to celé přepadení plánoval a byl mu udělen doživotní žalář. S tím ale občané v Bisbee nebyli spokojeni, časně ráno, ještě než občané v Tombstone byli vzhůru, skupina občanů z Bisbee se dostavila k žaláři v Tombstone, vězně se zmocnili a oběsili na blízký telegrafní sloup. Na sloupu zanechali oznámení. John Heath byl oběšen na tomto sloupu občany okresu Cochise za známé účastenství loupeže v Bisbee, v ranní hodině 8:20 22. února 1884. Skupina odjela zase tak tiše, jak přijela, a tak připravila v Tombstone velké překvapení. Některý občan vyfotografoval oběšence

na sloupu a fotografii do dnes uchovávali.

Johnnie Blair

Johnnie Blair, dobytčář, přijel do Tombstone, kde onemocněl na neštovice. Tenkrát se velice báli každé nakažlivé nemoci a tak Johnnie byl zavřen do malé boudy, kde stará Mexičanka ho ošetřovala. Když zemřel, cowboy mu hodil provaz na nohy, přivázal k sedlu a na koni rychle mrtvolu táhl na hřbitov, kde hrob už byl vykopaný, mrtvolu tam hodili i s provazem a nikdy prý žádný hrob nebyl tak rychle zahrabán.

Glen Will 1871-1953

Glen Will byl znám jménem Broncho Bill. Dopsal obchodní komoře v Tombstone, že tam roku 1880 žil a že je přijede příštího roku, 1953, navštívit. Zemřel dříve, než k tomu došlo. Syn nechal jeho mrtvolu zpopelnit a proto, že věděl, že otec minil Tombstone navštívit, poslal popel nevyplacenou poštou obchodní komoře, která poštovné zaplatila a ostatky zde pohřbila. Toto jest nejnovější hrob na Boot Hill.

Tolik toho zlého z divokého města Tombstone zde leží pohřbeno a i něco dobrého, není možno vše popsat. Přijed't se sami podívat!

Okolo Žirovnice

Napsal František J. Dvořák

ŽIROVNICI, která má tak bohatou historii, bylo toho dosud tiskem málo napsáno. Před mnoha léty vydal propagační výbor města Žirovnice, respektive městský důchodní pan Petr Rataj spis "Žirovnice", který byl prvním propagačním spisem toho druhu. Tento, ač neúplný, byl dobrým přínosem do historie Žirovnice. Já jsem na tento spis navázal, některé části z něho do slova cituji, avšak z velké části za pomoci svých pamětí a starého setlého sešitu, který jediný byl zachován, který jde zpět do minulosti léta Páně 1350 dle zachovalého urbáře v zemských deskách objeven ku konci XVIII. století.

Můj spisek je obšírnější, ale není také úplný. Ale jistě bude oceněn jak u redakčního stolku, tak i všemi těmi, kteří se nalézají v této ojedinělé zemi, jak jinak jí my všichni přijetí voláme: "God's Country", kteří zde prožili celý svůj život, vychovali své děti zde a někteří uložili již své děti do lůna země, ale přece v duši své chovají vzpomínky na místa, kde se zrodili, kde prožili své mládí, někteří mě žádají, abych zase něco napsal k oživení jejich vzpomínek na milý kraj, na milou krajinu Českomoravské Vysočiny, respektive město Žirovnici a vesničky kolem. Jsme lidé všichni smrtelní a žádný z nás neví, kdy jeho svíčka dohoří a jediným přáním jest, aby spis tento přišel do rukou Žirovnických krajanů, roztroušených po celém světě téměř, aby se dozvěděli o těch obětech nacistického zvěrstva. Někteří položili životy, aby jiní mohli žít. A proto je nutno, aby již něco vyšlo tiskem, který je věnován mučedníkům, by vzpo-

mínky na ně žily v našich pamětech. V historii a propagaci Žirovnice bude nutno pokračovatí dále, neb toto snáživé město válkou tak zdecimované, si toho plně zaslouží. Tomu, kdo se v budoucnosti tohoto úkolu po mně ujme, přeji od srdce co nejvíce zdaru. A tento spis budiž mu úplně k dispozici.

Frank J. Dvořák, Masaryktown, Fla.

* * *

Loupežní rytíři

Asi před 550 léty byly český jih a Vysočina znepokojovány loupežnými bandami, které v noci přepadávaly kupce a pojízdny formany a oloupily je o zboží a peníze. Členové těchto loupežných band nevyjížděli na lup pouze na vlastní pěst. Byli najati některým majitelem tvrze nebo hradu, který jim dával určitou částku z lupu. Jedním nájemcem těchto loupežných band byl majitel Žirovnického panství rytíř Kamaret ze Sarabie. Tento loupežný rytíř pocházel z rodu pánů Lukavských. Panství Žirovnici s osadou koupil roku 1393. Kamaret patřil k oněm rytířům, kteří pronajímali sedlákům lány svých polí, sami však hledali po světě zábavu, rozptýlení a lehký zdroj příjmů. Tvořily se loupežné bandy zvané "Lapků", které přepadávaly a pustošily Rožmberské panství.

Kamaret poskytoval na Žirovnickém hradě ochrany silničním lapkům a lupičům, kteří přepadávali Budějovické a Jihošlávské kupce a formany. Když vyplnili jihočeské kraje, podnikali loupežné výpravy až do Rakouska. Za noci byly otevírány brány Žirovnického hradu a tito loupežní rytíři v čele s Kamaretem vyjížděli na lup. V podzemních kob-

kách hradu byli schováváni lupiči-psanci, kterým bylo císařské vojsko v patách.

Rod Kamaretů vládl na Žirovnici sto (100) let. Zdali všichni členové tohoto rodu loupili, není známo. Za válek Husitských se přidal tento rod na stranu Táborů a tak město bylo ušetřeno zhoub, které přinesly bouře Husitské.

Do skupiny jihočeských loupežných rytířů je také počítán Jindřich Batelovský z Prostého. Malá tvrz tohoto rytíře stála v Prostém, které je od Žirovnice vzdáleno asi hodinu cesty směrem jihovýchodním. Vesnička leží na moravské straně Českomoravské Vysočiny. Tvrz Batelovského měla ve znaku okřídlenou sovu. Klenotem erbu byli tři zkřížené meče pod kloboukem. Znak i pečeti (dva řemdi-hy — koule připevněné na řetízku) přejal po svých předcích. Na svou tvrz naverboval mnoho lapků a podnikal s nimi v kraje loupežné výpravy. Přepadal pocestné i procesí a bral jim peníze i zboží. Ve dne pracoval se svými "pomocníky" na polích, v noci však s nimi vyjížděl a loupil. V lesích měl tajné skrýše, do kterých schovával ukradené zboží, které v noci jeho pomocníci přenášeli do tvrze. On i jeho lapkové se neštítili ani vraždy. Nejdříve loupili pouze v kraji, ale později se vypravovali do jihovýchodních Čech a jihozápadní Moravy. Jindřich Batelovský se svou čeledí dlouho řádili.

Sousední páni, kteří měli v držení okolní vesnice a panství, marně sháněli zlého člověka, který škaredé činy v okolí páše. Nikdo z nich se nenadál, že by je mohl provádět Jindřich Batelovský z Prostého. Na jedné loupežné výpravě však se nepohodl tento rytíř s náčelníkem svých lapků. Ten se na něho rozzlobil a vše naň vyzradil. Jindřich Batelovský byl chycen a pro lupičství a jiné zločiny upálen roku 1519. Jeho neveliká tvrz byla rozmetána, protože v ní žil člověk, jenž kradl, loupil a zabíjel. Nebyla prý hodna, aby jí zem nosila. Erbovní kámen byl rov-

něž zazděn do jedné ze zdí jistého hospodářského stavení.

Pomníček v Hájků

Při toulkách po rozlehlých Žirovnických lesích se dostaneme v oddělení Hájků ku prostému pomníčku. V těchto místech zabil silný strom při kácení dne 10. března 1882 mladého lesníka Hynka Eberle, který přišel do Hájkovské hájovny ze Zámuk. Nešťastný Hynek byl dobrým pracovníkem, znamenitým lesníkem, lesním odborníkem a poctivcem. Proto byl dobře zapsán u správy panství. V Žirovnici i okolních obcích byl vážen pro svou dobrou povahu.

Na památku Hynka Eberle dal nadlesní ing. Kettner v r. 1889 postavit v místech, kde byl jmenovaný zabit, pomníček. Přispěli naň lesní zaměstnanci pána ze Sternbergu a inženýrovi známi. Tento čin nadlesního Kettnera, člověka zlatého srdce, jak ho nazývali ti, kteří ho znali a s ním se stýkali, byl e uspokojením přijat Žirovnickými občany, kteří si jmenovaného velice vážili. Dokazuje to skutečnost, že 29. října 1905 byl inženýr Kettner zvolen Žirovnickým purkmistrem. Avšak po poradě s hrabětem z panů Sternbergů tento úřad nepřijal.

Balkovo peklo

Toto místo — žulový lom — leží v blízkosti nádraží Počátky-Žirovnice, na silnici, vedoucí z nádraží do Počátek. Jelikož k tomuto místu má vztah jak Žirovnice tak i Počátky, protože občané obou těchto měst rádi vycházejí do Balkova pekla, zmíním se o něm, jak za mého dětství slyšel jsem od maminky vypravovat. Strmé stěny žulového lomu — pekla — leží blízko silnice. O Balkově pekle vypráví pověst, že tam před mnoha léty žil opravdový čert. Ve skále byl velký otvor — vchod do pekla prý. Když prý bylo pěkné počasí, seděl před tím otvorem čert a spravoval si kalhoty. Na kameně, kde seděl, se prý též zachovaly otisky jeho kopyt. Také

na něm zůstal důlek pro klubko nítí a vedle něho mělká rýha, kam si vždy pokládal jeho jehlu, když ho od šití bolela ruka. Dnes již není v Balkově peklo po vchodu do pekla a kamení ani památky. Kámen byl rozbit a zužitkován, ale pověst o čertu se zachovala do dnešních časů. Žirovníčtí a Počátočtí občané navštěvují Balkovo peklo nadále, aby v jeho zalesněném a stinném údolí se osvěžili. Balkovo peklo také rád vyhledával náš slavný básník Otakar Březina, rodák Počátecký, kde ještě jako student napsal jednu ze svých prvních básní.

Dvě vesnice

Blíže Žirovnice jest vesnice Strana, která měla v minulosti dosti veliký význam a zajímavou historii, protože vznikla z největší pravděpodobnosti na obchodní cestě — stezce, vedoucí z Jindřichova Hradce do Pelhřimova a pak dále do nitra Čech. Při této staré stezce, která se tenkrát vinula močálovitým údolím potoka Brůdku, vzniklo na malé vyvýšenině jakési středisko, kde do dneška stojí straněnský kostelík. Zbytky této staré obchodní stezky, dnes ovšem polní cesty, se do dneška zachovaly. Již od pradávna byla na této vyvýšenině jakási kaplička, kolem níž prý tábořili kupci, kteří se ubírali do nitra Čech. Kolem kaple prý pak vznikla malá osada, která se později rozšířila v nynější obec Straná. Historicky je kostel ve Straně dokázán již v první polovině 14. století. O tom je záznam v seznamu far děkanátu chýnovského z roku 1344. Byl založen pány z Jindřichova Hradce. Ve válkách Husitských lehl popelem při tažení Husitů na Kamenici nad Lipou. Největší památkou vesničky Strané je pohřebiště rodiny Štítných. V kryptě pod kostelíkem byla pochována manželka Tomáše ze Štítného a několik jeho dětí. Místo odpočinku samotného Tomáše není sice známo, ale stává oprávněná domněnka, že Tomáš Štítný byl také pochován ve Straně, neboť tento učenec poslední

dny svého života prý trávil na své domovské rodné tvrzi ve Štítném. Při přestavbě kostela roku 1797 byla, podle zanechaného a uchovaného protokolu, hrobka zasypana. Ostatky v ní se nacházející byly pochovány na hřbitově poblíže mohutné Lípy. Zasypané krypty mohly by snad ještě dnes říci, kde odpočívá český spisovatel Tomáš ze Štítného, který první se odvážil psát o věcech učených česky. V roce 1946 byl Straněnský kostelík opraven zásluhou Žirovnického faráře Josefa Skaly a sbírkou z přifařených obcí: Strané, Štítné a Litkovic.

Jdeme-li ze Žirovnice asi půl druhé hodiny severozápadním směrem, přijdeme do vesnice Štítné, která je rodištěm Tomáše ze Štítného. K uctění památky svého velikého rodáka postavili mu Štítnští občané pomník s upraveným prostranstvím.

Žirovnice za nacistické okupace

Žirovnické perletářství v šesti letech nacistické okupace velice utrpělo. Mnoho dílen a továren bylo zavřeno, perletáři pak byli vyhnáni na práci do reichu. Nacisté potřebovali žirovnické perletáře, kteří jsou výborní soustružníci, takže jejich odborné práce se dalo použítí ve válečném průmyslu. V Německu pracovalo 280 žirovnických občanů, z většiny perletářů. Nejen úřad práce řádl v Žirovnici, ale také Gestapo si vyhlídlo toto město. Poprvé se tak stalo 28. dubna 1940 a hned příští den se obyvatelstvo dovědělo o první oběti. Gestapem bylo odvedeno 68 občanů. Někteří se vrátili do roka, jiní po několika letech trýznění a mučení s podlomeným zdravím, a někteří se vůbec nevrátili. Zahynuli v těch strašných plynových komorách a koncentračních táborech, jejichž jména jsou dnes známa a musí sloužit k potupě na věčné časy zlotřilým nacistickým stoupencům, respektive celému národu. 36 žirovnických občanů položilo životy s mnoha miliony mučedníků-hrdinů pro lepší příští a novou myšlenku pravého lidství. Na věky věků čest budiž jejich nehynoucí

památce. V koncentračních táborech zahynuli: Antonín Šamal, narozen 1-5-1915 a zemřel 4-29-1940 ve věznici Jindřichově Hradci, první oběť Gestapa; Jan Koudelka, nar. 7-8-1896 a zemřel 8-8-1941 ve Waldheimu; František Severa, nar. 11-17-1902 a zemřel 1-28-1942 ve Flossenbürgu; Karel Jirsa, nar. 9-27-1898 a zemřel 2-4-1942 ve Flossenbürgu; Bohouš Satrapa, nar. 12-14-1903 a zemřel 2-25-1942 ve Flossenbürgu; František Míchal, nar. 3-20-1889 a zemřel 3-11-1942 ve Waldheimu; Jaroslav Kráží, nar. 6-14-1909 a zemřel 3-14-1942 v Osvětimi; Antonín Emnier, nar. 12-8-1903 a zemřel 3-30-1942 v Osvětimi; Václav Jelínek, nar. 10-28-1891 a zemřel 1-2-1943 v Osvětimi; Josef Klimeš, nar. 2-21-1891 a zemřel 5-22-1943 v Osvětimi; Jaroslav Krejčí, nar. 2-5-1904 a zemřel 8-14-1942 v Dachau; Stanislav Peřina, nar. 5-1-1900 a zemřel 8-28-1942 v Geimma; Václav Zuzák, nar. 9-28-1895 a zemřel 8-14-1942 v Buchenwaldu; Karel Buček a Marie Soukupová byli zatčeni mimo Žirovnici a zemřeli v koncentračním táboře; Bohumil Hadrava, nar. 10-4-1919 a zemřel 12-13-1942 ve Vídni; Lubomír Havlíček, který velmi často jezdil do Žirovnice k panu nadlesnímu Ferdinandu Táborovi jako vysokoškolský student se stal obětí nacistické perzekuce a zemřel dne 3-7-1944 v Lipsku; MUDr. Evžen Greif, Josef Spiegl, 3-členná rodina Pfefferova a 3-členná rodina Lernerova — tito židovští příslušníci obce Žirovnické zahynuli v Terezíně.

Z koncentračních táborů se vrátili: Tomáš Blecha, vězněn 5 roků v Flossenbürgu; Petr Václavíček, vězněn 5 roků v Flossenbürgu; Václav Pišan, vězněn 5 roků v Sachsenhausen-Dora; Jindřich Havel, vězněn 5 roků v Sachsenhausen-Dora a v Terezíně; Jan Šimák, vězněn 5 roků v Berlíně; Josef Scháněl, vězněn 3 roky v Terezíně, Waldheimu a Berlíně; Stanislava Hronová, vězněna 1 rok v Terezíně; Bedřich Hron, vězněn 1 rok v Norimberku, Straubingu a odsouzen k smrti, rozsudek nevykonán; Miro-

slav Vomastek, vězněn 2 roky ve Flossenbürgu.

Z německých vězňů se vrátili: Emanuel Kláška, vězněn 3 roky ve Waldheimu; Stanislav Wolf; vězněn 3 roky ve Waldheimu; František Čech, vězněn 2 roky ve Waldheimu; Josef Uhlík, vězněn 2½ roku ve Waldheimu; Vladimír Kříž, vězněn 2 roky ve Waldheimu a v Berlíně; Antonín Havlíček, vězněn 1 rok v Amberku; František Havlů, vězněn 1½ roku v Budyšině; Josef Žižka, vězněn 2 roky v Dachau a Buchenwaldě; Jaroslav Havlíček, vězněn 2 roky v Amberku a Hohenasperk, zemřel 9-4-1945 na nevyléčitelnou plicní chorobu, přivezenou z věznice. Ostatní političtí vězňové se vrátili po 1-5-měsíčním vyšetřování ve vazbě u okresního soudu v Jindřichově Hradci, Českých Budějovicích a na Pankráci.

Květen 1945

V květnové revoluci nemohla se Žirovnice zúčastnit činně odboje, protože v městě bylo několik set po zuby ozbrojených esesáků, kteří byli ubytováni v restauraci u Aunických a ve školní budově. Byli sice vyzváni, aby složili zbraně, ale neuposlechli. Bezbranné obyvatelstvo se nemohlo pustit do nerovného boje, proto vedoucí osobnosti města se snažily, aby byl zachován klid, protože se již vědělo, že brzy přijde rudá armáda. Místním rozhlasem bylo stále občanstvo varováno, aby zachovalo klid a rozvahu, aby nějakou nerozvážeností nepřivedl někdo město do neštěstí. Podařilo se to, klid byl udržen. Dne 9. května se zlosynecká armáda z města ztratila, avšak před tím vykradli zásoby sádla z konservárny, kde byla obvodní sběrna, a odjeli do Jindřichova Hradce. A hned druhý den již o poledních hodinách jsme ve všech ulicích vítali ruskou armádu. Jindřichohradecká ulice byla přejmenovanou na ulici Rudé Armády a Havlíčkovu náměstí bylo přejmenováno na náměstí Dr. Eduarda Beneše. Při květnové revoluci položili dva žirovníčtí občané své životy na oltář

vlasti, když tato volala k nástupu na barikády. Byl to Bohouš Hryzák, který padl v Třešti a Mirka Svoboda, který padl v Novém Etynku. Čest Vaší památce! Vaše hrdinská smrt nás zavazuje ueliovati Vaší památku mezi námi na věčné časy.

Dnešní Žirovnice

Rozvoj Žirovnice se datuje rokem 1910, kdy obecní zastupitelstvo města koupilo od hrabat ze Sternberků velkostatek. Koupě tohoto kolosálního majetku byl tehdy odvážný krok, jelikož samotná obec neměla takřka žádný majetek a kupovala milionové velkostatky. Koupě byla však definitivně uzavřena 21. září. Tehdejší starostou či purkmistrem města byl továrník pan Jan Fišer a městským tajemníkem Josef V. Hrouda, dnes již oba zemřelí.

Koupí touto stala se Žirovnice majitelkou starobylého hradu, pivovaru, lihovaru, špýcharu a čtyř dvorů. Žirovnice, Stolčín, Vlčetín a Štítné. Výměr pozemku byl 372 hektary, či pole k obdělávání, 168 hektarů luk, 37 hektarů rybníků a 500 hektarů lesa. Polní hospodářství bylo pronajato p. H. Bachrachovi. Obec pouze převzala do své režie hospodářství lesní. Po H. Bachrachovi pronajímá velkostatky hospodářské nájemní družstvo, které na nich hospodařilo až do roku 1946, kdy místní národní výbor přejal do své režie i hospodářství lesní. V roce 1911 postavila městská správa kruhovou cihelnu u nádraží, čímž vzrostl stavební ruch ve městě, které od tohoto roku je dostatečně zásobeno cihlami a cesta z cihelny se netrhla těžkými vozy, naloženými dobře vypálenými cihlami, které šly do celého okolí. V městě samotném byly za krátko vystaveny nové čtvrtě. Tu však přišla první světová válka roku 1914, což omezilo další rozvoj města. Až v roce 1920 nastal obrát k lepšímu. Vedle průmyslu přišlo do starých kolejí i zemědělství. Projevil se však nedostatek bytů, čemuž město částečně odpomohlo tím, že se upravily byty v budově pivovaru, který po

léta byl z větší části prázdný, jehož střední část byla používána pro hostinec, kde se též hrávala divadla, tančilo se a místní Sokol cvičil, který v letech 1905 se ustanovil a v pivovare se dvakrát týdně cvičilo, než byly postaveny měšťánské školy, kamž též pak přesídlil Sokol. Dále město postavilo velký dřevěný barák na bývalém tržišti, jemuž dali jméno "Moskva", kde ponejvíce bydleli městští zaměstnanci. A konečně byl postaven velký dělnický dům za podpory státní subvence pro veřejné zaměstnance. Bylo přikročeno k úpravě sadů a silnic, které byly ve špatném stavu. Okolí Zámku a Špýcharu bylo upraveno a pojmenováno "Masarykovými sady". Byly zřízeny sady Čechovy a Tyršovy a v roce 1932 byl zřízen park na obou, horním i dolním náměstí, kde se říkalo Havlíčkovu Náměstí, které po revoluci bylo přejmenováno na Náměstí presidenta Dr. Eduarda Beneše. Postupně byly též upravovány ulice a zřizovány nové. Byla zavedena kanalisace a položeny kamenné chodníky kolem do kola náměstí, kde se chodívalo na korso každé nedělní dopoledne. Roku 1921 byla postavena městská elektrárna, která však nebyla dlouho v provozu, neb již v r. 1924 město bylo připojeno do sítě Jihočeských elektráren. Budovy bylo použito na byty pro několik rodin. V roce 1928 byla postavena budova a v ní umístění všichni chudí příslušníci města. Konjunktura v perletářství měla velký vliv na rozvoj města. Na všech stranách vyrostly rodinné domky, výsledek to pilné a poctivé práce žirovnických perletářů. Staré domky byly opravovány a bylo vidět, že každý občan se snaží, aby jeho rodiště bylo hezké a v popředí. Věnovala se péče zahrádkám a vysazování nových stromů — ponejvíce to byly "Lípy Svobody". Pomaloučku zmizelo bláto ze silnic a ulic, které při svitu slunce perletově světlálo. Příčina toho byly kousky perleti nebo odsečky knoflíků, které byly házeny do vymletých děr anebo někdy i děti je tam při hraní zanesly. Tyto odsečky a kousky per-

letě byly pak zašlapány do země a při sluníčku neb za svitu jasného měsíce světélkovaly tak, jako zde aluminové značky na zatačkách a nebezpečných místech na našich silnicích. Proto se říkalo, že pouze Žirovnice má perletí vykládané silnice. Postupem let však byly téměř všechny ulice vydlážděny, takže Žirovnice navždy se rozloučila se svými perlet'ovými cestami. Snad ještě v některé zastrčené uličce spatříme v letě se lesknouti perlet' v cestě, ale to už je zřídka. Ztratila se krása perlet'ových silnic, ale přišla účelnost — dlažba. Ony totiž ty cesty měly v sobě také něco nehezkého, zvláště při jarních a podzimních plískanicích se silnice proměnily v moře bláta, na které každý nadával.

Školství

Do roku 1905 byla v místě pouze obecná škola, která byl umístěna v budově staré záložny, dnešní Všeobecné záložny. Měšť'anská škola ještě nebyla, takže žáci docházeli do měšť'aneck do Počátek, hodinu vzdálených. Až po roce 1905 byla postavena cihlová dvouposchod'ová škola o deseti třídách, takže v příštím roce byla otevřena měšť'anská škola chlapců. Až v roce 1919 byla zřízena samostatná dívčí měšť'anka. Následující rok pak byl zřízen při měšť'ance jednoroční učební kurs. Největší počet žactva na škole byl v roce 1917, kdy bylo zapsáno 700 žáků, kteří byli rozděleni do 11 tříd obecných a 3 tříd měšť'anských. Od tohoto roku počet žáků klesal a stále každým rokem klesá. Nová budova byla nutná, ale brzo se poznalo, že nestačí pojmouti všechno žactvo a jelikož obecní úřady ve staré radnici na náměstí nevyhovovaly a v zámku byl místa prázdného nadbytek, tu městská správa počala upravovati zámecké veliké sály jednak na kanceláře městské správy, pak upravovány byty pro úřednictvo, jako nadlesního, duchovního, tajemníka a pak ostatní křídla zámeckých komnat byly přestavěny na dělnické byty. Pisatel sám pracoval u mistra

pana Františka Moravy, obuvnického mistra, na druhém nádvoří zámeckém v prvním poschodí, kam vedly dvojše schody. Jedny byly úzké točité a druhé bylo hlavní a široké schodistě. Kolem do kola byla široká pavlač a vchody do různých úřadů a bytů. Též se musím zmínit o zachovalé věži, které se říká ještě do dnes hladomorna. Tam jsme často chodili na výzvědy a přes malou díru, přes kterou byly 3 železné pruty, jsme se dívali dolů a házeli kaménky a poslouchali, kdy dopadnou na dno. Tato věž hladomorna je opředená hrůznými legendami, kam prý šlechta za živa házela nepohodlné lidi a pomejvíce zločince. Z uprázdňených úřadů ve staré radnici byly nadělány učebny pro dívky a zřízena opatrovna pro malé děti. Sám jsem začal chodit do I. obecné třídy na dolním náměstí ve staré záložně a prvním mým učitelem byl pan Krása, který když nás pouštěl ze třídy na I. poschodí, vždy částečně nohou držel na polo otevřené dveře, abychom šli jeden za druhým po starých dřevěných točitých schodech.

Divadelnictví

Žirovnické ochotnictvo mělo vždy dobré jméno, z něhož vyšlo mnoho výborných herců. Svoji činnost zahájili na provizorním jevišti ve starém pivovare v roce 1864. Nezištnou píli se vypracovali v celek, který po řadu let udával v městě kulturní směr. Do dnes vzpomínám na ty staré herce, kteří již dávno odešli do neznáma, kteří vřdycky svými výkony překonávali a udivovali diváky. Sluší vzpomenout na prvním místě na ředitele dlouholeté—pány učitele Kryš'ťfka, Talpa, Jana Keslera a Karla Němce, obchodníků z dolní ulice, na které všichni přátelé Ochotnického divadelního spolku dodnes vzpomínají. Z těchto starých mohykánů ještě do nedávna žil inspektor Jan Doležal z Počátek ulice. Vypěstlost členstva a láska k divadlu vedla ku zřízení divadla v přírodě, které bylo odhadováno znalci za jedno z nejlepších v republice.

Je umístěno na malém prostranství zámecké zahrady v údolí mezi špýcharem a zámekem. Zadní část tvoří příkrá stěna, na níž kdysi stávala hlásná věž či jinak "Mláska" pojmenována. Přední část (hlediště) je umístěna na mírně skloněné stráni pod špýcharem. Toto divadlo v přírodě bylo zřízeno roku 1922, právě rok před mým odjezdem do Spojených států. První hrou v přírodě byla Šubrtova výprava "Jan Výrava" při úplné vyprodaném domu za účasti lidu z celého okolí Žirovnice. Hra tato byla provedena 30. července. Pak následovaly různé hry historického rázu, veselohry, zpěvohry a i operety. Tito ochotníci byli i talentovaní zpěváci, takže úspěšně sebráli i jedinečnou Smetanovu "Prodanou nevěstu". Za okupace se v přírodě hrálo pouze několikrát, jelikož prý nacistické předpisy o úplném zatemnění tomu nedovolily. Po revluci za režie inženýra Karla Brdlíka byl první osvobozenou hrou divadla v přírodě opět Šubrtův "Jan Výrava". Ochotnický Spolek měl stále jeviště v pozdějších letech v hostinci Václava Čadka, kde se říkalo na "Panské". Mimo tohoto spolku bylo pak nově upravené divadlo v nové budově Sokolovny, pak se hrávalo u Cajzů, kterýžto hostinec později koupil z Ameriky s navrátilší pan Karel Ounický s celou rodinou. Zde bývalo hlavní středisko politické strany národně-sociální. Na Počátecké ulici v hostinci u "Dvořáků" též se hrávalo divadlo členy politické strany sociálně-demokratické.

Hudba

Před padesáti lety bylo v Žirovnici poměrně smutno, protože v městě nebylo stále kapely. Proto Žirovničtí občané museli si zjednatí hudebníky z okolí, když si v masopustě chtěli zatančit při různých bálech, šibřinkách nebo maškarních bálech. V těch letech zajížděl do Žirovnice kapelník Vaníček z Kamenice nad Lipou. Později tak činil kapelník pan Fical z Jindřichova Hradce, kteří

rozveselovali žirovnické občany. Až v roce 1906 se začíná probouzet mládež hudebně nadaná. Zásahu o to má mališský mistr Václav Hajný, založil kapelu a vyučoval hudební dorost, který již příštím rokem vystoupil veřejně jako hudební těleso. Václava Hajného kapela si získala veřejnost a brzo si zjedнала zvučné jméno v hudebním světě. Hajný vedl tuto kapelu až do roku 1914, kdy jako většina ostatních, šel do nenáviděné války, odkud mnoho dobrých mužů se nevrátilo. Mezi mnoha jinými musím vzpomenouti též našeho souseda, dobrého hudebníka z Hajného kapely pana Rudolfa Kešnera, který prý se utopil v Ruských močálech. Jeho mladá žena měla těžký život sama s malým děckem hospodařiti a udržeti vše v dobrém stavu. Odchodem Václava Hajného s ostatními hudebníky převzal vedení hodně změněné družiny dnes již zemřelý pan Ferdinand Lipka. V roce 1920 se vrátil Václav Hajný z války jako rotmistr ruských legií a hned se znovu ujal opuštěné kapely, kterou svým příchodem opět vzkřísil. Na vojně sloužil rovněž u hudby, takže získal velikou praxi, což přispělo ku zdatu kapely. Václav Hajný nezůstal jenom při kapele. Vychoval mnoho žirovnického hudebního dorostu a mnozí ztrávili přes půl života při hudbě. Tuto kapelu vedl Václav Hajný do roku 1926, kdy přišel do Žirovnice nový ředitel kůru a učitel hudby Karel Knop, který tuto kapelu přejal. Václav Hajný měl velikou zásluhu o žirovnickou hudbu. Byl muzikantem tělem i duší, všechn svůj volný čas věnoval hudbě. I sem do Spojených států mu několik dobrých muzikantů odjelo po válce. Byli to Lambert Veselý, trumpetista, Ladislav Krátký, klarinetista a Ladislav Halák, výborný hudebník na křídlovku. Krátký již zemřel před několika lety. Z bývalé kapely Václava Hajného přičiněním hrstky obětavých a nadšených pracovníků, průkopníků dobré a krásné hudby, vrostlo dne 14. dubna 1926 Hudební Sdružení města Žirovnice. Zásahu

o ustavení tohoto hudebního tělesa měl továrník Dr. Miloš Brdlík, který byl také po ustavení sdružení postaven v jeho čelo. Dirigentem byl zvolen tehdejší ředitel kůru a učitel hudby pan Karel Knop, který svou obětavostí a láskou k hudbě přivedl žirovnickou kapelu na první místo v celém širokém okolí. Po jeho odchodu se ujímá Hudebního Sdružení nový ředitel kůru a učitel hudby Gustav Homola. Po jeho odchodu zůstalo místo kapelníka neobsazeno, až konečně přišel do Žirovnice nový učitel hudby pan J. Skoumal, který nastoupil na místo kapelníka a v krátké době přivedl žirovnickou hudbu opět do výše éry Knopovy. Rovněž chrámový zpěv hleděl ředitel J. Skoumal povznést. Mimo to existuje v Žirovnici zpěvácký spolek "Slovan".

Družstevnictví

Nejstarším družstevním podnikem byla mlékárna, která zpracovávala denně několik tisíc litrů mléka. Vyráběla máslo, tvaroh a různé druhy sýrů. Použitím moderních strojů bylo zpracování mléka prováděno účelně a hygienicky. Tato mlékárna žirovnická byla jediným podnikem tohoto druhu v celém okrese Kamenice nad Lipou. Měla filiálky a sběrný mléka v Počátkách, Horní Cerekvi a v Kamenici. Všechno mléko z těchto krajů a všech okolních vesnic přifařených k Žirovnici se zpracovávalo. Rovněž bylo pověřeno sběrem vajec a byly zřízeny umělé líně kuřat. Původní budova byla rozšířena a přistaveno k ní jedno poschodí, takže sloužila svému účelu 100 %. Roku 1905 bylo založeno několika menšími vyrabiteli knoflíků další družstvo pod názvem "Výrobní Družstvo soustružníků perleti". Z malých finančních začátků, pracovitostí a podnikavostí členů vyrostlo toto družstvo v jeden z největších výrobních a vývozních podniků v Žirovnici a v tuzemském exportu. Družstvo mělo svůj vlastní dům, kde později byly zřízeny též dílny. Když v roce 1918 byl pronajat velkostatek, bylo zřízeno další

družstvo, které v roce 1924 koupilo Brdlíkovu velkouzenárnu a příštím rokem jí uvedlo již do provozu. Žirovnické uzeniny nesly dobré jméno po celé republice. O něco později družstvo rozšířilo své pole působnosti na konservárnu, jejíž produkty nesly jméno "Alima". Byly všude hodně žádané, protože vynikaly dobrou jakostí. Za doby válečné a okupační byly provozy všechny úplně zastaveny. V pozdějších letech toto družstvo vykoupil žirovnický rodák Jan Prantl, který zlepšil celkový provoz, zahájil výrobu uzenin a konservárnu opět uvedl v chod. Kromě výše jmenovaných družstev dobře prosperoval dělnický konsumní spolek "Vzájemnost", jinak zvaný "Konsum", který koupil velké stavení od pí. Širůčkové, vdovy po bývalém purkmistrovi v letech 80tých a 90tých. Toto družstvo mělo několik stovek akcionářů a po léta bylo dobře vedeno poctivým obchodvedoucím panem Janem D.

Nejmladším družstvem bylo konečně lihovarské družstvo, které vzniklo v roce 1946, které zakoupilo dlouhá léta vyřazený panský lihovar od M. N. V., ten však zůstával nadále největším podílníkem tohoto družstva. Textilní průmysl je u nás zastoupen firmou Leopold Brdlík a Synové, továrna ve velké rozloze postavena v Baborách, kde se vyrábí sukna a vlněné látky, kde několik stovek lidí nachází po celá léta dobré zaměstnání.

Peněžnictví obstarává Všeobecná záložna, která byla posílena sloučením Občanské a Živnostenské záložny.

Tělovýchova

Tělocvičná Jednota Sokol byla založena roku 1888. Avšak její hlavní rozvoj nastal výstavbou měšťanské školy, kde byla v přízemí zařízena prostorná tělocvična nejen pro školní žactvo, ale i pro Sokol a jiné tělocvičné organizace. Pisatel pamatuje, když Sokolové bři. Kolářové, bři. Jan a Josef Pokorných ještě cvičovali

ve starém Pivovaře, který míval v nájmu pan Hoffman. Členové Tělocvičné Jednoty plnili své poslání, o čemž svědčí mnohé trofeje a diplomy. V roce 1910 byl uspořádán v Žirovnici první župní sjezd a v roce 1917 veřejné cvičení. Dávny sen všech členů Sokola, postavení vlastního stánku byl uskutečněn až v roce 1926. V témže roce byl zřízen stálý biograf a rozvinut sokolský prapor. Vedle Sokolovny bylo vybudováno cvičiště a později rozšířena Sokolovna a divadelní jeviště. V roce 1912 byla založena v hostinci nově postaveném u Dvořáků "Dělnická Tělocvičná jednota" (D.T.J.), která v r. 1921 byla přejmenována na Federovanou dělnickou tělocvičnou jednotu (F.D.T.J.) a později na jednotu proletářské výchovy (J.P.T.). Činnost D.T.J. byla obnovena po II. Dělnické Olympiádě roku 1927 a hned následujícího roku bylo konáno veřejné cvičení se slavnostním rozvinutím praporu. Druhé veřejné vystoupení bylo pořádáno za veliké slávy v roce 1930.

Sportovní klub "Kopaná" byl založen před první světovou válkou. Hrávalo se na hřišti, kde dnes stojí Sokolovna. Po válce bylo hřiště v místech, kde dnes stojí barák "Moskva". Pak kopaná zaniká na dlouhou dobu, a až v roce 1932 opět se křísí žirovníčtí footballisté. Hřiště byla vyhlédnuta v Baborách, kde se hrávalo po dlouhá léta. První léta nově založeného klubu byla velmi úspěšná. Žirovníčtí dobývali vítězství nad kluby Budějovickými, Táboorskými i Pražskými. Jedinečná sportovní trofej S. K. Žirovnice je perlet'ový pohár, o jehož získání každým rokem bojují nejlepší jihočeské kluby. Mezi jinými držiteli během roků byla "Admira Praha VIII". Perlet'ová práce poháru byla umělecky zpracována bratry Peřinovými. Mládež se zabývá hrou odbíjenou, košíkovou a hokej. Pozoruhodný byl návrat k přírodě, hodně propagovaný, který se jevil pěstováním turistiky a skautingu ve spolecích Junák a Skaut. Důležitou složku tělovýchovy je plovárna na rybníce Budíně, která byla posta-

vena nákladem obce a která svému účelu plně vyhovuje. Tato plovárna je opravdu výkvět moderní techniky, je položena v blízkosti lesů Budínských na vodě rybníka téhož jména. Voda je čistá, pramenitá, není znečišťována výkaly a splašky, jelikož do rybníka nevede žádná kanalisace. Plovárna tato byla postavena náhradou za sokolskou plovárnu a existovala mezi 1923 a 1930. Tato první plovárna stála v Baborách na "Hutním rybníku pod Havatnicemi", odkud bylo hezky vidět přes rybník na mohutné stavby zámku, věže Hladomorny, divoké zahrady pod zámek, kde se říkalo v Březičkách, kde jsme jako děti sbíraly první fialky a sněženky, předzvěsti to blížícího se jara. Pak pro odvážné potápěče a plavce po přeplavání rybníku z plovárny napříč pod zámek, kde čněly z vody čtyři obrovské balvany, první vyčnívající nad vodou asi 6 stop, druhý nad ním asi 10 stop, třetí 18 stop a čtvrtý asi 22 stop, poskytovaly koupacím hodně zábavy a odvahy, zvláště při skoku ze třetího a čtvrtého kamene.

Jiné spolky

Nejstarším spolkem je Řemeslníko-živnostenská beseda, která byla založena r. 1905. Druhým nejstarším spolkem je Sbor dobrovolných hasičů, který svou pohotovostí a obětavostí je znám v celém širokém žirovnickém okolí. Veliké oblíbené se těší spolek chovatelů poštovních holubů "Větroň", který byl rovněž už za prvé republiky založen. Členové spolku chovají poštovní holuby těch nejlepších chovů a cvičí je. Mohou se pochlubit mnoha diplomy a vyznamenáními. Po mobilisaci roku 1938 bylo osm set poštovních holubů utraceno nerozvážností velitele četnické stanice a okresního hejtmana v Kamenici nad Lípou. Tím byl spolek Větroň velmi ochuzen. Dnes opět chovatelé již drží týž stav holubů jako roku 1938. Poslední závod dospělých holubů ze Zlína a holubat ze Střelice u Brna dokázal, že členové

Větroně opět vypěstovali dobré letouny. Rovněž tak rybářský spolek dobře funguje. Spolek pronajal od MNV všechny obecní rybníky, takže o Vánocích zásobuje město potřebnými rybami. V červenci roku 1945 byla založena Odbočka Svazu politických vězňů a pozůstalých po obětech zvěrstva nacistické soldatesky. Několik set členů a jejich působnost se vztahuje na Žirovnici, Popelín a Počátky. Z těchto členů zbylo 14 pozůstalých. Ve věznici, káznicih a koncentračních táborech ztrávili Žirovníčtí celkem 62 roky a 5 měsíců. Dne 15. března 1946 pořádala Odbočka veřejný projev na thema "Již nikdy 15. března". Projevu se účastnil Josef Jíra, okresní školní inspektor a předseda ONV v Kamenici nad Lipou, dále členové MNV a členové České obce legionářské v Počátkách a zástupci místních politických stran. Při této pietní slavnosti předal podplukovník Dobrovodský dvanácti pozůstalým vdovám a otcům po zahynulých válečné kříže z roku 1939 in memoriam do opatrování. Koncem října 1946 přednášel v Sokolovně na pozvání Odbočky MUDr. Bláha, jeden ze svědků norimberského soudu s hlavními vražedníky této zlotřilé německé vyspělosti. O dušičkách 1946 byla odhalena žirovnickým obětem nacistické zběsilosti pamětní deska v budově měšťanské školy. Žirovnická mládež je organisována ve svazu české mládeže. Hraje divadla, zpívá a se všech sil se snaží, aby se zapojila do národního života jako složka, se kterou se dnes počítá. Nastoupila, když bylo potřeba pomoci na polích, nastoupila, když město volalo po úklidu. Mládež vyčistila město, upravila park na náměstí presidenta Dr. Eduarda Beneše. Město Žirovnice na Českomoravské Vysočině má dnes 571 domů a 2.600 obyvatel. Během okupace jevil se úbytek o 750 osob. Tento odsun byl způsoben odstěhováním mnoha občanů do pohraničí, pak koncentráky a plynové komory si vyžádaly 25 životů. Za posledních let jeví se značná úmrtnost lidu prostředního stáří.

Obyvatelstvo se živí ponejvíce perletářstvím a několik firem začalo též zpracovávat galolit pro práci galanterní, pak živí se též zemědělstvím, mnozí pracují v továrně na sukna a v jiných průmyslových podnicích. Žirovnický perletářský průmysl je světoznámý. V době konjunktury se pracovalo v 10 továrnách a 100 privátních dílnách. V městě je poštovní úřad, lékař, četnická stanice, obecná, měšťanská, zemědělská a perletářská škola. Spojení s nádražím Počátky-Žirovnice vykonávají autobusy ČSD. Rovněž tak spojení s okresním městem Kamenice nad Lipou. Vlakem možno jeti směrem jižním na Horní Cerekev, Jihlavu anebo opačně na Jindřichův Hradec, Veselí, Prahu, Mezimostí. Žirovnické okolí je krásné a turisty vyhledávané. Město je obklopeno lesy, rozsáhlými loukami a rybníky. Každý cizinec, který sem zavítá, je krásou okolí nadšen. Ale krása a libost Žirovnici nedělá, tu dělá dobrá a poctivá povaha žirovnického lidu samého. Všichni Žirovníčtí mají ve své povaze něco kavalírského. Rádi přijímají mezi sebe lidi, kteří mají dobré úmysly a kteří mají smysl pro dobrý humor a zábavu. Žirovnice svým veselím a svými taškařicemi je známa po celém širokém okolí. Na taneční zábavy se sjíždějí do Žirovnice hosté i ze vzdálených měst, neboť vědí, že se zde dobře pobaví. Všichni se baví vespolek, jeden druhého nepřehlídí, neexistuje žádné třídění a kastovnictví.

Perlet'áři po válce

Následkem válečných událostí uvázl dovoz mořské perleti, kterou do Žirovnice exportovaly anglické a americké firmy. Proto v těch dílnách, které nebyly úřady práce zavřeny, se vyráběly knoflíky pouze ze říčních škeblí a umělých hmot či plastiky. V nové republice žirovníčtí čamrdají se pustili s chutí do práce, ale nemohou roztočit kolo výroby tak na plno, jak by sami chtěli a jak by toho spotřeba vyžadovala. Stále jsou odkázáni na zpracovávání těchto říčních

škeblí a plastiky, protože zámořské firmy ještě nemohou dodat dostatek kvalitní perleti, která se dovážela vždy jako lovní přítěž.

Ale žirovníčtí průmyslníci se snaží, aby v brzkou mohli obdržeti tuto zámořskou perlet'. Za tou příčinou vyslali do Londýna ředitele perletářského družstva pana Ladislava Žemličku, aby zjednal s londýnskými firmami objednávky. Ale i v Londýně je málo perleti, protože za války lovení perleti bylo omezeno. Naděje je však stále větší a větší. Koncem r. 1946 už přišla do Žirovnice podřadná mořská perlet' "Lingha" Ráciš od londýnských a amsterodamských firem. Z Ameriky je již také zpráva, že i ona pošle brzy kvalitní perlet' "Makassar". Dosud přichází jenom tak zvané knotny. Jsou to ty tvrdé části, kterými drží u sebe obě části či misky perlorodek. Dříve těchto knotnů bylo v Žirovnici tolik, že se s nimi zavázely špatné cesty a výmoly, a dnes se za ně musí draho platit devisami. Ale knoflíkáři nezoufají a věří, že doba není daleká, kdy opět do žirovnického nádraží budou dováženy těžké blahovičnickové bedny, plné prvotřídního škátu, jak se říká lepšímu Makassaru. To bude v Žirovnici opravdový svátek. Pak zase zazní v dílnách a továrnách veselá žirovnická písnička, zašumí ozubená vybroušená púra, až se bude zavrtávat do velké zámořské mušle či šálky. Tu pak zasměje se opět celá Žirovnice, zasmějí se ale také všichni mládenci, kteří si potrpí na pěkný košilový knoflík, zasmějí se i naše děvčata, až budou nosit opět u bluziček pěkné perlet'ové čtyřlístky. Žirovníčtí při každé příležitosti propagují svůj průmysl. Tak roku 1938 darovali tehdejšímu jugoslávskému ministru školství, který projížděl jihočeským krajem, plastickou mapu Československé republiky a z perleti vykládanou kasetu. Tyto umělecké věci mu byly předány na nádraží v Horní Cerekvi.

Ale i dvěma nejprůběžnějším občanům republiky věnovali žirovníčtí perlet'áři upomínkové předměty. Stalo se tak dne 20. července 1946, kdy

pan prezident Dr. Eduard Beneš navštívil jižní Moravu a úsek Českomoravské vysočiny. Tříčlenná žirovnická delegace předala panu prezidentovi a paní Haně Benešové dárky žirovnických perlet'ářů. Byla to umělecky vyrobená tanečnice z perleti, kterou zhotovil jeden z předních galanteristů p. Mirka Hejtmánek z Nového Světa, Medailonek s madonkou, výrobek to Jarky Fejla, a brož s motivem Hradčan, práce to Bohumila Václavíčka. Pan prezident i paní Hana Benešová byli udiveni uměleckou prací, vzkázali je pozdravovat s příslibem, že se na ně přijedou brzo podívat.

Prastaré zprávy z historie Žirovnice.

Pravěký hvozd a krajina v oblasti říčky, tekoucí z lesů za Otiborí ke Stráži, náležel od pradávna komoře knížete českého a byl zámýslně udržován v původní divokosti do XIII. století. Prvním kolonisátorem tohoto kraje, t. j. i nynějšího kraje žirovnického, byl Jindřich z Vítkovic. Žirovnický hrad, který téměř šest set let vévodí kraji, se připomíná v zemských deskách po prvé roku 1350, kdy vládl na Žirovnici Oldřich III. z Hradce. Tento hrad musel však býti postaven již dříve, protože v podhradí stála fara, podle spisů biskupa Arnošta z Pardubic na počátku XIV. století. Na místo dnešního hradu stával již dříve dřevěný hrádek, pozdější sídlo královského lovčího. Koncem XIV. století čítala žirovnická osada asi 50 stavení. Obyvatelé se živili polním hospodářstvím. Roku 1393 koupil Žirovnici s vesnicemi Cholnou, Jakubínem a Zdešovem rytíř Kamarét z rodu pánů Lukovských, který přijal predikát ze Sarabic. V klidnějších dobách nemohli potomci Kamarétů žirovnické panství udržet, proto je prodali Václavu Vencelíkovi z Vrchovišť za jeden tisíc a pět set kop českých grošů. Stalo se to roku 1485. Václav Vencelík z Vrchovišť byl zámožný měšťan, který své jmění nabyl na Horách Kutných (Kutná Hora) obchodem se stříbrnou rudou.

Chtěl se dostat do panského stavu a také byl císařem Fridrichem III. poslechněn a obdarován erbem stříbrného jednorožce v modrém poli, kterýžto erb po něm zdědilo město Žirovnice. Václav Vencelík prikoupil roku 1507 statek Vlčetínský a zvelebil hrad vystavěním nádherných síní ve 3. patře, nechal vymalovati krásnými barvami bývalou hradní kapli, která pochází z roku 1491. Vencelíkův syn Petr prodal žirovnické panství roku 1544 Albrechtovi z Gutstejna, který pocházel ze starého panského rodu. Josef, potomek Petra Vencelíka, zůstal v městě a žil svobodně v domě, který do dnes má č. p. 2. Praotcem Albrechta z Gutstejna byl Hroznata, zakladatel klášterů Tepelského a Chotěšovského. Za Gutstejnů bývaly pořádány před hradem nádherné lovecké zábavy a různé turnaje. Na hradě byly opraveny věže a zřízeny bašty, z nichž jedna směrem k pivovaru je dodnes zachována. K žirovnickým sousedům prý byl ušlechtilý a dal jim právo volného stěhování. Ve vlastní rodině však neměl štěstí. Jeho syna zabil řezník Brych. Roku 1564 postoupil Albrechtův vnuk Šebestián panství panu Joachimůvi z Hradce, nejvyššímu to kancléři království českého a vladaři domu Hradeckého. Tím se dostalo žirovnické panství do rukou původním zakladatelům. Joachim z Hradce přivtělil k panství vsi Slojčín a Ctiboř, zasypal příkop, táhnoucí se od hranaté věže k hlásce a vystavil na něm příčné stavení až do dnešní doby zachovalé. Šlechetný Joachim však dlouho na Žirovnici nepanoval. Roku 1565 se utopil v Dunaji, když se pod jeho povozem prolomil most, který se jmenoval "Vlk". Vdova po něm, krásná paní Kateřina z Mondfortu, měla žirovnické panství přiděleno jako vdovský úděl a užívala důchodu z něho. Z doby té se zachovala kniha gruntovní, v níž jsou zapsány trhové smlouvy žirovnických měšťanů od roku 1582. Podle ní koncem XVI. století bylo v městečku 79 usedlostí a 5 mlýnů. Tak se rozmohlo městečko za 100 roků. I krajina se změnila.

Lesy a pastviny ustoupily zoraným polím, v místech močálů se nyní leskly rybníky. Stavovských rebelií r. 1618 se měšťané nezúčastnili. Za to jim Slavata rozmnožil privilegia a roboty snadno snesitelné vysadil. Privilegium, dané ve Vídni na den svatého Urbana v roce 1635, potvrdil privilegia Albrechta z Gutstejna a dovolil nad to šenkování piva k obecnému dobru při Vánocích, Velikonocích, při držení jarmarků a o posvícení. Roboty byly takto vyměřeny: Na lovy a hony po dva dny choditi, rybníky blíže městečka loviti, fůry rybní čtyři vydávati, na rybnicích blíže městečka, co by zapotřebí bylo opravovati, trouby a potrubí, zkrze které se vede do pivovaru voda, odbejvati a klásti, sedlákům nápomocni býti, na Zájezdsku a u Budína seno a otavu sekati, hrabati, sušiti, do kup dávat, ovce stříhati, zeli sázeti, vykopávati a sekati, len trhati, drhnouti, do vody máčeti, z vody metati, vystavovati, tlouci a tříti a mrkev po dvakráte plíti. Mimo výše psané roboty nemají žádným způsobem od nás, našich dědiců a budoucích pánů držitelů a správců našich téhož městečka k jiným robotám na časy budoucí potahování býti. Jakou výhodou bylo toto privilegium, pochopíme teprve tehdy, když uvážíme, že na jiných panstvích roboty nijaké slevy nebyly, nýbrž bylo nutno bez odmluvy těžké roboty konati co správci nařídili a paní Francové karabáčem přinutili. Po smrti paní Kateřiny užívala panské důchody její dcera Lucie Ottilie, manželka Viléma Slavaty z Chlumu a Košunberka. Třicetiletá válka přinesla městečku zkázu a to hlavně po vítězství švédského generála Törnstena nad císařským vojevůdcem hrabětem z Götzů u Jankova v březnu roku 1645. Hrad byl dobyt, obyvatelstvo trýzněno, mnoho usedlostí zpustošeno, takže jich několik úplně zaniklo. Mezi nimi zanikla i žirovnická fara na 100 roků. V roce 1646 císařský plukovník Walter dobyl zpět hradu i města a Švédy vyhnal. Způsobené škody však byly nenahraditelné. Bylo rozstříleno třetí patro

zámecké, které už nikdy nebylo obnoveno. Z této doby rovněž se zachovala historie města, datována léta Páně 1350, či jak se tehdy říkalo urbář. Při porovnání tohoto urbáře s urbářem z konce XVI. století je vidět, jak se za 60-70 let poměry zhoršily. Místo 79 gruntů je jich jen 68, z nichž však jen 48 bylo schopno platit daně. Ostatní byly tak zpustošeny, že nebylo možno od jejich vlastníků něco žádati. Majitelé gruntů užívali 95 čtvrtlanů pozemku a platili z nich ročně do panského důchodu 26 kop a 18 grošů. V tento čas bylo v městě 5 krámů kupeckých, řeznických a pekařských, z nichž se platilo při sv. Ilavlu po 25 librách loje. Z kotlů na pálení kořalky se platilo ročně po jedné kopě. Z každé prstilce soli, která byla ve městě formany složená, se platil jeden bílý groš. Městem vedla silnice od Jindřichova Hradce ku Jihlavě a od Tábora do Rakous. Na obou se vybíralo od formanů mýtné. Obec měla 2 rybníky na šest kop násady, luk na 8 for (vozů) sena a čtvrt léce lesů. V urbáři je též sepsán poškozený zámek, pivovar, jinak dobře stavěný a klenutý, v němž se vaří v ten čas 20 sudů piva k vejstavu pro prodej po 7 grejcařích, valcha stojící pod rybníkem zájezdským (později vysušen a do dnes se používá na louku). V této valše se drahně soukeníkům žirovnickým a počáteckým válí (dnes již není po ní ani památky, pouze jméno se uchovalo, kde stávalo) a vynáší ročně 200 kop, dále chmelnice, rodící dosti chmele pro pivovar. Pod samým pivovarem mlejnec k mletí sladu (snad dnešní mlýnek u sv. Jana Nepomuckého), dále mlýn pod chmelnicí (dnes již neexistuje), mající čtvero složení, stoupy a volejnu-dvůr, ležící pod hradem na druhé straně hráze pivovarského rybníku. Vysévá se při něm na zimu 80 strychů žita, pšenice 10 strychů, po jaru 100 strychů ječmene, hrachu a ova. Třetí strana leží v úhořích. Chová se při něm 10 párů tažných volů, 24 kusů dojných krav, kolem 30 kusů jalového dobytka, svinského tolikéž, a hejna různé drůbeže. V

ovčíně přezimuje přes jeden tisíc kusů dobytka. Z lesů je hájenství žirovnické, lesy Česka, Štítenské, Zdešovské a Šejbské. Hájenství na Počátecku (dnes toto jediné k žirovnickému nepatří). V tomto popisu je zajímavá zmínka o valše a množství ovci, které se v těchto letech pro vlnu chovaly. Z toho vyplývá, že v městě jistě kvetlo řemeslo soukenické, které vedle řeznického bylo nejbohatším cechem. Mnoho se ve městě po domácku tkalo a předlo, ježto se pěstoval hodně len. Slavatové vymřeli 26. ledna 1691 Františkem Leopoldem Vilémem, kanovníkem passovským. Žil však ještě Jan Karel Slavata, který po zachránění z vlčí jámy v lesích kolem Telče, vlády na žirovnickém panství se neujal, vstoupiv do kláštera Karmelitánského. Proto panství obdržela Anna Lucie Slavatova, provdaná za hraběte ze Šternberga Adolfa Vratislava. Tito se ujali vlády v roce 1693, vystavěli hraběcí pokoj, před hradem na volném prostranství postavili sýpku — do dnes stojící, špýchar a okolí zámku vysázeli lipami, které do dnes jsou okrasou Masarykova Parku u zámku. Po Adolfu následoval syn František Leopold, jehož přičiněním byla obnovena fara. Farní škola stávala proti kostelu. Učitelské místo zastávali od roku 1802 do roku 1908 členové rodiny Emrů, jinak se tam říkalo u Varhaníků. Leopoldovým nástupcem byl František Adam, zemský maršál v Čechách. Ten se zdržoval častěji na panství žirovnickém se svou manželkou Annou, rozenou Wilczekovou. Zemřel 19. září 1789 a jest pohřben na hřbitově za Sádkami na cestě k Vlčetínu, půl hodiny ven z města, který je zasvěcen svatému Jiljí. Když nevyhovoval starý hřbitov kolem kostela u zámku, tu tento nový hřbitov za městem byl otevřen a vysvěcen při kapli sv. Jiljí roku léta Páně 1772. První na něm byl pochován 25. února 1772 Michael Chocholka, starý 62 roky. Pohřbívalo se však na obou hřbitovech a poslední pohřeb byl roku 1813, 13. března, občana Lukáše Smrčky. Po bitvě u Slavkova

táhla Žirovníci nemocná francouzská vojska, která s sebou přinesla cholera. Mnoho vojáků na ní zemřelo a byl pro ně zřízen zvláštní hřbitov na severní straně fary (dnešní zahrada Kubelova). Dne 12. března 1829 dal hrabě Leopold ze Šternberga do zemských desek instabulovati nadaci špitální, již založil roku 1712 testamntárně jeho děd hrabě František ze Šternberga pro 5 osob chudých mužských a jednu chudou ženštinu. Pro tento dobrý účel daroval dům čis. 34, nazvaný Špitál, do dnešních dnů stojící, kdy po prvé válce tam byl dán voják neschopný práce pro své zranění, kde prodával cigarety, tabák a jiné kuřácké potřeby, kde jinak se říkalo v Trafice.

Tato nadace špitální sestávala: Ročně vysadil na penězích: na maso 16 zlatých 48 krejcarů, úrok ze 100 zlatých mincí, půjčených sedlákovi Malínkovi ze Ctiboře č. p. 4, 54 míry žita, 12 měr ječmene, 3 fúry hrachu, 93 libry másla, 103 libry sýra, 182 žejdlíků soli, 24 sáhy dříví, 23 loktů plátna, každý druhý rok 5 párů mužských a 1 pár ženských střevíců, každý třetí rok 6 telecích kůží, 8 loktů plátna na podšívku a 2 zástěry, každý sedmý rok 5 mužských obleků a 1 ženský, každý osmý rok 6 klobouků, pláště mají vydávány býti v zámku dle potřeby. Po smrti Františka Leopolda drželi panství jeho dva synové, Adam a Leopold. Od Leopoldova nástupce, který se rovněž tak jmenoval, koupila žirovnické panství žirovnická obec roku 1910. Roku 1917 byla stržena věž hláška, která hrozila sesutím, tato věž byla ozdobou hradu a celého kraje. Dne 3. srpna 1868 bylo započato s bouráním starého kostela a dne 4. června 1872 posvětil biskup Jan Valerián Jirsík, nový nynější chrám, zasvěcený sv. Filipu a Jakubu. Jak z mamínčina vypravování se pamatují, na stavbě nového kostela roku 1870 pracoval jako zedník můj dědoušek a maminka jako mladé děvče nosívala prý otcí oběd na poledne. Pak též děda prý pracoval, když se stavěla dráha z Jindřichova Hradce na Moravu k Ji-

hlavě. Můj dědoušek pocházel z rodiny Rohlovy, či jak se po chalupě říkalo u Korýdků a narozen byl 1812 a zemřel 1905. Moje maminka Karolína Rohlova-Dvořáková narozena r. 1850 a zemřela 1947. Ještě snad žije můj druhý bratránek na hospodářství v Dolní ulici, Frank Rohel-Korýdek, snad poslední z toho starého rodu.

Vznik perletářství

Výrobu perletových knoflíků přijali Žirovníci před osmdesáti a více roky a sice pravděpodobně jest to rok 1862, za několik roků tomu bude již 100 let. Dříve nikdo v Žirovnici nic nevěděl o zpracování perletových škeblí či šálek a mnozí nikdy perlet' ani neviděli. Zaměstnání občanů dle zachovalých spisů bylo soukenictví či tkalcovina. Žirovníci tkalci dováželi své výrobky ponejvíce do Jihlavy, Brna a Vídně. V době, kdy tkalcovství a vůbec textilní průmysl zlepšen byl výrobou tovární, nastala žirovnickým tkalcům zlá doba a hlásila se bída s nouzí. Ruční tkalcovnictví nemohlo konkurovat s výrobou tovární. A právě v té době byly otevřeny soukenické továrny s moderními stroji; jedna v Žirovnici, jejímž vlastníkem byl Josef Brdlík a druhá v Počátkách na cestě do Kateřinských Lázní, vlastněná druhým bratrem Leopoldem Brdlíkem. Životní poměry stávaly se horší a horší. Nebylo naděje, že domácí tkalcovnictví se kdy vzkřísí. Až přišel rok 1862, který přinesl naději v lepší časy. Do Žirovnice zcela náhodou přišel soustružnický tovaryš Josef Žampach, tehdy mladík 24-letý, rodák z Dolu u Skutče, přišel až z Vídně, kde se naučil dělati tyto perletové knoflíky. Žirovníci tkalci záhy počali měniti tkalcovské dřevěné stroje za soustruhy a tak se pomalu v Žirovnici začíná ujmát soustružnictví perletě. Josef Žampach již v Žirovnici zůstal a již druhým rokem 26. května 1863 se oženil s Toničkou Bučkovou. Perletářství rychle rozkvétalo, Žirovnice stávala se středis-

kem a brzo dělaly se knoflíky v okolních vesnicích v Popelíně, Bednářečku, Zdesově, Strané, Žilkovicích, Štítně, Metánově a později Počátecký továrník pan Macoun začal velkovýrobu knoflíků. Tak jako byli Žirovníčáci dobrými tkalci, jsou i jejich potomci dobrými perlet'áři-čamrdáři, jak se v Žirovnici lidově říká. Za slovo čamrdář se nikdo nestydí a necítí se uražen. Za více jak 90 roků se stal perlet'ářský průmysl světoznámým. V posledních letech byl obohacen o galanterní výrobu, se kterou však Josef Žampach nemá nic společného. Dnešní galanterie je čistě výmyslem mladých žirovnických perlet'ářů, kteří nechťejí přestati pouze na výrobě knoflíků.

Záhy však domácí výrobek ustoupil výrobě tovární a staré šlapací soustruhy byly zmodernisovány a naháněny elektrickou. Dnes se vyrábí knoflíky v 15 továrnách s počtem dělníků od jednoho sta do tří set. Menší zaměstnavatelé v počtu přes jedno sto, zaměstnávají od 10 lidí do 20. Pak je velký počet těch, kteří pracují sami ojedinele, neodvisle. Tak našlo obživu v Žirovnici a okolí několik tisíc lidí. Průmysl se zdokonaloval, rozšiřoval a největšího rozsahu bylo docíleno v období od r. 1900 až do začátku světové války r. 1914. V době válečné výroba poněkud ochabla, neboť dovoz suroviny z anglických trhů úplně byl zastaven, ale vývozci, kteří měli značné sklady hotových knoflíků, finančně získali a rovněž i menší mistři a dělníci, kteří pracovali neodvisle, neboť zpracovali i perlet'ářské odpadky, jež se před válkou jako nepotřebné vyhazovaly. To byla zlatá doba perlet'ářského průmyslu.

Výroba knoflíků

Z perlet'ové lastury či šálky se vyvrtá na soustruhu knoflík. Práce tato je svěřena pouze zručným perlet'ářům a zkušeným, aby navrtali ze šálky pokud možno nejvíce knoflíků. Prvně si půrovač udělá v půlce šálky

tužkou vodorovnou čáru a dle té pak stejně a rovně nasazuje kulatou ozubenou pūru, nechaje si kapat vodu neustále na pūru, až má celou šálku zdělanou. Vyvrtaný knoflík je silný tak, jak šálka je tlustá, pak se knoflíky rozsekávají. Pak se takto stejně silné knoflíky zbaví kůry a uhladí se. Procesu tomu se říká šrupování. Knoflík se nasadí do zvláštního svěráku a ostrou hranou či špicí trojhranného pilníku se kůra odstraní a uhladí. Takto uhlazený knoflík se vzorkuje. Tento proces volají knoflíkáři trádování. Otrádovaný knoflík se dirkuje, leští a našívá na papírové cartony, jak je vidíte v obchodech. Před našíváním se však musí knoflíky důkladně roztríditi, aby vždy stejné kvality byly našity na cartony. Perlet'áři třídí knoflíky na několik druhů, které podle toho také oceňují. Prvotřídnímu knoflíku říkají jemný či fajnový, pak následovně je tříčtvrťjemný, polojemný, čtvrtjemný a odpadkový, který volají aušus. Žirovnická perlet'ářská výroba jde stále s duchem času a musí se přizpůsobovati požadavkům módy. Nynější mladí perlet'áři neustali pouze na výrobě kulatých knoflíků. Může předepisuje knoflíky trojuhelníkové, čtvercové, obdélníkové a knoflíky různých tvarů. Za mých časů se též hodně dělaly kouličky s jednou dirkou a tak se našívaly na karty. Tímto končím spis "Žirovnice, město knoflíků".

* * *

Výňatek z básně Petra Bezruče, jak on opěvuje Českomoravskou Vysočinu:

Bělostná duše kněz ten byl
dle řádu Melchisedechova,
čtenářům knih svých přiblížil
krajhorských Pelhřimova.

Vrch neznámý Křemešník byl,
dnes jeho sláva zemí letí,
kněz onen kopec posvětil
líbezným pérem pro staletí.

“Na srdci” kníže název dal
kněz česky skrz, vyznáním římský,
v níž národu se zpovídal,
jak drahý je mu kraj Pelhřimovský.

Těch vzpoměl, kdož pochodní jdou
v rozbřesku národního rána,
je vidíš živé před sebou,
tož Rubeše, Kajetána.

Tvá římská tvář, jak slunce plá,
legií padlých mučedníků,
Ty hvězdo doby krvavá
z Pelhřimova a s Křemešniku.

Uzávěr:

Vám, kteří jste zahynuli za nacistické okupace ve věznici v Jindřichově Hradci, v továrně ve Vídni a nemocnici v Lipsku.

Vám, kteří jste byli mučeni sadistickými nacisty v koncentračních táborech Waldheim, Flossenbürg, Osvětim, Dachau, Grimma, Buchenwald a Terezín.

Nezapomeneme na Vás! Vzpomínky na Vás budou žít neustále!

Nad Plchovem

Napsal Dr. J. L. Hrdina

LVACET ROKŮ tomu, ne-li více. Tenkrát nastal nad Plchovskými lesy z čista jasna podivný život. Přišli odkudsi cizinci, přivedli inženýry a havíře, postavili baráky, pod ně vrtací stroje a za 3 neděle se rozhlásilo, že nad Plchovskou pasekou dobyli uhlí. Tam v tom vrchu písčitém? Vždyť se tam stahuje voda z lesů se všech stran.

Šli se podívat. Ba, již tomu tak. Dobyli tam uhlí a jakého. Každý si přinese kousek v kapse domů. Bylo černé jako saze, lesklé jako z vosku, štipalo se pěkně a jako síra hořelo. Celé okolí bylo ve sváteční náladě. Palivo bude doma a laciné a chudý lid najde nový pramen výživy. V uhelnách se zaměstná už hodně dělnictva.

A pamatuji se, jako by to včera bylo, když naši vesničkové táhli v neděli z rána havíři plchovští. Byli ve svátečním kroji, samá ratolest a hudba je doprovázela. Šli od vesnice k vesnici a verbovali nové havíře. Mužští, zvláště mladí a silní, dávali se k nim šmahem. A když se k večeru vrátili k uhelnám, postavila se hudba u šachty a za zvuků národních písní defilovali havíři před svými pány.

Pak hlásil se nejstarší z nich, že za dnešní den se přihlásilo na dvě stě silných mužů. Páni se usmáli a pokynuli hudebníkům, aby zabočili na dolní cestu a odvedli havíře do Plchova. Tam v hospodě prý už všechno uchystáno, tam aby byli hodně veselí.

Havíři se seřadili znova, hudba šla napřed a spustila veselý pochod, až se to těmi klidnými lesy plchovskými po okolních vesnicích rozléhalo.

A v ten večer bylo v plchovské hospodě hlučno, že ani nejstarší podob-

ného nepamatovali — až do bílého rána se pilo!

Po císařské silnici od Prahy přivezli "hojštajnci" na těžkých vozech, tažených pěti i šesti páry koní, dlouhé kotle, ohromná kola a různé stroje, přišli z Kladna umounění kotláři a strojníci a za týden syčela pára z uhelných dolů, jakoby chtěla plchovský vrch rozkotati.

Cesta od nás k Lotouši se netrhla. Ráno a k večeru šli tudy houfně učazení havíři, mezi dnem zase jel vůz za vozem, jeden sem, druhý tam, jako na pražském mostě. Za krátký čas počali páni vrtati zcela na blízku dvě nové uhelny. Ve dne v noci se tam pracovalo, stále tam duněly hluboké střelné rány, jakoby v dáli hřmělo; havíři tu již přišli na skálu a musili ji trhati prachem. I zde přišli na uhlí, a právě na takové, jako v šachtě první, v důlu Josefském.

"Hoj! To jsme měli vědět dříve, že pod plchovskými lesy jsou tak bohaté poklady!" volali různí podnikatelé a špekulanti. A od "Bayrovny" až k Jedomělicům a odtud až k Libovici byl podivný život. V potu tváře lopotily se tu ohromné davy lidu, jedni dole, druzí nahoře, a opodál rostla očividně kupa mokré, začernalé země.

"Do plchovských lesů kopat uhlí!"

To heslo rozlítlo se jako vichřice celým tím klidným krajem a zasáhlo i mysl pokojného rolníka pod pan-grotkou.

Sedlák při orání zastavoval v brázdě pluh, oddychnul si, složil ruce křížem přes prsa a zableděl se tam k té stráni nad Plchovem.

"Tam je život! — Jako na mraveništi. Jeden spěch a ryk a zpěv — jako ve zbrojnici před válkou. Tam se vydělávají lehko peníze. Několi-

kráte zakopnou do země a uhelná spousta se na ně usměje. Pak dají ruce v klín a tisíce se jím hrnou do kapsy samy. Ale já? Sedlák? Nám se páni jen vysmějí! Hm, což ten sedlák nemá věčně věků znáti tu matičku zemi než pod tu hloubku, kam zasáhne ruchadlo? Nemůže se podívatí hlouběji?"

A nedooral už. Obrátil koně k souvratí, obléknul spěšně svoji kamizolu a ujížděl ke vsi. Doma poručil čeledínovi, aby nechal vši práce a zapráhal do nového vozu, udivené selce sdělil, že si vzpomněl, že má právě dnes na úřadě nějaké řízení, umyl se čistě, oblékl svátečně, sebral peníze, kde jaké byly, a jel do Slaného — pro povolení k dobývání uhlí nad Plchovem.

Jen rychle, aby ho někdo nepředěšel.

V tom týdnu bylo na slanském horním úřadě jak u zpovědnice o zelený čtvrtek. Sedláci si tu podávali dvéře kancelářské. Prodávali obilí, zbytečný dobytek, dlužili se potajmu, jen aby mohli sehnati na povolení k doložení toho černého zlata...

Později docházelo i na pole a celistvosti statků počalo hroziti nebezpečí.

"Však se s tím zase shledáme," těšili se sedláci, "jen co přijdeme na uhlí! Jen hlouběji! Však tu musí býti uhlí! Bůh je vševědoucí; nebyl by nám vnuknul tu nešťastnou myšlenku, kdyby tu nebylo uhlí. Jen hlouběji! Tužte se, havíři! Kdo mi první přinese z dola kus uhlí takového jako v "Josefském" důlu, dostane dukát!"

A havíři se činili. Někde přišli na uhlí, to je pravda, ale nebylo takové, jako v "Josefu". Bylo šedé, skoro se podobalo břidlici, špatně se drobilo a kyz je prorůstal. Nikdo ho nechtěl, protože prý v kamnech bouchá. Někde zase přišli jen na žlutou, čpavou vodu, dále nemohli, jinde při třicátém sáhu hloubky docela ničeho. Jen ta černá, mrtvá zem...

Život nad Plchovem malátněl, zvláště od té doby, když šachta "Josef" byla pojednou vybrána. Nemě-

la uhlí. Stroje utichly, páni propustili havíře, odvezli ze strojů, co se odvézt dalo, a zmizeli tak náhle, jak přišli. Jen v "selských" šachtách se to ještě hemžilo. Ale brzy i tu rolník nevěděl, kam se má dříve dívatí: zdali do šachty, brzo-li se mu tam objeví voda, nebo tam nad ves, nejdou-li ještě od úřadu páni odhadnouti jeho dluhy a statek. Pomenáhlu ten život nad Plchovem usínal, až usnul docela jako v úle bzukot včel za pozdního večera.

A za tak kratičký čas?

O rolnických usedlostech nemluví, ty jsou dnes, jako dříve, jen že v rukou cizích; nezmíním se ani o obětech ze stavu selského. Podívejte se jen tam k té pasece nad Plchovem!

Je to podivný obrázek, vidíte? Až je člověku úzko.

Ty černé hromady, vyrvané z útrob země, jakoby zbyly po požáru tichounek statků; ty zející, děsné, opuštěné šachty jako hroby lidského štěstí a spokojenosti, černé komíny a zrezavělé stroje tu stojí jako hnáty v kostnici, a sesuté rumpály a baráky jako trosky mnohých existencí. Ano, zde na věky zakopána tak mnohá růžová naděje, zde pohřben nový život a roj zlatých snů. Hod'te kámen dolů, třeba sem do té šachty pod korunou shrbené borovice, deset musíte napočítati, než kámen doleže ke dnu. Tam to zašplouchne, zaduní — tam je voda a v té vodě utopil se nejhezčí statek ze vsi.

Vidíte ty smutné, mrtvé ssutiny nejmodernějších hradů lidských? —

Nad Plchovem jest opět tak ticho, jako bývalo. Jen že tudy člověk už tak rád nejde, jako chodíval. Při každém kroku zeje na vás propast', odkud není vyvážnutí. I to ptactvo odletělo ze zdejších lesů, jakoby se děsilo těch tmavých hrobů. Havíři se zase vrátili do svých vesniček, za práci jednu našli práci druhou. Ale což sedláci? Za statek jednou ztracený je jen hůl žebrácká.

A byla hezká řada těch, kteří se chtěli hlouběji podívatí do země po jejích pokladech, než kam sahá obyčejná radlice. Podívali se hlouběji

do země, podívali se za to i dále do světa. Kdo pak by tu zůstal!

Odešli smutně, se skrovnými uzlíčky pod paží, za vsí se mlčky ještě ohlédli, který to statek býval jejich — a zmizeli, jako ti ptáci v jeseni.

Kdo ví, kde se všichni plahočí světem!

Jedinký snad byl královický Civín, kterému se nechtělo z domova. Však se každý divil. Býval vždycky tak hrdým a teď? Za to, co mu zbylo ze statku, koupil si housle a — —

Počkejte, vzpomněl jsem si, že vím maličkou povídku z jeho života.

II.

Každý to říkal: Až ta Civínka jednou zamhouří oči, nevím, nevím. Dejte si, lidičky, pozor, že v tom jejich statku nastane divné hospodářství. Civín by si časem rád zahrál na pána, kdyby nebylo ženy. Dokud je živa, je všechno v pořádku. Civínka je rázná. Mnoho nemluví, řekne mu-ži několik slov mezi čtyřma očima, a ten už ví, co to znamená. A kdož ví, jak to dopadne s Josefem? Dokud je tu Civínka, dbá o svého syna mateřsky. Josef je nyní v Praze na školách, matka chce mít z něho inženýra. Proč ne? Takový statek jako klec, pole tak úrodná, že na nich může růsti rozmarína, a Josef je sám, jedináček. Kde je mnoho dětí, tam ovšem stojí studie kapitálék, ale Civínovic statek takových výdajů ani nepozná. Josef je první rok na technice, ale nevím, dočká-li se Civínka jeho inženýrské zkoušky. Je slabá a očividně chřadne. Zvláště od té doby, co Civín zakoupil také parcelu tam nad Plchovem. Chce prý tam dobývat uhlí. Blázen! Kdyby si hleděl statku!

Civín chodil jako ztrápený. V plchovské pasece si koupil pozemek, maličkou jen plochu, a nyní nesmí do země ani kopnouti.

“Proč?”

“Civínka mu to zakázala.”

“Což není pánem statku?”

“Až po smrti své ženy.”

“Jak to?”

“Nu, Civínka za svobodna byla sirotkem, jedinou dědičkou statku a mohla si vzít, koho chtěla. Vzala si Civína, jenž sloužil u nich za oráče. Byl dobrák, ale měl také někdy choutky popanštilé. Civínka to znala a nedala mu za svého živobytí ničeho připsat. Až po její smrti. Civínka do hrobu statku nevezme. Za živa budou hospodařiti spolu. Budou-li mít děti, dostane každý svůj podíl; ne-li, at' naloží Civín se statkem, jak bude chtít. Měli jen syna Josefa. Dali ho do škol, — až bude pánem, bude mu lépe než sedlákovi. A Civín zdědí statek. Bude zatím starší, usedlý, přijde k rozumu a nebude se na stará kolena už opičiti po pánech. A když si statek promarní, at' trpí k stáří nouzi. Josef bude zatím inženýrem — ten bude mít svůj podíl.”

Sám d'as přinesl ty havíře nad Plchov!

V Civínovi probudila se zase chtivost býti pánem. Chtěl si zahrát na špekulanta, podnikatele. Obelhal ženu, že má na úřadě v Slaném jakési důležité řízení, a zatím zakoupil potají povolení k dolování uhlí.

“Žena se o ničem nedoví!” myslil si, “a až přijdu na uhlí a přivezu jí ho plný vůz na dvůr pod okno a řeknu: ‘Hled’, staroušku, to je z naší šachty ‘Aninky’, kterou jsem nazval po tobě!” — pak řekne: ‘Civíne, tys přece jen hlava podnikavá, tys zrozen na šťastné planetě!’ A dá peněz, o budu chtít, abych mohl budovati další štěstí.”

Jen aby se zatím o ničem nedověděla!

“A ty, Toníku, o ničem se nezmiňuj, to ti říkám!” nařizoval oráči. “Neříkej, že jsme byli na horním úřadě, — řekni, že na berním — ani to, že jsme pak zajeli nad plchovské lesy. Tu máš na tabák.”

Toník mlčel jako hrob, ale kdo pak se na venku něčeho nedopátrá!

Dopoledne koupil Civín u plchovských uhelen místo, a k večeru už se to rozneslo po všech vesnicích.

Když se chasa po večeri vytratila ze světnice, povídala selka:

"Koupil prý jsi, Cívíne, nad Plchovem uhelnu?"

"Bodejt' že!"

"A já se to dovím teprve od cizích lidí."

"Stalo se tak za mé peníze!"

"Za tvé peníze?"

"A za mé mozoly!"

"Nemluv tak!"

"Je to pravda! — Dvacet let jsme spolu, ty mojí paní, já tvým čeledínem —"

"Je to vidět! — Čeledínem, oráčem jsem u tebe po dvaceti let, ale déle nebudu. Dej mi moji službu, — jen jako oráči, padesát zlatých ročně — to dělá za dvacet let tisíc zlatých — dej mi je, více nechci ani stébla, a já se chopím jiného živobytí!"

"Mluv potichu, prosím tě — řeknou, že se tu vadíme."

"At'! Budou mít jen tobě za zlé!"

"Neurážej mne tak — vždyť snad pro to slovíčko se nemusíš hned hněvati? Budeš ještě něco večereti!"

"Ne, já jdu pryč!"

"Nechod', Cívíne —"

"Půjdu! Mám sloužiti u tebe nebo jinde!"

A odstrčiv stůl, vzal čepici a vyřítíl se ven, na dvůr — až se ho lekly děvečky, jež pod oknem naslouchaly — a odtud do zahrad, do polí.

Co si ten člověk vzpomněl? Může takto mluvit, kdo má zdravý rozum?

Tam nad Plchovem prý běhal jako posedlý — tak povídali havíři — všude se zastavoval, všude jako blázen se ptal, brzo-li už dobudou uhlí.

Což oni to vědí?

Skoro týden nebyl Cívín doma.

To Cívínce dodalo. Byla vždycky beztoho více churava než zdráva, ale nyní — Poplákávala, polehávala, až ulehla na dobro.

Zdali pak ví Cívín, že ona nemocna? Sotva; kdo by mu to řekl?

Kdo?

"Hej, Cívíne!" volali havíři u Jedomělic na zatvrzelce, "což se nepůjdete ani rozloučit se svou ženou?"

"Proč? Vždyť nikam nejdu!"

"Ale ona!"

"Kam půjde má žena?"

"Daleko ne, jenom za dřínovskou zvonici."

"Což je nemocna?"

"No, dobře jí není, chudince, když už si poslala pro kněze."

"Pro kněze!"

Cívín se zarazil. Hlučně mu počalo srdce bušiti, jakýsi podivný hlas se mu v duši ozýval.

"Cívíne, ty's ji ublížil, ona z lítosti umře — jdi ji odprosit, dokud čas."

A zase jako šílený, co mu nohy stačily, ubíhal kolem čerstvých propastí plchovských, až se lidé za ním ohlíželi.

"S tím člověkem to není v pořádku tady!" povídali, ukazující si na čelo.

Cívín to neviděl. Rovně přes pole a příkopy a meze pádl' ku Královicům. Bledý, udýchaný a upocený přiběhl do statku. Všichni se ho lekli.

"Kde je má žena?" sotva šeptem mluvil, "kde je?"

"Kde jinde, než ve světnici."

Vrazil tam.

Však měl nejvyšší čas! Už ho skoro ani neznala. Obrátila k němu oči a chvíli se naň dívala, než se vzpamatovala.

"To jsi ty, Cívíne? Věděla jsem, že nejsi tak zlým, ale ti havíři, ti havíři —"

"Odpust' mi, Anínko, ublížil jsem ti, vid'? Už ti neublížím! Prý stůněš? Kde máš největší bolest? — Tady v hlavě? — Tady v prsou, vid'? A rozplakal prý se jako dítě.

"Dobrák, ale podivín!"

"Psal jsi Jozífkovi do Prahy?"

"Ještě ne, Anínko; vždyť jsem nevěděl —"

"Piš mu tedy, ale hned, aby přijel, pošli mu na cestu. Jen at' přijede jistě. Hlava mi jen hoří, v prsou jako kámen — Co ten Toník dělá, že tu ještě není s velebným pánem?"

"Neumírej mi ještě, Anínko, odpust' mi —"

"Odpouštím, ač nevím, že bys mi byl ublížil. A abys věděl, že nejsi čeledínem a oráčem, dala jsem ti statek upsati. Tys ode dneška pánem statku, po tvé smrti Josef. Ale nech

ho dostudovati — A tam na to místo nad Plchovem nemysli, nechod' k havírům! Tak se mi zdá, že tam vidím hlubokou šachtu, jako hrob — tam náš syn Josef v té černé zemi umírá — nyní je tam voda — ty v ní toneš — Nechod' tam, je to hrob tvůj a —"

A bylo dost. Ústa její umlkla na vždy.

V tu chvíli přijel velebný pán z Kvílic, ale nezbyvalo mu, než odříkat modlitbu za duši zemřelého, nechtěl-li přijeti docela na prázdno.

III.

Bylo po pohřbu.

Lid se rozešel, žebráci dostali svoji almužnu, hosté se rozjeli domů a u Cívínů bylo tak ticho a smutno, jako na tom hřbitově za dřínovskou zvonici. Nikomu se nechtělo do řeči. Umřela selka, umřelo ve statku všecko. Kdo ví, jak to teď bude? Zůstane Cívín vdovcem? Nebo si přivede novou paní? Jaká ta bude?

Kdož ví!

Cívín seděl mlčky za stolem se svým synem.

Myšlenky jejich — Bůh ví, kde se toulaly. Ty Josefovy — to bych uhodnul, — ty byly za dřínovskou zvonici u matky, ale kde bloudil duch Cívínův? — Možná, že nad Plchovem.

Možná!

"Já myslím, Jozífku, abys už do škol nechodil!" vyjel starý.

"A kam bych se obrátil?"

"Nikam, zůstaň doma při hospodářství."

"Na sedlačení jsem neměl potřebí takových škol."

"Proč pak? — Já jsem sedlákem, ty budeš vzdělaným sedlákem."

"A říkali by mi 'zkažený student'!"

"Nic takového, budou ti říkat: 'mladý pane'!"

"Tak mi v Praze také říkají."

"Budeš dohlížeti na hospodářství."

"Nerozumím tomu!"

"K tomu není třeba velkého rozumu. Budeš mi dohlížeti, počítati —"

"A co vy budete dělati, tatíčku?"

"Já? — Já tam nad Plchovem koupil —"

"Tatíčku, vždyť prý vás matička před smrtí tak prosila —"

"Ach, má nebožka žena, — tvoje matka — dej ji Bůh zemi lehkou! — Už je na pravdě Boží, ale ta je všim vinna. Chtěla, abych byl do smrti sedlákem. Jiní už dobyli uhlí, peníze se jim hrnou v klín, a moje parcela leží posud ladem."

"Nechte ji ladem, tatíčku, uchopte se hospodářství a já se vrátím do škol."

"Jen zůstaň doma. Jsem už starý, nemohu všude dohlédnouti, chasa mne šidí. A já na druhý týden začnu nad Plchovem —"

"Slyšel jsem, že tam ani uhlí není."

"Je, synáčku, je ho tam dost."

"V jedné šachtě."

"V těch druhých musí býti také."

"Utopíte tam celý statek a pak —"

"Neboj se, ty máš povahu své nebožky matky. Nezůstaneš-li ty doma, musím přijati šafáře. A to si na prstech vypočti, že mi cizí nebude hospodařiti tak, jako ty. Pak ovšem statek zhubne, ale nemohu si pomoci, když nechceš. Také se pak nediv, když ti zrovna v čas nepošlu do Prahy peněz, poněvadž — —"

A starý Cívín tak dlouho domlouval Josefovi, až svolil. Josef peal si pro svůj majetek do Prahy a ohlásil ve školách své vystoupení.

Cívíne, Cívíne! Aby tak žena tvá nyní vstala!

* * *

Josef se stal správcem otcova statku.

Ale byla to podivná správa.

Sotva si vyšel do polí, už proň starý poslal.

"Co chcete, tatíčku?"

"Pojd' sem! Tady si sedni, vezmi péro a papír a piš!"

"Co?"

"Žalobu! Já ho naučím, darebu!"

"O kom mluvíte?"

"I ten žid Aran — však jej také znáš, chodíval tu po králíčích kůžkách — ten vrtá nad Plchovem uhlí-

nu a zrovna v tom místě, které jsem zakoupil já. Právě jdu odtud. Myslíl jsem, že zlostí z kůže vyletím. Piš! — A ještě se mi vysmál, že prý moje povolení propadlo! — Ty také propadneš, počkej! — Piš, Jozifku!”

“Nač má znít žaloba?”

“Na krádež, na podvod, ha loupež — však už to nějak sebereš.”

A Josef psal.

Za týden bylo stání ve Slaném.

“Máte s sebou povolení?” ptali se Civína.

“Ano, zde v kapse.”

“Ukažte!”

Civín jim podal papír, již celý umačkaný.

Ukázali mu na druhé straně několik tištěných slov.

A co tam stálo?

Kdo prý do osmi dnů nepočne kopati, aneb neoznačí zakoupené místo hornickým kulem, že mlčky od místa toho upouští a svoluje, aby jinému za stejnou cenu prodáno bylo.

“Kdo pak se dívá na druhou stranu!” huboval Civín.

“Ale měl jste se podívat!”

“Nevidáno, stovka! — Dejte mi místo jiné!” a sahal pro tobolku.

“Vše rozprodáno. Však už to vyhlíží nad Plchovem jako v mraveništi. Dnes se tam hrnete všichni a za měsíc — — Blázní!”

“Nemáte opravdu žádného pozemku pro mne?”

“Ne!”

“To je neštěstí! — Moje nebožka žena, ta je všim vinna! Jen na ní budu naříkati!”

Domů se vrátil až odpoledne. Ve vratech se potkali s Josefem.

“Kam jdeš?”

“Na pole. Chasu jsem poslal napřed.”

“Vrat’ se se mnou, musíš mi něco napsati.”

“Zase žalobu?”

“Ne, budeš psáti Aronovi, zač by prodal tu šachtu.”

“Tatičku — —”

“Ty tomu nerozumíš! Pojd’!”

Josef se vrátil a napsal židovi list.

Chasa, přišedši na pole, usedla si zatím na mezi. Nedělají nic, když je

jim Josef v patách, což když tu není!

Za tři dni byla tu odpověď.

Prý tisíc zlatých!

“Cože?” divil se Civín, “za týden devět stovek výdělku? — Odepiš mu, Jozifku, že —”

“Tatičku, napřed se půjdu podívat ‘do rovin’, zdali tam Toník místo orání nespí.”

“Nech Toníka a piš Aronovi, že mu dám těch tisíc zlatých — jen piš, — tisíc zlatých, ale až dobude uhlí. Tak, a dones to do Slaného na poštu, já se podívám ‘do rovin’ za tebe.”

Josef odešel a Civín — vzal křidu a celý stůl popsal ciframi.

“Takový bych měl za rok výdělek, kdyby mi pak dal žid tu uhelnu za tisíc zlatých!”

Smazal to, jen poslední sumu — šla do statisíc — nechal státi a díval se na ni tak dlouho, až se Josef vrátil.

“Tys už tady?”

“Pospíšil jsem si. Byl jste u Toníka, tatičku?”

“Zapomněl jsem jako na smrt!”

“Nu, já tam dojdou sám.”

“Vždyt už je večer” — Toník hnedle přijede. Nechod’ nikam!”

Josef šel přece.

Však viděl, že Toník za celé odpoledne objel sotva pětkrát kolem. Dělalí prý se hroudy, každou chvíli že musí spravovati pluh.

Rádi věříme! — —

“Jozifku!” povídal Civín v neděli, “podívej se, Aron už odepsal. Až prý dobude uhlí, že nedá tu šachtu ani za tři tisíce — Hahaha! — Blázen! Ostatně má pravdu, já bych ji také lacině nedal. Každý má větší štěstí než já, ale moje nebožka žena — Jozifku, odepiš tomu židovi, — anebo počkej, ne! Nepiš nic, já si tam zítra dojdou sám, to bude nejmoudřejší.”

“Tatičku, chraňte se toho Arona! Víte, jak jednou ošidil — —”

“Eh, tomu ty, chlapče, nerozumíš. Aron? Uvidíš, jak ho napálím!”

Josef už mlčel. Co má na to říci?

Druhý den šel Civín nad Plchov. Aron už z daleka mu běžel napro-

ti, vedl jej k šachtě, vše mu ukazoval, vysvětloval, až se Cívínovi dělaly mžítka před očima. Pak si ho odvedl stranou pod stářičkou borovici a tam se o něčem tiše umlouvali. Co si povídali, nikdo nevěděl. Aron mluvil tiše, rozkládal živě rukama, bíl se v prsa a s nejrůznějšími posunky tancoval kolem Cívína. Ten hleděl upřeně k zemi, jako tenkrát, když mu havíři vyřizovali, že jeho žena na smrt nemocna.

No, teď snad už se dohodli!

"Platí tedy?" zvolal Aron, od šepání již celý ochraptělý.

"Platí!" Cívín po té a pláclí si rukama.

"Jakmile se ukáže v mé šachtě první uhlí, odkoupíte jí ode mne za pět tisíc..."

"Tak to je!"

"Ale nikomu se dříve nezmiňovat!"

"No, snad nejsem — —"

A rozešli se.

Aron vrátil se k havířům. Mnoho nemluvil; usmíval se jen pod kůži a byl jako z másla. A poslal docela pro soudek piva do Plchova.

Kam pak to zapsal!

Ještě veselejším byl Cívín.

"Šachta s uhlím za pět tisíc — bratrovi bych ji laciněji neprodal! Pět tisíc — takový pakatýlek na můj statek každý půjčí. Beztoho statek náš od jakživa byl čistý jako sklo, neměl zlatky dluhu. Nebožka žena usoudila, že bude Josef pánem a já sedlákem. Bůh to změnil, teď bude naopak. Počkej, Arone! — Ale pak přijď, — ani za deset tisíc ti šachty nevrátím!"

A Královice posud nepamatuji, že by byl Cívín kdy tak veselým býval jako v ten den. Dětem rozdával krejčary, se staršími se zastavoval. Děti se mu smály, starší říkali:

"Mívá obyčejně smutnou, dnes má veselou bláznivku."

"Nedivte se, byl zase nad Plchovem."

Josef právě uzavřel vrata a pustil hříbátka na dvůr, aby se proběhla, vydováděla. Ale jak přišel starý,

musil je hned zahnat do maštale, uvázat, všeho nechat a psát. Kam zase?

Do Prahy jednomu advokátovi, aby tam v některé bance zprostředkoval pro Cívína půjčku pět tisíc, ale hned. Nad Plchovem mohou každou chvíli dobytí uhlí a žid Aron by mohl zatím prodati šachtu jinému.

No, pak by si Cívín zoufal.

Za týden tu byly peníze.

Cívín je zrovna přepočítával na stole, když vešel Aron.

"No, máte peníze pohromadě?"

"Mám. A vy uhlí?"

"Také."

"Opravdu?"

"No, vždyť sem schvalně běžím. Dnes ráno přišli na ně havíři a předvádají, že ho tam bude spousta."

"Já se zblázním! — A jaké je uhlí?"

"Podívejte se!" A žid vybalil z papíru kus uhlí.

Cívín po něm skočil. "Krásné jako v šachtě Josefské."

"Totéž."

"Hned se tam musím podívat. Jozífku! On už je zase na žebříku a čistí holubník! Nech té darebné práce a doběhni pro Toníka. Vláci u kříže, ať jede hned domů! Musí mne dovézt k uhelnám."

Za chvíli tu byl Toník, za půl hodiny byl s Aronem a Cívínem nad Plchovem.

Až se z koní kouřilo.

Což, tam byla podívaná! Barák byl samá ratolest, nad rumpál šachty vztýčili havíři rovnou břízu a na ni uvázali velký fábor. Ať je viděti, že už přišli na uhlí. A sami se postavili kolem.

Aron si vedl Cívína za ruku a pokynul havířům, aby očistili a připravili koš. Cívín se přece musí podívat dolů. Jak si líboval na té vzdušní podzemní cestě! Kdyby ho vezli krajané ve slávě na zláceném a nádherném voze k místu, kde by mu kynulo vyznamenání, nebyl by blaženějším, než nyní, kdy havíři ve špina-

vém koši jej spouštějí do tmavé země, do příšerného podsvětí.

"Už jsme na zemi!" zvolal pln radosti, když koš stanul.

"Musíte říci: na uhlí!" opravoval Aron. "Světlo sem!"

"Opravdu, samé uhlí! A za pět tisíc —"

"— zlatých, ano, šachta je vaše."

Civín hořel vášní. Celý svět se s ním točil.

Aron zavolal nahoru, aby vytáhli koš.

"Zde vám představuji nastávajícího pána!" povídal udiveným havířům, ctěte ho, je hodný, řádný pán."

Havíři mu provolali: "zdař Bůh!"

"Však jen proto, že jsem pánem!" pomyslí si Civín, "sedlákovi jakživ nikdo slávy neprovolá."

Civín byl na prahu toužebně si představovaného štěstí. A havířům dal vědro piva. Musí zase jako "pán" se ukázati. A usedl s Aronem do vozu a Toník zase s nimi vyjížděl ke Královicům, div z košatiny nevyletěli.

Civín vyplatil Aronovi peníze, ten to mu dal svou koncesi, vzal peníze a šel. Kam?

Kdož ví, — ale nad Plchov jistě ne.

IV.

Hned druhý den si zašel Civín do Slaného a zaměnil tam u krejčího celý svůj zevnějšek od hlavy k patě. Dokud byl sedlákem, no! — neříkám nic; to měl dost toho modravého šosáku, ale nyní? —

Ani k obědu nepřišel domů. Kdo pak to kdy slyšel, že by "páni" obědvali v selském statku! — Leda v rozmaru.

Civín šel mezi stavitele a inženýry do plchovské hospody. Však tam páni — a mezi nimi Civín — seděli u jiného stolu než sedláci.

Sedláci znali Civína, šeptali si, ukazovali naň — ať si ukazují! Nejspíše mu nepřejí, že se pojednou stal tak velkým pánem.

A když přišel večer domů, vypadal o deset let mladším.

Inu, kdo koupí šachtu s tak pěkným uhlím!

Však už druhý den vyhlížel jinak. Byl zamlklý a ta nenadálá mladost mu s tváře zase odletěla. Něco se mu přihodilo. Byl celý mrzut, když přišel domů.

"Jozítku, honem! — Kde pak pořád vězíš?"

"Pomáhal jsem ve stodole vyklízeti oplotně, vždyť bychom neměli kam složit první mandele žita."

"O takové malichernosti ty se pořád staráš, ale z čeho hledí opravdové bohatství, toho si nechceš všimati."

Josef se umyl a sedl ke stolu.

Umyj si ruce, něco mi napišeš."

Josef se umyl a sedl ke stolu.

"Piš — zase tomu advokátovi do Prahy, — že potřebuji peněz, zase tolik jako prve, ale hned. To 'hned' třikráte podtrhni."

"Vždyť jste si, tatíčku, již jednou vydlužil."

"Na zakoupení šachty, nyní potřebuji ještě k dolování uhlí."

"Což tam není uhlí?"

"Bylo, ale už není. To, kterého se Aron dokopal, havíři přes dnešek vybrali. Je ho asi na deset vozů. A zase přišli jen na černou mastnici. Inženýři mi radí, — ostatně to také vím, — abych kopal hlouběji."

"Tatíčku, býval jse vždy tak spokojen, dokud nebožka matka tu hospodařila, a sotva jsme ji uložili do země, už zapomenuty prosby její —"

"Jaké prosby?"

"Sám jsem neslyšel, ale povídají mi lidé, že matka na smrtelné posteli vás prosila, byste nevzpomínal na plchovské lesy, na havíře —"

"Oho, — ty mne snad chceš napomínati?"

"Ne napomínati, tatíčku — jsem syn, vy otec můj; slovo napomínati patří vždy do úst zkušenějších, ale chtěl jsem jen připomenouti poslední vůli matčinu. Já jsem měl zůstatí ve školách —"

"Totiž dokud je to vůle moje. Ny-ní tě potřebuji doma."

"A jaký bude osud můj?"

"Budeš mým dědicem po mé smrti, či to málo pro tebe?"

"Dost by toho bylo, tatíčku, ale — což, nezbude-li nic?"

"Nu, když už máš takové myšlenky, hochu, hned zítra půjdu do Slaného a dám ti pojistit tvůj podíl na statku. Pak snad budeš spokojen!"

"A mnoho-li dáte pro sebe pojistiti, tatíčku?"

"Na statku ničeho, já mám jinde pojištěno štěstí — tam nad Plchovem. Ale teď už piš!"

Josef si zticha povzdychnul, napsal list a šel zase do stodoly.

Civín donesl psaní na poštu, za týden přišly peníze a havíři kopali dále. A čím hlouběji kopali v Civínově šachtě, tím více podkopávali základy jeho statku. Civín toho nepozoroval, ale Josef to viděl.

Kde je ta sklizeň, co bývala? Je už po žních přece a stodola skoro prázdná. A ta pole! Rozoraná a nedooraná, pluh rezaví, ovoce v zahradách opadáva. Chasa je lenivá, celý den jí nikdo práci nevykáže. Civín je stále nad Plchovem, Josef celý den píše na všechny strany: tu pro inženýra na Kladno, zase pro čerpací stroj, opět o novou půjčku — do šachty Civínovy se vedrala voda. Havířům se do vody nechce, — aby prý dal Civín na blízkém svahu kopati novou šachtu, kam by se voda stahovala a odtud čerpala. Jako je to leckdes. Civín uznává jich radu. Za tři neděle vyvrtána nová šachta, hlubší než ta první. Výborné — voda se tam táhne, z dřívější mizí. Ted' postavili čerpací stroje. Jsou slabé. Honem psáti na Kladno pro jiné. At' jsou dvakráte tak silné. Civín diktoval Josefovi novou výpůjčku.

Josef po straně plakal.

Jednoho dne přišel k Civínovým obecní starosta Mařík. Zrovna byl čas k obědu.

Na dvoře se setkal s Josefem.

"Je tatík doma?"

"Je, — jděte jen dále."

Mařík vešel.

"Dej Bům dobrý den! — No já

myslil, že přijdu právě k obědu, a ty na místo mísy a talířů máš tu samé cifry a lejstra po stole. Tohle nedělají sedláci."

"Sedláci at' si dělají a obědvají co chtějí!"

"Což ty se k nám už nehlásíš, Civíne?"

"Proč ne? — Ale máš-li co jednati u mne o hospodářství neb o daních, promluv si s Josefem — —"

"Myslím, že byste si měli s Josefem vyměnití úlohy. Ty rozumíš polnostem, on pak zase spíše se něčemu učil o kůře zemské. Ba, zrovna ti chci říci, Civíne... Za tak kratičký čas ti havíři tě pobláznili, že sotva rozeznáš ječmen od žita, že sotva poznáš pole svoje."

"I poznám, kamaráde!"

"Nepoznáš! Kde se rodívalo obilí, tam roste tráva. Jindy na tvém statku bývaly nejdéle žně, nyní to pobereš všechno do pěti žebřin. Však jsem byl dnes odváděti daně na úřadě — tys jediný dosud nezaplatil, — a tam mi povídal pan listovní — —"

"Co by ten mohl povídati?"

"Inu, ledacos. Ukazoval mi tam gruntovní knihu. Já jsem se zhrozil. Dluhů už visí na tvém statku jako hroznů na révě, jeden těžší než druhý. Civíne, Civíne! — Kam to tak přivedeš!"

"Až dobudu uhlí, všechno zaplatím. Za rok, za půl roku musí býti statek čistý jako slunce. Nevěděl nikdo, když jsem si dlužil, nebude nikdo vědět, až budou dluhy splaceny."

"To půjde těžko."

"Eh, at' se stará každý o sebe! Ty máš, Maříku, více dětí než já, věnuj jim i zbývající čas a starej se o své."

"Pravda, mám jich více než ty, ale také se lépe o ně postarám než ty."

"Slyš, Maříku, jakým právem —"

"Ano, právem mi propůjčeným tě vyzývám, abys se uchopil znova hospodářství a Josefa poslal do škol, jak zní poslední vůle jeho matky."

"A ty uheľny nad Plchovem opustím, ne?"

"Čím dříve, tím lépe pro tebe."

"Musil bych leda bláznit!"

"Bud' tedy mudrcem dále, ale toto mi musíš podepsati."

A Mařík vyňal z kapsy arch papíru, rozbalil a položil před Cívina na stůl.

"Co to je? — Haha! Už mají strach, že by moje jediné dítě chodilo žebrotou, už mu dávají ti poručníci vtělití zákonitý podíl na můj statek. Hahaha! Čtyry tisíce! Až mu bude čtyřiaadvacet let. Tu máte můj podpis!"

A Cívín podepsal zlostně listinu.

"Zítřka to vezmu s sebou panu listovnímu," povídal Mařík, sbaluje papír. "Bud' moudrým, Cívíne!" A podával mu ruku.

"Jen jdi!" řekl Cívín. Ale podávané ruky nepřijal.

"Nevídáno!"

"Hochu, modli se, aby ti dal Bůh vnuknutí, máš-li ještě otce svého poslouchati. Já myslím, že je šílený!" šeptal Mařík Josefovi před síní.

Josef se teprve rozplakal.

Ale když přiběhl Cívín a nařídil, aby psal až do Příbrami pro inženýra, vzal mlčky péro a psal. Děj se vůle Boží!

Inženýr přijel, dal si řádně zaplatiti, prohlédl půdu a okolí a řekl Cívínovi, aby zanechal marné práce, raději dnes než zítra.

"Vždyť mu to říkal každý."

"Proč mám práce zanechat?"

"Zde uhlí vůbec není!"

"Já však ho zde musím dobýt!"

"Myslíte-li to upřímně, pak nejste při zdravém rozumu."

"Já vám dokážu!"

A Cívín slíbil havířům zvýšení platu, jen aby kopali dále. Havířům to bylo jedno, kopati hlínu nebo uhlí, jen když Cívín platil. —

Minul týden.

"Kdybyste zanechal bláznovské práce!" křičeli kolemjdoucí na Cívina. "V Josefské šachtě došlo také uhlí a páni se už stěhují se všim všudy. Mají více peněz a chytrosti než vy, ti by neodešli, kdyby věděli, že pod vybraným uhlím je ještě nějaká vrstva! Dejte si říci! Za Bayevskou zasypávají šachty a u Jedo-

mělie vyhnala voda havíře. Všude lidé odtud utíkají, jen vy sem nosíte poslední krov statku. Nechte toho, Cívíne!"

Ale Cívín si jich nevšímal. Stál mlčky a díval se na ty okovy, jak litaly v šachtě, jeden sem, druhý tam. Ničeho kolem sebe nepozoroval, ani ne toho muže, který se k němu blížil. Měl úřední čepici a když přicházel k Cívínovi, rozevřel velkou koženou mošnu, vyňal jakýsi papír a podával Cívínovi. "Byl jsem už ve statku," povídal mrzutě, "ale je tam prázdné. A to zde mám vám doručiti osobně. Tuhle mi to podepište."

"Co to je?"

"Přečtete si!"

"Soudní odhadnutí — zabavení — mého statku —"

"Co že je to?" ptal se opodál stojící havíř.

"Zabavení mého jmění — —" Cívín nevěděl, co dělá. A havíř déle nečekal. Běžel k šachtě, nahnul se a z plných plic volal: "Nahoru!"

Havíři dole nemyslíli jinak, než že čerpací stroj přestal pracovat a že se na ně přivalí voda. Vyšplhali se všichni jako veverky.

"Co se stalo?" ptali se.

"Náš pán," vysvětloval havíř, "došel právě od úřadu zabavení celého jmění, a nám je dlužen za celý týden mzdu. Proto pozor, havíři!"

"My chceme svoji mzdu!" volali.

"Až zítra, v sobotu — dnes je pátek!" namítal Cívín.

"Ne, mzdu chceme hned, sice nikdo již do šachty nejde."

"A šachtu zaházíme."

"A baráky zapálíme!"

"A čerpací stroje rozdrťme, vyhodíme prachem do povětří."

Takové výhrůžky! Cívín krotil havíře jak mohl, ale nadarmo.

"Máte peníze na další práci naši?" ptali se rozhodně.

"Dnes ne, hoši, až zítra."

"Proč ne dnes?"

"Do zítřka je seženu."

"Zítřka už budou mít váš statek věřitelé a na cizí statek vám nikdo

nic nepůjčí. Ale uděláme to tak: Hoši, pojd'te za mnou!"

Havíři jako černý mrak dali se za starým kamarádem cestou ke Královicům.

Strojnici v cisterně zastavili čerpačí stroje a přidali se k nim.

"Kam vlastně jdeme?" ptali se někteří.

"Do Královic k výplatě, — do Cívínovic statku. Tam si každý vezmí, co pobereš, co uneseš, ale jen tolik, hoši, mnoho-li vyváží nevyplacená mzda. To další bylo by loupeží, hříchem..."

Ale přišli pozdě. Už tu byla komise ze Slaného, sepsali, jak co stálo a leželo.

Havíři se hlásili o výplatu.

"Přišli jste poslední, budete mezi posledně přihlášenými," povídal jim šedivý pán od soudu. "Ale na mnoho nepočítejte. Nedostane se ani na ty, kteří se přihlásili před vámi a s většími částkami."

"Nechme toho, hoši," povídal jeden havíř, "kdyby Cívín měl, dal by sám. Nemáme nic, ale máme přece víc než Cívín."

A havíři se rozešli.

Za týden byl prodán Cívínův statek a pak přišly stroje na šachtách do dražby. Cívín ani Josef nebyli v tu chvíli doma. Cívín seděl prý nad Plchovem u těch opuštěných šachet a brzy si četl povolení k dolování uhlí, zase soudní zabavení statku. Takové dva malé aršíky! Co se všechno mezi vašimi daty sběhlo!

A Josef? Ten seděl "v rovinách" na mezi bývalého nejlepšího jich pole a plakal.

Ubohá Cívínko! Dobře, že to nevidíš! Tobě je tam nejlépe za tou dřínovskou zvonící!

V.

Uběhlo léto.

Jaký to byl život z jara nad Plchovem! Nyní, za tak kratičký čas, je tam smutno, mrtvo, jaksi nevolno, jako v té mladé duši Josefově.

Ubohý hoch! Od té doby, co jim

statek byl zabaven a prodán, žil a bydlel s otcem. Byli dosud ve statku. Nynější majetník dovedl posouditi neštěstí obou a ponechal jim zdarma světničku ve statku, kde dříve chasa bydlela. Ale ne na dlouho. Josefa tu pod nohama půda pálila.

"Tatíčku," povídal den před sv. Václavem, "já se vrátím do škol. Bude mi zápasiti s mnohou dosud nepoznanou bídou, ale — jakáž pomoc!"

"Chudáku! — A já už tě nikdy, nikdy nebudu moci podporovati. Těch několik zlatek úroků z tvého podílu — —"

"Nežádám podpory od vás, tatíčku, šetřte si jen zdraví a ten zbyteček života. Podporoval jste mne, dokud jste mohl. Nyní jste chud jako já. Až vystuduji, budu podporovati já vás."

Cívín se dal do pláče a celý den prý lítostí nevzal do úst.

"Má nebožka žena! Kdyby byla na živu, to by se bylo nestalo!"

A když nadešel den sv. Václava, srovnal si Josef do uzlíčku knihy a něco zbylého prádla a řekl otcí, že půjde na chvíli ještě do Dřínova.

"Co tam?"

"Dáti matičce 'S Bohem!' Kdo ví, zdali a kdy sem zase přijdu. Co bych tu dělal — v cizině?"

"Půjdu s tebou, Jozífku!"

Posnídali a šli. Tam blízko zdi za zvonící vyhledali hrob Cívínčin. Již na něm bujela tráva. Poklekli oba, každý z nich se tiše pomodlil, každý zaslzel. Oba věděli, koho tu pochovali.

"Není nic platno, hochu, kdybychom si už oči vyplakali, pojd'! Do Prahy máš dobré čtyry míle a chceš-li mermomocí dnes býti v Praze, pojd'! Chej ti cestou něco ještě povědětí. Pojd'!"

Josef ještě políbil ten zelený rov a — teprve nyní si povšimnul, že matce z celého statku nezbylo ani na jednoduchý křížek do hlav. Ubohá matičko! A tobě, tatíčku, snad nezbudě již ani na hrob!

"Pojd', hochu, pojd'!" A Cívín odvedl syna ze hřbitova.

Až na "bílou hlínu" šli vedle sebe mlčky.

"Tatičku," zmínil se Josef, "chtěl jste mi něco říci — —"

"Máš pravdu, byl bych zapomněl. Zdálo se mi dnes v noci — —"

"Tedy sen?"

"Ale pravděpodobný! Tak se mi zdálo, že přišlo ke mně hezoučké malé děvčátko, jak Jezulátko, usmívalo se, vzalo mne za ruku a vedlo ze svět-nice. Dlouho jsme bloudili po cestách mi nepovědomých a já už byl unaven. Z nenadání jsme se octli nad Plchovem. — Tam mne to děcko dovedlo k naší šachtě, pustilo moji ruku a svezlo se dolů. Šachta byla celá ozářena, já se dívám dolů, a hle! Ten andělíček zvedá veliký kus lesklého uhlí. 'Musíš bych mítí sílu všech obrů světa, abych tím uhelným balvanem jen pohnula. Tam leží, — sáh ještě pod hlínou. Kdyby se ti nebyli havíři rozutekli, byli by naň do večera přišli.' A dítě to zmizelo. Co tomu říkáš, Jozífku?"

"Kde myšlenka proudí, tam sen bloudí. Tatičku, vy na plchovské lesy nemůžete zapomenouti ani v noci. Zapomeňte na lesy i na sen."

"Ale je to zvláštní sen. Vše je pravděpodobno. Ještě sáh kopati a — —"

"Marná by byla zase práce."

"Ale jeden inženýr řekl, že v těch místech musí býti uhlí."

"To se jen domýšlel. Dolovati uhlí a sázeti do loterie je totéž."

"Ale jen sáh hloubky ještě a pak — Jozífku, prokázal jsi svoji uctivou povinnost naposledy matce, prokaž ji i mně. Pojd' se mnou na Plchov. Vypůjčím si lopatu a motyku, pojd'! Jen sáh hloubky! Ty budeš dole kopati, já tahati rumpálem okov. Dvacet okovů země — za dvě hodiny jsou nahoře. To bude asi tak na sáh. Vid', že půjdeš se mnou? A když se ničeho nedokopáme, nevidáno, — aspoň již nebudu věřiti snům."

"Je dnes veliký svátek, tatičku!"

"Tím lépe, nikdo nepůjde kolem."

"A nedorazím do Prahy..."

"Zůstaň v Kněževsi přes noc v tom krajním statku — tam mne dobře znají. Pojd'!"

Josef pohlédl na otce. Byl tak sešlý, tak ztrápen, bylo mu ho líto. "At' neřekne, že jsem oslyšel jeho poslední přání!" A svolil.

Zašel si do statku pro uzlíček, dal všem "s Bohem", nový sedlák mu přál štěstí a dal nějakou maličkost na cestu. Josef to vděčně přijal, poděkoval a šel. Cívín zaskočil do jednoho baráku pro lopatu a motyku a za vsí Josefa dohonil.

Člověče, tam to vyhlíželo v těch lesích plchovských! Josef tu byl poprvé. To je tedy ta propast', kam zapadl celický jejich statek! To je i nejsmutnější hřbitov pravým rájem proti této poušti. Až mu mráz běžel po těle. A tam do té tmy má jíti? Ani nemá chuti.

Cívín tvrdil, že tam není taková tma, jak shora se zdá. A po tom zpu-chřelém, rozviklaném žebříku má se šplhati? Ten prý je dosud dosti pevný.

Jak se zachvěl ubohý hoch, když slézal v tu černou propast'!

Josefe, Josefe, aby tě tak viděla matka tvá!

Za chvíli byl dole.

Cívín roztočil starý, vetší rumpál, až rezavé hřídele pronikavě skřípěly. Dole ozývaly se temné rány. Za chvíli rachotil řetěz na rumpálu — Cívín se probudil z myšlenek, chopil se kliky a vytáhl okov.

Černou mastnicí vysypal vedle.

"To je jeden okov, — ještě devatenáct."

A spustil jej zase dolů. — Už byl patnáctý, šestnáctý, — pořád jen hlína. Nyní devatenáct — dvacet...

"Tatičku!" volal Josef zdola.

"Co je?"

"Dvacet okovů!"

"A nač jsi přišel?"

"Na hlínu, jako dřívě, a ta je snad do středu země."

"Uhlí žádné?"

"Ani památky. Nespouštějte již okov, já lezu nahoru."

“Jozífkú, počkej, — aspoň dva, aspoň jeden okov ještě, snad — —”

“Vždyť je hříchem taková práce!”

“Jen jeden okov!”

A Cívín roztočil rumpál znovu.

Okov mohl býti tak asi do poloviny naplněn, když pojednou země se zachvěla, dunivá rána rozlehla se šachtou a rezavý řetěz se od rumpálu utrhнул. Co to je? —

Cívín se nahnul do šachty. Kotouče dusného černého prachu hnaly se ven.

“Josefe!” volal dolů zoufale, “Jozífkú!”

Nikdo se neozval. Cívín se nahnul ještě více, volal ještě hlasitěji — marně. Stoupnul na žebřík a lezl dolů.

“Jozífkú! Šachta do polovice zasypána, mé dítě, mé jediné, poslušné dítě tam pohřbeno!”

Křečovitě se chytaje stupátek, na smrt bleďý vyšplhal se ven a během šilence pádil k Plchovu.

“Lidičky dobří, pomozte, můj syn je tamhle zasypán!”

Celá ves byla hned vyburcována a houf havířů táhl s ním.

“Tady, podívejte se!” — ukazoval Cívín na šachtu. “Prosím vás, zachraňte jej!”

Někteří slezli dolů, ale brzy se vrátili.

“Marno všecko, váš syn je mrtev, rozdrcen, kdyby byl z ocele. Jděte dále od šachty, všichni dále! Stěny jsou rozpukány, země se stále sype. Tamhle se jeví nová rozsedlina, vidíte! — Utečte!”

Měli čas. Praskot, hukot pod nohama a nová stěna se zřítíla.

“A vy, Cívíne, pomodlete se raději a neplačte. Vše už je marno. A když už jste tu pohřbil celý svůj statek — aspoň to dítě jste neměl sem vodit!”

VI.

Uplynuly tři roky.

V plchovské hospodě bylo v tu neděli po sv. Havlu veselo. O posvícení je totiž živo všude. A v Plchově

právě bylo posvícení. Muzikanti zasedli na kruchtě a spustili při otevřených oknech nejnovější píseň. A za chvíli bylo v taneční síni plno, že by byla jehla nepropadla. A každou píseň musili hudebníci opakovati dvakrát, třikrát. Někteří na to bručeli, ale houslista Cívín je chlácholil.

“I zahrajme těm hochům, vždyť mají posvícení jednou za rok.”

A muzikanti zahráli.

“Cívín — Cívín. Jistý Cívín mívál v Královicích statek — —”

“A nad Plchovem šachty — to je on!”

“Hle, po tak krásném žití stal se muzikantem?”

“Ba, četl kdesi v kalendáři o jednom rytíři, jmenoval prý se Dalibor. “Když on se naučil hráti na houslích ve vězení.” povídal Cívín, “naučím se na svobodě tím spíše.” A naučil se.

“Šlo mu to asi ztěžka v těch letech.”

“Nebožtík pan učitel dřínovský, jenž mívál ze statku Cívínovic vždy práno, ujal se starého a naučil ho trochu. To ostatní už si pochytil Cívín sám. Teď už chodí s muzikanty a hraje dobře. Nemusil hráti, zbyl mu podíl po synovi, ale Cívín je podivín a dobrák — zaplatil dlužníky, na něž se při prodeji statku nedostalo.”

Hudebníci zrovna přehráli. Cívín pověsil housle, sešel s kruchtě a zrovna k těm dvěma, kteří si o něm povídali.

“Nu, hoší, což vy netančíte?”

“Já, budu-li chtít, ještě toho užiju!” povídal jeden.

“A což ty?” obrátil se Cívín k druhému.

“Já? — Já nemám peněz. Přišel jsem právě z vojny, nikoho nemám, musím se starati nejdříve o práci.”

“I jen tanči! — To by bylo pěkné, jindy nám to můžeš vynahraditi.”

Mladík však se přece nemohl rozhodnouti.

“Víte co, Cívíne? Abyste mi nehrál docela zadarmo, pojd’te sem, já vám něco povím.”

A vzav Cívina za ruku, odvedl jej ven.

Co mu povídal, kdo to ví!

Bylo to jen několik slov, ale muzikanti musili třikrát klepati pouzdrém od klarinetu na kruchtu, aby se dovolali houslisty Cívina.

Za chvíli přišel do sálu zase s tváří hněvem zarudlou.

"Má v Pozdni statek."

"A víš to jistě?"

"Vím, a vědí to všichni havíři, s nimiž jsem tenkrát v Josefské šachtě pracoval."

"Jakže se jmenuješ?"

"Prošek."

"Prošek!" bručel si Cívín a šel k muzikantům, vzal housle a spustil, kde právě byli druzí.

"Hled'te, jak je Prošek najednou veselý!"

A Cívín zase zamyšlený. Stále se dívá oknem do lesů. Co tam vidí? Co mu ten Prošek venku povídal?

* * *

V úterý dopoledne šli hudebníci z Plchova. Dnes mají být v Libovici, budou tam hrát na svatbě. Jen když tam dojdou do oběda. Nač pospíchat!

A šli volně lesem kolem opuštěných uhelen. Cívín zůstával dnes pozadu. "Nu, pojď, pojď, Cívíne, co pak ti najednou je? Ještě se nám tu někde ztratíš."

Cívín si pospíšil a nutil se k řeči. Ale nešlo mu to.

"Zítřka se podívám do Pozdně!" povídal.

"Co tam?"

"Eh, jen tak!"

"No, to jsme se toho dověděli!" smáli se muzikanti.

Už přešli ty černé propasti a zahýbali k Libovici, když postranní cestou přicházel jim vstříc jakýsi elegantně oděný pán. U vesty těžký zlatý řetěz a ruce plné prstenů. Muzikanti ho pozdravili. Sotva že poděkoval.

"Jak dlouho tomu, co je boháčem? Nadutec! Neznáš ho, Cívíne?"

"Ne."

"To je Aron. Ten, co ti prodal uhelnu."

"Opravdu?"

"No bodejt'!"

Cívín se zastavil a díval se za ním. "Já bych ho nepoznal, hoši; je to opravdu Aron?"

"Zase nám nevěří!"

"Abych nadarmo nešel za ním."

"Kam jdeš, Cívíne?"

"Za Aronem. Mám s ním jakési jednání. Ušetřím si cestu do Pozdně."

"Ale přijď brzy!"

"Jen jděte pomalu, já vás dohoním."

A co mu nohy stačily, klusal za židem. U své bývalé šachty ho dohonil.

"Arone!"

Žid jakoby neslyšel.

"Hej, Arone!"

Žid se ohlédnul, ale vida, že to Cívín, šel zase dále.

"Povídám — Arone!"

Aron se zastavil. "Jak to na mne voláš, žebráku? Chceš-li almužnu, zdvořile máš poprosit."

"Oho, tys býval dříve žebrákem než já. Ale pro almužnu nechodím k nikomu dosud a k tobě docela ne."

"Co chceš tedy? Kde pak si má člověk pamatovat, kde jakého tuláka potká!"

"Dobře. Ale královického Cívína znáš? Víš, jak jsi mu prodal šachtu — —"

"Prodal, vím, — prodal poctivě."

"Poctivě? Když jsi věděl, že po šachtě bažím, když jsi se přesvědčil, že tam věčně věků uhlí nedobudeš, koupil jsi v Josefském důlu dvě stě centů uhlí, podplatil jsi pány a havíře ze šachty, — Mlč! — Plchovský Prošek mi to řekl! Když tvoji havíři odešli domů, dal jsi koupené uhlí převézt a naházeti do šachty své — Nemluv! — Havíři z Josefského důlu byli pro tu noc k práci zjednání, srovnali naházené uhlí, vykopali i po stranách díry a vycpali uhlím — Mlč už! — A zasypali vše hlinou a udupali... Havíři tvoji pak ovšem dru-

hý den dobyli uhlí. Tys však jim zakázal dále kopati a běžel jsi ke mně. Tys věděl, že by uhlí bylo vybráno za tu chvíli, než bys se se mnou vrátil. A já ti tvůj podvod zaplatil celým statkem, životem svého jediného dítěte — Neznáš mne? Neznáš tu šachtu? — Tu, vidíš ji? Stojíme u ní. — Pojd' se podívat — —"

Cívín bral Arona za ruku. Ten se zdráhal, jakoby smrt naň sahala.

"Nic se neboj, tady se souditi nebudeme, — chtěl jsem tě vyhledati v Pozdni, abych ti připomenul tvůj čin a zeptal se tě, chceš-li mi dobrovolně vrátiti mé peníze. Nu, o té věci si pohovoříme jinde. Ted' se pojd' podívat — neboj se, vždyť jdu s tebou, a drž se tedy ty mne, nechceš-li svěřiti mé ruce ruku svoji — nyní se podívej, jak hluboká je šachta. Jen pojd' blíž! — Vidiš dolů? — Nevidíš? A kdybys viděl na dno, tedy si

přimyslí ještě jednu takovou hloubku — a tam složil kosti své můj dobrý Josef. Šachta je nyní do poloviny zasypána, sesuta — vidíš, jak hluboko jsi vykopal hrob pro mého syna, jak hluboko — —"

V tom půda, nedávnými dešti rozmoklá, na okraji šachty se podlomila, kořeny borovic zasténaly, lesem letěl ohlas dvojího zoufalého výkřiku lidského, šachtou ozvala se dunivá rána a voda tam nadržaná zašplouchla. Na světě bylo o jeden proces méně.

Když muzikanti, nemohouce se dočkatí Cívína, šli se za ním podívatí, našli u šachty jeho housle.

Kde je Cívín? — Kde je Aron?

Nahlédli dolů, tam se leskla voda. Nahoře po straně šachty šklebil se výlom čerstvě urvané země a kořeny blízkých borovic visely dolů jako prsty kostlivce, ukazující s posuňkem do šachty: Tam je hledejte!

LIBRARY OF JIRINA FUCHS
P.O. Box 66453
LOS ANGELES, CA 90066-0453

Slečna . . .

Napsala Tereza Turnerová

TICHÝ, tichounký byl její život; nebylo v něm veselého smíchu, výbuchu radosti ani zoufalého pláče. Jak tok potoka v hloubi lesa; málokdo o něm zví a věnuje mu svou pozornost. Ničím na sebe neupozornila, nesnažila se získati si hlučných zásluh. Zjev její byl nevýbojný, spíše trpný. Souměrná, slabší postava, tmavý, v korunku učesaný vlas, bledá tvář s tenkými rty, tvořícími pěknou linii a se smutným, vždy jaksi vlhkým zrakem. Měla zvláštní úsměv, jenž spíše svědčil o bolesti než radosti duše. Hlas příjemný alt. Její chůze byla tichá, nerušná. Měla ve zvyku zamnouti si chvílemi ruce a zalomití jimi směrem k prsům, až poněkud zapraskaly. Odívala se vždy nenápadně, ale s vkusem, svědčícím o tom, jak velikou váhu klade na harmonii.

Okolnost nebo náhoda nebo osud, co už to tak v životě bývá, byl mně vždycky trochu záhadný, kterak a proč ji, tak subtilní a jemnocitnou, zavál v ta místa, kde jsem se s ní seznámila. Pro jinou ženu bylo by to bývalo jistě postavení výhodné, vylučující starosti, příliš velkou zodpovědnost a zabezpečující možnost opětne svobody. Avšak slečna byla jednou z žen myslících a hloub cítících a právě proto jsem tím méně chápala tuto volbu jejího povolání. Byla hospodyní u ovdovělého ředitele klášterských statků a vzala na sebe i úkol matky všech jeho synů. Nebyla to úloha snadná.

Ředitel byl neduživý padesátník, jenž nechtěl svou životosprávu přizpůsobiti počtu svých let. Mnoho chtěl a nemohl nic pro své zlomené zdraví. Připadal si jako bujný pták

s přistřiženými křídly, a to jej velice deprimovalo. Byl to rozdával plnýma rukama, ale že nemohl sám ničeho přijímati, byl omrzelý, popudlivý a týral své okolí svými rozmary. Byl ostatně z míry dobrý člověk, jenž měl srdce pro všechny své podřízené, jen ta stupňující se choroba otravovala mu duši a pak — měl krví psány ve své paměti události ze svého nejbližšího příbuzenstva, které mu jako jediným rázem ut'aly nit radosti života . . . Bylo by tak pěkné, kdyby člověk mohl někdy některé jméno si z paměti vyškrtnout, ale ono právě to, jež má býti škrtnuto, s větším úsilím v paměti vystupuje . . .

Jednou jsem dokonce se dopustila nešetrnosti, otázení se slečny, co ji sem zavedlo. Avšak ona mlčela, hledíc oknem do dálky přes velká, veselou žlutí se smějící řepková pole a teprve po delší chvíli, snad aby mne nadobro nezastrašila, řekla jen úryvkovitě, že nepoznala jara života, kouzla mládí, že od svého procitnutí šla krajinou, setmělou podzimní mlhou, která všecko klíčící duši svým chladem a hustou bělí . . .

“Ach, byla to smutná cesta, vyčerpávající síly a chuť k životu,” poznamenala trpce. “Nezasmálo se na mne slunce, ani jediný jeho paprsek nezasáhl moji práhnoucí po něm tvář, nekvetlo nikde jediné kvítko, jež bych byla mohla utrhnouti a pokochati se jeho vůní a svěžestí. Jen jsem tak šla a šla, jakoby mně někdo byl určil takovou šedou a neutěšenou cestu. Zastavovala jsem se jen jako v ohromném údivu, když jsem potkávala známé, jimž z očí zírala radost, jimž v každém pohybu chvěl se veselý život . . . Proč já, já, mně napadalo a v takových chvílích dopouštěla jsem se těžkých obžalob. Avšak

to mne stlačovalo úplně, tak nebylo možno žít. Zakřikla jsem se v čas a zase jsem šla klidně s velikou tíhou v týle.

Pak náhle začala hustá mlha řidnout, proskakovalo světlo, uzřela jsem zelené stráně s vysokými travinami, po nichž nikdo nevztahoval ruce, zaslechla jsem studánku vesele zpívající; vše bylo tak krásné, vonné, svěží, tak mnou nikdy nevidané a já jsem po všem zatoužila tak naivně a oddaně, jako po ráji, kdybych stála na jeho prahu. I propěvovat jsem si začala, tak oživila moje duše a měla jsem dětinnou radost, když moje píseň okřídlená ozvěnou se nesla lesem. Chytala jsem do rukou ptáčky, líbala jsem je, ustrašeně tikající, s nikdy nepocitěnou něhou a zase jsem je pouštěla do jejich zelené říše. To byla doba, v níž jsem viděla vše jiným zrakem, všechno bylo jako ozářeno zvláštním jasnem."

Slečna z hluboka vydechla a zatoulala ve vzpomínkách; zahořela lehce v tvářích a její postava jakoby povyrostla, nadnesla se nad všedností doby přítomné. Chvilí tak setrvala a pak řekla skleslým hlasem: "A víte, co to bylo? To byla láska, krásná, čistá, mladá láska, která vůbec neseštárla. Byla snad proto tak krásná, že neměla trvání, neboť nevěřím v trvalost lásky... to je jen jako když zašumí nad hlavou, když se rozjasní před očima a zase pohasne, není k uchopení. Snad i kdyby ji někdo uchopil, pozbyla by na smavosti, na hřejivosti... toho já jsem byla ušetřena. Za to však octla jsem se zase tak náhle v tom šeru, v němž nebylo ani zvuku, ani barvy, a není jich podnes. Jen tak myslím, že je to mé poslání a nechci se na něm zpronevěřit. Ostatně je dosti komplikované poslání ženy, a ty výsledky bývají někdy tak chudé, že pomyšlení na ně zaráží. Jakoby to ani nic nebylo. Žije ovšem nespočetně žen, které o svém poslání, o důležitosti svého bytí ani nemyslí, které mají na čele ono nešťastné signum tupé spokojenosti, jež mne vždycky zabolí v srdci. Ale je možno pozorovat, jak ženy odcházejí

se světa, jako s jeviště mezi hrou, kdy třeba jedněmi veřmi vyjdou, aby druhými zase přišly. Je to takový starý, prastarý hřích, že našemu bytí je přikládána tak malá důležitost a že naše jména škrtaří se ponejvíce jen tam, kde jsme odchodem svým způsobily mezeru jen v dětské světnici... Jinak se mezery po nás ani valně neznamenají!"

"Pamatujete se," tázala se slečna živě, "jak vypadal doktor Zvěřina při pohřbu své ženy?"

Když jsem přisvědčila, řekla hlubokým hlasem a přesvědčivě: "Tak vidíte; tak tam stál, jako bleskem zasažený buk. Muž tak krásné postavy a zdravé tváře byl najednou jako zlomen, shrbený, jakoby nohy ho nemohly unést a v tváři žlutý a všecek jiný. Tak byl dojat a oťesen v celé své bytosti a teď —" zasmála se hořce a oči jí zajiskřily chorobným plamenem. "Už nechal všeho smutku, oživil se zase a jezdí po námluvách s veselou tváří ženicha. Nic mu nevadí, že je mu přetačtyřicet roků a ona že je mrtva jen několik týdnů."

"Je to vskutku podivné," řekla jsem jen tak v zamyšlení, ale slečna upřela na mne své veliké, zavhlé oči, vzala mne oběma rukama v zápěstí a řekla vzrušeně a podrážděně: "To právě není nic podivného. Je to docela obvyklé. V tom spočívá tragika ženy: jaký byl její úkol obsáhlý a jak rychle je zakončen a jak snadno je postrádána! Byla jako jediná svíce, která osvětlovala ohromnou místnost a jejíž světlo bylo jasné, intenzivní a přece tak lahodné. A svíce dohořela. Prostě dohořela. Aby pak místnost nezůstala beze světla, nastrčí se různé svíčky jiného druhu nebo rozžehnou se olejové lampičky, petrolejové lampy s rozbitými cylindry, ano i prostá louč kolikrát stačí, aby nebylo docela temno. To je to smutné v životě ženy, jen když je v náhradu světlo jiné, byť i pochybného druhu a byť i naplňovalo prostor místo záře hustým, tučným dýmem..."

Nastalo trapné ticho, jež jsem nevěděla, kterak přerušit.

"Tak co o tom soudíte?" začala opět slečna, čekajíc dychtivě na moje slova. Věděla isem, že je churava a bylo mně líto nemile se jí dotknout. Chytala každý můj pohled.

"Zdá se mně, že u doktora Zvěřiny je to přece jen trochu nezvyklý případ," řekla jsem s úmyslem, abych ji poněkud uspokojila.

"A není to žádný nezvyklý případ," odpověděla jaksi vítězoslavně, "ještě bych řekla, že doktor Zvěřina je jedním z nejpočestnějších mužů. On hledá ženu. Kdyby nechtěl ženu, měl by snad přítelkyni, nebo hospodyně (to vyškla se zvlášť trpkým důrazem), nebo by to byla snad dokonce pradelna za lesklý peníz, pro nějž by si nerozeprala ruce do krvava, nebo by to mohla býti i prostitutka z povolání... V tom je přece kus tragiky, nemyslíte! Žena! Žena! Krásně, měkce to zní, ale bolí v srdci... Znamenali-li její život světlo, nenastane jejím odchodem tma. —

Zemřela u nás nedávno Favorka, žena hlídače, do týdne měl Favor u sebe jinou ženskou osobu, prý z příbuzenstva. Po Favorce nezůstala ani mezer a v dětské světnici, neměli děti. Hlídač má malou světničku a mají jediné lože; on však nemůže býti bez světla. Stačí i louč...

* * *

V létě odjela slečna do oblíbených českých lázní, kde doufala nabýti nového zdraví. Poněkud tam osvěžila a pochvalovala si v dopisech.

"Je mně nápadně lépe" psala, "procházím se a trávím většinu dne v lese. Nevyvolávám v něm arcit' už ozvěnu jako kdysi dávno veselou písní, ale naslouchám jeho hudbě, opeřeným jeho solistům prostým koketerie, vyhledávám jeho nejtajnější skryše nezdupané lidskou nohou a vyhýbám se důsledně affektovaným měšťákům.

S hora mně kyne slunce vlídným úsměvem a z dola pozdravují mne celé trsy fialek... V té volné přírodě zdá se mně vše krásné, dokonalé, vy-

rovnané. Mám zde dojem, jakoby život nebyl věřitelem a člověk jeho dlužníkem, nýbrž opačně. Ne že život nám může kdykoliv říci: pojď a zaplat', draze zaplat'! Mám za to, že zde v té přírodě může říci člověk životu: ještě to mně dej, všechny své poklady mně dej!

A opravdu vnímám jen krásu a dobro, jsem daleka všeho ošklivého a znepokojujícího; to zrovna hladí duši, ukládá v ní pokoj a mír. Někdy zase se toho míru a pokoje lekám, myslím si, že to nadchází začátek konce; avšak nikoliv, vždyť můj pobyt zde je jen dočasný, musím se navrátit zase v ten ruch. Ale teď mám pokoj a mír, pokoj a mír. Oh, jak jsou hebká, sametová jeho křídla!

Při promenádních cestách roste ku podivu mnoho jedovatých hub. Dívám se ráda na jejich veselou, intenzivní červen; často někdo některou rozšlápne surově botkou, někdo vyvrátí a odhodí ji holí, někdo zas ani jich nevidí, a já tak chodím a myslím si, proč je jejich existence tak neužitečná, ale ony se pyšní ve své šťastné nevědomosti, naivní krasavice!

Hudba vyruší mne z rozjímání. Kapela hraje ouverturu k Oberonu, pochod z Carmen, ukolébavku z Hubičky a srdce se staví, rozohřívá, úží... Je přece ten život krásný, ne však vždy a všude. A svět je tak krásný a život, přece jen život — Ah — —

Je mně smutno, když pomyslím, že nemám daleko k rozloučení se s ním. Když si to uvědomím, cítím, že je ve mně mnoho strun, jichž dosud se nedotkl život. Cítím, že chtěly by se rozezvučet plnou silou, až by tichým a sladkým záchvěvem dzněly... Ale pak náhle mně je jako ptáku, jenž skládá křídla a jenž nedoletěl; dívá se smutnými očima, přes něž se zavěšuje mlhavá rouška slz, po svém okolí, a závidí s tichou němou bolestí všemu, co jásá životem. Pak zůstává už v ústraní a jen se dívá, dívá...

Když je deštivé počasí, chodí ke mně na návštěvu paní majorka z Ja-

kobínů; přichází, aniž bych ji zvala, za to snad, že jsem jí jednou přispěla svou pomocí, když si vrazila do ruky háček. Můj zachraňovací pokus se podařil a ona se mně odměňuje návštěvami. Její přítomnost mne však nijak nehněvá a neznepokojuje, je to tak, jakoby u mne neseděl nikdo. Pověděla mně už dávno vše, co se jí zdálo důležitým, a zdá se, že už nemá o čem hovořit. V její duši není zájmu pro nic, co se vymyká z říše manželství a mateřství, říká, že 'obě je ženě Bohem přisouzeno'; v jejich pohaslých, bledých očích není nikdy odstín radosti, údivu nebo bolesti, vyjímaje fysické. Její muž je mladší než ona, statné, elegantní postavy, a je všude tam, kde jsou mladé dívky. Jeho tvář je protivně červená a jaksi nabubřelá, jakoby nesla na sobě zřejmé stopy přílišných požitků alkoholických. Zaslouchla jsem jednou, stojíc v úkrytu, jak zamlaskal jazykem na kolemjdoucí dívku, služku, nesoucí pánům svým večeri. Zdá se, že by lichotil stejným způsobem ženě jako koni, aspoň v té chvíli byl zvuk z jeho úst tentýž, jakoby přivolával a pohrával si s koněm. Podivní jsou přece ti muži! Mají tak málo seriózního chování vůči ženě, myslím vůbec, že lepší jaksi pomilováníhodnější jsou v každém případě před sňatkem, ať už oficiálním či nezákonným, než po něm. Odkládají pak docela každé přimídlo, každou, abych tak řekla, šněrovačku, a brzy se tou nevázaností znechutí.

Zdálo by se, že paní majorka je pro ošklivé chování se svého manžela k politování, ale jí právě politovati nelze, poněvadž ona snáší všechny jeho ohyzdné armádní zvyky a výstřelky docela tupě a klidně, jakoby vše bylo na vlas tak, jak býti má. Vidí-li v tváři svého muže výraz hněvu, chvěje se její drobná, jako článkovitě složená postavička a cupe za ním všude drobnými dětinskými krůčky snad až do omrzení. Ptala jsem se jí jednou, jestli svého muže milovala a jakým se jevil v době lásky, která (jak jsem se domnívala) dávno vypršela, ale ona zatřásla dolní čelistí,

zadívala se na mne nechápavým a nepochopitelným pohledem a vůbec mně neodpověděla. Snad ani nevěděla, že byla by mohla žítí jiný život a pojem lásky zdál se jí býti úplně cizím. Děti jí umřely; nikdy o nich nemluví. Stačí jí snad, že vůbec děti měla a že má dosud toho, kdo ji matkou učinil.

Pozorují zde pak ještě dva manžely. Dostí všední, nevzácný zjev; muž dobře padesátník, žena nejvýš pětadvacetiletá. On strojí se nápadně mladistvě, i krok svůj ovládl tak, že když jde, neliší se od muže mladého. Avšak plet' mluví pravdu; ta jen v řídkých případech klame. Ona chodí skorem výhradně bíle oblečena, má krásnou, pružnou postavu a rozkošný smích. Ten smích však málokdy se rozezvoní. Její oči jsou bystré, klidné, a jen já, já snad jediná se domnívám, že v nich pláče nevyslovená touha. Nerada slyší, když někdo omylem ji považuje za dceru starého pána; skorem úzkostlivě snaží se vyčistí z jeho vrásčité tváře každé přání. Nikdy, když on něco navrhne, neodporuje, a nikdy sama neprojevuje přání nebo vůli svou.

Tak jsem si pomyslíla: což všechny ženy jsou tak spokojeny se svým životem? Což v žádné nepláčí vzpomínky, žádná netrpí tvrdostí přítomnosti a žádná nepuká srdce touhou? Jsou všechny tak vzdáleny od slasti a trýzně lásky? Je ženství vůbec tak jako k zemi přišlápnutá haluz trávy, že ani hlavy nepozvedne? Tak mané jednou jsem našla odpověď. Vstoupila jsem na procházce, když mne přepadl drobný déšť, do malého, ne hustě zarostlého altánu, kam jen zřídka někdo vcházel pro silnou vůni jasmínu. Vkročila jsem tam chvatně, skorem skokem a zůstala jsem jako do země zaražená státi. U stolku seděla, majíc obě ruce na něm položeny, ona mladá žena, s hlavou v dlaních a tiše, tiše plakala... Byla bych nejraději zase zmizela, neboť bylo nám oběma trapno, ale nebylo už možno. Snažila jsem se tedy nevidět, že pláče. Ale ona rozumná, pravdivá a ovládnutá se už, se napřímila; pak

řekla bez rozpaků: "Člověk hledá místečko, kde by nechal svoje slzy; nelze jich vyplakat ani na promenádě, ani v koncertní síni, ani doma... A plakat se chce, ach, tolik se chce plakat... A bílé květy jasmínu jsou tak shovívavý!"

Bylo mně ještě trapněji než prve, neboť jsem nevěděla, co říci, abych tu krásnou bytost nezranila. "Je ovšem vždycky proč plakat a někdy se nám zrovna chce slasti pláče," řekla jsem, sama ji omlouvajíc.

Ona vstala, podala mně svou jemnou, krásnou ruku a řekla vřele: "Pláčeme pro to, co nemáme, protože nám to, co máme, nepůsobí radosti... A nejvíc bolí marné touhy."

Nařekla a neobjasnila, ale zjevila se mně přece jinou než paní majorka, neboť jsem opravdu trpěla domněnkou, že velké procento žen jsou takové paní majorky. Toto byl asi druhý nebo snad i třetí stupeň, bylo tu aspoň vědomí, že by mohlo býti lépe — odporu, zbraně ovšem nebylo ani zde...

Je zde však i ku podivu mnoho kalu, ostatně, kde pak ho není! Nikdy mne tak nebolelo něco osklivého, jako právě nyní; nejhorší při tom je, že ani já sama necítím se ho prostě! Moci tak pozvednout ruce proti slunci, ruce bílé, beze skvrny! Ruce, jimiž by slunce prosvítalo! Ruce, o něž by se jeho paprsky nerozrážely! Oh, jak dovedeme hynout touhou po něčem, co je dávno odbyto! Napadá mně někdy, že je nutno učinit jakousi bilanci života a tu je nevyhnutelně, zrekapitulovati si vše, co minulo: je toho málo, na sčítání tak málo. Dětství, za něž nejsme zodpovědní, mládí, jež má úžasná křídla — namáhavý let pustou krajinou, pak trochu jasu, tepla, květů a hned hrozný, prudký náraz v šíleném kratičkém letu, náraz na kámen, pak život plný těžkých povinností, život neradostný, samý imperativ a žádné sladké zavolání... A k tomu ruce poskvrněné, poskvrněné všedností života nevzácných lidí...

Chtěla bych vidět nyní vše krásné. Nikdy jsem neměla takovou zrovna

chorobnou touhu po krásě jako nyní. Zušlechtit vše. Prolnout všecko krásou, sloučit všecko s krásou, i konec. I odejít krásně. Dnes už bych nevěnovala život něčemu, co není krásné. Miluji šíleně krásu ve velkém i v malém. Dovedla bych obětovat krásě vše; nemám však co. Je to smutné vědomí, nemáme-li už ani co obětovati; přinést někomu obět je tak sladké.

Zdá se mně, že taková láska ke krásě nadchází vždycky před koncem; ale pak bylo by škoda, kdyby nebylo obrození duše...

Splynuvše tak s krásou, teprve jasnějším sklem na všecko vůkol nazíráme. Všecko břitké, hrubé a banální shovívavě míváme a snažíme se zušlechtiti je. Avšak jedno při tom je mně dosud nevyjasněné, že v tom splnutí s krásou ztrácíme sílu k všednímu životu. A přece nelze žítí mimo svět..."

O svém zdraví psala slečna velice málo, jakoby nebyla přišla do lázní za účelem svého uzdravení, spíše jako aby věnovala více pozornosti svému vnitřnímu životu i všemu kolem sebe.

Ona opravdu patřila mezi bytosti, které by neměly nikdy vkročit na uprášenou silnici a octnouti se tváří v tvář něčemu osklivému. Nosila v sobě hrdě své božství, pro něž nemohla sblížit se s něčím, co by porušilo ladnost a krásu dokonalé linie jejich ušlechtilých snah.

Každý zchytralý, lstivý pohled, každé nedobré, hrubé slovo a každý výraz neovládané vášně působil jí bolest. "Bratři," "sestry", říkala všem, kdož jí byli na blízku, a pro ten intimní k nim vztah byla by jim ráda vdechla velikou lásku ke krásě a dobru. —

Nastalo v ní vzácné uklidnění po velikém utrpení. Jen touha po zdokonalení všeho neúplného v ní hořela; nedala jí spočinouti. Hořela jako věčné světlo v západem setmělém a jednotvárným modlením věřících zmořeném chrámu, jež nadšeně svítí za všechny bez rozdílu stavu, věku,

národností, pohlaví a vyznání náboženského.

Všecky spolužující byla by nejraději vzala za ruku, odvedla k oltáři Krásy, a řekla jim mateřsky dobrotivě: Zde se pokloňte, totoť jest jediné místo, hodné ohnutí hrdého lidského hřbetu...

* * *

Ředitel se rozstonal. Byl nucen trávit většinu dne na loži. Jeho malá trpělivost sevrkla se na minimum a on si přiznával, že je mu třeba útěchy a opory ženy. Viděl příliš jasně, že musí býti veden, napomínán, odvrácen od svých záměrů, že nemá síly býti sám a ovládat své kroky.

Přišla žena jeho nejstaršího syna, aby ho ošetřovala. Její muž si toho přál. Byl to blouznivý idealista, který si namlouval a věřil, že je krásné, učiníme-li pro někoho něco dobrého; považoval ošetřování nemocných za dobrodiní i tenkrát, bylo-li placeno, tím spíše pak, dělo-li se bez odměny. "Viš," říkával všecek unesen krásnou vidinou své ženě, "představuji si tě u lože otcova milou, tichou, laskavou a neskonale shovívavou; vidím, jak tvé bílé měkké ruce narovnávají mu podušky pod hlavou, jak mu jemným pohybem ruky podáváš léku a jak neslyšně usedáš opodál lože když jej přepadne spánek... Budeš chodit v nízkých střevících s gumovými podrážky a budeš nosit světlé šaty veselých vzorů, vždycky něco bílého u krku, bílé, malé zástěrky s jemnými krajkami nebo vyšíváním a on jistě bude veselejší, když nebude nucen viděti kolem sebe široké a naškrobené bílé zástěry z hrubého plátna, jaké nosí jeho služby anebo ošetřovatelky v nemocnicích. Musíme ho léčiti suggescí," horoval, "nesmíme mu ničím připomínati hrůzy jeho choroby, která každou chvíli může skončiti smrtí. Slečna by ho dobře zase ošetřovala, ale jsouc sama vážně churava, nemůže býti tak na rychlo k němu povolána, je to jemná duše, neobyčejně jemná, má nejkrásnější vlastnosti ženy v pravém slova smy-

slu, myslím však, že ty, Věro, jsi daleko ještě překonáš."

Věru netěšila příliš mužem jí uložena funkce, nechtěla mu však odpírat a nechtěla státi u porovnání se slečnou v žádném ohledu za ní. Utěšovala se tím, že tchánovi se za několik dnů uleví a její práce tím bude skončena.

Přišla v bílých šatech z měkké látky, u krku bez límečku a dřívě, než k nemocnému vstoupila, nařezala dole v zahradě několik květů, ladně je haluzí trávy svázala a postavila mu kytici na stůl.

Když byla přijala lichotné přivítání, rozhovořila se o všem, co mohlo ředitele zajímat a co jej odvracelo od přemítání o jeho stavu. Byla pozorná, ochotná, snažila se vystihnouti jeho přání, aniž by je musil vysloviti, a myslíc při tom stále na slova mužova, připadala si zde v ložnici nemocného tchána jako na vyšším stupni života, než tam venku, kde neměla vážného a důležitého úkolu a kde ubíjela hodinu za hodinou a den za dnem malichernými zájmy. Bylo jí jako plavci, jenž převážel léta lidí přes drobná jezírka a najednou se octnul na břehu moře a zadíval se v jeho šíř a hloubku. Jeho modravé vody trpytily se v nekonečných dálkách, solná vůně těch vod opojila jeho čivy, náhle vzepnuvši se vlny jako k zápasu se chystající dravci ohlušely svým rykem jeho sluch a on zkrúšen a zakřiknut vším tím hrůzným neznámým, zaplakal drobným dětským pláčem po svých malých sladkých jezírkách...

Ona neznala vážnou tvář života, znala jen jeho úsměvy a vlídné pokyny, a jeho palcáty a knuty byly jí cizí jako onomu plavci moře. Avšak jako onen plavec zamilovala si v prvním okamžiku velkolepost moře a v druhém okamžiku zatoužila zpět po svém drobném životě bez nebezpečných hloubek... Vyčerpala příliš záhy všecku svou veselost a smavost, všecku svou trpělivost a vlídnou shovívavost utratila hned první den a další dny byla její tvář bez úsměvu a její oči bez jasu veselosti.

Květiny ve váze, jež byla tchánovi přinesla s naivním nadšením, uvadaly a nebyly nahrazeny novými, ač jich byla dole plná zahrada. Stačilo naříditi aspoň služebným, aby nařezaly nových květin, ale Věra toho neučinila.

Podávala mu v určených hodinách lék jako automat, a když pokládala opět lžičku na malý kovový podnos, nesnažila se, aby se to stalo bez protivného zacinknutí dvou kovů.

Když přestalo slunce svítit do ložnice, nespěchala, aby vysunula opět žaluzii a vpustila nebrádké, temným zlatem zalité slunce do pokoje a nemile se cítila také dotčena, když nemocný prosil: "Věruško, Věruško, buď tak hodna, trochu světla!"

Podávala mu k pití vodu, ve které se už tvořily perličky; považovala za zbytečné, dojít ke dveřím a stisknutím knoflíku přivolati někoho, kdo by vyměnil teplou už vodu za čerstvou.

Slova jejího muže pozbyla pojednou kouzla, idea sebeobětování pozbyla kouzla a silněji než kdy jindy zavolala v ní láska k vlastnímu životu a štěstí.

Přetrhla se jí hedvábná šňůrka, na níž nosila doma korále kolem krku, a když tchán usnul, jala se s předúležitou horlivostí je navlékat. Když byly opět navlečeny a Věra se přesvědčila, že nemocný spí, popošla k zrcadlu, načechrala si svůj bujně zkažený černý vlas, položila si je do vlasů a usmála se na svůj obraz v zrcadle pyšným a spokojeným úsměvem. Spatřila tam opět obvyklý žár svých očí, o němž se jí zdálo, že zde, v té ložnici starcově pohasnul, přitískla vášnivě obě své ruce k srdci a z hluboka, z hluboka nabrala dechu, jakoby chtěla vssát do sebe všecku vůni života, jehož se jí tolik chtělo a jež tolik, tolik milovala.

Náhle se obrátila, uvědomivši si, že zde, v ložnici nemocného, vůně života není a všecka ještě zaujata touhou po životě a poznáním, že právě nyní octla se na místě, kde ho není, utkvěla zrákem, dosud jaksi nepřítomným, na nemocném otcí. Jejich zraky se

setkaly, neboť on sledoval smutným a lítostivým pohledem její počínání, když ona se domnívala, že tvrdě spí.

Zůstali oba beze slova. Co on pocítoval trpce a bolestně svůj blížící se odchod, své ubývání sil, své úkoly, povinnosti a práva, klonící se ke konci, co jeho srdce bylo sevřeno smutným tím poznáním nad slunce jasným, byla zachváčena její mysl jako přívalem života, jakoby na všech březích veselých potoků byly vykvetly rudé máky a volaly ji tisícerymi hlasy a kynuly jí rukama toužícíma po objetí...

Sklesla u jeho lože na kolena. "Tatínku, tatínku, prosím vás," plakala vzrušeným hlasem, ale beze slz, majíc ještě navlečené korále ve vlasech "Nemohu, nemohu, nejsem pro tak vznešené úkoly."

Tchán pozvedl ji žilnatýma svažštělýma rukama a posadil ji do křesla stojícího u lože. Nebyl schopen slova. Viděl, že měla dobrou vůli, že chtěla mu obětovat několik dnů svého mladého, žiznivého života, ale že to bylo nad její síly. Viděl, že miluje příliš život a jeho 'adké zvuky a že není schopna odříkání a sebeobětování. A neodsoudil ji. Těšil se z její radosti ze života, z její bujné, kypící síly, která se nedovedla přetvářet a lhát city, a která nemá úmysl pro život cizí vésti všecky své vlastní mladistvé a veselé touhy životní na špalek, aby první člověk, jenž žádá obět', jím st'al hlavu. Připadala mu veliká a hrdá v té své síle u porovnání s ostatními ženami, s nimiž se v životě byl setkal, jako byla některá jeho láska z mládí, pak jeho žena a pak slečna...

"Jdí, jdi, Věruško, a žij, žij do syta, dítě, život je bohatý a tak krásný! Jdi, prosím tě, škoda každé chvílky, kterou zde u mne ztrácíš," mluvil k ní vzrušeně, hlasem zalitým pláčem. "Jdi a zvolej na celou příští, dorůstající generaci ženskou, aby hrdě a směle šla za svými tužbami, aby milovala život také pro sebe, pro svou vlastní radost a nejen ve prospěch těch, kteří její život si chtějí učiniti svým majetkem. Kdo miluje

život tak, jako ty, nesmí se státi běránkem obětovaným, at' už čemukoliv. Půjdeš samou zahradou, v níž budou miliony květů, a vůně nejkrásnějších barev a druhů zaplaví ti srdce. I ke hrobu půjdeš ještě zahradou a květy, okouzlena vůní, kdežto jiní jdou ke hrobu kamením a trním."

Věra seděla jako omluvěna ze zlého činu. Cítila v srdci náhle ohromnou bolest a lítost nad sebou a nad nemocným, jehož stav a péče o něj byly svěřeny jí jako osobě nad jiné spolehlivé a jała se hořce plakat.

Pláč zhyzdil jí hrozně tvář, jež nepoznala dosud jeho stop.

Pak vyhověla přání starého muže a podala mu papír a náčiní ku psaní. Napsal namáhavě jen několik slov a podal dopis s adresou slečninou Věře: "Odešli dopis laskavě, Věruško," pravil, "prosím slečnu, aby se navrátila domů, dovoluje-li tomu její stav. Vidíš, ona je žena, která neměla vůbec vlastních nároků na svůj život a ještě teď má stále starost, aby vyhověla nárokům cizím... A taková žena nedojde štěstí, její obětování se vyčerpá do posledního dechu; žije svůj život jen pro jiné, jakoby sama neměla na něj práva majetku. Udušila v sobě své touhy a nese klidně své břemeno. Nezná ani výkřiky, ani zbraně.

Ale ty jdi, Věruško, ty nejsi z těch žen, jdi a žij každým vláknem své zdravé, silné bytosti —"

Věra vyšla, vystřídána nejstarší služebnou. Se schodů nesestupovala, jakoby nebylo času; letěla, letěla, že si rukou musela přidržovat lehoučký klobouk, a dvou velikých novofundlandských psů ředitelových, stojících na chodbě, jako čekajících na slavnostní nebo aspoň laskavé rozloučení, vůbec si ani nevšimla. Oba pohlíželi za ní udiveně svýma velkýma, temnýma očima, neboť oni nechápali její let s místa, kde mohla konati dobro a dojíti tak po cestě sebeobětování vyššího stupně dokonalosti.

Teprve když se octla na svahu pod klášterem, ohlédla se zpět a rozlou-

čila se se vším zůstavivším dlouhým, ve vzpomínce na právě minulé tonoucím pohledem.

Její duše zajásala uvolněna z těžkých pout a rozlétla se vesele po ztichlé, ve stínech večera dřímající krajině. Ačkoliv ji velmi často viděla, když chodila s mužem svým k otci do kláštera, nezdála se jí nikdy tak půvabnou, jako dnes. Dech nekonečného, volného vesmíru slučoval se intimně s dechem jejím a sblížení s modravými, v dálce modravou mlhou se obalujícími horami zdálo se jí nad možností snadné. Snad by byla uvěřila v té chvíli, že taková v mlze nyjící hora se odloučí od ostatních, v řetězu s ní spojených a popojde k ní a že setkají se jako dva volní lidé, jdoucí za tímže ideálem.

Vlaštovky poletovaly nad vodou zeleným povrchem povleklého rybníku, spadaly s rozpiatými křídélky na samý povrch a zase se zvedaly a kroužily v rozmarné hře, až opravdově unaveny odlétaly ke svým hnízdům, v lidských obydlích šetrnou rukou chráněným. Staré jilmy u cesty rozpínaly jako atleti svá široká ramena a vypravovaly hlubokým basem s chloubou o své obrovské síle.

Na zatáčce silnice potkala bledou slabou ženu s neduživým děckem v náručí. Ucítila něco jako úder do srdce, jako připomenutí kruté lidské bídy, které ona nechtěla pohlížeti v tvář. Sáhla rychle do kapsy a dala ženě beze slova svou peněženku, jejíž obsah ani nepřepočítala. Ani jediného slova jí neřekla; zastyděla se hned v příštím okamžiku za tuto suchou almužnu, podanou bez růží. Ale zpět k ženě, ještě udiveně stojící na téměř místě, se nerozběhla, jen spěchala jako po hořící půdě od toho živého vykřičníku lidského utrpení.

"Tu ženu také měla potkat slečna," řekla si, "já nedovedu být nikomu prospěšnou, ani snad svému muži, kdyby jednou toho bylo potřebí. Mám za to, že život, jenž mně byl dán bez mého svolení, nesmí býti také vyčerpán bez mého svolení. A mám v sobě víru, že má vůle může býti jen

mnou ovládána. A sílu k vládnutí mám, jen sílu k porobě nemám."

* * *

V lázních dozrávala saisona.

Lázeňští hosté nesli na tvářích stopy únavy. U některých dohasínalo nadšení, u jiných jevila se horečná snaha, dodatí poslední dnům v lázních co nejvíce půvabu. Také přicházelo hojně těch, kterým se říkalo: přelétaví ptáci. Byli to takoví, kteří nezavítali sem za účelem pobytu, nýbrž jen za účelem poznání, prohlédnutí, kteří dnes jsou na severním a zítra na jižním konci země, kteří během čtrnácti dnů projedou veliký kus světa a obcházejí v různých lázních jen v ušpiněných cestovních šatech elegantní promenádu.

Slečna byla jednou z prvních, kteří se chystali k návratu. Ne proto, že by byl krásný ten koutek světa náhle u ní pozbyl kouzla, jen proto, že se jí zachtělo opět práce, že ztrácela zálibu na nečinném životě.

K tomu došel ředitelův dopis. Slečna vyčetla mnohem více mezi řádky, než bylo opravdu psáno. Byla postrádána. Ona, která tak těžce nesla, jak snadno je nahrazena žena, byla postrádána. Její srdce zajásalo. V pravdě poněkud zotavena zapomněla úplně na svou nemoc a jako okřídlená spěla, aby se dostavila opět na své působiště.

Rozloučila se se stále horlivě pletoucí nebo háčkující paní majorkou, jež dávno už neměla o čem hovořit, a zašla ke krásné ženě starého pána. Zachytila u ní tentýž sladký, touhy plný pohled smutných očí, jež zachytila hned ponejprv, a radostný, zvonkový smích, kterým se mladá žena jednou smála v přítomnosti kohosi slečně neznámého, mladého, kypícího zdravím a životem, nezaslechla. Obě ženy stiskly si vřele ruce a v pohledech obou zatonul výraz instinktivní sympathie. Obě chtěly si říci něco krásného na rozloučenou, ale obě neřekly ničeho, jen rty obou promluvily bez hlasu úsměvem, jenž vyjádřil víc než slova.

Na záhonech umdlávaly růže jako krásné bytosti všechny se pro blaho jiných vyčerpavší, dohasínaly pestré barvy drobných květů, se silných, mohutných kaštanů spadl občas lesknoucí se, uzralý plod, odhodivší skořápku.

Kapely hrály liknavě, bez nadšení, jakoby jim pranic nezáleželo na ukončení sezony. Mladý kapelník s dlouhým plavým vlasem neděkoval se už s takovým potěšením jako dříve; jeho tvář prozrazovala, že tleskot obecenstva je mu obtížným a že rád by zaměnil opět svoje auditorium.

Kočáry hrčely denně k nádraží a denně přibývalo oken se spuštěnými žaluziemi. Slečna vyprosila si doprovodit na dráhu paní majorka; nemohla jí dosyta projevit svou vděčnost za pomoc v mrzuté chvíli. Na otázku slečninu, kdy odjede z lázní, řekla: nevím, to můj muž. A na otázku, kam odjede, zdali domů nebo ještě na cesty, opět: nevím, to můj muž...

Všecky její kroky řídil a ovládal její muž, jenž byl jí mužem jen dle jména a zákona. Neměla sama vůle ani touhy, žila jen v něm a jím. Její ženství, primitivní do krajnosti, překonalo anebo nedalo ani dozrát individualitě...

* * *

Doma slečna zařídila všecko opět dle své uznané a dávno se uplatňující metody a zavedla běh celého domácího života na obvyklé koleje. Jenže tudy, kudy jezdil chorobný ředitel, táhly se svlačcovitě kvetoucí růže, které neuvadaly a které neobnažily šed' zaprášené prsti. Okřival. Jako neviditelným pramenem stále ze země prýstící vody. Když jí vypravoval o Věře, šetrně a shovívavě, aby na ni jako na ženu svého syna nevrhl stín nemilosti, rozjasnil se jí zrak, nadšení rozlilo se jí srdcem a když Věra, doprovázená svým manželem, přišla navštívit opět otce, políbila ji mateřsky něžně na čelo a řekla: "Věruško. líbám vás na pozdrav nového typu ženy, jenž projeví sílu a vůli a

vymaní se z řáma starověku. Ne proto, že jste nedosloužila otci, jen proto, že jste měla odvahu nelhati své city a že jste dovedla jít za svou touhou. Celé nitro ženy bylo až dosud otráveno buď lží, sebeobelháváním anebo utrpením, povstalým z domněnky, že žena je zde, aby její život vyčerpal ten, kdo je silnější než ona. Vás první poznávám, která jste dovedla se vymanit, jen neztrácejte svůj jasný cíl před očima; budete první, která nebudete zpívat žádumčivým hlasem na břehu života smutné písničky o tragice ženy... Jste světlem jasně planoucím, jež nemůže býti nahrazeno loučí...

* * *

Jak ubývalo venku listí na stromech, tak ubývalo slečně zdraví. To, čeho v lázních nabyla, pozbyla dříve, než se očekávalo; fysické síly jí kvapem opouštěly, ačkoliv se bránila podlehnutí, pokud jen mohla. Ošetřování ředitele přece jen bylo nad její síly a zatím, co on se loučil s pobytem v bytu, vycházejí ven do suchého, jasného podzimu, slečna den ke dni na více hodin uléhala. Cítila hroznou únavu v celém těle, a říkala, že jen ta únava až pomine, bude opět svěží. Avšak ve svém nitru cítila blížící se konec; znala příliš dobře stav svého chorobného srdce a co nevěděla, věstil jí úporný, celé dni a noci ji znepokojující kašel.

"Tak přece moci někomu říci, co cítím v těchto posledních chvílích," říkala si a tu vzala papír a napsala mně málo slov, jimiž snad chtěla vyjádřit konec svého života a svůj poměr k němu; psala:

"Předně Vás ujišťuji, že nepíši Vám v žádném návalu sentimentální nálady a pod žádným smutným dojmem vědomí, že musím odejít. Čekala jsem schválně, až odpolední podzimní slunce ke mně zaskočí, aby zahrálo a zalilo svým krásným, bledězlatým světlem všechno, co je kolem mne. Nevidím nikde stín smutku a hrůzy, ačkoliv za vším tuším bílou silhouetu čekající na mne smrti. Vi-

dím ji u okna ráno, když se proboužím, vidím ji v noci sedící u stolu s hlavou podepřenou, jakoby počítala moje hodiny, vidím ji kmitající se s večerními stíny, ale nikde mně nepůsobí její zjevení hrůzu. Ani když v některé chvíli ji spatřím u hlav mé postele.

Je dosti záhadná, protože tichá, nemluvná. Víím jen, že když už jednou sem přišla, s holýma rukama neodejde. Nyní asi dva dni je mně lépe; to nejspíše způsobila ona svou přítomností.

A je mně vůbec i tak klidno v srdci. Všecky ty bouře, které ve mně duly, utichly krásným, pořád mně ještě v duši ševlícím akkordem: dožilas, tak jako když dočítáme knihu a není už v celé knize odstavce, který bychom nebyli dobře pročetli. Nezbývá nic. Nepláču před svým koncem; nemám nad kým a nikdo nebude plakat nade mnou. Nad moji hlavou nevzplane po mé smrti žádná skvoucí aureola posvátného poslání ženy, ale víím, že i ten úkol matky konala jsem vážně a poctivě, a to mne blaží. Rozcházíme se se životem jako dobří přátelé, jenže nyní přece jen zase on je věžitelem a já jsem dlužníkem. Tak se v životě však situace mění; je to přirozené, nelze býti jednomu stále ve výhodě a druhému nikdy.

Nyní zdá se mně vůbec všechno tak přirozené a jednoduché a necítím prázdného utrpení; ani nechápu, proč jsem prožívala toliké bolesti a obětovala jejich trýzni velkou část svého života. Dnes už mne nebolí minulé ani přítomné ani... budoucí.

Kam? — Kam?

To jen zní mně v duši jako ohlas dávno uhaslých ve mně revolt, dávno ztišených bouří...

Kam? —

Má duše je dosud tak silná...

Mé srdce ochabuje...

Mé tělo hyne...

Poněkud ve mně vzniká zmatek, avšak ne, nevzniká, jsem tichá a klidná...

V konci zdá se všechno tak snadné. A právě to, co na konci se zdá tak snadné, jako splynouti s krásou, nedotknouti se bahna, neztráceti sílu, to vše stálo nevýslovné utrpení celého života.

Ohlédám se a zřím hladkou pláň, hladkou pláň... všechny srázy a propasti jsou vyrovnány, všechny hroty zaokrouhleny a na vše svítí krásné, veliké, nehynoucí slunce! Tuším, že kdybych nyní spatřila majora, jak volá na onu služku, jdoucí pánům pro večeři, že volal by jiným hlasem nebo zvukem než tehda, jímž by byl mohl volati svého koně a že paní majorka by za ním necupala těmi drobnými dětskými krůčky, které asi se mu protivily... A snad ona mladá dáma by neplakala tajně v jasmínové besídce, aby ji nepřekvapily slzy v přítomnosti jejího o mnoho staršího muže...

A snad by se pání z promenády nedotýkali na pokraji lesa jedovatých krasavic — prostě holí, aby je z kořene vyvrátili?...

A snad i doktor Zvěřina jevil by se mně v jiném světle a hlídač Favors i ten, jenž popsal knihu mého života tučnými výkřičníky a neměl nikdy ke mně otázek... A mojí vlastní rukou, kterou nemohlo prosvítit slunce, prolilo by se dnes proudem...

Vše je krásné a prosté, ale vše mizí mně před očima, jen zůstává ohromná hladká pláň... hladká pláň...

Ona kmitá se opět mezi stíny večera. Usedá u hlav mé postele. Co asi ji zdržuje od výkonu jejího poslání?...

Přeji si hodně květů krásných barev a silné vůně. Chci ještě po smrti cítit vůni a krásu života..."

Byl krásný podzimní den, když slečna měla pohřeb.

Smuteční vrby u rybníka před klášterem skláněly hluboko své větve, ševlily sotva slyšitelně, jakoby si povídaly o té, jež často stála u nich, obdivujíc se jejich kráse z jara, když se odívaly světle a jemně jako hedvábným rouchem, v létě, když tonuly

v hluboké zelení a v podzimu, když tiše shazovaly své opálové smaragdové a zlaté šperky...

Novofundlandští psi leželi nehybně na chodbě u širokého, vydrhnutého dřevěného schodiště. Nikoho si nevšímali. Pochopili, že stalo se něco nezvyklého a že nesmí svým štěkotem rušit ticho, rozlité po celém domě jako byla rozlité silná vůně voskovic a květů...

Rakev slečnina byla umístěna na vysokém katafalku, obklopena temnou zelení. Profil slečnin rýsoval se jako nádherná výtvarnická práce z alabastru. Bylo vidět, že ona sama si shrnula roli svého života dobře jsouc si vědoma, že ji dohrála. Její tvář byla krásná a klidná, bez výrazu zápasu a rty měla těsně semknuté jako na důkaz, že neměla už světu co říci. Ruce položili jí volně na prsa. Slunce pozlacovalo mírně jejich zamodralou běl.

Všichni domácí byli v hlubokém smutku a chodili jako na sametových podpatcích, aby se tón života nedotknul umístivší se smrtí. Jen Věruška byla oděna bíle a nesla nad loktem levé ruky smuteční pásek. Dlela většinou mimo smuteční pokoj, pohrávala si beze slova s ptáky uzavřenými v klecích, hleděla oknem v pustnoucí krajinu a setřela si občas hedvábným šátečkem s očí slzu.

Cítila, že odešla bytost dokonalejší než byla ona sama. Byla dojata jejím smírem se smrtí a jejím vyžitím se v obětování se jiným...

Mimo to bolelo ji poznání, že nebylo v domě nikoho, kdo by tu velkou daň z jejího života byl pochopil a že všichni vlastně želeli jejího odchodu hlavně proto, že jim nastane utrpení souvisící se změnou v domácnosti. Poslouchala napiatě, zda vyřkne někdo ještě slovo ona. Avšak nikdo je nevyřknu.

Život slečnin byl úplně skončen a smrt vyhladila všechny jeho stopy...

Coś ze smutné filosofie slečniny přešlo na Věru. Zapřemýšlela a zasteskla si; ne už nad slečnou, ale nad sebou samou, nad ženou vůbec.

Bylo to ponejprv, kdy stiskla ruku Bolesti a vssála do sebe její hořký, otravný dech...

Její radostný, ničím nespoutaný běh životem náhle se pozastavil jako na závodisti před překážkou.

Lze přeskočit? — Ano. Avšak je i možno při skoku se zranit. Také pouhá vzpomínka na nebezpečí utkví v myslí. A ona přece chtěla běžet, letět životem jako obrovským prostorem bez překážek...

Slova slečnina vynořila se jí v paměti. Že ona bude výjimkou? Že má svůj jasný síl a že se nedá odvrátit?

Zatonula v záhadách —

Musela až k znepokojení vzpomínat dnes na každé slovo a na každou událost. Myslela-li slečna opravdu, že Věra bude jinou ženou než byla ona a jsou jiné? A jak byla nadšena tou novotou, kterou spatřovala ve Věře! Ona ubohá, jež nedovedla osvobodit své ženství ze zrezavělých okovů, a jež šla celým životem se skloněnou hlavou a s pokorným slovem "prosím" na rtech. Vše byla schopna dát a nic nedovedla chtít —

S jakousi záminkou přišel k Věře muž a dotekl se její ruky —

Její muž, o němž věděla, že je idealistou. Vztáhla ruku zpět a pohlédla mu do očí, v nichž plál divný oheň. Jaksí velitelský, neústupný, skorem bezohledný. I hlas jeho zdál se jí takovým. I ten dotek ruky; ten zvlášť byl takový, že podmaňoval si

celou její ženskou bytost...

Proč se jí dotknul? A právě nyní v této chvíli? Měl na to práva?

Všecko na něm odpovídalo jí kladně, rys jeho tváře, jeho postoj, pohyb, vše.

Vzdor jeho dotekem náhle v ní vzplanuvší, zvolna pohasl a ona zasmála se hořce všem svým pošetilostem —

Ohlédl se na ni a podivil se jejímu smíchu. Řekla si: Jasný cíl? Záhony, kde kvete volnost a svoboda?

Zastaví mne, dotkne se mne a zvolá: Stůj, tvé kroky jsou kroky mými!

Kolem rtů zahrával jí záhadný úsměv, jakoby nedovedl vzniklý v ní zmatek si nalézt určitější formy.

Věruška viděla kdesi v dáli, zadýchané jemnou bělavou mlhou seděti na břehu života ženu na vlas podobnou slečně. Spatřila i druhou, třetí... Slyšela je zpívatí záдумčivým hlasem smutnou píseň... Zamrazilo ji —

Náhle zaplála jí v duši jiskra, jež záhy vyšlehla silným plamenem.

Ne, řekla si. Tam nejsou ženy všechny. Odvrátila se od své vidiny a okouzlena svým sebevědomím, svou silou, svým mládím zajásala z hloubi srdce, aby přerвала svými živými tóny jejich smutné lkání...

Vyvolala si v paměti dotek ruky svého muže. Byl jí dobrým, ušlechtilým druhem.

Šla a podala mu obě ruce —

Vdala se

Napsal Václav Špaček

KE KONCI měsíce května před lety bylo v obci Hýrově živo. Ve pěti statcích vedle sebe stojících se stavělo. Kdo by se tam byl podíval, byl by poznal, že tu před nedávnem zuřil požár. A teď ovšem nastala hospodářům ohněm poškozeným starost, aby shořelá stavení zase postavili.

Pantáta Brádků měl stavení ještě dřevěné, a to shořelo téměř až do základů. Proto musil také od základů stavěti, a když už to musilo být, podnikl stavbu důkladnou, o jednom patře. Sváženými cihly a dříví, vápno a písek, a brzy nastal ve statku čilý ruch.

Hospodáři ovšem hleděli ušetřiti, a proto byla zaměstnána při stavbách i domácí chasa, čeledínové a děvečky, což bylo tím spíše možno, že nebylo v té době na polích mnoho nutné práce.

U Brádků sloužila ženština, již nescházelo mnoho do třicíti let. Jmenovala se Barbora Dolánková, ale v celé vsi byla známa pod jménem "Brádkovic Barča". Dostala se do statku již jako osmileté děvče, když jí otec i matka zemřeli na cholera. Bylo to po válce. Útrpný Brádek se jí ujal. Nemělť vlastních dětí, a Barbora dobře se jím hodila k menším službám, když bylo třeba někam doběhnout a podobně. Avšak nevzali ji do statku snad jen pro to, starali se o ni svědomitě a také ji rádně posílali do školy, aby se něčemu naučila.

Jenom že Barboře učení se valně nedařilo. Jako byla vtipná a chápavá ku každé práci, tak nechápavou byla k učení a stěží se naučila ob-

stojně čísti a psát. Když vychodila školu, byla husopaskou a přiučovala se různým pracím v domácnosti.

Znenáhla počala Barbora i děvečkám vypomáhati, ač jí k tomu nikdo nenutil. Čím více odrůstala, tím více uznávala, jaké dobrodiní jí hospodář a hospodyně prokázali, když se jí opuštěné ujali, a vynasnažovala se, aby se jim odsloužila — když nemohla jinak, alespoň pilnou prací. Nikdy jí nepřipadlo, že by mohla odejiti ze statku, kde vyrostla. Když pak po nedlouhé době jedna z děveček se provdala, hospodář už jiné nepřijal, neboť Barbora dovedla její práce dobře zastati.

Při své pracovitosti byla Barbora vždy tichá a skromná. Nikdy nepomyslela na to, aby požadovala od hospodáře nějaké mzdy. K Vánocům dostávala obyčejně nové šaty a obuv, a jestli během roku něco z toho sešlo, hospodyně sama jí dala ze svého anebo jí koupila.

Mimo práci Barbora žádných zábav neznala. Cítíc se jaksí opuštěnou, neměla důvěrných styků s jinými děvčaty, nikdy mezi ně nešla, a nejméně byla by se odvážila jíti do hospody k muzice, třeba byla někdy od druhé děvečky k tomu vybíduta. Myslívala si, co že by ve společnosti ostatních dělala.

Barbora při všech svých dobrých vlastnostech byla od vesnické chasy nevšimána. Obyčejně přihlížívají lidé u mladých dívek více k zevnějšímu než k dobrým vlastnostem, a zevnějšík Barboru nedoporučoval. Mělat' nehezky, skoro mužský obličej, a zvláště její pohled byl nepříjemný, neboť měla oči poněkud stočené na stranu. Také nenadělala mnoho řečí a zřídka kdy se zasmála. Barbora byla si toho všeho vědoma a proto

zůstávala vždy raději v ústraní.

Když se ve statku stavělo, Barbora s ochotou se chopila zaměstnání zednického přidavače. Nosila vodu, přivázela na kolečku cihly, prosévala písek a hasila vápno. Nic jí nebylo obtížným, a zedníci si pochvalovali, že mají tak pilného přidavače. Byli to většinou již starší lidé, kteří zakusili v životě starosti a práce dost. Nebylo jim do žertu, a pracovali buď mlčky, buď se bavili hovorem o vážných věcech.

Jenom jeden, Sekyrka, byl mladší a dosud svoboden. Již mu minulo třicet let, ale posud nepomýšlel na ženění. Byl slušný člověk, a děvčata se po něm před časem zrovna bláznila. Uměl pěkně mluvit, byl veselý společník a dobrý tanečník, a to všechno mu získávalo náklonnost děvčat. Mimo to byl i dobrý řemeslník, konával na stavbách ozdobnou práci a měl ve vsi pěkný domek.

Sekyrka byl rád vesel a nescházival u žádné muziky. Teprve v posledních dvou letech, od té doby, kdy mu zemřel otec, který byl vdovcem, poněkud se umírnil. Snad si také myslil, že se už pro něj nesluší, aby se tak nenuceně otáčel mezi mladou chasou. Ale veselá mysl ho neopustila, a stará teta, která hospodařila již jeho otci a nyní jemu samotnému, nazývala jej pořád větroplachem.

Barbora teď zakoušela Sekyrkovy veselosti plnou měrou, ale i při tom do smíchu nebylo. Poznala záhy, že Sekyrka nežertuje pouze, ale že si z ní tropí posměch. Prováděl to takovým způsobem, že každý, kdo to slyšel, chtěl nechť se zasmál, a pro ni to ovšem bylo dvojnásob trapným.

Když ji prvního dne chválil, že umí dobře přidávat, a že by jí hezky slušela zednická zástěra, jen se tomu usmála. Ale když se jí začal vyptávat, půjde-li o pouti k muzice a vezme-li ho taky k tanci, mrzelo ji to, a už se nesmála.

“Víš, Baruško,” pokračoval, “já bych si hrozně rád udělal už jednou do opravdy známost. Nechtěla bys si mne namluvit? Měli bychom slav-

nou veselku — tamhle Vopálka by nám šel za mládence.”

Tomu se Barbora přece zasmála. Vopálka byl už starý člověk.

“Co jsi povídal?” ozval se, zaslechnuv své jméno.

“I nic — to my si jen tuhle s Baruškou něco povídáme,” odbyl ho Sekyrka.

“Víš — ze mne si blázný nedělej,” řekl Vopálka mrzutě; “jsem už na to trochu starý — a ty příliš mladý!”

“Vidíš, Baruško, už nám to nepřeje!” upozorňoval Sekyrka.

Chvilí bylo ticho, a potom začal znovu.

“Neumíš-li snad vařit, nic si z toho nedělej, nebude ti toho potřeba. Pozoruj, že se tuze dobře hodíš k našemu řemeslu. Budeme chodit po práci spolu, a ty bys to mohla dotáhnout až na políra. To nám bude více vynášet, než kdybys doma vařila. Na to si vezmeme z Prahy kuchařku. — Tak co, vezmeš si mne?”

“Ale prosím vás, dejte mi už pokoj; což jsem vám pro blázný?” horšila se Barbora.

“Ale vždyť já to myslím opravdu — což mi nevěříš?” ujišťoval zedník s líčenou vážností. “To si na mne pěkně vyjízďíš — už před svatbou!”

Barboru tato řeč velice mrzela proto, že i domácí čeledín ji někdy škádlil otázkou, kdy se bude vdávat. Vycítila z toho narážku, že je nehezká, a to ji bolelo.

Už se na Sekyrku ani nepodívala, ani mu neodpověděla, ačkoli pořád s ní začínal hovor.

Ale to Sekyrku ještě více dráždilo. Kdykoli mohl, šlápnul Barboře na nohu, štouchl do ní loktem nebo jí potřásl maltou. Barbora však zůstávala ke všemu lhostejnou.

Hospodář, hospodyně i čeládka scházeli se k jídlu v komoře, která byla zděná, a zůstala tudíž požárem poněkud ušetřena. Večer vypravoval čeledín, jak zedník Sekyrka při práci Barboru bavil, a povstal z toho zase smích.

"Však toho mám už dost," řekla Barbora. "Nedá-li mi pokoj, ať u něho pracuje někdo jiný; já nebudu."

"Ale nevšímej si ho, a on umlkne," domlouvala jí hospodyně.

"Nu, Sekyrka by už mohl mít jednou rozum," prohodil hospodář; "není přece už žádný chlapec."

Barboru to potěšilo, že hospodář a hospodyně Sekyrkovo jednání neschvalovali, a čeledín a druhá děvečka pozorující to, přestali o tom hovořiti.

Ale Sekyrka ráno začal nanovo.

Sotva Barboru spatřil, přál jí "šťastné dobrýtro", vyptával se, jak se vyspala a zda-li se jí o něm zdálo.

"Už jsi se rozmyslila, Baruško?" tázal se, nedávaje se odstrašiti jejím mlčením.

Barbora místo odpovědi uchopila konev a pospíchala ke studni pro vodu.

"Vida, jak jsi čerstvá," chválil ji Sekyrka, když se vrátila. "Já vím, že se ti po mně stýská, a proto tak pospícháš."

Barbora neodpovídala, a Sekyrka mermomocí ji chtěl rozzlobiti. Usmíval se a pořád na ni po očku pohlížel.

"Tak se na mne přece zesměj, má drahá!" řekl konečně a rozevřel náruč, jakoby ji chtěl obejmouti. Barbora uskočila, ale při tom klopýtla o konev s vodou za ní stojící a upadla na hromadu písku. Konev se však převrhla, a Barbora byla v tu chvíli zmáčána vodou.

Vzchopila se všecka uzardělá studem a odběhla do stavení.

"Panímámo, já už k Sekyrkovi nepůjdu!" zvolala plačíc. "Už toho déle nesnesu, co mi vyvádí."

"Viš, Sekyrko," ozval se Vopálka, "co je mnoho, to je mnoho. Někdy si zažertovati, to není nic zlého, a každý to snese — ale dělat si z někoho neustále blázna, když k tomu není příčiny, to není nic hezkého. Barbora je hodné děvče a nezasluhuje toho."

Sekyrku asi také mrzelo, že se jeho žert skončil pro Barboru tak nemile, ale nedal toho na sobě znáti, a proto

řekl: "Však může také žertu rozuměti — nevidáno."

Za chvíli bylo potřeba vody, ale Barbora nepřicházela.

"Nu, kdy pak přijde!" prohodil Sekyrka. "Baruško," zvolal nahlas, "pojd' pro vodu, já už budu hodnější!"

Ale Barbora nešla. Místo ní přišla za chvíli druhá děvečka, Lojzka, která nikdy nedala jazyku zahálet. Uchopila konve a pospíchala pro vodu.

"Kde pak je Baruška?" otázal se Sekyrka.

"Ta už k vám nepříjde," odpověděla Lojzka, "protože jste jí nedal pokoj. Šla tamhle na druhou stranu na moje místo."

"Aj, tedy se na mne rozhněvala!" řekl Sekyrka. "To je škoda. Nabízel jsem se jí za ženicha. Ty snad bys mne neodmítla?"

"Já? Snad ne, ale musil byste býti trochu hodnější," odseklo děvče.

"Cože? Já že nejsem hodný?" zvolal Sekyrka. "I ty —"

Nedopověděl, ale myslil na pomstu. Po malé chvíli, když Lojzka vyndávala z kolečka cihly, vyklopil ji na nohu lžící malty.

"Zpropadená lžice!" omlouval se, "tak se mi nějak vysmekla z ruky."

Lojzka se vzchopila jako srna, padla vedle stojící plnou konev, a chrst — už měl Sekyrka všecku vodu na sobě. Lojzka mu ji vychrstla zrovna do obličeje.

Zpropadená konev — ta se mi vysmekla!" zvolala, pospíchajíc s prázdnými konvemi ke studni.

Všichni zedníci spustili nehorázný smích, neboť Sekyrka byl opravdu po takové lázni velice směšný.

"Ta na tebe vyžrála! To ti patří!" volal jeden přes druhého.

"Však já jí to nedaruji!" vykřikl rozzlobený Sekyrka, otíraje si mokrou zástěrou obličej.

Ale Lojzka byla opatrná. Když se vrátila s vodou, zastavila se opodál a tázala se: "Tak co, Sekyrko, dáte mi pokoj?"

“Aní na oči mi nechod’, sice bude zle!” hrozil zedník.

“A myslíte, že půjdu?” smála se Lojzka. “At’ vám přidává, kdo chce!”

“Jen se neboj, holka,” řekl Vopálka, “on už zkrotnul.”

Lojzka si dala říci a konala svou práci dále. Sekyrka nechal žertů nadobro, ale nemálo se zlobil, že ho děvčka před ostatními zedníky tak potrestala, a za to se jí nyní mstil. Plísnil ji každou chvíli: že je loudavá, nechá na sebe čekat, ničeho si nevšímá, do všeho aby prý ji vstrčil a tak dále. Lojzka mu nemlčela, a tak se hádali celý den.

Konečně toho měla Lojzka dost a odešla k zedníkům na protější stranu, kde byla dříve.

“Já u toho divocha nemohu vyržet,” pravila Barboře. “Jdi tam zase ty.”

Barbora se ovšem zdráhala.

“Však on ti už dá pokoj — a když ne, vyplat’ ho jako já,” radila jí Lojzka.

A trpělivá Barbora si dala říci. Přišla k Sekyrkovi ostýchavá, bojácná, ale brzy poznala, že Lojzka měla pravdu. On byl rád, že se jí zbavil, a teď ani jediným slovem Barboru nepoškádlil.

Zdi vyrůstaly a zedníci si stavěli lešení. Přidavačům nastala obtížnější práce, podávání zedníkům potřebné věci na lešení po žebříku. Lojzka přes tu chvíli si odpočívala a vzdychala. Ale Barbora byla trpělivá a konala svou práci s takovým klidem, jakoby ji ani dost málo nenamáhala. Nejeden ze zedníků, aby ji ušetřil namáhání, posloužil si sám, ačkoliv, jak známo, zedníci neradi to dělávají.

I Sekyrka, jak se zdálo, byl teď k Barboře uznalým. Když si utírala kdysi zapocené čelo, prohodil: “Nic si z toho nedělej, Baruško, až budeme mít ‘rovnost’, pak se za to napijeme.”

Barbora se naň trpělivě podívala, nechce-li si z ní snad zase tropiti šašky jako zpočátku, ale Sekyrka si hleděl práce a za chvíli již zase

hovořil s ostatními zedníky zcela vážně. Bylo viděti, že už nemá do rozpustilých žertů chuti. Lojzka mu je svou lázní vyhnala.

II.

Brádkova stavba dospěla k “rovnosti”. Na vztýčeném krovu čněla veliká kytice z pestrých květin. “Rovnost” je malou zednickou slavností, která se ovšem neobejde bez piva. Pilo se tedy také u Brádků a bylo veselo.

Při té příležitosti nemohlo skoro býti ani jinak, nežli že se v Sekyrkovi probudil starý pokušitel. Přes tu chvíli nutil Barboru, aby si zavdala, a když ona, nejsouc pivu zvyklá, píti nechtěla, počal si ji zase dobírat. Barbora mlčela. Nebyla nedůtklivá, a pokud žerty Sekyrkovy nepřekročovaly meze slušnosti, trpělivě je snášela. Těšila se, že se zedník opět umoudří, až bude ta slavnost u konce.

Ale Sekyrka byl stále rozpustilejším. Zas už nazýval Barboru svou nevěstou, a to ji mrzelo.

“Nepřestanete-li, odejdu zase od vás,” hrozila mu, a on viděl, že to myslí opravdu.

Raději se ani chvíli nezdržela na lešení, aby mu nebyla na blízku, a jen když na ni zavolal, přinesla, čeho bylo potřeba. Za to Sekyrka přes tu chvíli s lešení slézal, aby ji mohl dole poškádliti.

“Baruško, ty jsi mi někam schovala kladivo,” prohodil, prohrabávaje se pod lešením mezi cihlami a kameny.

“Bodejt’ — já vám budu schovávat kladivo,” odvětila Barbora; “kdo ví, kam jste si je dal.”

Sekyrka odhazoval kameny právě v tu stranu, kde Barbora lopatou přehazovala písek. To všecko jen proto, aby ji škádlil.

Náhle Barbora hlasitě vykřikla. Kus cihly, dosti prudce hozený, zasáhl ji do nohy nad kotníkem a zranil ji do krve.

“Sekyrko!” zvolala Barbora, “co pak vám dělám!”

Sekyrka ani nevěděl, že jí způsobil dosti velikou ránu, až když viděl, jak si omývá krvácející nohu. Tu se poněkud zarazil.

"Sekyrko, kde vězíš — vždyť máš kladivo zde!" ozval se hlas na lešení.

V tom cosi zašramotilo, bylo slyšet několik výkřiků — a nežli se Sekyrka mohl pozvednouti, uchopil jej někdo ze zadu za límec a strhl nazpět. V té chvíli ozval se i pád těžkého tělesa, a Sekyrka vykřikl bolestí.

Těžký truhlík, plný malty, spadl s lešení a jemu zrovna na nohu. To vše se stalo v jediném okamžení.

Zedníci na lešení se hádali. Ten, který celou nehodu způsobil, hájil se, že za to nemůže. Truhlík stál na samém kraji lešení, a on uviděl pod ním vyčnívati Sekyrkovo kladivo. Chtěl tedy truhlík odstrčit, ale ten se nějak svezl po násadce kladiva, převážil se a spadl.

Zedníci seběhli dolů k Sekyrkovi, který se za pomoci Barbory zvedal se země. Ta se všechna chvěla leknutím.

"Hochu, máš štěstí!" prohodil Vopálka. "Kdyby tě byla Barbora nestrhla nazpět, jak jsi byl sehnut, byl by ti truhlík padl na hlavu, a měl bys do smrti dost!"

Sekyrka neřekl ani slova, jenom zatínal rty bolestí.

"Tak co, vstaneš — půjde to?" tázali se ho.

"Mili braši, nevím — musíte mi pomoci. Vstát ovšem musím. Zdá se mi, že mám nohu důkladně rozbitou — cítím, že mám v botě plno krve."

"To věřím," prohodil Vopálka. "Jak povídám, děkuj Pánu Bohu, že to nedopadlo hůř."

Pomohli Sekyrkovi vstát a dva jej odvedli domů, kde jej zuli. Ačkoli měl těžké, tvrdé boty, tak že rána byla tím značně zeslabena, přece měl nohu hodně pohmožděnou.

Vopálka, který také s ním šel, řekl: "Ted' si několik neděl odpočineš. Ta holka ti zachránila život, a ty jsi jí neudělal nic dobrého."

"Aby ji za to Pán Bůh pozdravil!"

vzdychl Sekyrka, stahuje bolestí oblíčeje. "Hoši, takhle člověka přejdou žerty!"

Zedníci se vrátili do práce. Měli ovšem slavnost pokaženou úplně. Hospodář dal zapřahnouti a poslal do města pro lékaře. Ten shledal, že poranění Sekyrkovo není nebezpečné. Měl kůži na noze docela sedřenou, maso odtržené, ale kosti nebylo ublíženo. Ovšem, mohlo to trvati dosti dlouho, nežli se rána zhojí.

"Patří mu to!" prohodila Lojzka, když se o tom mluvilo. "Aspoň ho roupy přejdou, neudělal nikomu nic dobrého."

Barboře se ta řeč nelíbila. Ačkoli Sekyrka jí ubližoval nejvíce, přece ho litovala a vzpomínala na něj, jaké bolesti asi zkouší. Sama měla jen malou ránu, kterou jí způsobil, a vytrpěla bolesti dost — což teprve on.

Nezúčastnila se hovoru, jsouc vůbec mlčenlivá a ostýchavá, ale když se večer ve světnici o Sekyrkovi mluvilo, prohodila soucitně: "Chudák!"

"Tu to máme!" zvolala Lojzka, "snad ho nelituješ?"

"Co pak nevíš, že si jí chce Sekyrka vzít!" dobíral si Barboru čeledín. "Proto měla strach, aby jí ho ten truhlík nezabil. Až se z toho Sekyrka vykřesá, budou mít ohlášky."

Lojzka sotva v sobě udusila smích a řekla na oko vážně: "Jen ty se Barboře nesměj — ona se může dříve vdáti, než ty se oženíš. Jen že se to bude Sekyrkovi o pouti asi špatně tancovat."

"I kde pak — on to dovede po jedné noze!" — řekl čeledín.

Barbora už byla zvyklá takovým řečem a neodpovídala.

Práce na stavbě pokračovala. Tesáři přibíjeli podlahy a podbíjeli stropy, zedníci dodělali omítku a odstranili lešení, přišli truhláři a zámečníci. Nebylo daleko do pouti, a do té doby mělo být všechno doděláno.

Sotva zedníci odešli, nastalo uklízení; ve statku zase měl zavládnouti pořádek. Však už toho zmatku zakusili všichni až dost.

Když bylo vše doděláno, umíst'o-

ván ve světnicích nábytek, rovnáno v komorách. Věci musily býti většínou nově pořízeny, neboť při požáru mnohé bud' padly ohni za obět', bud' byly tak poškozeny, že nebyly k potřebě.

Všichni ve statku se napracovali dost a dost. Za to bylo nyní vše vhodně a pohodlně zařízeno. O pouti již bylo vše v pořádku.

Přes to však u Brádků neměli tentokrát hostů. Tížily hospodáře nemalé starosti, měl mnohé výdaje se stavbou, a příbuzní uznávali, že za takových poměrů člověk nesnadno se nutí do veselosti. Proto odložili svoji návštěvu na dobu pozdější.

Chasa ovšem byla veselá jako jindy — ji starosti netížily.

Když odpoledne začala hrát hudba, hospoda byla plná. Nescházela tam ani Lojzka, ani čeledín. Jen Barbora zůstala doma, neboť pro ni podobné zábavy nebyly. Obyčejně si prohlížela šatstvo a uspořádala, čeho bylo potřeba, a po žádné společnosti se jí nezastesklo.

Sekyrka vyšel ze svého domku. Nohu měl jakž takž zahojenou, ale obouti se ještě nemohl. Obul si tedy pohodlné střevíce a aby churavou nohu příliš nenamáhal, opíral se o hůl. Šel do vsi.

Když došel k hospodě, hudba právě přestala hrát, a chasa se vyhrnula z hospody. Mezi děvčaty byla i Lojzka.

"Už jste zdrav, Sekyrko?" povídala; "přece vám to nedalo, vidíte, a jdete si také skočit? Však jste mi sliboval, že mne o pouti provedete."

Sekyrka se zamačkal a zahrozil na ni holí. Potom zaměřil k Brádkovu statku. Chvilí postál venku a prohlížel si nové stavení. Pak vešel na dvůr.

Barbora právě vyšla ze síně. Spatřivši Sekyrku, byla tak překvapena a zmatena, že mu sotva srozumitelně poděkovala na pozdrav.

"Baruško, počkej — neodcházej!" řekl Sekyrka, když viděl, že se Barbora chce vzdáliti.

"Já jsem ti ještě ani nepoděkoval,

že jsi mne zachránila od těžkého úrazu a snad od smrti," zapřádal hovor a podával jí ruku.

Barbora nevěděla, zdali mluví vážně či chce-li si zase tropiti žerty; ale on se nezdál žertovati.

"Co pak to," řekla nesměle, "to nestojí za řeč."

Podala mu ruku, a on ji stiskl tak upřímně, že div nevykřikla bolestí.

"A víš-li pak, proč sem vlastně přicházím?" pokračoval.

"Jak pak bych věděla!"

"Jdu se tě zeptat, zda-li bys si mne vzala."

Barbora zbledla, a oči se jí zalily slzami. Zase ten úsměšek!

"Sekyrko, tohle jsem si od vás přece nezasloužila!" pravila a dala se do pláče.

Darmo na ni Sekyrka volal, když odcházela, že ji nechtěl pohněvat. Vida, že se nevrátí, vešel do světnice.

"Aj, Sekyrka už je chlapík!" přivítal jej hospodář.

"Jen tak napolo, pantáto," odpovídal Sekyrka a usedl na podávanou mu židli. "Ještě to dobře nejde — ale už je mi doma dlouhá chvíle. Tak jsem konečně vylezl z baráku a první cestu konám k vám."

"Abyste viděl, jak vyhlíží naše stavení, na kterém jste také pracoval?" prohodil hospodář, chtěje zvěděti příčinu Sekyrkova příchodu.

"Inu, hezké to zde máte — ale proto jsem vlastně nepřišel. Chci s vámi promluvit o Barboře."

"O Barboře — o naší Barboře?" divl se hospodář.

"Ano — o které jiné," přisvědčoval Sekyrka; "je vaše chovanka, jste tedy jako její rodiče, vím také, že vás ve všem poslouchá a bude se řídití vaší radou."

"To je pravda," řekl hospodář; "a co vás tedy k nám vlastně přivádí?"

"Abych vám to řekl zkrátka," počal Sekyrka, "umínil jsem si, že se ožením. Ted' v té nemoci jsem poznal, jak je člověku potřeba, aby měl dobrou ženu. Teta už je stará, mrzutá, někdy churaví, a třeba ta

moje domácnost nebyla velická, přece ji to už namáhá. Také by to ráda viděla, kdybych se oženil."

"A myslíte si na Barboru?" otázal se hospodář nedůvěřivě.

"Ano, na ni si myslím, pantáto. Snad se tomu divíte, ale já nežertuji. Kde budu koho hledat? Snad bych našel hezčí ženskou, snad by si mne vzala i mnohá, která by měla nějaké jmění — ale myslím si, že bych sotva našel ženu s tak dobrým srdcem, jako je Barbora. Při tom je pracovitá a šetrná. Snad mi uvěříte, že nejsem do ní pod uši zamilován, ale to mohu říci, že si jí velice vážím. Dojalo mne to, že v tak nebezpečné chvíli pomýšlela na mé zachránění, ačkoli sama se tím vydala v nebezpečí. Z ní bude zajisté hodná žena — hodnější než z nějaké mladé fifleny, která běhá jen po muzikách. Takovou bych si nevzal. Zkušeností nabývá člověk rozumu. Snad už mi tedy věříte?"

"Člověče, vy mluvíte jako kniha," řekla hospodyně. "Jak živa bych ve vás tohle nehledala. Myslíte to tedy s Barborou opravdu?"

"Opravdu, panímámo, — což je to nějaký div, že jsem konečně nabyl rozumu?"

"Mluvíte opravdu rozumně, Sekyrko," řekl hospodář. "Nehledíte-li na krásu, která je, jak víme, nestálá a pomíjející, pak byste lepší ženy nenalezl. Barbora je dobrá duše, tichá, šetrná a pracovitá, jak jste sám řekl. Ta by vás jakživa nezarmoutila. Ale tot' víte, ona musí v té věci sama rozhodnouti, my jí nemůžeme poroučeti. Promluvte si tedy s ní."

"I já už jsem jí to povídal, pantáto," řekl Sekyrka, "ale ona mi nevěří. Myslí, že si z ní dělám zase dobrý den, dala se do pláče a odešla někam na zahradu."

"Abys se tedy po ní podívala, panímámo," řekl hospodář. "Pověz jí, že to Sekyrka myslí opravdu — at' sem jde."

Hodnou chvíli to trvalo, než panímáma Barboru přemluvila, aby šla do světnice. Ta pořád nechtěla věři-

ti, že by si ji chtěl opravdu vzít. Konečně si dala říci a všecka rozechvěna a uzardělá vešla s hospodyní do světnice.

A Sekyrkovi zdála se býti v té chvíli opravdu hezkou.

"Už tedy víš, Baruško, proč Sekyrka přišel," řekl hospodář. "Dobře si to rozmysli, on to myslí opravdu. Čekáš-li snad na naši radu, tedy ti řeknu zrovna před ním, že ho znám jako hodného člověka. Je dobrý řemeslník — a jestli vyvede někdy nějakou taškařinu a někoho pozlobí — nu, proto ještě není zlý člověk, a já myslím, že by ti neubližoval."

"Což o to," řekla Barbora nasměle, "ale já si přece myslím, že to Sekyrka nemyslí do opravdy. On má pěkný domek, je člověk k světu, a ze mne si každý tropí jen posměch — snad proto, že jsem tak opuštěna, že nemám nikoho než vás, pantáto a panímámo —"

Barbora se při té vzpomínce dala do pláče. Sekyrka byl dojat, přistoupil k ní a řekl: "Nic si z toho nedělej, Baruško, teď budeš mít mne."

"Aby snad někdy nelitoval, že si mne vzal," doložila Barbora, "když mohl dostati jinou —"

"Počkej, Baruško," řekl hospodář. "Sekyrka je přece rozumný člověk, nikdo ho nenutí, aby si tě vzal, a činí to z dobré vůle. Že by mohl dostati jinou, o tom se také sám zmínil, ale on chce tebe. Já myslím, že si to dobře rozvážil, a tak vrtkavé povahy není, aby ho to někdy mrzelo. Já také, ačkoli nejsi naše, přece bych nerad viděl, aby se ti snad někdy zle vedlo, a proto bych ti k tomu neradil, kdybych se toho obával."

"Ba ne, Baruško, toho se neboj," řekl Sekyrka upřímně.

"On také ví, že jsi chudá," pokračoval hospodář. "Ostatně něco přece máš, ačkoliv o tom sama nevíš."

Hospodář vyňal z uzamčeného stolku spořitelní knížku a prohlížíje ji, pokračoval: "Je ti osmadvacet let. Od té doby, kdy jsi vyšla ze školy, ukládal jsem ti službu, jaká ti náležela. Za první rok, kdy jsi byla jen

pasačkou, jsem ti uložil 12 zlatých. Po roce bylo k nim připsáno 60 krejcarů úroků; za ten druhý rok počítal jsem ti 20 zlatých, to již bylo 32 zlatých a 60 krejcarů; po dva roky platil jsem ti pak 30 zlatých, takže že jsi měla ku konci čtvrtého roku již 97 zlatých. Tenkrát ti bylo osmnáct let. Pak jsem ti počítal dva roky po 40 zlatých a od té doby ti platím po 50 zlatých. Každého roku se úroky připisovaly ku vkladům, zpočátku pětiprocentní, později se platilo jen čtyři a půl procenta. Nyní máš uloženo bezmála 640 zlatých; o Vánocích mám ti uložit opět 50 zlatých, a když se připočítají po Novém roce úroky, budeš mít přes 700 zlatých."

Barbora štkala pohnutím a líbala dobrým hospodářům ruce.

"I vždyť ti to patří, dětino," řekl hospodář. "Snad jsi nemyslila, že budu chtít tvé služby zadarmo? Ty jsi té mzdy dobře zasloužila."

"Ale teď," řekl Sekyrka, "bude si asi Baruška vybírat, když má takové věno. Zdráhala se dáti mi slovo, když se ještě domnívala, že je docela chudá, — jak pak teď, když ví, že má tolik peněz!"

Nyní však Barbora nabyla smělosti. "Vy jste mne chtěl, když jste se domníval, že jsem chudá," pravila, "a já jsem se jen proto zdráhala. Teď nemám příčiny k tomu, a nejsem-li

tedy pro vás špatnou a nehezskou, ráda si vás vezmu."

"Tak je to dobře!" chválil ji hospodář.

* * *

Nikdo nevěděl, proč Sekyrka o pouti přišel do statku, až když byly ohlášky. Netřeba ani povídati, jaké to bylo překvapení pro celou ves, když se rozhlásilo, že si veselý druhdy Sekyrka vezme Barboru, které si nikdo ani nepošvimmul. Ti, kteří se jí s posměchem ptávali, kdy se bude vdávat, nyní se už nesmáli, ale mnozí ji záviděli. Za to se smáli Sekyrkovi, kam prý dal rozum, že si bere takovou nehezskou žebračku. Když pak se dověděli, že Barbora má několik stovek, říkali, že si ji bere pro peníze.

Svatbu vystrojili jim ve statku, ovšem beze všeho hluku. Sekyrka už po muzice netoužil, a Barbora teprve ne.

Po svatbě přestaly uštěpačné a posměšné řeči, a manželé Sekyrkovi stali se váženými pro svou spořádanost.

Kuchařku z Prahy Sekyrka ženě nevzal, neboť mu sama dobře vaří. Do práce s mužem ovšem nechodí. Neměla by na to ani času. Batolí se už kolem ní několik malých Sekyrků — a ti dají něco práce!

Bez ženy

Napsal Ignát Herrmann.

Obrázek z mladého manželství — 1887

ME MLADÉ domácnosti manželů Patlochových panovalo v prvních dnech měsíce června poněkud dusné povětří. Řekl-li jsem ve "mladé domácnosti", sluší tomu rozuměti tak, že manželé Patlochovi měli do stříbrné svatby skoro celých dvacet pět let. Paní Milada Patlochová za to nemohla, že měla do ní tak daleko; bylať sama sotva dvacet pět roků stará. U pana Patlocha pak bylo pouhou nedbalostí, že na ni měl ještě přes dvacet a čtyři roky čekati. Uvažoval a odkládal své ženění zbytečně dlouho a odhodlal se k němu teprv, když se znenáhla přibližoval Abraham. Byl již uprostřed páté desítky, když loni na podzim uváděl v posavadní staromládenecký svůj byt mladou paní Miladu.

První čtyři neděle nemohl si dost často opakovat, jakým byl oslíkem, že se dávno neženil. Jakých radostí mohl užiti za dlouhá léta, co se potuloval z hostince do hostince, co tak bezúčelně žil, nevěda proč a nač.

Po prvních čtyřech nedělích však nadšení jeho ubývalo a zase si nemohl dosti naopakovati, proč u všech čertů ženil se teď, kdy už tak dlouho byl vydržel mimo ráj manželský a kdy vlastně měl žiti nejklidnější a nejpohodlnější. Říkal si zase, jakým že to byl oslíkem — během dalších neděl a měsíců vzrostlo zdrobnělé toto pojmenování v jeho ústech na příslušnou velikost, jaká je známa z každého přírodopisu, a pan Patloch cítil, že si neubližuje.

Nemohlo se říci, že byl pan Patloch nějak velice nešťastný — ach, nikoli. On sám tak o sobě nemyslí. Ale

představoval si své manželské štěstí jinak a zmocňovala se ho mrzutost vždy větší a větší, vidoucího, že se nedopočítal a že manželství ve skutečnosti vypadá zcela jinak nežli v mládeneckých snech. Předně cítil zcela rozumně sám, že jeho obtloustlá, poněkud nemotorná a velice pohodlná postava není zcela přiměřeným párem k mrštné, svižné, pružné postavice paní Milady, která by byla stále hopkovala a poskakovala. Chůze již dlouho nepatřila k oblíbeným zaměstnáním páně Patlochových, a což teprve hokpování! Pan Patloch ani nepamatoval dob, kdy hopkoval. Hopkování jeho zapadalo v šedou dávnověkost, kam on již nedozíral. Když tak občas — a dělo se to skoro stále — sestavoval bilanci svého manželství, lítoval pokaždé, že se neoženil aspoň před patnácti lety. Ach, kdybych byl tehdáž míval ze všeho rozum, kdyby již tehdy byl vyzval nějakou takovou svižnou Miládku, nebo Boženku, nebo Růženku k oltáři! Jak by se mu to bylo žilo! Jak by teď už byl dávno št'astným, snad několikanásobným tatínkem? Ale nyní? Štěstí otcovské nebylo sice vyloučeno ovšem, ale pan Patloch s obavou pohlížel do budoucnosti.

Byť si na něj vzpomněla vrána třeba i co nejdříve — pokud v solidních rodinách může být — a byť vše se vydařilo co nejlépe, bude mu přece málem šedesát roků, než jeho potomček dospěje desíti let. A kdyby tak v šedesáti přišla nějaká hloupá nemoc s nešikovným koncem, nebo dokonce snad mrtvice, která nyní chodí po lidech jako z hračky — zanechal by tu nejen mladou vdovu, ale i malého, drobného, nedospělého a nezaopatřeného tvora. A při tomto

pomyšlení svíralo se vždy srdce páně Patlochovo nevypsateľnou lítostí nad ubohým sirotečkem — který vlastně nebyl ještě ani na světě. Takto kaleno bylo tedy štěstí jeho pouhými myšlenkami, ale jinak bylo i zrtpečováno skutečnostmi, o nichž se mladenci nikdy ani nezazdalo. Jaká byla dříve jeho Miládka skromná, poddajná, mírná! Jak špoulívala hubinku, když tak žvatlavě, skoro šišlavě mu něco vyprávěla, o něco ho žádala. Jak to rád poslouchával a jak rád vyhovoval!

Ku podivu, že krátký čas po svatbě ztrpilo se milé, hravé šišláni Miláďčino a pojednou mluvila zcela určitě, jasně, úsečně, bez nejmenší obtíže. "Ku podivu!" myslíval si pan Patloch, "kdo by byl řekl, že má manželství tak patrný účinek i na řeč!" Nebot' cítil pojednou velmi dobře, že sám nemluví již tak samostatně a lehce, jako druhdý.

Stávalo se často, že jedva započal s milovanou Miládkou svojí o něčem, co se jí snad právě nelíbilo, přerušila jej ihned:

"Ale prosím tě, miláčku, dej mi s tím pokoj, netrap mne!"

Anebo mu ani neodpověděla, a pak si myslíval pan Patloch, že řekl něco hloupého — anebo se zlobil.

A chvílemi připadala mu píseň s
tklivým nápěvem, kteráž vlastně by-
la příčinou, že se o jednom výletu
s Miládkou seznámil. Tenkrát zpí-
vala slečna Milada začátek — pan
Patloch konce nikdy nedoslechl a ni-
kdy ho nepoznal — ale ty dvě, tři
sloky líbily se mu velice a on je hučel
stále po celý čas známosti s Miladou.
At' byl v úřadě, at' šel kratičkou pro-
cházkou, at' trávil večer sám a sám
doma, vždy mu bzučela v uchu me-
lodie, která mu připadala velice zá-
dumčivou:

"Muziky, muziky,
vy pěkně hrajete,
vy jste mne ze spaní
probudily...!"

Inu ano, zamilovaný člověk, jak uslyší hudbu, hned by plakal, i byt'

to byla nota nejveselejší. Což když je to tak táhlé, takové naříkavé, takovéhle:

"Múúúú ziiíííky, múúúúúzikýýýý, vy pěěěkněěě hráááájeteééé..." neboť tak se to líbilo panu Patlochovi nejlépe. Vytáhl někdy jednu slabiku přes celý pokoj, když jej měřil dlouhými kroky, navrátiliv se večer od Miládky. Lahodilo mu to domírání zvuku, slyšel v duchu vyznívání vesnických těch muzik, které při vši své rozbitosti a rozladěnosti působí velice tklivé na měst'áka, který navštěvuje venkov málo kdy.

Jak řečeno, do svatby neznal pan Patloch krásnější písně nad "Muziky", ale čím dále po svatbě, tím méně se mu líbila. Podivná věc! Kam dal tehdáž uši? Jak ho mohla jediná sloka z lahodných úst Miladiných tak unést? A byla to vůbec taková lahoda? Ted' se mu nezdálo. Vždyť znělo dosti tvrdě, když Miládka brzy po svatbě řekla:

“Ale, mužičku, to tvoje uspořádání bytu zdá se mi být nějak hloupé — uděláme to takhle!”

Řekla "t a k h l e", zavolala z kuchyně Máry a již přestavovala. Ale jak! Když přišel manžel Patloch k obědu, nepoznal svůj milý, útulný byt mládenecký, hlavně svůj pokoj, v němž od patnácti let stálo vše na témž místě, takže v nejčernější tmě našel každou hříčku jen hmatem. — Ale medová hubička mladé paní řekla, že tak je to h l o u p é, a srovnala mu pokoj jinak. Bylo to sice snad srovnáno po vkusu všech mladých paniček, které mají na rovnání nábytku zvláštní privilej a srovnají to tak, že si člověk za půl dne boky otluče, nieméně panu Patlochovi se to nelíbilo. Pokusil se věc posoudit dle svého nejlepšího vědomí, ale nepochodil.

"Víš, milý Jaroslave," řekla paní Milada Patlochová, "pokud jsi tu mládenčí, mohl sis dělat, coš chtěl. Ale teď máš paní a je její starostí, jak má být vypadat. Tys měl sice čtyři pokoje, ale žádný salon! Já chci mít salon!"

Nešťastné salony! Jaroslav Patloch znal ze zkušenosti tyto salony, v nichž stojí garnitura na širokém velúrovém koberci, garnitura potažená bílými povlaky, na něž nikdo nesmí usednouti. Znal ty pokoje, v nichž se celou zimu netopí, celý rok nevětrá, aby tam průvan nemanesl sazí z komínů; v nichž stojí v koutě opuštěné piano a ve druhém koutě stolek s květinami, kteréž vypadají jako vycpané. Zkrátka salony, do nichž jednou za rok uvede se návštěva, aby v tom zapouchlém vzduchu půl hodiny vyseděla, načež se dvěře svatyně zas na dlouhou dobu zavrou. Zdálo se mu zbytečností, platit nájem za pokoj, do něhož se nesmí vkročiti; avšak paní Milada Patlochová chtěla salon a měla jej tedy.

Nemyslete však, prosím, že byl Jaroslav Patloch nějakým bát'ou, nějakým jelimánkem, který se před ženou třásl a který úpěl pode jhem onoho chvalně známého, pověstného, v celém světě vládnoucího pantofle. Ó nikoli. Takového hrdinu jsem si nevybral, poněvadž se mi z gruntu srdce protivi směšná figura manžela "pod pantoflem". Avšak on měl rozum. Vypozoroval brzy, že jeho žena má vzdornou hlavičku, a vyhýbal se všemu, co by její vzdor vzbuzovalo, následkem čehož sám by se zlobil a tak věk svůj ukracoval. Nechtěl z počátku nic přelamovati, poněvadž tušil, že by brzy vzala za své harmonie manželská — a on se neženil proto, aby se na stará kolena potýkal. Chtěl přivést ženušku pomalu k rozumu a povoloval tedy ve věcech, které nebyly naprosto nemožny. Rozumí se, že to šlo pomalu a někdy se mu zdálo, že to vůbec ještě nejde. Ty svaly okolo rozmlých ústek Miladěiných, které jindy stahovaly rtíky její k onomu rozmlému pošlávání, stahovaly se sice i nyní a dosti často, ale k výrazu tak umíněnému, že se pan Patloch divil, jak se ta mechanika mění!

Pověděli jsme na počátku, že v prvních dnech měsíce června panovalo v domácnosti našich mladých

manželů jaksi dusné povětří, ač se venku s oblak jen lilo a ač ostře profukovalo. Paní Patlochová počala totiž mluvit o lebním bytě. Přišlo to tak z čista jasna a tak rozhodně, že se panu Patlochovi zdálo, že panička jedná dle záměru dobře promyšleného, aneb dokonce z nějakého návodu. Jmenovalat' ženuška ihned Všenory, věděla také již, že je tam v jedné ville roztomilý bytek o dvou pokojíčkách s kuchyňkou a všechno prý "jen" za stopadesát zlatých na celé léto.

Jaroslav Patloch snažil se vysvětliti ženě co nejkldněji, že letos má velmi mnoho práce v úřadě, že nemůže jeti na prázdniny a že drahá Miládka zajisté nebude žádati, aby byl přes celé léto v Praze sám a sám — první to léto, které spolu v manželství mají prožiti. Těšil se po celou zimu tak velice, jak spolu budou chodit na procházky, na Žofín, na Nebozízek, do Chotkových sadů, třeba do Stromovky. A bude-li mladá paní chtít, že si někdy v neděli nebo na dva svátky i někam vyjedou. Ale na dva, tři měsíce aby ho neopouštěla.

Než mladá panička byla na vše velmi dobře připravena. Pan manžel prý uzná, že jí nedělní procházka nemůže býti náhradou za celotýdenní dřepění v těsném bytě. Byla prý každý rok někde venku s rodiči, a maminka prý také letos pojedje do Všenor. (Aha!) A bude prý tam i její sestřenice, mladá paní inženýrová Karasová. (Aha, aha!) Není prý muže, aby neposlal ženu na léto ven, jen když to trochu může udělat. Ostatně se diví, že on, pan manžel, nepozoruje, kterak ona, Milada, špatně vypadá. Každý jí na potkání povídá, kterak se změnila, a to vlastně není její vina, nýbrž jeho. Jako děvče prý jen jen kvetla, teď se cítí velmi nevolnou a bledne den ode dne. Že on to nepozoruje, nediví se; tak nevšímavým bývá prý každý starší muž ke své ženě. (Aj, aj!) Ale ona myslí, když musí snášeti manželské jho — (hle, hle, ona snáší!) — že má i kus práva na nějaké ulehče-

ní, osvěžení. Zkrátka a dobře, diví se, jak se může stát, aby pan manžel ihned nesvolil...!

Pan Patloch chodil po pokoji a nevrle poslouchal důvody ženiny. Vida, začíná to dosti brzo. Ona prý špatně vypadá — to jí nasadila tchyně do hlavy. Musí snášeti jeho manželské — to má jistě od sestřenice inženýrky. A "starší" muž bývá vždy nevšimavým ke své ženě — od koho má asi tohle?

Konečně viděl, že všechno rozumné vymlouvání přestává, a poněvadž byl i čas do úřadu, řekl Jaroslav Patloch, že si to vše dobře rozmyslí, že uváží, co by to vše stálo, a že si o tom ještě spolu pohovoří. Ostatně prý věc nespěchá. Jaro bylo hanebné, léto začíná bídné — na letní byt nemusí se horem-pádem.

Hubička, kterou dnes dostal na rozloučenou z domu, byla tak tvrdá a chladná, jakoby líbal punclový hrníček. Rozumíme — vzdor! Proklaté šišlání za svobodna, které ho tak svádělo. Proklatý veršík "Muziky, muziky..." který ho tak opojoval. Ted' mu nebzučel nápěv ten tak táhle hlavou, ted' to mělo rázné, řezavé tempo, jakoby si zpíval:

"Muzzzikkkkky, muzzzzikkkkk..."

Hrom do toho všeho! Pan Patloch se neostýchal docela nic pro toto pomyslení. Takový "hrom" může napadnouti někdy i "šťastnějšího" manžela, než je on.

Abych dlouho netrápil pana Patlocha a veleshovívavého čtenáře, "rozmyšlení" a "uvažování" páně Patlochovo dopadlo tak, že paní Patlochová jela do Všenor. Ovšem pozvala pana manžela co nejblahosklonněji, aby ji každé neděle venku navštěvoval, při čemž mu zároveň dovolovala, že může s neděle na pondělek ve Všenorech přespatí a prvním vlakem ranním do Prahy se vrátiti.

Pan Patloch ovšem jel hned první neděli do Všenor a vrátil se po prvním noclehu ve ville všecek pokousán a poštipán do Prahy, následkem čehož při druhé návštěvě se opatřil do-

brým perským práškem na hmyz. Přesl týden, přešly dvě neděle — samotářský život počal se panu Patlochovi nesmírně hnusiti. Chodil zase do kaváren a do hospod, zlobil se zase na bídnou kávu a na vodnaté polévky, na "universální" omáčku ke všem pečením a masům, na chvalné známé nečisté a mokré ubrusy hostinské, při jejichž pohledu se zvedá člověku žaludek, na špinavé nože a vidličky, plné písku a popela, na špatnou obsluhu a na mnoho jiných nedostatků letního "vdovství po živé" — a počal usilovně přemýšlet, jak by rázem všemu učinil konec.

Vymyslí-li něco, nevymyslí-li, nevím: avšak jisto jest, že třetí neděle pan Patloch do Všenor najednou — nepřišel. Mladá paní dostala v pondělí malé psaníčko, jímž manžel oznamoval, že byl na neděli pozván k obědu do jisté rodiny, na níž mu záleží, že pozvání nemohl odmítnouti, že se sice velmi dobře bavil s paní domu, že však přece velmi litostivě vzpomínal na milou ženušku, která asi nevěděla, co ho v Praze zdrželo: ovšem je přesvědčen, že se venku nenudila. Budoucně prý přijede zcela jistě.

Paní Patlochová odpověděla obraťtem pošty, že nemůže nic namítnuti proti pozvání do rodiny, na níž "tak velice" záleží, ale měl prý ji to oznámiti o den dříve nebo ještě v neděli aspoň telegraficky. Baviła prý se ostatně velmi dobře, poněvadž tam byl inženýr, muž její sestřenice. Ale v neděli že ho čeká.

Pan Patloch se usmál. Dopis ženin byl slušný, ale manžel vycit'oval z něho notnou podrážděnost a tvářil se zcela spokojeně. Zmínka o inženýru nerozčilovala ho pranic.

Krom očekávání přijel pan Patloch do Všenor již v sobotu místo neděle. Vzal prý si na dnešek dovolenou, poněvadž prý zejtra v neděli musí být zase v Praze. Jistá společnost známých, mezi nimi několik kolegů z úřadu a dokonce představených, pořádá výletek s damami do Hvězdy.

Byl také pozván a rozumí se, že nemohl odřici.

Paní Patlochová mlčela, ale manžel dobře pozoroval, jak to trhlo kolem růžové její hubičky. Přespál ve Všenorech, v neděli ráno odejel a v úterý dostala panička lístek, jímž pan Patloch vypisoval, jak znamenitě se ve Hvězdě bavil a jak pozdě se rozjařená společnost vracela do Prahy. Litoval, že "milá Miládka" nebyla přítom. Byla prý by se bavila výtečně a byla by seznala i několik velmi příjemných paniček, manželek to kolegů úředníků, a několik roztomilých děvčátek.

Nejbližší neděle přišel pan Patloch do Všenor, vypravoval opět zcela rozsmárně a před paní tchyní, jak včera v sobotu byl v aréně kravínské, kde dávali výtečný kousek z francouzského. Znamenitě hráli pánové Lier a Budil, také Poláček byl k popukání, ale božská byla slečna Štědrých, kteráž hrála mladou, rozpustilou Pařížanku k libání. Po divadle zůstal prý pan Patloch na vyzvání dobrých přátel v restauraci Trunečkově na nějakou sklenici pilsenského — a pilsenské bylo včera non plus ultra — a hle, za chvíli přisedli ke stolu pánové Lier a Budil a jiní ještě umělci a dokonce i několik hereček z arény, mezi nimi také slečna Štědrých.

Pan Patloch nenadsazuje, ale tak dobře prý se ještě nikdy nebavil! Inu ovšem, umělci jsou soli a pepřem ve společnosti, a dámy z divadla umějí se pohybovat i mluvit tak nenuceně a mile, že se člověk ocituje v jiných sférách.

"Někdy snad až příliš nenuceně!" poznamenala špičatě paní Patlochová.

"I ne, ženuško, to jsem nepozoroval," odvětil pan Patloch zcela dobromyslně. "Když se člověk otáčí stále v těch škrobených společnostech soukromých, působí takovéto vzrušení velmi dobře. Ale jinak jsem nepozoroval nic závadného."

Pan Patloch pomlčel okamžik, jakoby čekal, řekne-li něco milá jeho

polovice. Ale ona mlčela také a hleděla upřeně oknem kamsi do oblohy, jakoby pozorovala nějaké zjevení nebeské. I řekl manžel po chvíli ještě:

"Těším se na příští sobotu. Umluvili jsme si, že se sejdem v Kravíně opět a páni umělci slíbili, že přijdou s damami také. Těším se věru velice. Člověka to tak trochu z té samoty povyrazí!"

Když pan Patloch ráno v pondělí odjížděl, objala ho ženuška poněkud srdečněji než jindy a řekla, že se těší na brzké shledání. Litovala přitom, že nemůže "mužíček" přijít také někdy v tédmí.

Následující neděle přijel pan Patloch do Všenor a zdál se býti všecek rozjařen. Jako maně zeptala se mladá panička:

"Nu, byli jste včera zase v Kravíně?"

"Ba že byli," odpovídal s upřímným úsměvem pan Patloch. "My tam byli ještě dnes. Vždyť já ani nespál! Zdrželi jsme se šťastně přes půlnoc, hodina táhla za hodinou, pak jsme šli do kavárny a sotva jsme se nadáli, vycházelo slunce. Někdo navrhl, aby se šlo do parku na smetanu, a šli jsme. Pak jsme doprovodili jednotlivé účastníky domů a jen že jsem tak doběhl na nádraží. To ti zas byla jednou noc jako za svobodna, milá ženo!"

Dnes řekl pan Patloch poprvé: milá ženo. Panička neříkala nic, paní tchyně také ne, a pan Patloch zcela klidně snídal. Ale když po chvíli vyšel na zahrádku, přistoupila v pokoji paní tchyně k dceři a řekla velmi vážně:

"Poslouchej, Miládko, bylo by skoro dobře, abys jela do Prahy. Já tě nechci strašit, ale tohle všechno se mi nezdá. Mohlo by dojít k něčemu horšímu — ještě dobře, že ten tvůj muž nic nezalhává a všechno na sebe poví. Jak by jednou začal mlčet — zle je! Udělej to nějak, aby nic nepozoroval, a seber se domů. Víš, má dlouhou chvíli bez tebe!"

"Takhle jsem si to nepředstavovala," řekla mladá paní jaksi malomyslně a šla za mužem do zahrádky.

Večer vyprovázejíc ho na nádraží přitulila se k němu pojednou a řekla:

"Poslyš, mužičku, nech doma všechno domovnící umést a vyčistit — myslím, že se brzy vrátím. Je tady nějak silný vzduch — často mne bolí hlava. Nějak jsem tomu odvykla."

"I jen zůstaň, ženuško," nutil pan Patloch, "to se poddá. Budeš vidět, když zůstaneš, že se ti odtud ani nebude chtít!"

Paní Patlochová věděla, že je nejvyšší čas, aby se vrátila do Prahy. Opétujíc svoji žádost, rozloučila se s mužem a hned po návratu do villy jala se pořádati své věci. V témdni poslala ještě panu Patlochovi lístek, aby ji do neděle čekal — a v sobotu večer ho překvapila svým příchodem a byla všechna šťastna, že je zase v Praze. Šťastnějším však byl pan Patloch, že má ženu doma.

* * *

Ale pro milé čtenářky mám ještě slůvko. Nekaboňte se, nelitujte paní Patlochové, že její letní pobyt ve Všenorech byl v nejkrásnějším čase lstí pana manžela tak přerušen.

Mohu totiž prozradit, že večer, při hubičce na "dobrou noc", oznámil pan Patloch kající ženušce, že dostal přece letos na čtyři neděle dovolenou a že si vyjede do Všenor, aby si tam odpočinul. Bude to arci až koncem srpna, musí čekat, až se ostatní pánové z úřadu vystřídají. Ale snad že pojede Miládka s ním...?

Kývla tak radostně hlavičkou a na rtech páně Patlochových ulpěl takový srdečný, vroucí polibek, že se nemohl ani odtrhnouti, a tou chvílí táhl mu hlavou zase těžkomyslný, tklivý, dlouho vyznívající nápěv:

"...muziky, muziky,
vy pěkně hrajete..."

Ale to již ani nehrály muziky, to hráli nebeští andělíčkové, kteří se jali pokračovati...

Popelářka

Napsala Vlasta Pittnerová

I.

KDYŽ se Francek Holíků vrátil z vojny, nevěděl, čeho se chopit. Byl synem nádenníka a sloužil od maličkosti. Pásl husy a krávy, až se stal pacholkem. Když si byl vysloužil tolik, že si koupil pěkné sváteční šaty, boty shrnovačky, klobouk, deštník a staré stříbrné hodinky s pakfonovým řetízkem a "stavěl chasníka", tu jej z nenadání v druhé třídě odvedli.

Měl trochu ploské nohy a mysli, že vojančině ujde. Ale pánům se u komise zalíbil. Ploské nohy nevadily, aby nemohl na koně a tak si Francek, vraceje se z okresního městat, koupil červenou dragounskou čepici a dělal v ní parádu.

Ta čepice ho trochu potěšila, vždyť si mysli, že se musí trápit nad tím, že je vojákem, vídal tak od malička, jak se nad rekruty a odvedenými plakávalo.

Také si zaplakal, vida slzy svoji matky, kteráž naříkala, jako by šel syn se světa, ačkoliv jí samé nebyl k žádné podpoře, obraceje vše, co vysloužil, jenom na sebe. Ale takové již ty naše matičky jsou, musí oplakat vše, co zdá se jim býti pro dítě nepřijemným.

Když si to Francek rozmysli, a několikráte se vyspal s myšlenkou, že bude tři léta "císařským mužem", počalo se mu to líbit, že si ta tři léta od selské práce odpočine, kus světa uvidí a tak trochu jako nějakou přednost kdysi co vysloužilý voják mít bude.

A bez pláče, furiantsky odcházel na vojnu, prvé lepší svoje šaty bedlivě do matčiny truhlice uloživ a naká-

zav matce, aby je časem provětrala a nikomu nepůjčovala.

Hodinky si vzal s sebou. Pohladil je při pomyslení, že bude je nyní nositi každý den a zdálo se mu, že bude co dragoun, jezdě na koni, něčím lepším, než jezdě pouze s koňmi, tak trochu skoro jako pánem.

Uběhla mu ta tři léta na vojně dosti rychle. Byl rok v Bosně, ostatní čas odsloužil v Jihlavě a ve Znojmě. Líbilo se mu všady, exercírce se naučil a svého koně měl velice rád. Div neplakal, louče se s ním a odcházeje do rodné dědiny.

A tady, jak již pověděno, neměl, čeho by se uchopil k živobytí. Do služby se mu nechtělo, ty selské herky obsluhovat po koníčku císařském se mu zdálo sprostým. K nádenničení nedostávalo se mu jaksi chuti. A k drvaření se mu zdálo, že nemá dosti síly, ač byl statný, jako ta drva v lesích. Ale ruce, odvyklé práci, neměly chuti chopiti se sekery a pily. Také se vymlouval, že nemá peněz na potřebné náčiní.

A matka mu pomoci nemohla. Co by Francek na vojně, zemřel zatím otec a vdova vytloukala to živobytí, jak se dalo. Při nádenničení v létě a práci v pazdernách v zimě se aspoň najedla a ten sporý vydělaný groš, že tak stačil na nájemné z malé sedničky a trochu té stravy v dnech, kdy nepracovala. Otop snesla si z panských lesů na zádech. Dvě dcery, obě mladší než Francek, byly ve službě a sotva že na matku pamatovaly tak o svátcích, o posvícení a pouti nějakým koláčem. Za to musila jim matka zašívati potrhané šatstvo.

Francek radil se s matkou, co a jak. Matka byla nějak smutná, rozplakala se několikráte nad mužovou smrtí,

až ji Francek vyzýval, aby už neplakala a raději přemýšlela s ním, čeho by se měl chopit. Tu se teprve rozplakala a zaraženě pravila:

"Ejnu, milej ty Františku (tak mu neřikávala ani malému), já se ti musím s něčím přiznat."

"Máte dluhy?" ptal se Francek a dodal: "Až něco vydělám, zaplatím je."

"O ty, synečku upřímněj, von už chudinka na to myslí, jak něhde něco vydělá a já máma nehodná jsem mu tu špatně hospodařila. Jak já ti to jenom řeknu?" A plakala a škytala jako o pohřbu.

"Co pak jste vyvedly? Snad jste mně neprodaly šaty a boty?" vyhrklo z Francka a zamračil se celým obličejem.

"To ne, Františku zlatej, ale když mně bylo moc zle, nebožtík táta dlouho mně ležel, já nemohla na vejďelek a tak jsem takhle někdy, když byla náká svatba, ty šaty půjčila. To víš, hoši jdou za družby, nemajou šaty a tak už si vypůjčujou. Donesli za to nákou šestku nebo kus vejslužky aspoň pro toho lazara, pro toho tátu na tý posteli. Dycky říkal chudák: To jako by mně to František posílal. A tak jsem někdy půjčila šaty, někdy jenom boty, někdy klobouk a někdy taky — takhle někam na pout', to paraple." Holíková si oddechla po tomto přiznání.

Francka dojala vzpomínka na otce a vlídněji, než matka očekávala, řekl:

"No, jen dyž jste si pomohly. Ale bude to asi vypadat. Na svatbách se šatů neušetří."

A již se hnál k truhle šatů prohlížel. Byly pečlivě v starých matčiných plachytkách zamotány. Ale vypadaly! Kabát byl propocený, zamaštěný, na kolika místech zašíváný, sametová vesta odřená, kalhoty ošoupané, šedý klobouk vybledlý, potem a masnotou z vlasů prosáklý, až ztvrdlý a boty by byly potřebovaly hnedle podrážku. A deštník měl odřenou hůlku, zohýbané dráty a v povlaku kolik dírek.

"No, tohle jsem dopad," vzdychl Francek.

"Františku milej, už si z toho nic nedělej, zasejce jsem ti schovala ty šaty po tátovi, už s nima vodbydeš tak na horší a časem si k něčemu lepšímu pomůžeš. Nám dvoum se bude lepší starat, nežlívá mně, vopuštěný vdově samotný," celá upokojená tím, že syn neláteří, přestala plakati matka.

"Ale v čem se starat, co počít? Včil rad'te. Já nevím s místa co a jak," mrzutě staré šaty po otci prohlížeje, pravil syn.

"Já bych ti tak radila, dyž už se na to selský dření, ani na to drvaření dát nechceš a máš taky recht, nemajou z pracovního člověka svědomí ani sedláci, ani myslivci, abys se podíval přes pole, tuhle na Karel a zkusil to s běličstvím. Jezdil tu před tejdnem popelář z Karla a povídal, že je nouze o běliče," rozpomenula se matka.

"Pane, běličí mejvajou dobrej plat a dobrou stravu, ale práce je těžká," uvažoval syn.

"No je, ale nejní pořád, jde to na party. Jednou jsou ti, potom druhý na noční partu, vyváříjou, prostírajou přadena a plátna a zasejce mandlujou. A dyž přijde na který to polejvání, to je tak pro špás, jen že děvčata při tom pokoušijou. A strava je na Karle dycky dobrá, i čeládka se tam táhne jenom proto, že majou voddělený masný dycky každej v šálku na tejdnen. Nesnědí ty jabka bez masného a na chleba dostanou tvaroh. A běličí majou krom pátku každej den maso a dyž jdou na noční partu, tak večír jako voběd," rozkládala matka.

"Podívám se tam a zkusím to," rozhodl se Francek. A spokojeně usnul ten první večer doma.

Matka, chuděra stará, přepustivši synovi po cestě umdlenému postel, usnula spokojeně na truhle na špatném ustlání, pomodlivši se růženec za to, že syn pro pokažení šatů na ní se nerozhněval a za to, že napadlo jí něco pro syna k hájení toho živobyčí.

II.

Karel (Vlastně Karlov, německy Liebinsdorf) jest jediná německá dědina v Žďárských horách na Posázaví a zároveň dědina nejzámožnější. Obyvatelé mají ode dávna zavedeno běličství příze a pláten a slušně se tím živí. I z okolních dědin zaměstnávají se tu lidé po celé léto. Ano, k vůli bílení mnoho pozemků lučinami ponecháno jest. Jsou stále zavlažovány louhem a tím zároveň hnojeny, tak že skýtají hojně píce. Proto se chová na Karle více dobytka a karelské máslo jest po vůkořl hledáno.

Čeládka k vůli mléčné stravě a dostatečnému omastku a také k vůli naučení se, byt' i "hajdalácké" němčině, táhne se na Karel sloužit a bývá tam v létě velice veselo. Jsout' běliči vždy dobře najeděni a ona těžší práce při vyvábění přaden a pláten v kotlích a "kypách" (Kádě na plátno a přízi v zemi zapuštěné, kdež se tyto zapařují) a roznášení i rozstírání nasáklých těžkých těchto lněných výrobků na "rohatky" na lukách, dlouho netrvá a s lehčí: poléváním, mandlováním a skládáním pláten i stáčením přaden se střídá, neudrou se a držívají se na místě po kolik roků. Máť skoro každý sedlák svoje "bělisko" a jezdí do okolních dědin a městeček v zimě k faktorům, jimž lidé věci k bílení svěřují. Rozvážeji vybílené a přivážeji rezné. Popel na louh pak skupují po celých horách.

Neznáme u nás skoro topení uhlím a jmenovitě popel z dříví bukového, kterýž se dvakráte na louh vyvařiti dá, jest hledaným. Mnohé chudší ženy zanesou si kousek toho plátna o několika loktech, neb několik přádek na zádech třeba dosti daleko z přespolejších dědin na Karel a zaplatí od vybílení nastřádaným popelem.

Francek Holík došel si hned na zejtrí na Karel a u známého sedláka byl přijat s ochotou za běliče. Že trochu němčiny na vojně pochytil a s hospodářem po německu se smluvil,

dodalo mu jakési vážnosti. Rozumějí ostatně zdejší Němci docela dobře česky a jim jest také lehce rozumět, mísí dosti českých slov do německého hovoru, neznajíce mnohého výrazu v němčině vůbec.

Do práce vpravil se Francek brzy, ač jej zprvu záda i kříž bolely a pot se mu po těle jen líl, ale dobrá strava mu dodávala kuráže a pěkný týdenní plat se mu také líbil.

Pracuje se v krátkém zdejším létě i v neděli a tudíž Francek nezelel, že nemá svátečních šatů, ku kterým si chtěl na zimu opět pomoci.

Matka chodila každé neděle za ním, nosíc mu čisté a berouc domů špinavé jeho prádlo. Nechával jí přebytečný chléb a i kousek másla, kteréhož se týdně běličům v dosti velké porci dostává. Byla mu vděčna a chválila si mezi lidmi, že se její František na té vojně nezkazil a hodným synem zůstal.

Přišel Francek z vojny hned přede žněmi, bylť po svém odvedení dříve "narukoval", jak mu to bylo kýmisi poraděno, ač mu toho potřebí nebylo a tudíž byl i dříve propuštěn. Vydělal si na bělidle hezkých pár zlatých a hodlal setrvati až do zimy, dokud by byla práce se skládáním pláten a otáčením příze.

Věci "vyrážené" jako: ubrusy, ubrousky a ručníky i domácí prádlo musejí se vícekrát přemandlovat a dělá se to v zimě. Těžké dubové mandly stojí ve zvláštních kušnách, látky navinují se na čtyři válce a mandlují vždy dva muži proti sobě. Ač se při této práci napnou všechny svaly, není přece příliš namáhavou a běliči přidávají si do svrchních na mandlích truhlíků těžké kameny, aby větší váhou docílili zrychlení práce.

V zimě se v neděli nepracuje a tu odbývají se veselé besedy a muziky.

Franckův hospodář měl dva velké mandly, bral do bílení nejvíce vyrážených věcí a zaměstnával čtyři mužské po celou zimu.

Chodili k němu pracovat domácí podruzi. Francek se mu však zalíbil a zachoval tak, že mu nabídl, aby se-

trval u něho po celou zimu a chce-li, že může jezdit s koněm, rozvážeti a přivážeti zboží ku práci. Francek si to rozmyslil a svolil. Zdálo se mu, že to není přece obyčejná služba a veselé živobyťi se mu líbilo.

Večer se nepracovalo a že jeho hospodář, bohatý Lenz, měl hospodu, bývala tam každého dne schůzka. Domácí mužští odešli k svým rodinám a Francek se obveseloval s hosty obyčejně hrou v karty aneb na čamburíně, či na vlka. Také se zpívalo, přišel-li někdo ze svobodných chasníků, který hrál na harmoniku.

Němci karelští znají málo písniček a při nějakém veselí zpívají česky.

Mají rádi Čechy, když zpívají a dojde-li chasa z okolních dědin k muzice, nebývá hádek a rádi je uvítají k vůli těm pěkným písničkám.

Francka Holíka měli rádi pro pěkný hlas a množství písniček, zvláště vojenských, které uměl. Tak to Franckovi hezky utíkalo a než se nadál, byly tu vánoce a masopust.

Matka v nastalé zimě mohla říci, že za ním docházet, za to donášel jí sám někdy prádlo, ač mohl si ho dáti i v domě vyprat; dal jí něco ode stravy, nějaký desetník a tu byla chuděra celá šťastna, jak se synovi povedlo.

Byla skoro pyšna, když Francek jezdě kupovati popel, do rodné dědiny zajel a dle zvyků karelských popelářů po dědině jezdě, vyvolával: "Popel, po-o-popel, popé-é-él."

Zaplatil dobře, měře popel na mírky a nechtěl, aby tyto byly příliš natlačeny, zamhouřil oko starým známým k vůli.

Popel si prodávají hospodyně, nechávajíce si peníze obyčejně na mýdlo. Někteří popeláři vozívali mýdlo s sebou a zrovna ženským vyměňují.

Tu připadla Holíková na myšlenku, že by mohla sama popel od lidí v dědině kupovat a na větší zásobě několik krejcarů vydělat. Francek jí ten nápad schválil a dal jí tři zlaté "do začátku". Holíková oběhla celou dědinu a oznamovala, že si bude

chodit pro popel, že jí ho mohou ženské nosit, že bude popelářkou.

S lidmi, kde bydlela, vyjedнала si propuštění jakési tmavé kuchyňky, kam hodlala popel vysejpati, až by syn s povozem a pytly pro něj dojel.

Koupila petličku a zámeček ku dveřím té kuchyňky, starou poličku vyprázdnila na mýdlo, oznamujíc ženským, že koupí vždy větší zásobu, aby bylo hodně vyschlé. A starý mejtníček na měření popele kdesi vyprosila, aby nemyslily ženské, že by měřením na hrnce je chtěla třeba šidit. Hodlala dávat za mejtník popele tři, za bukový až čtyři krejcarý anebo kousek mýdla, tak jak hospodyně na jedno prádlo mívají, šetříce tímto co možno a raději prádlo do ostřejšího louhu namáčejíce, v něm je odpírají a vyvářejí, nedbajíce často do živého masa rozsekaných rukou.

Hospodyním se to zalíbilo mítí popelářku v dědině, kolikráte se ten popel vyhodí jenom na mrvisko, an nebývá třeba místo, či vhodný soudek neb bedna, kam by se vysejpal a nechtívá se někdy s ním schovávat, až popeláři dojedou.

Vyměňujíť hospodyně mýdlo také za vejce a "vajčkářky" oběhají dědiny obyčejně v sobotu, neb se v pondělí právě a hospodyně již také kousek mýdla na nedělní umytí potřebují.

Slíbily selky i podruhy Holíkové, že budou brát mýdlo od ní za popel a Holíková vypůjčila si kdesi starou "pantovnicu" (putnu na záda), v níž hodlala popel snášet. Koupila si nové k pantovnici popruhy a ušila polštářek k podložení na kříž, aby jí břemeno příliš netlačilo.

A tak s pantovnicí na zádech, na ruce z palaší pletený sotůrek (tašku) s mýdlem a mejtníček v ruce chodila Holíková po dědině a měla ten "kšeftíček" záhy tak hezky zavedený, že v týdně vydělala třeba zlatku, jak si dobře rozpočítala a tu a onde, kde bylo popela méně a ona přece větší kousek mýdla dala, dostala přídavkem krajíc chleba, trochu krupek,

pár bramborů aneb i třeba jen něco k snědku a bylo jí to k dobrému.

Že nemusila těžce pracovat, dobře jí sloužilo. Okřála a jsouc stále mezi lidmi, přenesla tu i tam nějaké vzkázání, nějaký klípek, pověděla, kde něco vědět chtěli a neviděla a neslyšela, kde zdálo se jí radno nevědět.

Záhy zvykli si lidé na ni a když "popelářka" dlouho nešla, bývalo hospodyním smutno a volaly ji, jak říkaly: "Když nás na kšeft, tak na kousek řeči."

A tu Holíkové vždy něco aspoň k snědku "káplo" a libovala si, pochvalujíc si při sejítí se se synem, jak jí to hezky s tím živobytím pro ně pro oba napadlo. Syn svědčil a byl matce povděčen.

III.

Ten obchůdek s mýdlem se dařil staré Holíkové tak, že přibrala si po nějakém čase u kupce ve Žďáře, kde mýdlo kupovala, i mýdla voňavá děvčatům pro radost. A hnedle chtěly všechny holky mít k nedělnímu mytí voňavé mýdlo, takové zarůžovělé, žlutavé, běloučké či modře a růžově žíhané: "mramorkované", jak ho "popelářka" jmenovala. Měla i průhledné glycerinové, jak říkala "klycynkové", v útvaru obrázků v rámečku s hlavičkami císaře a císařovny, či s vypuklými kytičkami neb docela s nahými andělíčky. Taková mýdla kupovala si od popelářky děvčata jen dárkem "vazaného" k svátku a i hoši osvědčovali jimi svou náklonnost vyvolené holce.

A když nebyl popel, platilo se i penězi i něčím ode stravy. Daly dívky za kousek mýdla v ceně deseti krejcarů pět i šest vajec, hrnek mléka, trochu mouky, kytku makovic, co a jak bylo po ruce. Samy věděly, že přeplácejí zbytečnou tu věc, ale když si to byly kupovaly v krámě u kupce, byly by přišly do podezření, že jsou "outraty" a pak nebývá v domácnostech i větších hotových peněz vždy po ruce.

Popelářka si libovala a snad by se byla cítila docela šťastnou na světě, kdyby se jí nebylo něco přihodilo.

Vrátila se jí totiž ku konci léta domů ze služby starší dcera Kačka, vrátila se, protože musila. Měla hochu a "zapomněli" se spolu. Bála se zprvu matce na oči i vzkázala jí po mladší sestře, jestli ji přijme.

Matka strhla hrozný nářek, hubovala, plakala, blahořečila nebožtíka muže, že se toho nedočkal a Náně, mladší dceři, vyhrožovala, že kdyby ona jí cos podobného dokázala, že se musí jít utopit.

"Ale mami, tak už nevyvádějte," chlácholila Nána, "dyť nejní Kačka ani první ani poslední, co tohle dokázala a snad to děcko eště se vobživí. A vy dyž jste tak dobře poradily Francovní a sobě s tím živobytím, eště třeba s Kačkou na něco připadnete, co bude k dobrému pro všechny, dyť vy máte hlavu jako advokát."

Holíková zalichocena ustala v nářku a svolila, aby Nána Kačce vyřídila, že může přijít.

"Budu tu čekat, zůstanu vzhůru po pár nocí, beztoho, abych tou listotou nespala. Vyčtou mi toho lidí, jako bych já za to mohla, že to nešťastný děvče na sebe pozoru nedalo. Tak ať dojde v noci, aby se lidi nesmáli, že jde domů s rancem na zádech a s rancem ve předu," trpce se usmála popelářka.

A Kačka došla, za takové pěkné noci, kdy všechny hvězdy svítily na tmavé obloze, shlížejíce se ve velkém rybníce, kolem něhož bylo děvčeti jíti.

Zastavila se a oprouc se o kmen staré vrby, hleděla dolů do té vody, která ač temná, nepřipadala jí pranic smutnou. Vzpomnělo si děvče na svého milence. Sloužil s ní v jednom místě. Byl to hoch veselý.

Když mu řekla, co se stalo, zaražl se a pohodil po chvíli hlavou. Řekl: "No proto se snad nepůjde eště utopit."

"Skoro bych měla," odvětila Kačka. "Nevím, co budou maminka ří-

kat, proklejou mně. Vineku, co mám dělat?"

"Z toho smrt mět nebudeš. Já si tě vzít nemůžu, máme voba holy ruce, nic zachováno, ani do toho podruží by to nekoukalo. A z jara mě asi vodvedou. Neplač, holka, náko bude, já ti pomoci nemůžu," krčil Vincek rameny.

"Aspoň se hlas ke mně a k dítěti za tátu," děvče zaplakalo.

"No, dyž tě to těší, co pak na tom. At' si ví kdo chce kde chce, že jsu od toho děcka tátou, na tom nesejde. A abys neřekla, že jsu z kamene, no víš, až to přijde na svět, vzkaž mi a já ti něčím pomůžu," tak odbýval Vincek svou milou.

A na to vzpomínala Kačka stojíc u rybníka. Nechtělo se jí domů. Ve službě nemohla ale déle setrvati, byla jí práce již těžkou a hospodyně, jak pravila, nechtěla si vzít na svědomí, kdyby si děvečka prací ublížila.

Šla tedy, jsouc ráda, že aspoň k matce jíti smí. Vzkaz matčin, aby přišla v noci, ji zarazil, ale znala, že bývá matka někdy divnou a pomyslí si, že třeba má již nějakou dobrou myšlenku.

Dlouho hleděla Kačka do vody a jako by ji tam něco vábilo. Skoro se jí zdálo, že by se měla přece jenom utopit. Představila si, jak by najednou, rázem, od té vrby skočila do vody, zažblunklo by to, udělala by se kola a padala, klesala by níž a níž, ještě by se podívala tam v tu stranu, co je kostel, kde tatíček na hřbitově dřímá, poprosila by pána Boha v posledních okamžicích, aby jí čin její odpustil...

Ale zachvěla se, zdálo se jí, že již klesá, klesá do té vody, že ji táhne tíže těla tak rychle dolů. Ucouvla od vrby.

A zase si pomyslí, jak to matce řekne, že její milý nepomýšlí ani na to, že by si ji mohl a chtěl někdy vzít. Že si z toho ničeho nedělá, že je také jaksi v hanbě.

Vzdychla a pomyslí si, že půjde přece do toho rybníka. Snad kdyby vstoupila do vody a šla pomalu ku

předu, stále do větší hlubiny, voda jí bude sahat po kolena, po pás, přes prsa, pod bradu, až jí zaleje, přelege se jí přes hlavu... Uzel tu nechá na břehu, ráno ho lidé najdou, poznají její šaty a řeknou, že se Kačka Holíková utopila. Pak ji budou hledat...

Viděla Kačka hledat kdysi utopence, jezdili mužští na vysazených vratech na rybníce, hledali ráhny a dlouhými háky, jakým se v lese sněti vysokých stromů odlamují. A vytáhl ho, ošklivého, zkrouceného, zabaleného v bahně. — Otrásla se. — Ale nešť, jen když už bude po všem a ona bude tam u tatíčka tiše spát v hrobě.

Ale vždyť by ji nepochovali na hřbitov, samovrahy tam nepochovávají, leda do koutka za kostnici. Tam je několik hrobů, pahorečků neurovnaných, tak jak je hrobař nahází a nesrovná, pro samobijce není ani po smrti ochoty a slitování. A podle pochovají leda ještě děcka nekřtěnáťka...

Tu vzpomněla Kačka na to své dítě, které se mělo narodit a již ubíhala od rybníka. Pocítila, že k vůli tomu děcku musí zůstat živa. Poznamenala se křížem a běžela, sotva dechu popadajíc, klopýtajíc těžkým tělem, kolísavou chůzí, až dospěla k baráčku, kde matka bydlela. Ustvána usedla na práh. Oddychovala prudce. Ohlédla se na chaloupku.

Stála bokem u stráně, na náves hledělo jedno okno, druhé bylo vedle dveří. To byla matčina sednička.

Matka nesvítíla. A přece Nána vyřizovala, že nebude spát, že bude ji, Kačku, čekat. Děvče vstalo a blížilo se k okénku, chtělo na něj zaklepat. Na prkénku okenním stálo několik květín v starých hrncích: bazalka, muškát, mořská cibule na bolesti a rozmarina.

Kačce vyproudivy slzy. Ta rozmarina, kterou matka dcerám tak opatrovala! Zřídka kdy uřízla proutek na nějakou svatbu neb pohřeb. A teď viděla Kačka, jaký pěkný stromek jí tu narostl. Ona že nebude jí

víckrát potřebovat, si řekla. Zaštkala.

Tu otevřelo se okénko a vyhublá ruka natahovala se ven. Ozval se popelářčin hlas: "Tu máš kliku od dveří, otevři si a zasejč ju vytáhni a dvěře přiraž. Nezbud' domácích."

Tak bez uvítání zvala matka dceru dále — domů.

Kačka vzala kliku, nasadila na díru ve dveřích a tiše vešla přes práh. Zavřela a vešla do matčiny sedničky. Matka seděla na posteli oděna v košili s rezným podolkem, vyhublé nohy vypadaly ještě sušší v tom nejistém pološeru. Na hlavě měla tmavý šátek, kol ruky ovinutý růženec.

"Tak, tak už jseš tady," řekla.

Kačka rozesmekla cípy šátku, v němž měla šaty svázaný, shodila uzel na pekelec a kleknouc k matčíně posteli, počala s pláčem: "Maminko zlatá, upřímná, pro všechny svatý vás prosím, voduš' mě to."

"No vstaň, vstaň, měla's se lepší chovat, nemusela's včelku prosit. Zavázala's si svět. Svleč se a lehni si vedle mne. Pak se tě něco zeptám." Tak uvítala popelářka dceru, která povstávala se země, udivena a zaražena více, než kdyby ji matka byla uvítala výčitkami a pláčem. Pomalu se svlékala. Matka udělala jí místo na posteli, přitisknouc se ku zdi.

Když děvče ulehlo, hledalo matčinu ruku a tisklo jí k ústům. Matka vzdychla a tázala se šeptem: "Kačko, šla jsi kolem rybníka?"

"Šla, maminko, a věřte mně, snad půl hodiny jsem tam stála a myslela jsem, že tam musím skočit, až jsem si rozmyslela, že by mě za ten hřích ani nepochovali vedle tatínka a to dítě, co za nic nemůže, že by zahynulo taky."

"Vidíš, proto jsem taky chtěla, abys šla dom v noci a vokolo rybníka, abys přišla na tu myšlenku, že je takovy žensky, která se připraví o panenské věnec, lepší, dyby se utopila a že ten hřích už pak nesmí tím druhým hřichem nahradit. No, už ti nebudu vyčítat, je to zlý dopuštění boží na mě ubohou vdovu. Sotva

jsem kousek toho živobyčí vytloukla a už zasejč tohle trápení. No šak poznáš, co bude," tak matka hovořila.

"Ba, už vím mamí, on Vincek —"

"Tě nechce asi znát, nic si z toho nedělá, na vzítí nepomejšlí, bejvá to tak, bejvá. To si's mohla myslet. Ale včil neplač, dá pán Bůh, že se i s tím malým vobživíme od toho popela a od těch mejdýlek. Jen co Francek řekne," matka vzdychnouc řekla.

"Ten mně nikdá nic nedal a nedá, co je mu po mně," vybuchla Kačka.

"Ale je to bratr, máš ho místo otca. A pak je jako pán! Jak pak se voblík, má lepší šaty než ty háby, co jsem ho o ně připravila. Snad dojde v neděli nebo dojde některý den pro popel. Bude ho tu už zase za deset pytlů. Ale nejnčko se pomodlí a spěme."

Usnuly záhy. Kačka viděla ve snu stále ten rybník temný, ale ne smutný a jak se na obloze v něm se zrcadlící třpytí hvězdičky. Bylo jí v tom snu tak mílo a řekla si, probouzejíc se: "To že maminka věděly, že tam tady půjdu a přijdu do těch myšlenek, mě to zachránilo od hříchu. Dobře povídali pan farář na kázání, že je matka za anděla strážce na zemi..."

A ranní slunce smálo se do malé sedničky, kde přinášela chudá, ustaraná matka dceři k posteli snídání jako sváteční: trochu kávy v bílém hrnečku a kus chleba. Kačka padla matce kolem krku. Zaplakaly obě —

IV.

Za několik dní dojel Francek pro popel. Podivil se, vida sestru doma. A zle se vadil, poznáv, co a jak.

"Je tu taky vo mě," pravil k matce. "Vidíte, mám v mysli ženění. Šak mám čas. A šikne se mně vdova v Lenzovy přízně, má domek, pár mír pole, zůstal bych za běliča, to se ví. Tak jsem si myslel, že byste mohla jít k nám, abysme nemuseli mět čeládku. Upást krávy a doma něco vobstarat byste ještě stačila a už by-

ame vás vobživili. Ale takhle — dyž přišla jedna holka s takovou — hned fagana si nasadit, to nevím, jak by se líbilo Marjance, to je jako ta vdova. A mohlo by se stát, že by přišla Nána taky, — s mamí, víte je to přece vostuda.”

“Pa je, ale co mám už dělat. Lepší snad, než aby se děvče utopilo, nebo aby zabilo děcko. Taková holka dyž je od celýho světa vopuštěná, přijde na takovou myšlenku, to už ten stav s sebou nese. Ale i dyby toho nebylo, já bych k tobě, Francku, nešla. Já se užívím a nevěstě bych byla třeba za vobtíř. Bejvá to tak. Tuhle dybych už nemohla ani tu pantovnicu nosit, tak dyž půjdu po naší dědině po prosbě, dajou mí lidi už za to, že jsem jim taky grejcary do domu nosívala. Ale tak daleko to se mnou snad přece nedojde,” rozumovala matka.

“Jak myslíte. Ale prosit nebudete muset nikdá chodit. Já na vás budu dycky pamatovat a dyž přijdete sama, dycky vás přivítám podle vá čtvrtýho božího přikázání. Ale ty, Kačka, ty zasloužíš, aby tě maminka zvomětaly. Mohlo’s se přece někdy vdát, at’si do podruží, umíš dělat, mohlo’s dostat třeba i tkalca. To vím, že’s chodilo s Vinckem, ale ten si tě nevezme,” pravil Francek k sestře.

“To vím. Ale ty se nemusíš bát, tebe já nikdá vobjídat nepřijdu. A to my děcko ti nemusí říkat strejce, dyby ti nebylo vhod. Šak já se užívím. Uživijou se maminka od popela, užívím se já taky se svejma rukama. Dej ti pán Bůh štěstí při tom tvým ženění a o mě se nestarej,” odpověděla Kačka vzdorovitým, ale smutným hlasem.

“No nevyčítejte si, nevad’t se, děti. Pán Bůh se vobstará o nás o všechny. Radějác nám, Francku, pověz něco o té tvoji nastávající. Jak pak je stará?” tázala se matka.

“No, bude o nákej ten rok starší nežlivá já, ale je pěkně buclatá a červená. Já jí léta počítat nebudu, ten majetek je slušnej, přiznenilo by se tam rádo i bohatších chasníků.

Sám náš pantáta Lenz mně ju šikuje. Neměla toho prvního muža hodnýho, pil, tlouk ju a ani k práci nebyl. Bude si mě považovat. A nejsou děti. Hochu měla, ten jí umřel skoro zároveň s mužem. Sama mně řekla, že by ju nebyl ani žádněj zaplakat uviděl, dyby nebyla o hochu plakala. Až za mnou dojdete, zavedu vás k ní. Ráda vás uhlídá — ale,” Francek se zarazil a poškrábal za uchem.

“No, snad myslíš, že by mně vyčtla snad tu pantovnicu na zádech? Nebo tuhle Kačku?” Tak se matka trochu ostře zeptala.

“Ale čo vás vede. Je tu jenom o to, že se asi s ňou nedomluvíte. Vidíte, na to jsem nepřipad, ona Marjanka neumí moravsky, jen málo rozumí.” Francek se rozpačitě usmíval, pohrával s řetízem u hodinek (koupil si již stříbrný) a popleskával si na koleno.

Kačka se rozesmála, byly jí bratrovy rozpaky k smíchu. Až jí klesly ruce s prací do klína, šla nějakou cejšku ze staré své sukně.

“To se máš čemu smát,” vyjel na ní bratr. “Dybys bylo šlo sloužit na Karel, mohlo’s se naučit německy, byl bych tě tam měl na vočích, nemuselo se tohle stát.”

Matka uvazujíc si právě před sebe kus pytloviny, aby se příliš nepomazala při nasejpání popela, zůstala zamyšleně stát. Šla ale ku práci. Kačka ji sledovala bez vybídnutí a přičiňovala se, až ji matka okřikovala. Měla popela kolik pytlů a Francek jí vyplatil několik zlatých. Než odejel, pokynula mu matka ještě, aby usednul.

“Něco ti chcu říct,” počala vážně. “Skrzevá tu nevěstu. Je to dobře, že něco má, ale nejní dobře, že ty do stavení ničeho nepřineseš, může ti to vyčíst a taky vyčte. Tak jako ti někdy vyčte nebožtíka muža, třeba byl chlap špatná. A pak víš — mužskej má bejt dycky starší než ženská, nedělává to dobrotu. Uvidíš. A co víc, to se mi nechce líbit, že je Němkyňa. Máme sic jako jednoho pána Boha, taky jednoho zeměpána, ale ty-

hle Němci od nepaměti Čechům nic dobrého neudělali. Včil ti to snad nepříjde, ale budou děti. Nevím, jak se ti bude poslouchat, až je bude tvá žena učit německej otčenáš. Naučíš-li je ty modlit česky, budou se tě asi ptát, proč tvůj českej nebo moravskej pán Bůh nerozumí německy jako pán Bůh maminčin. A podlevá toho, komu se budou chtet zachovat, budou mluvit. Dyž ti budou trucovat, nepromluví na tebe moravsky třeba tejden a jenom: Táto, dejte nebo udělejte, bys mohl slejchat. Dycky jsem slejchala od lidí, co tak chodili moc ve světě, at' už jako vojáci, nebo vandrem, nebo třeba po poutech, že se člověk, dyby znal kolik řečí — a uměli ty starý vojáci i krom německýho taky talijánsky a krobótsky i po polsku, přece jenom nejlepší pomodlí ve svý mateřsky řeči. Vidíš, říká se mateřská řeč, taková, jak se ju naučí člověk od matky. A dyž otec a matka nemluví stejnou řečí mateřskou, pak si jich děti stejně nevážijou a vážijou si toho, v který řeči se modlí. Todle jsem ti musela říct, abys věděl, že si s tou Němkyňou taky zavážeš svět."

"No, vy máte nápady," nuceně řekl Francek, vezmou si Moravci Němkyňu a Němci Češky a srovnávají se dobře až do smrti. A pro děti je to lepší, dyž umijou vod malíčka dvoji řeč. Dálejc ve světě dojdou."

"To mně nepovídej, to vím, že se křesťanský manželé srovnávat musíjou podle vá zákona božího tak, jako podle vá srdca. Ale všady je někdy náká nehoda, nevůla, vostuda. A divně je se smířovat, dyž každej ináč to: "mám tě rád," říká. Ta německá řeč je taková tvrdá, nebožtík táta, pán Bůh mu tam vodpust', říkával, že ti Němci jenom sobě přejou, jenom na sebe myslíjou, to že už je znát po jejich řeči. To jako, že Němec at' povídá co povídá, ná před řekne: ich, to je jako: já, tak má při všem sebe ná před. Ale nebudu ti tu povídaček a přísloví skládat, dělej, jak rozumíš. Žeň se, máš k tomu léta, já ti krom mýho mateřskýho požeňání a

pomodlení se za tebe nemůžu nic dát, leda k svatbě támhle rozmarin." pravila matka.

Francek ještě prohodil to a ono, pak řekl, že nenechá už koně stát a odjel.

"Mami, vy se na Francka zlobíte?" tážala se Kačka.

"Nezlobím, jako se na tebe nezlobím. Ale je to jednou pravda: maly děti žijou matce prso, velký srdce. Děláte mně voba starost. Tys mě ještě taky udělala lítost a to velkou lítost. No, neplač a poklid', já půjdu po popelu." Holíková se chápala pantovnice, vyndala z truhly sotůrek s mýdlem a měla se k odchodu.

"Poklid' zde zatím," kázala dceři znova. Řekla to jenom, aby něco řekla a šla po popelu, aby vyšla z domu, bylo jí náhle jaksi teskno myšlenkou, že syn snad se ženitbou špatně trefí.

Kačka poklízela, vidouc, že se naneslo mnoho popela do sedničky, poklekla a počala mýti podlahu. Těžko se již shýbala, nevydržela dlouho klečet, po chvíli vstala a usedla na pekelec, kterýž byla již dříve čistě udrhla.

"Aspoň to tady mamince všecko učistím nežlivá," — nedomyslíla, vzdychla a počala znovu mejt. Zase si odpočala, zase myla až byla hotova. Přinášení vody z potoka kousek po stráni do kopce bylo jí nejobtížnějším, odpočívala ob tři, čtyři kroky.

Hospodyně, které patřila chaloupka, v níž popelářka bydlela, usedla na práh, loupajíc brambory. Vidouc Kačku a uhýbajíc jí na prahu, na tom bílém kameně, na nějž ondy v noci Kačka klesla, pravila: "No, vyvedla's si to holka, vyvedla. Napláčeš se."

"Už včil ne, tetičko; maminka mně vodpustily a o dítě se vobstarám. Dělat umím a musí člověk a kór ženská dělat všady. Budu dělat na dítě, dyť maminka na nás taky dělaly," odvětila Kačka, oprouc se kolenem o práh. Oddychovala.

"S mámou dělal tatík," nadhodila hospodyně Severová.

"Dyž moje děcko nebude tatu mět, budu dělat na něj tuplem. A na maminku taky, až budou stary," Kačka odvětila. Vzala putny a došla do sedničky. Umyla ještě okénka, otřela mokrým hadrem nábytek: postel, truhlu, jarmaru a visací polici, vše modře natřené a květy pomalované. Několik těch lepších hrnečků a toufarových talířků a misek otřela též. I křížek a dva skleněné "pěnkové" svícny, stojící na almaře. Oddychla si. Vodu zbylou vlila do kamnovce a chopíc se puten, šla znovu pro vodu.

"Nech toho, je ti to už těžky," řekla jí Severka.

"Ráda bych všecko měla v pořádku, aby maminka měla míň práce, dyby," — Kačka se zajikla.

"Dyby přiletěla v noci nebo zejtra vrána, vid'," usmála se Severka. "No, dyť matka ešče taky něco zmůže. A jsu tu já, ženská ženskou nevopustí, mám taky děti. Náš tata, ten by, pravda, holky zabil, dyby některá todle dokázala. Hned jak's došla, to povídal," rozhovořila se Severka. "Bud' rádo, děvče, že už tu nejní tatík, mužsky jsou na tydle věci zlí. Neušla bys ranám. A matku by trápil vejětama."

"Nedělala bych si z ran ničeho. Zasloužila bych, vím to. Pán Bůh musí dát mamince všecko dobrý už za to, že mně nevyčítajou. Jich byl by ale tatínek — pán Bůh jim tam vodpust, netrápil. Měli se rádi." Kačka oslzelá vzpomínkou na otce a zároveň na svého milého, který ji měl, jak nyní věděla — málo rád. Seběhla se stráně, až na ni Severka ulekutě zakřikla, aby si něco neudělala.

Donesla ještě vodu, postavila ji v síni a vejdouc do sedničky unavena usedla.

Chýlilo se k večeru, kratší již letní den spěchal soumrakem noci vstříc, červánky rozlily se po obloze. V malé, čistě poklizené sedničce zalesklo se vše v růžové jich záři. Bylo tam klidno a vřidno. Kačce bylo milo okolo srdce. Slova hospodyně

avedla jí na mysl, jak mohla by k ní býti matka přísnou a jak je dobrou. Vstoupivší matce, která byla putnu s popelem venku v sínce nechala, běžela Kačka políbit ruku.

"Co pak je s tebou?" podivila se matka.

"Vaša dobrota," řeklo děvče a vzalo matku kolem krku.

"No, dyť jsme svoje," řekla stařena a an se právě ozval zvonek ku klekání, počaly se obě ženy modlití.

V.

Ranní červánky zaplavily obzor nad temnými lesy, zvonek v dědině rozklínal se k rannímu klekání. Kde kdo v dědině již vstal a vítal nový den modlitbou a prací.

V sedničce popelářky Holíkové vítal nový den malinký človíček pronikavým pláčem. Zaplakal to hošík Kačky Holíkovy a popelářka chovala vnoučka, silného klučíka.

Mladá matka ležela na posteli, mdlá a sesláblá, ale v očích jí plál svit tak radostný, jako by to vycházející slunce přinášelo jí i dítku jejímu jen samé blaho a štěstí. Naslouchala pláči svého dítka a těšila se, až přivine, až přitiskne je k sobě.

"No tak, tu máš, udělej mu křížek a přivítej ho na svět," pravila bába, pro kterou Holíková v noci došla a vezmouc děcko již se tišící stařeně z rukou, podala je Kačce.

"Vítám tě ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého," šeptala Kačka, žehnajíc a líbajíc dítě.

"Dej ti pán Bůh, abys ho vychovávala jemu ke cti a sobě k radosti," řekla jí matka.

"A vás za to pán Bůh pozdrav, že nás tu oba máte," řekla Kačka. Nedovedla říci jinými slovy, co jí v srdci se ozývalo.

"Dyť jsme svoje," řekla popelářka a usmála se.

Pak zatopila a vařila pro bábu kávu, mléko donesla si hned včerejšího večera z rychty.

Bába, silná stařena s přívětivým výrazem v obličeji, usedla k posteli

a trochu dřímala, nahrazující si přerušený noční spánek. I Kačce zavřela dřímota zemdlené oči.

Ležela tu v hrubé, ale čisté košili, na krku majíc zavěšený růžence dle zvyku v horách panujícího. Zahnědlá, klokočová zrnka růžence mísila se v červené sekané korály, jež měla na krku, odrážejícím se svojí bělostí od opáleného obličeje. Ruce měla sepjaty na bělomodře kostkované peřině, byly upracovány, mozoly odrážely se zažloutlými kroužky a podběhlinami v dlaních, nehty byly odštípány. Až přes lokte byly ruce zahnědlé, silně opálené, jen pod krátkými rukávy košile vynikal světlejší pruh těla. Klidně oddychovala.

Popelářka postavila před bábu hrnek s kávou a bochníček bílého chleba, kterýž byla rovněž hned včera koupila; tušila, že ta vrána záhy dojde.

Bába vyjela z dřímoty a usmála se na hrnek značného objemu, z něhož káva, na jejíž povrchu plovat mastný škraloup, vábně voněla. Pokřížovala se, ukrojila chleba, drobila a jedla.

"Bud' pán Bůh pochválen, dobře to dopadlo," libovala si. "A jářku, kdy budete křtit?"

"Snad bysme mohli ešče dnes," řekla popelářka.

"No, s takovým chudým křtem nebudeme odpoledne jemnostpána vobtěžovat, dojdeme zejtra ráno a pan faláš nám to přede mší svatou vokřtějou. Jakýho vezmete kmotra?" tázala se bába.

"A žádnýho. Budete, panímámo, tak dobrá a podržíte to sama na rukách. Byla bych řekla Franckovi, byl tu včera, ale zle na sestru hartusil. To víte, mužští!" vzdychla popelářka.

"Tak to vodbydeme tak," svolila bába a dopivši, povstala a brala s bidla nad kamny svůj velký šátek. "Podíváte se k nám. Zejtra se schystejte, přijdu časně, abych děcko vykoupala, aspoň nám na cestu usne. S pámem Bohem." A již odcházela.

Popelářka jí vyprovázela, děkujíc

prozatím za posloužení. Pak zastavila se u Severů a kývla na hospodyně: "Tetičko, pojd'te se kouknout na našeho kluka."

Severka byla hned pohotově: "Šak jsem ho už slyšela křičet, má hlas jako starej."

"No, a těžkej je, jako cval. Prosím vás zticha, máma usnula. No, koukejte, jak si taky spí. A věřte mně, že mám nad ním radost. Lepší třeba, že ho máme, než aby jsme ho neměly. Šak dítě za nic nemůže, pán Bůh je nad ním jako nad náma." Popelářka měla slzy v očích.

"Pán Bůh požehnej, kluk jako buk," Severka potěžkávala dítě. "A vy jste hodná máma, že to takhle přijmete."

"Co dělat, už jsem musela dceři vodpustit, vodpouští pán Bůh, jak pak ne matka," řekla popelářka.

"Pošlete věil Kačku za kojnou?" ptala se Severka, dítě zlehka podle matky ukládajíc.

"A ne, jsu už stará a nevopatřila bych to, dyby to umřelo bez mámy, neměla bych pak pokoja. At' si to vopatruje. Prosím vás, majou ty žensky z toho jítí za kojnou! Trochu hadrů donese a ty ju nespasijou, peníze se rozejdou a taková holka se naučí zahálet, zvykne dobrý stravě a doma jů pak ničehož nic netěší. A dítěti nezvykne, beztoho takováhle máma ani nemůže mět to děcko dost ráda, za sebe a za tátu a za celej svět, dyt' na to každej skrzevá prsty hlídá," rozkládala popelářka.

"Hm, taky pravda, ale Kačka je silná, mohly byste si vzít třeba náký to Brně," navrhovala Severka. "Přece z toho něco kouká."

"Hm, to už spíš. No, až jak bude," kývala popelářka hlavou.

Druhého dne křtili malého synka Kaččina. Dle zvyku posud tu a tam na Horácku zachovávaného obřadí nemanželské děcko jméno světce, připadající na den, kdy se bylo narodilo, neb kdy jest křtěno. Popelářčin vnouček narodil se koncem srpna a sice v den sv. Augustina a byl po-

křtěn tímto na dědinách málo obvyklým jménem.

"Jako panský dítě," radovala se Kačka, synáčka od křtu vítajíc.

"A jak to budete volat?" ptala se Severka, kteráž byla zůstala u Kačky, než se matka z kostela vrátila. Nenechát' lid rád šestinedělku samotnu.

"Říkajou mezi pány Gustýnek, Gustávek, taky August," řekla popelářka. "U řezníka ve Žďáru, kde někdy kousek toho masa nebo loja kupuju, volajou na učedníka: Gusto. No, však se ňák zvykne."

Narozením dítěte, popelářka téměř omládlá, takovou měla radost z vnuka. Aní již sama sobě nevěřila, že mohla za tak velké boží dopuštění pokládat událost s dcerou.

"Je to sic velká hanba a lítost," pravila k dceři již třetího dne po sedniče přecházející, "ale to dítě za to nemůže. Škoda, že nejseš vdaná, měla bych snad ešče větší radost. Jen včil ňákej větší vejdělek seženeme, aby tomu broučeti na ničem nescházelo."

Kačka se vděčně usmívala. Mimořádný výdělek se našel, prve než se ženské nadály.

Bylo při sobotě a Gustýnek, jak se Kačce nejlíp líbilo synkovi říkat, byl již přes týden stár. Kačka poklízela, chodila již i ven, ovšem růžence s krku nesundávajíc. K ouvodu arcit' nešla, ale lidé přáli jí "šťastného vejchodu," jak zvykem. Litovali ji, bylat' Kačka děvče hezké a pracovitě.

Popelářka vzala pantovnici na záda a šla obchůzkou po dědině. Při sobotě vymetaly ženské kamna a vybíraly popel. Věděla, že něco sebere, tím více, ana již od dceřina ochuravění nebyla "po popelu" chodila.

Dnes šla popelářka ráda obchůzkou. Věděla, že se jí budou ženské vyptávat na Kačku a těšila se, že bude moci se pochlubit, jak má vnoučka ráda, jak je silný, hezký a jak se pěkně jmenuje. Také pochvala za ujmoutí se dcery, že ji potěší znovu a znovu, se přiznávala sama sobě přísná a upřímná ta matka. Vědělat' ce-

lá dědina, s jakou Kačka domů musila a matky dcerám výstrahou na rybník ukazovaly, díce: "Jen at' nemusíš kolem rybníka jako popelářčina Kačka."

Tak se popelářka stavila již na dvou, třech místech a měla popela přes půl pantovnice. Peněz z kapsáře pod zástěrou uvázaného jí posud nebylo, "srovnala" se se ženskými mýdlem, kteréž v sotůrku nesla. A do sotůrku přibýly dva krajíce chleba a vajíčko: pro to malý na kašu dařa vajíčko bohatá jedna panímáma, dodávajíc: "Na krupicu at' pošle táta." Tím připomněla popelářce, že tátovi Gustýnkovu, Vinckovi, posud ani nevzkázaly.

"Jen mu vzkazte, at' holce něco pošle, a dyž ne, at' má aspoň hanbu," radily všecy ženské.

"Jaký vzkazování, dojdou za ním sama," rozhodla se popelářka a také svůj úmysl dceři oznámila.

"Řekl, že mi něco dá, až to bude," pravila Kačka.

"Tak viš co, zejtra je ta boží neděla, já za ním dojdou," řekla matka.

"Jak chcete, mami, ale je to daleko, ujdete se a já bych radějác mu nedala vědět ničeho. Ešče, dybych mohla čekat, že snad dojde se na dítě podívat, ale věřte, že asi nedojde, dyt' jsú doma už po tři neděle, mohl dojít za mnou, dyby dbal." Kačka měla slzy v očích.

"Neplač, to's mohla čekat. Ale dojdou tam. Je to o ten příklad pro druhý holky i chasníky. Chodíjou někdy děvčata s děckem za svejma hochy, ale mně by to přišlo líto, dyby neměl tatík našemu Gustýnkovi ze svý vůle a radosti sám křížek udělat a na ten svět ho přivítat." Popelářka se zastavila u postele, kde děcko leželo a poláskala je.

"To je naše zlatíčko, vid'te, mami," řekla Kačka.

"To se ví, a dyby mu někdy lidi chceli vyčítat tátu, řekne se, že je babiččin," usoudila popelářka.

Druhého dne hned po polední vybrala se popelářka na cestu do Svratky, kde byla Kačka sloužila. Bylo to

došti daleko, než stará horačka nelekala se chůze. Bylo jí nezvyklo jít s prázdnýma rukama, i vzala si, jak řekla, pro nějakou tetku příhodu pod pažďí rozsívku, v které někdy něco na zádech nosívala, rozsívat neměla chud'as nikdy čeho.

"Vincek řekne, že jdete s rozsívkou, že mu snad chcete sebrat šaty do huzlu, jako to udělala Bartoňova Manča svému hochovi, dyž jí nechtěl ničeho na děcko dát." mínila Kačka.

"Toho bych neudělala, nebudu mu ani nadávat, zdržím se, šak on štěstí mět nebude, ten — ale, abych nehřešila. Vopatruj tě tu i s tím malým anděl strážce."

S těmi slovy popelářka odcházela a Kačka patřila za ní, dokud jí matčina drobná, malá postavička nezmizela mezi baráky. Ta bílá rozsívka pod paží zrovna svítila v tom žlutém světle podletního dne. A po celé půldne měla Kačka mimoděk na mysli tu rozsívku a jako by jí měla matka něco v ní donést.

VI.

S večerem došla popelářka domů a lidé se po ní ohlíželi, co že to nese za nedělního večera za veliký ranec na zádech. Kačka, spatříc ji, běžela jí se stráně naproti a chtěla jí břemeno odejmout.

"Nech jen, nech," bránila matka. "Není to tak těžké a mohla bys to poškodit."

"Co to, mamí, nesete?" tázala se dcera.

"Živobyťi pro tebe," odpověděla matka a stoupala statečně do stráně a již stavěla opatrně uzel ve světničce na stůl.

"Ale to jsou samy hrnce," zvolala Kačka udiveně, ana matka cípky rozsívky rozesmekla.

Byly to skutečně hrnce, menší, větší plotňáčky, kozáky (krajáče) na mléko i džbánky a nějaké misky.

"Vidíš, to je tvoje živobyťi," řekla matka. "Neříkajou darmo 'hrnčířská Svratka', vždyť je tam ob chalupu, dvě, hrnčíř. A jsou to hrnce, jen

to zvoní," při těch slovech klepala zálibně na nádobí do žlutava vypálené, s leskle hnědým vnitřním polívaním. Zaklepání znělo plným, jasným zvukem.

"Měla jsem s sebou peníze, přes tři reňsky jsem za ty střepy dala. Ty si to rozprodáš i třeba za popel vyhandluješ. Můžeš se s tím pustit o kus dál za humna. Vyděláš, dojdeš si pro nový zboží a časem si můžeš pomoct i k trakaři, třeba i k vozejku se psem, jak tak ty hrnčíři jezdíjou. Domluvila jsem se s tím jistým hrnčířem, říkajou tam po domě u Tomanů, že si můžeš každé pondělek, nebo dyž neprodáš přes tejden, dycky do Žďára, kam na každé trh jezdí, zajít a dá ti zasej zboží. Chodějou tak k němu tam překupníci s česky i s moravsky strany a kolikrát jim i za zboží čeká, dyž musíjou taky čekat lidem. To ti ale nebude potřeba, u nás ty grejcary, třeba se nám nelíhly, přece už majou trochu doma a schází se do kapsáři i tamhle do punčochy," poslední slova mluvila popelářka přítlumeným hlasem, ač byla vejduc, za sebou zavřela dvěře a v síni nikoho nebylo.

"Já se divím," pronesla Kačka.

"No, šak pochopíš. Já se včil taky divím, že mi dřivejác nic takovýho nenapadlo. To jsem jen a jen dřela i s nebožtíkem, pán Bůh mu tam vodpust'. A teprve k stáru dala jsem se na to handlířstvo. Třeba s popelem, dopadá to dobře, neříkajou darmo židi: handle jsou mandle. Ale dej mi něco jest."

Kačka vzala z trouby misku s kaší a z police chleba i podala matce lžíci. Na to prohlížela hrnce.

Srovnej to tuhle do huličky za kamna," kázala matka. "Nemusí to bejt tak na vočích, dyž sem někdo vejde a dojdou-li lidi koupit, vypadá toho víc v ty ouzky huliče."

Kačka učinila, jak matka kázala. Zatím probudilo se děcko na posteli a hlásilo se vrnivým pláčem. Vzala je k prsu a usednouc s ním na nízkou stoličku, tázala se matky spoko-

jeně se tvářící: "A co, — Vincek?"

"Mluvila jsem s ním. Byl mezi chasou a panímáma pro něj poslaly pastvicu. Vyřídilo mu děvče, kdo že na něj čeká, smáli prej se mu chasníci a naváděli at' nechodí, že s bábou, jako se mnou, ničeho neměl a že se mnou nemá čeho projednávat. On neřekl prej nic. Tu se panímáma rozzlobily, poslaly děvče ešče jednou, jen at' prej vyřídí, že sama panímáma pro něj vzkazují. Tak došel a zrovna jak mě uhlídal, spustil: Já prej vám nemůžu nic dát, já mám službu vybranou a budu beztoho vojákem, a — ani mi ty slova z huby nechcou — že kdoví s kým prej's ešče co měla a či ten — nebudu tomu děcinku tím slovem ubližovat — do opravdy je. Já jsem seděla v slzách. Panímáma sama mu vyčinily, nadaly a chtěly at' ti něco pošle. A on si jakorát o bartolomějským jarmarku vybral službu až do vánoc a od vánoc nezůstane, nepůjde snad ani nikam na službu, leda tak pomoci, protože ví, že ho vodvedou a pak prej hned narukuje. A ty peníze ze služby vybral na štrych, nic prej si nekupoval, jen mu to asi napadlo, že za ním dojdeme. Ani se neptali, co máš malýho, ani tě pozdravovat nedal. Jen si to tak tuze neber, snad bys neplakala? Pamatuj na dítě." Popelářka přistoupila k dceři a hladila ji po hlavě.

"Mami zlatá, vy nás nevopustíte, vid'te, že ne?" Kačka sepnula ruce, tak jak dítě v náručí držela.

"Ale jdi, blázínku, dyt' jste mý. A ted' vidíš, že byla ta cesta na dobry, napadlo mi to s těma hrncema, dyž jsem je tam všade viděla, dobře, že jsem tu rozsívku měla s sebou. Hned zejtra si dojdeš do toho Žd'ára, je tam trh a ten pantáta Toman ti dá ešče zboží, ešče aspoň za tři zlaty. Tolik mám doma a s mejdlem se vyvětim. Pak se pustiš do kšeftu. Dycky budeme jedna doma u malýho a druhá po lidech. Kdybych byla dřívějác ten nápad dostala, nemusela's jít ani do služby a nemusela's

třebas k trápení přijít," tak si popelářka pochvalovala.

"Tak já budu hrnčířkou," usmála se Kačka.

"No, ařebas jenom prázdný hrnce a mísy prodávala, sama snad přece i s děckem a s mámou do nich a na ně mít budeš," zažertovala matka.

Došla v tom Severka na besedu a na výzvědy, s jakou se popelářka vrátila a byla celá u vytržení, slyšíc, že bude Kačka chodit s nádobím.

"Osobo, vy máte hlavu jako advokát," žasla Severka. "Komu by tohle napadlo? Vy i z popela a ze střepů vytlučete peníze."

"No, vidíte a neměla jsem do toho než pár zlatých, tři jednušky mi syn daroval a bylo mi požehnáno. A tolik jsem taky dceři dala, ale ešče jí přidám, šak budem z toho vobě živý jako z popela." Popelářka jen zářila.

"Ale to bude muset mět Kačka povolání od vobce," napadlo Severce.

"Sama jí dojdu k představenýmu a vím, že to rádi páni ouřední udělajou. Aspoň budou vidět, že se chce Kačka poctivě o dítě starat a že jim jednou na vobec nepřijde," skoro hrdě pronesla popelářka.

"Vida, vida," skoro trochu závistivě řekla Severka. "Tuhle člověku taková věc nenapadne, taky by nemohl vod toho dřenění vodejít, třeba že se s tejmá dětma na ty familiji tak sotva najíme, jen že nemá člověk dluhy a co chce dát na sebe, to hubě utrhne. A vy máte tuhle tři a ešče víc zlatejch jen vod toho popela, jářku vod takovy nepotřebny, řekněme skoro mizerny věci pohromadě."

"Grejcar ke grejcaru, tetičko, a je šestka, z desíti šestek jednuška a jde to přece. Šak ty záda taky bolijou a popel při měření a nasejpání nalitá do vočí, do nosu i do huby a dost potrápí. A někdy ešče člověk mezi lidma huby dostane," jako omluvou pronášela popelářka.

Severka prohlížela nyní nádoby. Poklepávala, otáčela, pohlazovala a stále a stále chválila: "Nad svratec-

ky nádobí nejní, to je nad kamenny, k nerozbití. Nerozvaří se, nepuká a je hlad'ouunky jako porcunál."

"To my ale nechcem, tetičko, aby tak moc trvalo, to by lidi málo potřebovali a my chcem hodně prodávat," usmála se Kačka.

"Ejnu, víš, Kačka, to já bych vám taky přála. A vono se potluče nádobího dost, nepozorností, spěchem, někdy děti a kočky taky pomůžou k novému, třeba se hospodyň zlobila," smála se Severka.

"Co pak řekne Francek?" obrátila se Kačka k matce.

"Co by říkal? Vymyslíla jsem živobyti pro něj, pak pro sebe a nejký i pro tebe. Dyby i nebylo při tom na zbyt, přece bude na vobstoj. A Gustýnek nám při tem vyrosté," řekla popelářka.

"A to Brně nevezmete?" tázala se Severka.

"Nebylo by času vobsloužit dvě děti," míníla popelářka. "A taky v sedniče nejní nejvíc placu a až by začly děti se rozlízat, třeba by i hrnce nám potloukly. Člověk musí myslet na všecko."

Nazejtří došla Kačka do Žd'áru a donesla ještě nádobí. Přinesla kutchany: kulaté i podlouhlé, husáky, cedíky, čepáky na smetanu, pokličky, ano i květináče a drobné hračky pro děti.

Matka zatím opatřila jí dovolení od představeného, kterýž slíbil, že Kačce o "hausírovací cedulu" sám zadá a schválil popelářce tento způsob výživy.

Kačka si pro radost obešla k večeru dědinu a opravdu několik hrnců a misek prodala. Kde koupili, přidala dětem hračku a dostala zase navzájem aspoň krajíc chleba neb vajčko.

V několika dnech dojel Francek a vida, čeho se sestra chytla, musel jenom chválit. Udobřil se docela a zval matku a sestru, at' k němu také zajdou. Měl před ohláškami a zval matku na svatbu. Že by Kačka s dítětem nešla, kladl za jisto a ani mu nenapadlo, že mohlo by ji být lí-

to, že ji nezve. Vyprávěl, že pozval sestru Nánu, která ve Žd'áře sloužila a jeho nevěstě, která s ním ve Žd'áře byla, že se líbí Nána tak, že ji vybídla, aby od vánoc ze služby vystoupila a šla k ním. Že může pomoci v domácnosti a při tom chodit také na Lenzovo bělisko a vydělat si třeba tolik, co vyslouží. A oni že nebudou sami.

"Tak, tak, děti, jen se mějte rádi," chválila matka. "A tu tvou potom Francku sama poprosím, aby dala na Nánu pozor, aby nepřišla k něčemu — no, jako Kačka." Rozešli se v dobrém a matka se na jeho svatbu do opravdy chystala.

VII.

Přišla popelářka se synovy svatby s veselou i smutnou. S veselou proto, že se přesvědčila, že syn opravdu se ženou slušného majetku nabyt a časem se i zámožnosti dodělati může. Se smutnou pak proto, že se s nevěstou nijak a nijak nedohodla. Francek sice řekl, že nevěsta česky rozumí, ale to rozumění vztahovalo se na něco málo slov. Řekla sice matce Franckové: "Dobrýtro, maminco," ale to bylo všecko. Popelářce vypravující, že se za mladé manžely již kolik neděl modlí denně z rána i večer, rozuměla Bůh ví co a stále ji jenom k jídlu nutila, myslíc, že snad o toto žádá.

Nána byla na svatbě jako za družičku. Koupila si věneček a hezky jí to slušelo. Ona rozuměla trochu Němcům, sloužilať v hospodě a tu a tam německé slovo zaslechla. Kde nerozuměla, smála se a chasník, který s ní byl za mládence, smál se na ni.

Francek nedbal o to, aby měli družičku, ale přál přece sestře té radosti. Nevěsta dala jí sama pěknou zástěrku a nějaké pentle.

Hostina byla slušná a popelářka přinesla si ze svatby výslužkou koláče i maso. Kačka ráda slyšela, že se bratrovi s ženitbou povedlo i že Nánu bude mít u sebe.

Podzim spěl více a více zimě vstříc a než se nadála, nemohla se Kačka v blátě vydati s nádobím přes pole. Pokud byl Gustýnek tak malý, nemohla zůstat přes noc od něho tak vzdálena a bála se také přílišné únavy, aby neuškodila sobě a snad i dítěti na zdraví.

Chodila jen po dědině o popel a potřebovala-li která hospodyně nějaký hrnec, došla si sama do Severovy chaloupky k popelářce aneb pro Kačku vzkázala. Tak přišly i odešly vánoce a Nána se stěhovala k bratrovi. Těšila se na Karel, na dobré a veselé živobytí tam a na to, že bude umět německy, jako nějaká panička.

Matka se těšila, že bude veselá a živá děvče pod dohledem švakrové a že nebude mít o ně starost.

Než sotva přišlo jaro, byla popelářka znepokojena starostí s Nánou. Nána přišla si stěžovati na švakrovou i bratra. Neměla tam tak dobře, jak myslela a hnedle s počátku se to ukazovalo.

Švakrová nechala jí veškerou práci po domě a v chlévě na starost, bratr chtěl si pohovět a posílával ji za sebe na mandl. Práce tato byla Náně, ač dosti statné, přece poněkud těžkou i naříkala, že je celá zateklá. Peněz ale neviděla, jen jí bratr sliboval, že jí koupí na šaty. Ale neměl se k tomu a zvykl si na to pomáhání tak, že až třikrát v týdně Nánou na mandl posílal.

"Ani se nezastavím," vykládalo děvče. "Vyprat musím sama, Marjánka jenom špiní, do chlíva se sotva podívá, ani ty huse by ke hnízděti žrát nepodala. Jen se vyspat, najest a jít si na besedu. Nejde-li sama, dojdou sousedky k nám a to je povídání, až hlava brní. Já nemůžu tomu německému doposavad rozumět, jen dyž se mluví pomalu a vím o čem, co je tak o práci. tak vím co má být, ale jinak jsu jako prodaná. Někdy vím, že povídají o mně a třeba se smějou a nevím, proč. Francek naschválně taky mluví pořadem německy a chcu-li, ať mluví se mnou po našem, říká, ať prej se učím, že

dyby na mě nemluvili, bych se německy nenaučila."

"Já bych se na to nedala," prohodila Kačka.

"Co pak je tobě, maminka ti zavedly živobytí, ale já abych sloužila do smrti. Včil jsem se huvázala u ty švagrovky, dyby se mně něco strefilo, hned půjdu jímám," umiňovala si Nána.

"Ba šak nepůjdeš," řekla matka přísně. "Ty musíš vydržet aspoň rok, jako v jiné službě, dělat musíš všade a v létě si vyděláš na bělisku. U sedláka bys se nadřela aspoň s tím hnojem a ve městě zasejc, abys pořádem drhla a prala. V ty hospodě jsem tě ráda neviděla. Že si Marjánka pohoví, to je její věc, šak povídal Francek, že je těžká. Až bude mět maly, bude mět co dělat. Že děláš za bratra, ti neuškodí, šak Francek není z lakomejch, víš jak mě dal tři jednušky do toho popela a nic mně netrápil, že jsem mu ty šaty tím půjčováním zkazila. Francek chce taky užít trochu pokoja a tu ženu po novotě."

"Užijou si s Marjánkou," zabroukla Nána, "já vím dobře, že přenáší dom často od Lenzů náky ty biřtle a salámy i rosolky, dobry kmínky, užijou spolu a mně pošle pryč, abych za něj dřela."

"Bud' ráda, že se najíš, nemusíš mět ode všeho. Šak já vím, že dyž jdeš na mandl, bez svačiny nejseš," nadhodila matka.

"To je pravda, panímáma Lenzová dajou mi hrnek kafatýho a kus mazanýho chleba i skleničku kořalky jako mužskejm," přiznávala Nána.

"Tak vidíš, tak nedělej hlupoty a bud' ráda, že nemusíš bejt u cizích lidí," káravě matka dodávala.

Nána se po té rozveselila a vykládala, jak byla s bratrem a švakrovou každou v masopustě neděli u muziky, jak se vytančila a jak chasníci Němci česky zpívali a při písničce: "Andulko, mé dítě" na ni se ohlíželi a ukazovali.

"Užívej, ale nezapleť se s nikým," varovala matka, pohlédnouc stranou

na Kačku, která smutně sklopila hlavu. Nána odešla upokojena. Popelářka ale byla od jejího odchodu často zamyšlena a jak s jarem trochu cesta vyschla, vybrala se na Karel navštívit syna. Přišla domů smutná a vyprávěla Kačce, že je z Francka hotový Němec.

"Jen tu němčinu mele, jako by po našem byl zapomněl. A tak tvrdo mu to jde od huby, jakoby vořecky kousal. A i na tu svou ženu tak ňák nehezky křikne. Jsou ti běličí, pravda, všechny takovy hulání, hulákajou na sebe na kus cesty, tak zvyknou i doma křiknout. Ale vona, Němkyňa, mu křikne zpátky. I ta Nána se naučilo tak hrčēt a umí po německu dost. Švadronilo tam s nima, až mne to mrzelo. Nechcelo se mu chodit na ten mandl, to bylo to cely. Ale povídal Francek o tem, že byl zateklej, že ho musela žena mazat. To ti mi bylo, milá ty Kačko, líto, dyž ten můj syn něco mně povídal po moravsku, hned to povědíl ty svy ženě po německu, ale co povídal jí, to mně nepověděl. Pak se něco hádali, nevím, co a jak. Ale dyž jsem se loučila, donesla mi ten půl bochníčku chleba, je tuhle v huzlíku. A von Francek na ňu koukl, něco jí řekl, křikl, a vona zasejč jemu zpátky. Dyž jim člověk nerozumí, ale skrzevá ten chleba to bylo, to mně tak přišlo z těch řečí, že už dřívějš o tym chlebě mluvili. Snad chce, aby mi dala celej bochník a proto ta hádka."

"Měly jste se zeptat Nány," pravila Kačka.

"Co pak Nána! Nepovědělo by a dyby povědělo, darmo by to zasejč Franckovi řeklo a byla by mrzutost. A já nechcu, abych došla k mejm dětom na pohoršení. Bude brzy už mladá chovat, no pán Bůh jí dej št'astně dochodit. Tak bych jim přála hochu, dyž o toho prvního tak činila. Taky u těch Lenzů jsem byla, vyprovázal mne Francek a at' prej se stavím. Rádi mne viděli a panímáma vzpomínala, jak jsem za Franckem chodila s prádlem. Chválily Francka i Nānu, hned prej by si

ju panímáma k ruce vzala, kdyby nebyla u bratra. Proto vono taky větrilo. U Lenzů je hodně chasy, tam by se mu bylo líbilo. Panímáma postonává, pantátova sestra to všechno vede, vaří lidem a dohlíží. Je už stará, starší nežlivá pantáta a hrbatá. Nevdala se proto a budou Lenzovi po ní dědit. Oni po ní a po nich kdož ví kdo. Takovej majetek a žádný děti! Tak to pán Bůh nestejně rozděluje," vzdychla popelářka.

"O, náš Francek je včil taky s nimi v přízni a může dědit," mínila Kačka.

"To asi ne, myslím, že pantáta bude asi vdovcem a pak se znova vožení," mínila popelářka.

Pak šla pochovat Gustýnka, který se právě vzbudil a přišla, pohrávajíc si s vnoučkem, na veselejší myšlenky.

Kačka již hochu příkrmovala a hodlala s jarem brát si jej sebou na svoje cesty. Než matka nesvolila.

Pravila: "Těžky nošení, nůšu s hrcema na zádech, dítě v náručí. Voboje je křehky zboží a na voboje musíš dávat pozor. Chytne tě někde v cestě děšť, bouřka, vítr, co budeš dřív chránit? A vede se nám na vobstoj, tak nemusíš dítě nosit, aby snad lidi outrpnost nad tebou měli. A ešče by ti ho někde vyčtli, nebo se vyptávali, co a jak. A nač máš o svy hanbě a lítosti mluvit."

"Vy máte dycky pravdu," vzdychla Kačka a omlouvala se: "Já jsem jenom myslela, abych mín časů rozběhala, kdybych každý den dom neběhala."

"Až bude větš, můžeš ho pak s sebou vodit, až budeš mět trakař, svezeš ho, zatím děkuj pánu Bohu, že se živiš a že mně starou vosobu zachovává, abych ti mohla dítě vopatrovat a bejt ti nápomocná ve všechným," řekla matka a hladila Gustýnka.

"To dělám, mamí zlatá, a tak vás v srdci nosím hned po pánu Bohu," pravila dcera.

"No vidíš, holka, vidíš, nemá člověk ten osud vyzývat. Moc jsem se

trápila, faks mne zarmoutila a včil abych měla ze všech dětí největší radost nad tebou. Vo Nánu jsu pořádem nák ve strachu, no a Francek ten je ženin a těch jejích lidí. Bejvá to tak, že nevěsta matce syna vodvede a dcera jí ho zasejc přivede. No, tys mi nedovedla velkého, máme za to tuhle malinkého, toho našeho Gustýnka," popelářka se usmála a Kačka s ní, i láskaly obě děcko, které již hezky rozumně koukalo i smálo se a sem tam již nějaké slovíčko breptalo. Také na nožky se silný klouček stavěl a Kačka nemohla si více ani představit, jak si mohla kdy přát, aby se nenarodil.

VIII.

Ještě toho léta pomohla si Kačka ke trakaři. Koupila si starý a nechala si naň uplésti košatinu, v které se jí nádobí hezky pohodlně a bezpečně srovnalo. U předu košatiny musil jí košíkář udělati jakýsi "šejtrok", jako bývá na košatinách velkých a zrovna řekla, že tam si bude posazovat děcko, aby je mohla vozit s sebou a aby jí v košatině samé nerozbilo nádobí.

Snad nemá povozník nad vozem s párem koní takovou radost, jako měly Kačka s matkou nad trakařem s košatinou. Severka až hubovala, co ty ženské tropily.

"Ty si taky myslíš, že si vyděláš od těch střepů na chalupu?" nadhodila Kačka.

"Handl je handl, tetičko," vesele odvětila Kačka.

"To je nákej handl," ušklíbala se Severka trochu závistivě.

"A jakej," přitřekla stará popelářka. "Dyt' my chudy žensky v tym podruží máme handle tři: s hrncema, s popelem, s mejdylkem. Pán Bůh nám požehnáva naše přičinění."

Ten den si povídaly matka s dcerou, budou-li jim Severovi příliš závidět, že se vystěhují jinam.

"A snad se, mamí, někdy dočkáme všeho lepšího; začli lidi s krůšnou a s motykou a zůstala po nich chalupa a pole," minila Kačka.

"Já Pán Bůh dá, je toho dost, že nám dopřívá všem zdraví, já jsu a cejtím se včil zdravější a mladší nežlivá před čtyrma, pěti roky. Tak jsu šťastná, že se mi všechny tři děti tak poctivě a dobře vobživujete a já stará bába i to ubohy brouče s sebou," libovala si popelářka.

Čas ubíhal a any počaly stromy měnití svoji zeleň v žlut' a nach štětcem jeseně nahozený, přivezla Kačka "ze světa", jak říkala svým do okolí vyjížd'kám, velikou novinu.

Chlapce byla již odstavila a vozila si ho někdy jenom s sebou, neboť se babičce po vnoučkovi příliš stýskalo.

Ta dnešní novina byla ale taková, že nedbala se Kačka stavit ve dvou dědinách, kam byla zajet minila a ujížděla s trakařem méně opatrně než jindy, jen aby již již byla doma. Jela z Karla, kde se stavila u bratra, kam byla vrána také již křiklavé potěšení do kolíčky nadělila: děvčátko jako malinu, a tu zastala švakrovou trochu rozmrzelou. Žalovala si Marjánka Kačce, že jim Nána zase větrí. Bylat' za posledních neděl panímáma Lenzová tak ve svojí chorobě sešpatněla, že sobě Nánu na stálou pomoc vyžádala.

Francek toho ovšem bývalému hospodáři a nynějšímu vzácnému strýci neodepřel a poukázal ženě, at' si s domácností již nějak vypomůže, at' si zjedná koho chce, ale Nána, že musí k Lenzovým. Nána šla ráda a hospodařila s hrbatou sestrou Lenzovou statečně a svorně. Panímáma Lenzová dotrpěla a po její smrti chtěla Marjánka, at' se Nána vrátí.

Než Lenzovi Nánu nepustili a sama hrbatá Kátle, jak se Lenzova sestra jmenovala, došla k Marjánce říci, že si Nánu podrží. Marjánka Náně domlouvala, at' jde zase k nim, než marně. A tu Marjánka rozezlena sdělila Kačce hrnčířce, že se po dědině povídá, že si snad bohatý Lenz Nánu vezme.

Těžce se jindy švakrové srozumívaly, ale tuto novinu doplňovalo Marjánčino kyselé tváření tak, že Kač-

ce se pojednou zdálo, že sama němectky dobře rozumí.

I neotálela a loučila se. Stavila se u Lenzů a zastala sestru v plné práci. Vařila oběd pro běliče i dělníky na sklizni posledních ovsů pracujících. Hrbatá Kátle jenom sem a tam šukala, zdržovala Kačku přes oběd a vykládala ve své lámané češtině tolik: "Nanyňko bejt moc hodná, pantáto a všecky mět rád a Nanyňko to slušet, jako za panímámo."

Kačka se ani té hatlanině nesmála, jen všecka udivena ptala se sestry, může-li to bejt. A sestra zvedala hlavu až na zad, smála se a červenalá. Určité odpovědi nedala, jenom bez potřeby, jak se Kačce zdálo, na lidi venku po německu volala a i se psem a s kočkou se taktéž německy do řeči dala.

Přišel pantáta Lenz z venčí k obědu, uvítal Kačku a chválil Nánu. To že prý má hospodyňku! Pantáta uměl dobře česky a pološeptem vyprávěl Kačce, že by se s jeho sestrou tak hned žádná ženská v domě neporovnála, ana jest prý vládě příliš zvyklá a nebožka panímáma prý sama již od zimy říkala, že by se k nim Naninka hodila.

Neřekl "za hospodyní" a Kačka se vtípila, že "za panímámu" k vůli nedlouhému ještě smutku říci nechce.

Strnule seděla, sotva pojedla a ana se k cestě chystala, byla by málem udivením poděkovat zapomenula, an pantáta Náně nařizoval, aby mamince domů poslala bochník chleba a kousek másla. Stará Kátle sama připomenula, že popelářce také plucar mléka a kousek tvarohu může přijít vhod a pro Gustýnka dala Kačce tři masné rohlíčky.

Jak ze sebe tu novinu vypravila, jak ji matka po kusých slovech chytala, lze spíše uhadnouti, než pověděti. Obě ženské plakaly a se smály, těšily se, obávaly, vyslovovaly pochybnosti, modlily se a objímaly se i dítě.

"To vám pán Bůh tenkrát vňuknul, aby šel ten Francek náš na ten Karel, to bylo všeho dobrého u nás při-

činou," pravila posléz Kačka a popelářka se vynášela svými dobrými nápady.

Ale zase se obávala soudu lidí, neřeknou-li, že Nána snad již za nebožky panímámy pantátovi nadcházela, ne-li dokonce, že mu nějak udělala.

Než tu Kačka rozmyslně děla: "Ale, mami zlatá, dyť to každej ví, co vy jste za jednu spravedlivou vosobu. Dyť vás dávajou matky decrám za příklad, jak jste byly na mně přisny, dyž jsem se zahaňbila, jak jsem musela domů okolo rybníka. A Nánu byste byly nejradějác na řetěz huvázaly, aby dělala dobrotu. A včil toho štěstí!"

"Řekni, dycky štěstí od pána Boha, abys to nák nezakřikla. A já jsem to tenkrát říkala, jak ta řeč přišla, že se bude pantáta Lenz, až panímáma umře, zasejc ženit. Kde by mě smutny, chudy vosobě bylo napadlo, že by se zakoukal na my vlastní, chudy dítě, děvečku na milosti u bratra," popelářka byla všecka u vytržení.

Neříkaly zatím nikomu ničeho a hleděly si svých obchůdků. Matka sotva mohla dočkat, až dojde Francek pro popel. Dočkala se a spolu potvrzení zprávy Kaččiny. Ku podivu se ale Francek ze štěstí sestřina příliš netěšil, doufalit' se ženou opravdu na dědictví po strýci padesátníku, ač posud velmi čilém. Přece ale řekl, vida, že matka se již již třese nevolí nad jeho lhostejností: "No, má to tam užít cizá ženská, at' to užije sestra."

"Užiješ od ní taky," řekla matka ostře. "Vejdělek ti neujde a Nána nejní taková, aby ti snad dala cejtít, že je jako nad tebou."

"To bych ju ale sprážil, třeba byla panímámou u Lenzů," kasal se Francek. "Ostatně nadře se tam dost, tam aby hospodyňa celej den jenom vařila a jsou to zrovna kotle pro tolik lidí. A bude se muset taky vpravít do toho počítání, pamatovat, vodu je to bílení, třeba měli pro každou dědinu a města, kde jsou fabriky, jinou truhlu a šráky, dá to taky my-

šlení. Bude se muset Nána točit, jak se jakživo netočilo a jářku moc si z něj nebudou dělat ani dělníci, ani lidé v dědině. Už skrzevá tu řeč, nezapomenou mu, že není Němkyňou, věil už mu pantáta Lenz poručil, at' mluví jenom německy. A pak přece: bylo to chudy, mělo to tělo a dušu, sloužilo; no, mami, šak sami víte, jaký lidi jsou. A bude muset i muža i tu hrbatinu, tu Kátle poslouchat."

"Bude muset poslouchat," opáčila matka, ale tak, jak vždy k dětem mluvívala; "to se jenom na každou ženu patří, aby poslouchala muža a tu švakrovou jako starou, zkušenou a ešče od pána Boha neštěstím postiženou vosobu taky může poslechnout a nechýbí. Kde žena poslouchá, tam je svornost, a kde je svornost, tam je svatej pokoj. Co pak tebe ta tvá Němkyňa neposlouchá? O tobě taky můžou říct skrzevá tu jinši řeč a pak se taky řekne: byl chudej, měl tělo a dušu, sloužil; no, šak sám víš, jaký lidi jsou."

Tohle opakování vlastních jeho slov Francka zarazilo. Přejel čelo rukou a zaškrábal se za uchem. Pak řekl zvolna: "Přece je to k poděkování, že jste Nánu ke mně dali."

"Je k poděkování pánu Bohu," řekla matka.

Na to počala se vyptávat syna na jeho domácnost, na ženu a dítě a aby jaksi nepříznivou otázku o ženě napravila, poslala jí dva kousky voňavého mýdla. Tomu se Kačka sama divila a aby nezůstala v prokázání přízně za matkou pozadu, poslala švakrové nejhezčí, zeleně polívaný kastrolek na vaření kašičky pro její maličkou.

Francek odjel a stará popelářka pravila k dceři: "Vidíš, co sám o Němkyni a o všem ostatním věřit nechcel, to by věil pro sestru věděl a znal. Na mý slova dojde dycky."

"Mami, vy jste tak moudrý, že to nemůžu ani pochopit," žasla Kačka. "O já vím, že se mně ještě o Gustýnka postaráte a pro něj lehčí živobytí vymyslíte, aby z něj nebylo to, co z jeho táty."

"Estli mne pán Bůh zachová, to víš, že ano," slibovala matka.

IX.

Pantáta Lenz pospíchal se svatbou a ještě před adventem byla Nána panímámou na bohatém gruntě. Přátelé Lenzovi se mrzeli, ale hleděli přece zůstat s bohatým strýcem za dobré.

Svatba byla tichá, snoubenci jeli do kostela jenom s dvěma svědky, mládencem a družičkou, bez nichž se Nána nechtěla spokojit, aby lidé nemyslili a nemluvili, že ji snad věneček již nepatří.

Za to doma nechal pantáta Lenz vystrojiti hostinu, ku které pozval půl dědiny a o které si celá dědina dlouho povídala. Nechal zabít dobře vykrmenou krávu, bagouna a ovci, husy a kachny ani nepočítaje. Koláčů napečeno na čtyřikráte do pekárny a měli u Lenzů pekářeň, že se do ní vešlo šestnáct bochníků chleba. Chleba žebrákům se rozdávalo po krajících jako pořena velikých a babka, která to měla na starosti, pleskla na každý kus rozmíchaného tvarohu, kterého bylo kolik mís.

Stará popelářka, která s Kačkou pomáhala v kuchyni, jen spínala ruce nad tou spoustou jídel a právem minila, že by se za tu svatbu mohla koupit chalupa a že by snad pantáta lépe učinil, kdyby dal Náně ty peníze do záložny. Však dokázala před svatbou Náninou znovu, že je moudrou matkou. Došlat' si k pantátovi Lenzovi a rozložila mu, že pro všechny případy bylo by dobře, kdyby měla Nána na gruntě něco zajištěno, aby jí někdy třeba přátelé nestíhali. Bohatý sedlák se sice smál, že snad s mladou ženou bez dědičů nezůstane, než rozmysliv si věc, pojistil Náně na statku tisíc zlatých, sumu to, s jakou se může v horách nevěsta aspoň na čivrtlán provdat.

Kromě toho nabídnul pantáta Lenz staré popelářce, aby se i s Kačenkou k němu přistěhovaly, že dá jim byt ve výměnkářské komoře, že mohou obě na bělidle a při domě

pracovat a že se již obživí. U Lenzů mívali stále nějaké příbuzné ve službě a v práci a nikdo se nedivil, že by vzal Lenz ženinu matku a sestru do domu.

“Má jim panímáma přenášet, mají pod fěrtochama z gruntu vodnášet, anebo je na gruntě vobživijou, je to skoro lepší tak,” řekli lidé v dědině a příbuzenstvo svědčilo.

Než stará popelářka měla opět svoje rozumy. Poděkovala pantátovi a řekla k němu i k Náně: “Zaplat’ vám pán Bůh, pantáto a pozdrav vás za dobrou vůli. Ale k vám nepůjdu. Máme s dcerou ty handlíčky a živobyti od nich. Nejní nám potřeba, chytat se něčeho jinýho. Vy jste si vzal mou dceru Annu, ale ne nás, její přízeň. Taky nečekám, aby mně ta má dcera, včil vaša žena, vobživovala. Co mi s vaším vědomím poskytne a podaruje, to přijmu se zaplat’ pán Bůh, ale nečekám na nic a nic jí neukládám. Bez vašeho vědomí ale nevzala bych od ní ani to vajčko, ani kousek plátna. Zavopatřil jste mně, chudý ženě, dítě a nejčky je na ní, aby si zasloužila vašu dobrotu, aby si vás vobsluhovala a považovala. Slyšíš ty, Náno, kdybys někdy na to velký dobrodiní, který ti pantáta prokázali, měla zapomínat, tak se ke mně za mýho živobyti do smrti nehlas a po mý smrti se ani na můj hrob pomodlit nechod’.”

Nána se celá trásla při té řeči a pantáta vážně příkyvoval. Kačka byla také spokojena, že matka k Náně nešla, pravila, že ona nebyla by se trhlá od svého ježdění s nádobím a u sestry, že by na gruntě tak “za nic a za všechno” nebyla.

Lidé to měli popelářce za zlé a říkali, že nad svou moudrou hlavou zpyšněla. Ale časem se ukázalo, že měla dobře. Dalo to Náně dosti starostí, aby se u Lenzů dobře točit dovedla a byla věru ráda, že byl pantáta dosti shovívavým a že mohla někdy nezdar nějaký v závodě na někoho jiného strčit. Poznala, že kdyby byla matka v domě, mnohé by

se bylo strkalo na ní a na Kačku a takto aspoň viděli příbuzní jejího muže, že ona u něho platí. Poslouchala Nána pantátu a přizpůsobila se mu zcela. Zachtělo-li se jí někdy trochu “větrít”, býti s něčím nespokojenou, tu vzpomněla na matčina přísná slova a nemajíc si vůbec komu postěžovat, vpravovala se do všeho. Měla dosti starostí v obchodu a k tomu přibyla starost o dítě, zdravého klučinu, který rostl jako z vody a nad kterým měl pantáta nevýslovnou radost.

Tu chtěvala zase sama, aby matka se k nim odstěhovala, než matka odpovídala jí vždy stejně: “Snad to, jářku, Lenzůj grunt a bělidlo ešče vydrží, abys vzala ňákou ženskou k dítěti; já jsu na chování stará a chcu svůj handlíček provozovat do smrti a pak odevzdat Kačce.”

Těto se vedlo v obchůdku s nádobím tak dobře, že když byl Gustýnek tři léta stár, sedal již v košatíně na vozíku, ku kterému se matka připráhla a volával: “hatou, hyjo”, na statného hafana, kterého si Káča k tahu koupila a který dobrých služeb konal.

Svázela Kačenka Holíková či “Kačka hrnčírka”, jak se jí říkalo, na tom vozíku i popel z okolních dědin, ženské jí ho rády prodávaly, že ihned za něj mýdlo vyměňovala. Matka chodila již jenom po dědině, stáří počalo jí zmáhati a již sama říkala, že nedočká, aby Gustýnka vyrostlého viděla.

Skoro se zdálo, že tomu bude tak. Počala popelářka postonávat a vzdor všemu ošetření slábla, nemohla na nohy, trpěla křečemi. Těšila se, jak jde dětem dobře, ač se také stalo, že Francek tu a tam si zabrouknul na ženu, říkávaje, že matka přece dobře znala, jak to může dopadnout. Tak ledacos se vyplnilo z předvídání matčina a k vůli dětem (měli tři) byly leckdy mrzutosti, any se navedeny často i samou matkou pošklibly tatíkovi, že je Moravan, že se musil učit i německy i práci teprve mezi Němci. A jen tehdy na tatíka

česky mluvily, chtěly-li něco od něho. A také to přišlo Francovi někdy líto, slyšel-li, že se děti vždy a vždy jenom německy modlí — — —

Matka však mu věc vymlouvala: "No, víš, už to je, tak se o to nemusíš mrzet. Dyž jsem ti říkala před svatbou, neuvěřils. Ale jen dokaž aspoň světu, že ten český tatík dovede i ty německy děti dobře vychovávat. Jen dyž ti nemůžou inšího vyčítat, nežlivá, že nemáš s nima stejnou řeč."

Tak se Francek zase upokojil na čas a že v jiném si na ženu naříkati nemusil, těšil se slušnému svému živobytí.

Tak plynul čas rychle, jak ta voda v té naší Sázavě. Přinášel zimu a léto, jaro a jeseň, přivanul a odvanul radosti i žaly, starosti i potěšení. Staré popelárce pán Bůh prodlužoval věku, ale zdraví jí nesloužilo. Vyseděla a vyležela na posteli celé dny. Někdy naříkala, někdy — když jí křeče v nohou povolily — bývala veselejší, modlívala se různě aneb vítala sousedky, docházející na besedu.

Neposedu Gustýnka by nebyla chorá babička uhlídala, i vozila jej matka s sebou. Rostl jako z vody a babička s matkou nemohly ani uvěřit, že již bude na čase, aby začal chodit do školy.

"Jako by to včera bylo, co se narodil," jistily obě.

Gustýnek již se někdy připráhal také k matčinu vozečku a chtíval, at' maminka si sedne, že jí s Tygrem, jak se jejich tahoun jmenoval, potáhnou, jako tahává maminka s Tygrem jeho. Maminka se smála, že ona a Tygr utáhnou sice naložený vozejk s hrnci a ještě jeho s sebou, ale on i s Tygrem, že by ji asi neutáhli.

Letěli byste jako diví a ještě byste někde skáceli, když byste mne i utáhli, pořádně byste mne neuvězli," řekla kdysi, ani se před nedělí skoro s prázdným domů vraceli.

"Babičku byste uvezli?" tázal se chlapec.

"I kam pak byste babičku vezli?" zasmála se matka tomu nápadu.

"A třebas do kostela, beztoho každou nedělu pláčou, že se nemůžou jít do kostela pomodlit," napadlo chlapci.

"A vidíš, hochu, toto je nápad! Že pak jsem na to sama nepřišla! Vopravdu, zejtra dovezeme mamin ku do kostela. Ejnu, ty si holt maminčin Gustýnek, ty máš hlavu po babičce. Hyjo, Tygr, pospěš, natáhni cápy, ty kůžo líná, at' jsme už radě-jác doma," Kačka radostně psa pobízela i sama vykročila ostřeji.

Stará popelárka uvítavši dceru a vnuka a slyšíc, že zítra jí do kostela povevou, nechtěla tomu ani uvěřit a radostí plakala, slyšíc, že je to nápad Gustýnkův a že matka mu přičítá moudré nápady co dědictví po babičce.

X.

To bylo nazítří koukání po celé dědině, ana Kačka hrnčířka místo nádobí vezla svou starou matku do kostela. Vykračovala si lehce a švihně a i ten Tygr šel jaksi způsobněji než jindy.

Gustýnek ve svátečních šatech oblečen seděl u babičky v košatině, vykukoval na všechny strany a babička měla jej co držet, aby nevypadl.

Lidé se zastavovali, pozdravovali se s popelárkou a její dcerou, chválili Kačku, že dopřeje matce potěšení slovem božím a popelárka byla všecka blažená a pyšná nad dcerou.

Cestou do kostela rozhlížela se po krajině tak známé, kudy tolikráte chodila a shlédnouc rybník, okolo kteréhož za oné noci Kačka domů kráčela, zachvěla se i pokřikujíc se, líbala rychle křížek u svého růžence a podala tento i vnoučkovi k políbení.

Dojeli ke kostelu. Popelárka s pomocí dceřinou slezla s vozíku a dobelhala se do kostela. Gustýnka usadila Kačka podle ní a šla poprosit do hostince, by si tam mohla vozík s Tygrem nechat.

Po službách božích šla pro vozík a, ana Tygra zapřáhala, zalekla se pojednou pohledu mladého muže, stojícího ve dveřích konírny. Byl to silný chasník, měl na hlavě vojenskou čepici, pod nosem kníry a upíral na Kačku pohled skorem smutný.

"Kde pak jsem toho člověka jenom viděla?" řekla si hrnčířka a, an neznámý nepozdruoval, počala se s Tygrem vaditi.

"Hní se, hní, neprotahuj se, pojedeme, vyležal's se v chládku dost a dost," pobízela zvíře, s nímž byla tak jako malý synek zvyklá hovořit.

"Ano, jsi to ty, nemohl jsem tě hned poznat, pozdrav tě pán Bůh, Kačenko," pravil mladý muž a přistupuje ku Kačence podával jí ruku. Tato teprve zvukem hlasu jeho se zarazila a váhala přijmouti podávanou ruku.

"Viděl jsem tě prve v kostele a jdu za tebou, nevěděl jsem ale doposud, jestli se nemejlím, až na toho psa promluvila's. Se psem mluvíš a na mne nepromluvíš, Kačenko?" A mladý muž držel posud ruku vztaženou.

"Vincek," Kačenka posléz řekla a svěšené ruce zatřásla do faldů sukně, nechtěla bývalému milenci, otcí svého děcka, podati ruky.

"Kačenko, podej mi ruky; toho psa, to hovado, pohladíš, popleskáš a mně bys ruky nepodala," přimlouval Vincek.

"A já jsem zapomněla už dávno, že jseš na světě," vyrazila Kačenka z hrdla divným pocitem sevřeného a trhnouc vojí vozíku, vyjela s Tygrem ze vrat hospody. Neohlížeje se, ujížděla tryskem ke kostelu, nedbajíc, že Tygr mrzutě poštěkával.

Matka seděla posud ve stoličce, Gustýnek po špičkách chodil v kostele, skoro prázdném, od oltáře k oltáři, obdivuje se všemu, co viděl a šeptaje si ustavičně: "Pámblíček krásnej, pannenka Marjá. Jezulátko, andělíčky boží, neblíčko..." která slova mu z babiččina a matčina povídání v dětské mysli byla utkvěla.

Matka vlídně usmála se na dceru a s její pomocí povstala k odchodu. Všimla si, že je dcera nezvykle rozrušena.

"Co je ti, Kačenko? Co se ti stalo? Snad se ti někdo vysmál, že's mne vezla?" tázala se.

"Mami, Vincek je zde," vyrazila dcera ze sebe.

"Mluvila's s ním?" matka se lekla.

"Ano," a zastavíc se v předsínce, vypravila matce, co a jak s Vinckem mluvila.

"Vopravdu, já sama jsem na toho nešťastného člověka zapomněla," řekla matka. "Nemodlila jsem se, jenom tak v tý nejprvnější ouzkosti, aby se nad svým dítětem a nad tebou rozpomenul. Potom, dyž jsem za ním v tý Svratce byla, už jsem se za něj nepomodlila. Ale pojd'me, pojd'me, povíme si to radějác doma. Pojd', Gustýnku, viděl's Pámblíčka v kosteličku, budeš si s babičkou o tom povídat."

Stařenka s vnukem usedli do vozíku a Kačka se připřáhla k Tygrovi, který byl opět líně ulehl.

Jeli. Kačka ostře vykračovala a Tygr měl jí co stačit. Dojeli za Klášter a pustili se cestou k domácí dědině. Tu pod stromem u silnice zpozorovala Kačka stojícího Vincka. Patrně na ně čekal.

Obrátila se a řekla to matce. Matka pokynula hlavou a řekla: "Jen jed'."

"Hyjo, Tygr," křičel Gustýnek.

"Dej vám pán Bůh dobrý poledne," s těmi slovy přikročil Vincek k vozíku, smekaje vojenskou čepici.

"Dej to pán Bůh," poděkovaly ženské.

A vozík drnčel dále, Kačenka nedbala, aby vyhnula štěrku, by matka co nejméně otřesu ucítila, ujížděla jako by s prázdnem.

"Tak jsem se vrátil. Mám vysloužino. Po vojančině jsem sloužil ve městě u koňů a táhlo mě to domů," pravil Vincek k ženským, mluvě byt' i v rozpacích k nim nic jináče, než jako by se byli v dobrém rozešli.

"Do toho nám nic nejní, co nám to vykládáte," řekla Kačka.

"Mami, bábi, voják," volal Gustýnek.

"Ty můj Bože, to je jistě —" řekl Vincek a pohlížel tázavě k stařeně na vozík i ku Kačce, která na něho ale nepohlédla.

"Ano, to je můj dítě, ke kterému se vlastní jeho táta nehlásil, o kterém ani vědět nedbal, je-li chlapec nebo děvče. A taky žádnýmu nic po něm nejní, je můj, já si ho užívím a má dobrá maminka mně v její moudrý hlavě našly dobrý vobživení a po mně taky žádnýmu nic nejní," Kačka vyrazela v rychlé jízdě ta slova ze sebe hlasitě, téměř křičíc.

"Vytreseš ze mne dušu, jed' pomaleji," zavolala na ni matka.

Kačka zarazila běh a vidouc, že jela štěrkem, zatáhla vozík na pokraj silnice, kde byla lepší cesta.

"Hněváš se na mě, já vím, že toho zasluhuju. Tetičko," obracel se Vincek k staré popelářce, "prosím vás pro Boha, vodpusťte mně to a ty, Kačenko, taky i ty, můj synáčku. Já jsem dělal, jak mě kamarádi naváděli. Co pak jsem měl za rozum! Ani rozum, ani vedení. Dyť jsem sloužil od malička, ztratil jsem rodiče, sotva jsem je znal. A ty cizí lidi, co jsem se k nim jako domů táhl, ty měli ze mne užitek. Za dobrý slovo jsem dal aspoň kus chleba, dyž inšího nebylo, anebo jsem svou silou něco vodřel. A ty mne navedli, jak to mám vyvést, abych nemusel platit na dítě. Dyž jsem viděl, že majou kamarádi holky, no, chcel jsem mět taky holku a pak, — Kačenko, pro Boha věř mně to, já jsem neměl z toho pováženou." Vysloužilý voják utíral si slzy.

"Tohle jsme se jaktěživ nenadály, vid'te, mami," obrátila se Kačka k matce a zastavila vozík.

"Pravda," matce kanuly slzy. "A řekněte nám, Vincek, jak to přišlo, že se vám tak mysl vobrátila k vašemu dítěti?"

"Ejnu, náipřed jsem byl rád, že jste mi nedělaly vostudy. Na ty voj-

ně jsem zkusil dost. Neuměl jsem německy, poměl jsem nadávání, vejšklebků a trápení, potom taky hladu. Žáden mi ničeho neposlal, těch pár zlatejch, co jsem měl, jsem brzo utratil a nedojedl jsem se. No, to je pryč. Pak jsem myslel, co bych dělal doma, zůstal jsem ve službě, chodil jsem taky za holkama, trefil jsem na holky hodný i darebný a viděl jsem, že má člověk, co je na světě sám, dycky zle. Hodný holky nedbaly, dyž viděly, že mi jde s živobytím těžko a ty darebný mne teprvá naučily, jak bych měl si hodnejch vážit. A pak mi napadl takovej stesk po tejh našich horách. To jsem stonal, měl jsem hlavnicu a zimnicu, ešče jsu přepadlej a žáden o mě nedbal. Dali mě do špitála a pak mě do služby už nevzali, že prej jsu slabej, jako po tý nemoci, at' si jdu domů. A to doma jsem měl zde. Doma ano, ale svý lidi žádný. A tu jsem se rozpomínal na tebe, Kačenko, a umínil jsem si, že tě najdu a vodprosím a dáleji že to nák pán Bůh napraví," vyprávěl Vincek a stará popelářka řekla v odpověď:

"Tohle jsem se nenadála, že byste byl tak rozšafnej, ejnu, ano, svět člověka naučí."

Gustýnek byl mrtzut na zastávku, volal: "Hyjo, hatou!" a divil se, proč maminka i babička pláčou. Pak spustil také a hlásil se, že má hlad.

"Pojedeme," řekla popelářka. "Zatím, Vincenc, s pánem Bohem. A víte co, dojdite k nám odpoledne na besedu, povíme si víc."

"Půjdu s vámi hned, pust', Kačenko, já potáhnu sám," nabízel se Vincek.

"I toto, to by lidi teprv čouhali a čuměli," odpírala Kačka.

"Nechte nás samy, bude to lepší. Nač hned moc řečí. To je divný, že jsme se strefili cestou, či jste už někde?" tázala se stará popelářka.

"Došel jsem včera, jen beze všeho. Truhlu se šatstvem mám ve městě, pošle mně ju kamarád po železnici do hospody do Kláštera, tam jsem byl přes noc a vyjednal jsem si to

tak. A ráno jsem šel prvně do kostela pozdravit pannenko Máří a tak vás uviděl. Nemoh' jsem Kačenku hned poznat a hlásil jsem se k ní v hospodě, když jsem jí po řeči poznal, však sobě k lítosti. Včil mi ale ruce podáš, Kačenko?"

A Vínček již znovu bývalé své holce ruce podával. Tato pohlédla na matku, i podalo mu ruku, popelářka též. Této Vínček ruku políbil a vztáhne náruč chtěl Gustýnka vzít k sobě. Hoch pomatený podivnými řeči, kterým nerozuměl, unaven a hladov plakal a nechtěl k němu jít.

"Pojď ke mně, já jsu tvůj tatínek — můj Bože, dyť nevím ani, jak se voláš." Vínček se zajíkl. "Jseš Vincínek?" tázal se chvějícím hlasem.

"Podlevá dne, jak se narodil, na svatýho Augustina," sdělovala Kačka a pohlížela na matku se zrakem slzami zalitým.

"Až se seznámí, pak k vám půjde," řekla popelářka.

"Já mám hlad," hlásil se opět Gustýnek.

"Maminka ti dá papat, a tu máš, mý zlato, tu máš, maminka ti něco koupí," třesoucím se hlasem promlouval Vínček a podával kloučkoví zlatník.

"Jejej, bábi, heled'te, to je velikéj krejcar a stříbrnej," radoval se Gustýnek, přijímaje peníz.

"Řekni zaplat' pán Bůh," vybízela ho matka.

"Zaplat' pán Bůh," řekl hošík a usmívaje se pravil: "To jste hodnej, strejčku, já vás za to svezu s naším Tygrem, maminka nás nechají."

Vínčkovi vyhrkly slzy.

"S pánem Bohem!" volala Kačka a pobídla Tygra ke klusu. Plakala také.

Doma si padly ženské kolem krku a plakaly. Nebýt Gustýnka, stále upomínajícího, snad by ani nebyly oběda uvařily, ač mléko na obvyklou nedělní krupičnou kaši stálo na poličce připraveno. Kačka, usadivši matku na posteli, jala se konečně

vařit oběd. Slzy jako hráchy koulely se jí po buclatých lících.

"Mami, mami, co říkáte?" tázala se po chvíli.

"Vidíš dítě, vidíš, tak ti ta myšlenka přišla, abys mi udělala radost s tím kostelem a hnedle ti to pán Bůh oplatil. Tak se ti vrátil tvůj hoch. Za tolik let. A Gustýnkovi se hlásí za tatů..." Popelářka se celá chvěla, brada se jí klepala a suché ruce se znovu a znovu spínaly, jako k radostným díkům.

"Vy, mami, myslíte..." Kačka nedořekla, chytla do náručí Gustýnka, který si hrál se svým zlatníkem, a líbala jej.

"Jak pán Bůh dá, snad ti to bylo tak souzínó. Jak by musel ten člověk a je to člověk, jak je na něm vidět, doopravdy zkušeněj — měl lítost, dyby viděl, že ti zkazil svět na dobro, že jseš — nedopouštěj Bože — courou takovou a to dítě postrkovancem. A tu vidí, že se živíš, šak oni mu v Klášteře na hospodě pověděli..." popelářce se řeč až mátla, jak byla celá popletená.

"Jen dyž se k dítěti hlásí. Za tolik roků. To některej se hlásí hned, dá něco, dává — a pak, šak vy toho, mami, asi víc víte ze svý zkušenosti povědit, nežlivá je. A tak se v jeho nemoci na nás rozpomenul."

Kačka, stavíc mísu s kaší na stůl, plakala stále, ale úsměv se jí pohrával kolem plných rtů.

Oběd chutnal dnes jenom Gustýnkovi, který žvástal jenom o kostele, Pámbíčkoví, anděličkách, strejčkoví-vojákoví a o velikém stříbrném krejcaru. Matka a babička mu naslouchaly, smály se, opakovaly jej řeči, a Kaččin pohled zalétal do okénka, nepřichází-li od potoka nahoru někdo k nim na besedu.

Přišel...

* * *

Stará popelářka nedožila se již příštího léta. Tak nějak na rychlo jí potom stáří zmohlo: choroba, zprvu do nohou se usadivši, zachvátila pak celé tělo. Umírala ale spokojená —

vyrovnána. Mělat' ty děti tak pěkně zaopatřené.

Vdalat' se Kačenka za otce svého děcka a tento nestal se — jak byl myslil — v rodných horách snad podruhem a drvařem, ale rozvážel se ženou hrnce a svázal popel.

Tak to určila stará popelářka a umírala spokojena, ve větším bytu, kde nikdo jí nezáviděl její výživy. Najalt' zet' Vincek byt v chalupě, kde bylo více místa pro ně pro všechny, kde mohlo jich i do světnice přibýti a kde měl Tygr prostranný chlívěk, vlastně maštálku, ve které že bude jednou státi koník. Vincek

chtěl se přičiníti.

A poznala popelářka, že toho asi dokáže, mělt' dobrou vůlí a upřímnou lásku k ženě i k dítěti. Vyprávěl vždy a vždy, jak jal jej v cizině stesk po rodných horách, po domovu, kterého vlastně ani neměl, po své milé, kterou opustil, po dítěti, kterého ani neznal...

Zemřelou popelářku oplakávala vedle dětí jejich celá dědina a znovu si vyprávěla, jak tato ženská z bídy synovi i dceři dobré živobytí zaopatřila, dceru dobře provdanou zajistila, a to vše jenom tou svou moudrou hlavou a zbožnou myslí.

Uzdraven

Napsal Karel V. Švejda

MALÉ, JEDNODUŠE, vša k čistě zařízené světnici seděly u stolu tři osoby: otec, matka a syn. Večeřeli. Seděli mlčky, jen že-

na chvílemi cos prohodila, ale činila to hlasem tichým a jaksi bázlivě.

Otec, starý as šedesátiletý muž, zamračeně hleděl do talíře, pojídaje zvolna poslední sousta, která jakoby mu nechtěla do krku. Za to syn jedl nápadně rychle, tak že byl brzy hotov. Povstal od stolu, otevřel skříň a sňav s kolíků několik kousků oděvu, počal se převlékati.

Z modrých, plátěných, začerněných šatů, do nichž byli otec i syn oděni, možno souditi na jich zaměstnání. Byli oba strojní zámečníci, zaměstnaní v jedné továrně. Před chvílí přišli z práce. Dnes trochu později; bylať sobota a dělníci měli výplatu.

Z řad vyplácených dělníků ozývaly se při výplatě zlostné výkřiky. Již odpoledne pozoroval Sýkora, tak se nazýval náš starý zámečník, že mezi dělnictvem panuje nějaká neobvyklá nálada. Dělníci, hlavně mladší, si neustále šeptali a časem bylo slyšeti i hlasitější výkřiky.

Mezi dělnictvem panovala nespokojenost a to od toho času, co se dostal do továrny strojník Vejvoda, muž asi dvacetiosmiletý, který, jak sám říkal, již celý svět zcestoval. Starý Sýkora byl by si toho mnoho nevšímal, ale v brzku pozoroval, že i jeho dvacetiletý syn Jaroslav nějak nápadně často s Vejvodou hovoří a s několika ještě soudruhy patří mezi hlavní nespokojence. Napomenul syna, by vystríhal se styku s Vejvodou, neboť poznal vnitřním svým bystro-

zrakem, že to špatný vůdce dělnictva, člověk nevzdělaný a neurvalý, ale za to mnohomluvný a drzý, nesevdomitý svůdce, jenž po straně pá-nům laje a do očí se jim klaní a div že jim ruce nelíbá, krátce člověk, který by byl snad každého špatného skutku schopen. Viděl však, že napomínání není nic platno. Syn, jindy veselý, upřímný mladík, stal se teď nápadně nad svůj věk vážnějším a často přicházel pozdě v noci domů.

Sýkora poznáváje, že mírné napomínání nic nevzpomáhá, počal přísněji vystupovati proti synu; však tento, což jindy nikdy neučinil, opřel se mu, řka, že jest již dosti stár, aby věděl, co má dělati.

V rodině dosud tiché a spokojené žijící, opakovaly se teď častěji mezi synem a otcem podobné nepěkné výstupy, jichž konec byl vždy ten, že syn se vytratil z domu a ještě později se navracel.

Nejvíce při tom trpěla matka. Byla to žena mírná, neobyčejně měkké povahy, která se rozplakala nad každým cizím neštěstím. Zakusivši za svého života mnoho zármutku — zemřelot' jí již několik větších dítek — těšila se, že nyní, když má již velkého syna, kterého jen s velkým namáháním z těžkých nemocí odchovála, bude spokojeně živa. S bolestí tedy pozorovala, že jejich dříve tak klidný život stává se čím dále tím neutěšenějším.

Dnes viděla, že zase je starý nějak rozhorlen a pozorujíc zamračené pohledy, jež při jídle vrhal na syna, s úzkostí očekávala konec večeře. Když se byl syn oblékl a chtěl již vyjít, pozdvihnul starý Sýkora hlavu a pravil dušeným hlasem: "Kam pak zas? Mohl bys taky jed-

nou zúsatí doma. Ty tvé schůzky už mě nadobro omrzely. Utrácíš marně peníze a zvykáš si toulkám a opilství. Co z toho pochází, vidíš dobře na jiných. Bud' mě poslechněš nebo — jdi z domu. Já se pořád na to dívám, aby můj syn se kamarádil s tou nejhorší cháskou z města a aby ještě sváděl pořádné lidi k utrácení a planému žvástání a zasíval nedůvěru a nespokojenost mezi soudruhy z práce."

Mezi řečí povstal Sýkora od stolu a jal se prudce přecházeti po světnici. Syn hledě zamračeně do země, stál nepohnutě, mačkaje klobouk. Matka taktéž povstala a pomalu sbírala nádobí se stolu. V očích jí stály slzy. Chvillemi obracela úzkostlivý zrak na muže, chvillemi prosebně hleděla na syna, jakoby mu chtěla říci: "zůstaň, nechod' nikam." Však syn neviděl. Nepodíval se ani na otce, ani na matku a jen temným pohledem zadíval se do podlahy.

Starý, zamlčev se na chvíli, zastavil se teď před synem a promluvil k němu hlasem, v němž střídal se hněv, zármutek, přísnost i mírnost, v němž bouřila uražená otcovská hrdost.

"Jaroslave! Řekni mi upřímně, co máš z toho neustálého běhání a z těch schůzek, řekni mi, myslíš, že ti to něco prospěje? Přemýšlel jsi už někdy o tom, přemýšlel jsi rozumně, klidně? Nelituješ toho našeho dřívějšího spokojeného života, nelituješ svých ustaraných rodičů, když vidíš, jak je tvůj nynější život trápi? Pohled' na svou starou matku, která stanocí probděla u tvého lůžka, když život tvůj visel jen na vlásku! A řekni, nemyslíš, že někdy, až tvůj nepořádný život nás přivede do hrobu, tě bude trápit svědomí? Neboť věz, jenom ty budeš příčinou naší předčasné smrti."

Sýkora se zamlčel a hleděl chvíli upřeně na svého syna. Matka hlasitě plakala.

Syn však neustále pohlížel zamračeně na zem. Byl dojat, ale nechtěl to dáti na sobě znát. Hlouposti —

hlouposti, říkal si v duchu a bránil se hlubšímu dojmu. Ne, dnes nezůstane doma! Kdyby to bylo jindy, ale dnes?! Vždyť slíbil to určitě Vejvodovi a jiným ještě, že dnes sejdou se "u koruny", vždyť sám říkal mnohým, aby dnes jistě přišli, ti slíbili, a on by teď zůstal doma? Dnes, kdy mají tak "důležitou" schůzi! Ne, ne! Co by si o něm pomyslíli? Řekli by: "Aha, nesměl! "Ale on půjde! Že rodiče přivede do hrobu? Nesmysl! Člověk hned neumírá. Co pak jim dělá? Jde do hospody. Vždyť tam chodí jiní také...

Pozdvihl hlavu a podíval se na otce. Tento přecházel nyní opět prudce světnicí. Pohlédl na matku. Ta sedíc na lavici utírala si zástěrou uplakané oči. Obrátil se, otevřel dveře a rychle vyšel.

Otec zastavil se uprostřed světnice, zlostně zat'ál pěsti a prudce zvolal: "Tak jdi mi s očí, kluku nezdárná! Ale víckrát se mi doma neukazuj! Bídniku!"

"Jarouši! Jarouši!" zahořekovala matka a kvapně vyběhla ze světnice.

Před domkem dohonila syna a vzavši jej za ruku, mluvila hlasem od pláče přerývaným: "Pro Boha! Jarouši — co myslíš — co děláš?! Nechod' nikam! — Vrat' se! Což tě nepohnula otcova řeč — ani trochu — ani dost málo? Což jsi již tak na nás zanevřel? — Pane Bože! Pane Bože! — To je neštěstí na nás! — Jaroušku, prosím tě, zůstaň!"

Syn hleděl vyprostiti svou ruku z rukou matčiných. Ta však držela jej pevně.

"Maminko," řekl, "vždyť jste slyšela, že mě otec vyhání. Tak co — půjdu! Však se užívím! Já nepotřebuju poslouchat každý den kázání. Nejsem už žádný kluk! — Pust' te mne." Vytrhl se a odkvapil pryč, nedbaje volání matčina.

Matka vracela se zdrcena do světnice. Muž pohlédl tázavě na ni. Sklopila hlavu a usednuvši, usedavě plakala.

Starý Sýkora přecházel opět zlost-

ně po světnici. Chvillemi hovořil jako pro sebe:

“Náš jedináček! — Vydařil se! — Jen plač, plač. To ti pomůže! — Kluk se nám naposled ještě vysměje! — Ale to je vinen jen ten lotr Vejvoda! Hned bych ho kladivem — —! Darebák!”

Na dvěře bylo zaklepáno a do světnice vešel mladík stejného asatáří s Jaroslavem.

“Dobrý večer,” zahovořil, “Jaroslav není doma?”

“Není, není; vítám vás, Toničku, posad'te se,” odvětila Sýkorová, povstavši a utřevši si rychle slzy.

Mladík však, zpozorovav, že Sýkora je zamračen a že Sýkorová plakala, řekl: “Děkuji, paní Sýkorová. Já zase půjdu. Podívám se po Jaroslavovi. Snad bude někde venku. Rád bych s ním mluvil. S Pánem Bohem. Dobrou noc přeji.”

Sýkorová vyšla za mladíkem a venku dala se opět do pláče. “Tak vidíte, Toničku, ten náš Jarouš. Už zase utekl. Tatík do něho tak mluvil! — ale on jakoby byl ze dřeva — šel a šel! Ach, když si vzpomenu na dřívější doby, kdy jenom s vámi kamarádil, jak jste si u nás hrávali, čítávali nebo vyšli někam ven na procházku, a když vidím, jak se chytil teď takových lidí — jen s nimi chodí, dlouho v hospodě sedá a celému světu laje — tu mi to div srdce neutrhne!”

“Jen neplačte, paní Sýkorová,” promluvil měkce mladík. “Však on se Jaroslav opět napraví, on se brzy nabaží těch tluchubů. Vždyť znám Jaroslava a ty jeho nynější kamarády také. Nic jiného neumějí než nadávat a pít. Vzdělanější člověk dlouho mezi nimi nevydrží. Jaroslav běže řeči toho Vejvody příliš opravdové a zatím tento, který káže jen o rovnosti, bratrství a svornosti, je ten nejnesnášenlivější člověk, jakého jen znám, své “bratry” by prodal za zlatku a svornosti rozumí jen tak, aby ho všichni poslouchali a mu sloužili. Jen bud'te, paní, bez starostí,

já Jaroslavovi už domluví. Hned se po něm podívám.”

“Tak jděte, jděte, Toničku. Snad si dá přece říci. Óh, kdyby věděl, jak mě to trápí!”...

Mladík se rozloučil a odcházel. V duchu se zlobil na svého dřívějšího kamaráda, který se ho teď nápadně stranil, neboť mu byl již kolikráte domlouval. “Já mám toho kázání doma dost, ještě ty mě zlob!” řekl mu Jaroslav, a Toník musel přestat. Doufal však, že se ještě napraví. Těšil tím také jeho matku, však sám o tom již počal pochybovat. “Zvykne si pít a snad — nedej Bože! — i karbanu,” řekl si, “vim, že jsou někteří z nynějších Jaroslavových kamarádů náruživí karbaníci, a potom...” Mladík, který měl dosud Jaroslava rád jako bratra, div nezaplakal. Však v druhém okamžiku byl by již vlastníma rukama Jaroslavovi natloukl. “Tak trápit rodiče! Je to člověk! — Musím se po něm podívat a ještě jednou mu řádně domluvit.” To řka, zabočil do postranní ulice.

Když se vrátila Sýkorová do světnice, viděla svého muže převlékati se do lepších šatů. S udivením a strachem hleděla na něj. Jindy nechodívá v sobotu nikam.

Sýkora převléknuv se, znova přecházel po světnici. Po chvíli řekl: “Je to kluk darebná! Co jsme se o něj nastarali — a takhle se nám odměňuje! A tenhle Toník! Od maličkosti sirotek — bez rodičů, odkázán jen na starého dědečka a sebe, a jaký to pořádný člověk. Toho se Jaroslav teď straní — svého dlouholetého, nejlepšího kamaráda! Pane Bože, kdo by to byl do toho našeho kluka se nadál, že se tak spustí — tak najednou!”

“Vždyť on nic tak zlého ještě nevyvádí, však on se zase...”

“Jen, prosím tě, už ho zas neomlouvej,” vskočil Sýkora prudce ženě do řeči. “Beztoho jsi byla na něj moc dobrá — měli jsme oba býti přísnějšími. Ted' už je pozdě — pozdě!”

Sýkora vzav klobouk a hůl připravoval se k odchodu.

"Kam pak ještě půjdeš? Já tady budu tak sama," řekla žena třesoucím se hlasem.

"Eh, kdo by zde vydržel. Všecko mě tu dusí. Musím se projít. Nebo bych se ještě zalkl zlostí!"

Sýkora vyšel. Chvilí kráčel rychleji, hledě na zem, pak uvolnil krok a pozdvihl hlavu.

Na nebi trpytily se hvězdy a úzký srpek měsíce pohlížel jakoby zvědavě do ulic malého města. Z hrudi starého zámečnicka vydral se vzdech. Kolem všady tak krásně, takový mír, a doma? ... "Ne, ne! Přec to není, jak by to mělo býti!" řekl si potichu a jakási divná rouhavá myšlenka prolítla mu mozkem. "Kdo je to však vinen?" Sýkora přejel rukou přes čelo, jakoby chtěl zaplašiti ony myšlenky.

Rozhlédl se kolem. Právě byl ne- daleko hostince "u koruny", kde, jak věděl, syn jeho ted' nejčastěji dlívá. Přiblížil se k oknu. Pootevřenou vyhlídkou valil se kouř a z vnitřku zazníval hlahol mnohých hlasův. Ted' rozeznal i hlas synův. Jako by ho byl nožem bodnul. "Je tam!" zašeptal a rychlým krokem odkvapil.

V brzku ocitnul se na návrší za městem. Zastavil se, obrátil zrak na město, jež, jakoby v mlhu zahaleno, se před ním rozkládalo. Pohlédl na vysoký komín továrny, v níž byl se synem zaměstnán. Již přes dvacet roků tam pracoval, z počátku jen s několika málo soudruhy. Ted' rozšířil majitel dílnu. Pracuje tam na sedmdesát dělníků.

Musil se v duchu usmáti, když si vzpomněl, že chtějí někteří s Vejvodou v čele, zahájit stávkou. V takový čas! Chtí, aby jim majitel přidal, ale vědí dobře, že on sám nemá dosti objednávek a nepotřebuje dělníků nutně. Co jim to prospěje? Majitel je propustí a najme si jiné. Vypadá to, jakoby to Vejvoda schválně na dělníky nastrojil. Sýkora obrátil se a šel pomalu po cestě, jež vinula se mezi zelenajícím se poli.

Bylo jaro. Vlhký vzduch, nasycen vůní kvetoucích stromů a keřů, omamoval svou silou. Sýkora potkával ted' lidi, vracející se do města. Bylo mu jaksi nevolno uprostřed nich. Zabočil pěšinou do polí, kde zamyšleně se procházel.

Po dlouhé teprve chvíli vracel se k městu. Když ocitnul se opět ne- daleko hostince "u koruny", zastavil se. Okamžik váhal, pak jakoby se byl rozhodl, vešel do hostince. Nešel však do velké místnosti, nýbrž zvláštním vchodem vstoupil do vedlejší menší místnosti. Zde sedělo jen několik v karty hrajících občanů, kteří si příchozího ani nevšimli. Usednul a dal si nalíti. Pootevřenými, zasklennými dveřmi slyšel z vedlejší místnosti každé slovo. Nahlédl opatrně dovnitř, pátraje po synovi. Z prvu rozeznával jen mlhavé silhouetty postav, neboť místnost byla naplněna tabákovým kouřem. Konečně poznal svého syna. Ano, tam sedí, obrácen k němu zády — a vedle něho — Vejvoda!

Starému Sýkorovi se maně sevřely ruce v pěsti. "Lotr", zašeptal a naslouchal řeči, kterou právě Vejvoda vedl.

Byla to řeč plná bombastických frází. Vypravoval o socialistech a továrním životě ve velkých městech, přimíchávaje do řeči spousty lží a nepravd, spoléhaje na lehkověrnost a naivnost svých posluchačů.

"To je tluchuba prolhaný!" řekl potichu Sýkora. Jeho přímé povaze přičila se každá lež. A že Vejvoda vědomě lže, na to by chtěl vsaditi tu svou upracovanou pravici. "Ten má z vás rozum, hlupáci!" zabručel opět, pozoruje bystře obrácenou ted' k němu tvář Vejvodovu, na níž rozkládal se jízlivý úsměšek.

Dělníci často přerušovali Vejvodovu řeč souhlasnými výkřiky, při čemž se hlavně vyznamenával známý rváč Řiha, který ještě s několika dělníky hrál právě jakousi hazardní hru v karty: "Jen to mlátit — Holota! — Já tam tak být! Všecko bych to roztlouk'!" ... a Řiha, zaklнув se, mlátil

pěští do stolu, při čemž obratně ukrýval přebytečnou kartu v rukávě.

"Ba, ba, je to bída! Člověk aby se jen dřel a nic za to nemá," ozval se teď jeden dělník, při čemž se Sýkora zarazil. "Netrval," řekl a nahnul se, aby viděl, zda to vskutku on. Pozoroval s pohnutím vyzáblou tvář as čtyřicetiletého dělníka. Znal Netrvala již od maličkosti a věděl, že to pořádný člověk. A teď... Sýkora si protřel oči, neboť zdálo se mu to k víře nepodobno, aby i Netrval zde byl. Však ano, je to on. Pohlíží jaksi blbě na ten ruch kolem sebe. "Opilý," pomyslí si Sýkora a palčivá bolest sevřela mu prsa. "Ba, je to bída," zahovořil pro sebe, "klesáme — klesáme! Jenom pití, karban a plané řeči! A tohle má spasit dělníka!"

Zamyslí se. Po chvíli pozvednul opět hlavu a pohlédl znovu do vedlejší místnosti.

Tam přiblížila se právě k Netrvalovi chatrně oděná, ustaraná žena. Položila mu ruku na rameno a řekla: "Muži, prosím tě, pojď už domů."

Netrval pohlédl vyjeveně na ženu, jakoby nemohl pochopit, co vlastně chce. Teprve po chvíli řekl: "Eh, domů? — Jdi — jdi sama. Já — já trefím taky sám. — Ro — zumíš!"

"Výborně, Netrvalé!", zahulákal Říha. "Ještě ženské máme také poslouchat. To by nám tak scházelo!"

"Ba, ba. To, to by nám tak scházelo", zablábolil Netrval a osopil se na ženu: "Už jdi, tady nemáš co dělat!"

Ubohá žena chvějíc se studem zaseptala: "Tak mi dej aspoň nějaké peníze. Vždyť nemám v stavení ani krejcaru a děti mají hlad. Ty všechno utratíš a od čeho pak budeme celý týden žít?"

"Hahaha," zasmál se odporně Netrval, "peníze! Dostal jsem sám pár krejcarů a teď jí mám dát z toho na živobytí. Nic ti nedám. Propiju všechno. Když máme mít málo, ať už nemáme docela nic."

"Sláva Netrvalovi!" vykřikl opět

Říha a ostatní, smějíce se, mu přizvukovali. Jeden z nich zanotoval píseň "Nepůjdu domů", několik spustilo s ním a někteří surovými vtipy obraceli se na ženu.

Tato vidouc, že s opilým mužem nic nesvede, obrátila se na ostatní dělníky a rozčileně volala: "Jen si dělejte bláznů z chudé ženy. Bez toho jste okradli ubohé moje děti o otce — utrhli jste jim ten poslední kousek chleba, co ještě měly, od úst, teď pláčou hladem a vy jste toho příčinou, vy jste svedli mého muže. Hanba vám!" A nemohouc pro pláč dále mluvit, pohlédla ještě smutně na svého muže, který seděl jako zarezán, a provázena hulákáním a smíchem opilců vyšla z místnosti.

Sýkora, který hluboce dojat pozoroval výjev ten, povstal teď a vyšel ven. Zde setkal se s plačící ženou.

"Paní Netrvalová," zahovořil, "neplačte, však bude zase dobře. Já s Netrvalem promluví. Nedbejte těch surových lidí. Netrval není tak zlý. Svedli ho. Nechal se přemluvit. — Zde, paní Netrvalová — přijměte. Není toho mnoho, ale přece něco. Více při sobě nemám." A Sýkora podával ženě dvě zlatky.

"Ach, děkuji, děkuji vám, pane Sýkoro," promluvila potěšená žena, přijímajíc z rukou tohoto peníze. "Vy mi chcete půjčit peníze! Bůh vám to odplatí! Věřte, že již nemám doma co do úst vložit. Vždyť víte, že Netrval byl takřka celou zimu nemocen, teď bylo pořád málo práce — zadlužili jsme se — žádný nám teď už na dluh nic nedá. A ten můj muž ještě jde do hospody utrácet."

Sýkora, dodav ještě ubohé ženě útěchy, vrátil se na své dřívější místo. Zlost jím lomcovala. Ve vedlejší místnosti hovořeno čím dále, tím prudčeji, každou chvíli bylo slyšeti "stávka" "nedáme se"; Říha hulákal ještě více, shrabuje vyhrávané peníze: "Ba, nedáme se!"

Teď Sýkora prudce vyskočil. Syn jeho, který dříve jen málo kdy byl něco promluvil, začal teď přizvukovati svým soudruhům. Mluvil ráz-

něji a ostřeji ještě než druzí. "Nepůjde-li to po dobrém, půjde to po zlém, a my se nelekne nikoho —"

"Jaroslave!" vykřikl starý a vrhl se k němu. "Co počínáš? Chceš, aby tě zastřelili nebo zavřeli do kriminálu?"

Dělníci, zaražení nenadálým prudkým vystoupením starého zámečníka, vzpomínali se teď a Říha zařval: "Co vy nám tady, starý, máte co říkat! Jaroslave, nebuď baba. Nedej se!" Někteří přidali se k němu pokřikující, jiní ztichli. Zarazila je slova: "zastřelen", "kriminál".

Sýkora, u něhož zlost nabyla vrchu nad chladnou rozvahou, obrátil se teď na dělníky a promluvil: "Jen křičte, křičte! Sluší vám to. Jste jako to stádo, kterým pasák vládne, jak chce. Nerozumní! Což jste nepochopili, že tenhle Vejvoda vám cpe do očí jen lži, že to, co on vypravuje, že zažil a zkusil, jsou pouhé smyšlenky? ..."

"Oho! Oho!" zahřměl teď Vejvoda, vyskočiv. "Urážet se nedám. Táhněte! My vás mezi sebou nepotřebujeme."

"Aj, bídničku, věřím, chceš dále klamati ty nezkušené. Ba, dobře řekla Netrvalova žena: hanba vám! Ba, hanba, dvakrát hanba! Z politování hodné ženy si činíte úsměšky. Tak vypadá to vaše bratrství, to je ta svornost... Svět chcete napravovati a sami máte nápravy nejvíce zapotřebí. Začněte sami nejprve pořádný život — to je můj rozum!"

"Hubu držte! Táhněte!" hřmotili dělníci, povstávající.

Jaroslav stál jako bez ducha. Uznával pravdu otcovských slov a zas zlobil se naň, že jej tak zahanbil.

Sýkora, pozoruje hrozné vystoupení dělníků proti sobě, vztyčil se v celé své mohutné postavě. Hněvivé blesky sršely mu z očí. Viděl teď v lidech těchto jen zloděje, kteří okradli jej o to nejdražší, co měl — o syna. Pozdvihnul ruce. Z hrdla vydral se mu výkřik: "Chásko bídna! Na mne se sápete? Ha,

tedy pojďte!" A popadnuv silnými rukama Vejvodu, již již se chystajícího jej udeřiti, mrští jím prudce až na konec místnosti.

Nyní přiskočilo několik dělníků s Říhou v čele a vrhli se zuřivě na Sýkoru.

Jaroslav, který stál posud bez hnutí, pojednou se vztyčil a postavil se před svého otce. Všecka zloba proti otci byla zapomenuta. Všecko přátelství se soudruhy bylo to tam. Viděl v nich jen lidi, kteří chtějí ublížiti jeho otci — otci! A proč? Vše jen jeho vinou. Ba, že měl otec pravdu, když jej varoval!

Stoupnuv před otce, prudkým rozmachem odrazil několik dělníků, při čemž zvolal: "Pryč! To jest můj otec! Toho se nesmíte..."

Nedořekl. Z hrdla jeho vydral se bolestný výkřik a krvácející klesl k zemi.

Vejvoda, jehož byl starý Sýkora prve od sebe odhodil, povstal pomalu se země a hleděl několik vteřin blbě kolem sebe. Vrazil hlavou prudce do stolu tak, že byl jako pitomý. Ale již se vzpomatoval a popadnuv nejbližší stojící sklenici, mrští jí po Sýkorovi. Však zasáhl jí do hlavy Jaroslava.

Rázem bylo po vřavě. Dělníci zaražení ustoupili. Sýkora vida klesati syna, jako hromem omráčen hleděl chvílku před sebe. Však již se vzpružil a s výkřikem: "Vrahu!" vrhl se na Vejvodu.

Ten ale nečekaje vyrazil z místnosti. Sýkora, jehož hostinský zdržoval, obrátil se a poklekl k synovi. Jaroslav ležel bez hnutí. Z hlavy proudila mu silně krev. Ale již tu byla hostinská s vodou a mokřým ručníkem. Sýkora vytrhl jí ručník, omýval synovi hlavu. Pak ovázal mu ránu a povstal. Většina dělníků se zatím vytratila. Vzav syna do náručí, beze slova jej vynášel.

Nesl jej domů. Mrtvého? Snad! Spěchal co mohl. Učinil asi padesát kroků, když ozval se za ním hlas: "Pane Sýkora! — Co se stalo?"

"Ach, to jste vy, Toníku. Prosím vás, skočte rychle pro lékaře a řekněte, že je Jaroslav raněn do hlavy, aby si mohl vzít s sebou, co potřebuje. Běžte — prosím vás — běžte!"

Mladík rychle odkvapil.

A nedaleko bytu vyběhla Sýkora-vi naproti dlouhou jeho nepřítomností znepokojovaná žena. Srdcelomný výkřik vydral se jí z hrdla.

"Co se stalo? Muži, co je? — Jaroslave! — Jarouši!"

"Eh, mlč, a rychle připrav lůžko. Je raněn. Vždyť není tak zle," řekl slabým hlasem Sýkora. Ubohá žena, pod níž se nohy třásly, div že neklesla, spěchala do domku a za ní muž.

Položil syna na lůžko. Krátkými slovy vysvětlil ženě, co se bylo přihodilo.

S úzkostí čekali oba na lékaře. As po čtvrt hodině, která se jim zdála celou věčností, ozval se na chodbě hlas lékařův.

Sýkora otevřel dvěře a do světnice vešel starý lékař, známý svou bodrou povahou.

"No, no," začal na prahu, "ten mladík by mě byl strhal. Hory, doly sliboval, jen abych chvátal. No — už jsme tady. Tak kde pak je — aha, tu leží."

Přistoupil k posteli a jal se prohlížeti ránu. "Sláva, sláva!" hovořil. "Rána není právě zlá. No, já říkám: česká palice se hned tak nepoddá."

Tak a podobně mluvil dobrý lékař. Těšil matku a veselé nápady jen mu sršely z úst, tak že se ubozí rodiče skrze slzy musili usmívat.

"Zlatý pan doktor!" řekla žena po odchodu lékařově. "Ba zlatý! Málo

již teď tak dobrých pánů, kteří již svým vystoupením léčí, když ne hned z bolesti, alespoň ze zármutku!

Toník doběhnuv ještě do lékárny, zůstal dlouho do noci sedět se zarmoucenými rodiči u lůžka nemocného.

Když Jaroslav nabyl jasného vědomí, byla první jeho slova: "Odpusťte, tatíčku!"

Starý otec upokojil syna a nakázal mu, aby se řečí nenamáhal, sedl si k jeho lůžku. Dlouho, dlouho seděli tak pospolu. Až když mladý usnul pevným, klidným spánkem, sepnal starý Sýkora ruce a řekl: "Bože, jak ti děkuji!"

Několik neděl vyležel Jaroslav, a za ten čas se mnoho změnilo. Jeho otec chtěl jej mile překvapiti. Smluviv se s Antonínem a jinými řádnými dělníky, založil ve městě dělnickou besedu, středisko duševního života pracovitého lidu, jenž odtud vzděláván, poučován a posilňován k poctivému boji za svou výživu, za svou neodvislost, za svá práva lidská i národní.

První vycházka Jaroslavova byla do Besedy. Nalezl tam všecky své opravdové přátele — což to byla jiná společnost nežli tehda při pivě, tabákovém kouří, karbanu a jalových řečech!

A ostatní? Vejvoda zmizel hned po oné noci z města, a druží obávající se trestu stranili se všech schůzek. Také Netrval počal pracovati a přestal pít. Starý Sýkora s radostí pozoroval, že nezdravé poměry stávají se lepšími. Domlouval dělníkům neustále, pobádaje je ku vzdělávání, aby se mohlo říci: "Co český dělník, to celý muž!"

Dobročinný večírek

Napsal Egon Hostovský

TISKUJEME jako ukázkou jednu zkrácenou kapitolu z románu Egona Hostovského "Dobročinný večírek". Autor v ní zachycuje starší americkou dá-

mu, paní Barboru Greenovou, ženu s přemírou citu a ušlechtilých předsevzetí, kterou nepřímo i přímo vydírá sobecká a hysterická společnice Editha. Do osudu této Američanky nečekaně a čirou náhodou zasáhne podivuhodný kumpán z dobročinného večírku v jednom z newyorských hotelů, vídeňský profesor literatury Oskar Wunderlich, který pro své bohémské vlastnosti je miláčkem newyorské studující mládeže.

*

Egon Hostovský píše: Profesor Wunderlich náhle zrozpačitěl. Praviděpodobně býval málokdy v rozpacích, ale když se přece tak stalo, neuměl si s nimi poradit. Tentokrát je chtěl zahnat zvýšeným hlasem. Skoro křičel. Aby mu nikdo nerozuměl, k tomu ještě trochu huhňal:

"On má u sebe revolver. Nahmatal jsem jej v kapse jeho svrchníku. Tak — teď' to všichni víte — ale co mám dělat?"

Ne, tohle se paní Greenové dosud nepříhodilo. O revolveru s ní dosud nikdy nikdo důvěrně nemluvil. Vráz zapomněla na svou společnici Editu a na všechny své starosti. Vytřeštěně pohlédla na souseda a v jakémsi pudu sebezáchovy si přitiskla kabelku na srdce. Vždyť se nějakým nedopatřením dovídá o něčem, co čpí krví. Touha po objasnění trapného omylu a po vlastním průkazném alibi ubila všechnu zvědavost. Mluvila odměřeněji a ostřeji než zamýšlela:

"Profesore Wunderlichu, musím vám způsobit trapné zklamání, ale věřte mi, že mi je právě teď' tak málo do nadšení jako za vteřinu bude vám. Vy si mě s někým pletete. Svěřil jste něco krajně důvěrného osobě, která vás málem nezná. Ale mohu vám slíbit, že do minuty zapomenou, co jsem vyslechla o vašem příteli Rindtovi a o jeho revolveru."

Profesor Wunderlich vstal a znovu se posadil. Jestliže mu vypověděly nohy službu, bylo to jen jejich věci, neboť hlas mrožního muže nezněl ani za mák zděšeně. Spíše vesele.

"Tak vy nejste Barbora Westová?"

"Ne, jmenuji se Greenová — a naposledy jsme se viděli na pohřbu barona Kleinberga. Známe se jen letmo z různých schůzí, společností, pohřbů a oslav. A o panu Rindtovi jsem slyšela před chvílí po prvé z úst jedné živé kroniky, jakých je tu dnes habaděj. Profesore, já bych se ráda vrátila do sálu."

Oba vstali. Ona důstojně, on reumaticky. Ale vše nasvědčovalo, že starý pán je v rozpacích opravdu málokdy — a jen tehdy, jde-li o trapnou záležitost někoho jiného. Choval se a mluvil, jako by se nechumelilo. Ani ve snu ho nenapadlo, aby teď' oslovoval paní Greenovou křestním jménem. Přitom jeho hlas zněl tak spontánní dobromyslností, že nebylo možno se na něj hněvat.

"Tak tohle mi pořád provádí věk, Barboro. Pletu si lidi od nějaké doby jako školáček násobilku. Byla jste mi hned hrozně povědomá. A když mi někdo řekl, že se jmenujete Barbora, dal bych krk za to, že jste Barbora Westová. Ona má ovšem chmýří pod nosem, kdežto vy nemáte. Ale toho jsem si na začátku nevším! Vy jste dnes na roztrhání. Co-

pak vám už zase chce ten telefonní poskok?"

V poskokově devotnosti byl nyní nový rys — něco jako zlomyslnost. Takové mstivé zadostiučinění z toho, že jeden z těch nespočetných rozkazů, jejichž je tlumočnickem, nebude splněn, kdyby se rozkazující osoba na hlavu stavěla. Telefonní posel se podíval přezíravě na profesora Wunderlicha, pak se obrátil k němu zády a šeptal hlasem, v němž vítězoslava potřela úctu:

"Ten váš vzkaz jsem vyřídil, paní Greenová, ale ten člověk na druhém konci naléhá, že s vámi musí mluvit."

"Cože? Co to povídáte? Copak u telefonu není — žena?"

"Žena? To bych, s vašim dovolením, poznal po hlase. Tam je nějaký lékař, doktor McNeill. Prý se stala nějaká nehoda."

"Doktor McNeill, doktor McNeill... Takového neznám!" Paní Greenová točila hlavou a velmi se divila. Sluha od telefonu stál chladně, bez účasti a pokrčil rameny. Pak se na člověka v livréji obořil profesor Wunderlich:

"Poslouchejte, člověče, netvařte se tak tajuplně jako senátor, který právě vyšel z Bílého domu ve Washingtoně. Jestli vám ten doktor řekl něco víc, tak to honem laskavě vyklopte! O Vaše ohledy my nestojíme."

Paní Greenová ani neměla kdy si ujasnit, že to je množné číslo. Nepříjemný telefonní poskok se totiž nedal dvakrát pobízet a prostě kápl božskou. Přitom stál nehybně jako špatně vyřezaný bůžek Pomsty:

"Hm, někdo se prý pokusil o sebevraždu. Jinak nic nevím. Ten doktor McNeill je dosud u telefonu."

Paní Greenové se dělaly mžitky před očima a v tom zatemnění se vyklidila celá dvorana. Už tu nebyli živí lidé, jen komíhavé stíny. Ani nevěděla, kdo jí podal odvěšené sluchátko, zda sluha či profesor Wunderlich, a kdo za ní zavřel dvířka telefonní budky.

"Haló — tady je paní Greenová, Barbara Greenová."

"Dobrý večer, paní Greenová. Ho-

voří s vámi doktor McNeill. Strašně nerad vás ruším, ale jde o vážnou věc. Jsem váš soused, bydlím o dvě poschodí níž. Před chvílí mě volali do vašeho bytu, odkud vycházel plyn. Musili jsme páčit dveře. Pak jsme našli v kuchyni vaši společnici. Pokusila se o otravu svítiplynem. Ale už jsem ji vzkřísil, je zase při vědomí. Snad by bylo nejlépe, kdybyste se co nejdříve vrátila domů. Někdo by měl u té dámy zůstat. Já nemohu. Nebo si přejete, abych ji dal převézt do nemocnice?"

"Ne, ne, prosím vás ne, já se okamžitě... Řekněte mi pravdu, je Editka mimo nebezpečí?"

"Mimo nebezpečí takových nových hysterických nápadů a záchvatů není, ale smrt jí rozhodně nehrozí. Prosím vás, poznamenejte si pro všechny případy mé telefonní číslo, paní Greenová!"

Paní Greenová chvíli horečně hledala v kabelce. Přitom jí vypadl pudr a nějaký klíček, ale papír a tužku, tot' se ví, nenašla. Na štěstí za dvířky čekal profesor Wunderlich. Ochotně posloužil aršíkem, který vytrhl z notesu, podal jí plnicí péro, pak se sehnul a sténaje i křikaje sebral svými krátkými rukama s podlahy to, co paní vypadlo z kabelky. Pí. Greenové se roztřásly ruce a vedle dvou čerstvých kaněk si poznamenala doktorovo číslo telefonu.

Z budky vyšla nadobro zdrcena a bezradná. Profesor Wunderlich dosud funěl, byl zarudlý ve tváři v důsledku své namáhavé pozornosti, pak na ni upřel mhouravá očka a zeptal se soustrastně:

"Mohu pro vás, Barbaro, něco udělat?"

Odpustila mu toto důvěrné oslovení, ba i ony výpary alkoholu, které se teď, po takovém tělocviku, z jeho dechu zvlášť pronikavě odpoutávaly.

"Můžete, profesore, můžete pro mne něco udělat. Ani nevíte, jak jsem vám vděčna za vaši pomoc. Musím okamžitě domů. Prosím vás — vyzvedněte ze šatny můj kožík a pak — nebude-li vás to obtěžovat —

požádejte služebníka, aby pro mne objednal taxík."

"Hm, s kožíchem — to je maličkost. Ale s taxíkem bude v tomhle nečase velká potíž. Dejte mi lístek od šatny, Barbaro!"

Paní Greenová začala křečovitě hrabat ve své kabelce. Než našla lístek od šatny, rozsypala po podlaze několik dalších předmětů. Tentokrát se profesor Wunderlich pro ně neshýbl. Zaklepal na rameno kolemjdoucímu mladíku, asi Angličanovi — soudíc podle obleku a knírku — a řekl tónem, o němž je těžko říci, byl-li prosebný či sarkastický:

"Promiňte, neposloužil byste laskavě tady té dámě? Můj lékař a můj starý houser mi zakazují, abych se často shýbal. Jinak bych vás neobtěžoval."

Mladík chvíli váhal a snažil se uhadnout, jakého druhu ta žádost mrožího muže vlastně je. Z profesorova výrazu nezmoudřel. Pak poklekl a mlčky vyhověl jeho výzvě. Mezitím se profesor Wunderlich vzdálil. Vrátil se však brzo s kožíchem přes ruku, ale potíže — jak správně byl předpověděl — nastaly teprve nyní. Vrátný u točitých dveří prohlásil, že auto v téhle psí slotě sežene jen tehdy, zastaví-li se nějaké s hosty před hotelem. Profesora "rátný varoval, aby se ani nepokoušel vyjít na ulici, nechce-li přijít k úrazu. Wunderlich se zamračil a tázal se vrátného, zda-li večer poslouchal radio. Vrátný odpověděl záporně a v jeho pohledu byla zvědavá otázka.

"Radio hlásilo," vysvětloval Wunderlich, "že jistý pan Samuel Bryan z Riverside Drive číslo 416 je od dnešního dne nezvěstný a že byl naposled spatřen kolem sedmé hodiny, jak se — představte — vznášel nad Hudsonem a je unášen víchrem k jihovýchodu!"

Pak energicky roztočil dveře a vyšel. Paní Greenová za ním volala, chtěla ho varovat, nikoli však zadržet. Ale už byl venku, a ona teď sledovala jeho komíhavou siluetu v průtrži božího dopuštění, tisknouc nos na

sklo dveří. Vrátný se skrčil do podřepu vedle ní, rovněž s čelem a nosem na skle. Se zájmem přihlížel tomu, jak si nerozumný stařík "ahrává s živly. Venku to vylo, kvílelo a dunělo. Postava mrožího muže byla chvíli nachýlena dopředu, jakoby před kotrmelcem, pak zase dozadu, jakoby nabírána na neviditelná nosítka. Na jeho hlavu se hrnuly šikmé proudy průtrže. Mával rukama do taktu té čertovské tancovačky, jednak aby zachoval rovnováhu, jednak aby přivola taxík, po němž ovšem nebylo vidu. Ulice byly pusté, vymetené — a když přece jednou za drahnou chvíli rozřízal reflektor tu hustou masu tmy a metelice, bylo vidět jen sinálé vodopády a gejsíry, rvané a tříštěné uraganem. A najednou Wunderlichova nepatrná postavička, tančící tam venku kozáčka, zmizela nadobro, jakoby ji tma pohltila. Paní Greenová slabě vykřikla a vrátný vyjekl v obdivném zájmu. Paní Greenová dokonce zaúpěla: "Pomozte mu přece!"

Ale přihlížející vrátný byl tak zaujat podívanou, při které nebylo už zhola nikoho vidět, že ani neodpověděl. Trvalo to několik vteřin. Potom ucítili tlak skla — paní Greenová na nose, vrátný na čele: kdosi se dral točitými dveřmi dovnitř. Oba společným úsilím pomohli tomu tlaku. Do haly se po čtyřech všoural mokrý žok hadrů a údů.

"Profesore — —"

Paní Greenová zanaříkala, zatím co vrátný pomáhal živému ranci na nohy. Oskar Wunderlich odpovídal sice dýchavičně, ale pevně:

"Barbaro, nedá se svítit. Hlavou zed' neprorazíme a taxíka nesežene-me."

"Prosím vás — neporanil jste se?"

"Ani trochu. — Dejte mi lístek a telefonním číslem toho doktora!"

Potom profesor Oskar Wunderlich kýchl tak hlučně, že se po tomto kýchnutí otočili lidé až na druhém konci haly. Kolem jeho nohou se rozlévala voda, tvořila se kaluž stále širší a širší. V té on pevně stál, mroží mužík. Potom řekl velitelsky:

“Dejte mi lístek s telefonním číslem toho doktora, žádám po druhé!”

“Lístek? Ach, tak, tak, lístek s tím telefonním číslem!”

Automaticky poslechla. Ostatně neměla ponětí, co by v tuto chvíli sama mohla vykonat, co podniknout. Pohled na populárního, studenty milovaného profesora byl strašidelný. Voda s něho ještě crčela, vlasy a vousy měl splhlé, boty čvachtaly a mokvaly, nad pravým bokem kalhot mu vylezla mokrá košile.

“Co chcete dělat, profesore?”

“Nestarejte se o nic, Barbaro, já to zařídím. Jenom mi dejte šesták na telefon!”

Paní Greenová byla zcela v jeho moci, poslušná jako malá holčička, která se cítí, že je dobře poslouchat. Najednou se uklidnila. Jako by po nějakém prášku. Sedla si na roh pohovky a čekala. To jediné, co si uvědomovala, byl ten malátní klid v krvi. Wunderlich byl v telefonní budce dlouho, ale ona neztrácela trpělivost. Konečně profesor vyšel a kolemjdoucí, když ho spatřili, vyprskli smíchem a jeden z dvou chrtů, kteří tu byli, na něj vystěkl.

Ale Oskar Wunderlich nedbal ani psa, ani lidí — a posadil se vedle paní Greenové. Pak promluvil:

“Tak je všechno v pořádku. Dok-

tor McNeill tu hysterickou bábu dá převézt do nemocnice. Or ji zná z dřívějšíka a tak mi o ní leccos pověděl. A také o vás. Věřte, Barbaro, takových nádherných příležitostí, jako je tato, už vás moc nenavštíví. Nepůjdete-li za ní, nesednete-li dnes ani zítra na lep jejímu vydírání, vyhrála jste zbytek života.”

“Jak můžete tak mluvit? Odkud víte, že já a Edita...”

“Doktor něco napověděl. Mám oči k vidění, uši k slyšení.”

“Kdybyste věděl, jak jsem vděčna a jak věřím, že máte pravdu, ačkoliv...”

“Barbaro, to nebyla náhoda, že jsme se dnes sblížili. Nevěřím v náhody. Jsme od teďka spojenci.”

“A co bych já mohla pro vás udělat?”

“Především mi pomůžte, abych se někde směl vysvléknout z tohoto potápěčského úboru, abych dostal od nějakého dobrodince něco suchého. Vrat' se do sálu, hledejte pro mne pomoc!”

“Jen abyste to neodstonal!”

Barbara Greenová chvatně odcházel. Profesor ji starostlivě sledoval. Na štěstí ona se neohlédla; tak jen ironií osudu se nikdy nedověděla, že cesta za Editou byla by přece jen nakonec schůdná.

OBSAH:

Společný jmenovatel	16
Zdeněk Němeček	
Ženský obzor	21
Sofia Podlipská	
Bludička	43
Karolína Světlá	
Zbytečný člověk	63
Jan Klecanda	
Chýže pod horami	76
Božena Němcová	
V podzámčí	96
Vlasta Pittnerová	
Pod Kalvarií	109
Dr. J. L. Hrdina	
Město, jež se znovu pozvedlo	122
Adolph M. Whitney	
Okolo Žirovnice	130
František J. Dvořák	
Nad Plchovem	146
Dr. J. L. Hrdina	
Slečna	161
Tereza Turnerová	
Vdala se	173
Václav Špaček	
Bez ženy	181
Ignát Herrmann	
Popelářka	187
Vlasta Pittnerová	
Uzdraven	213
Karel V. Švejda	
Dobročinný večírek	220
Egon Hostovský	

LIBRARY OF JIRINA FUCHS
P.O. Box 66453
LOS ANGELES, CA 90066-0453

